

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (OMÜ-KTÜ ORTAK) ANA BİLİM DALI**

TÜRK HUKUKUNDA GEMİ İPOTEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Muhammet Haluk NİTELİK

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Hatice KARACAN ÇETİN

SAMSUN

2022

TEZ KABUL VE ONAYI

Muhammet Haluk NİTELİK tarafından, **Dr. Öğr. Üyesi Hatice KARACAN ÇETİN** danışmanlığında hazırlanan “**Türk Hukukunda Gemi İpoteği**” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 24.05.2022 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	İmza	Sonuç
Başkan	Prof. Dr. Mustafa TİFTİK Ondokuz Mayıs Üniversitesi Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye (Danışman)	Dr. Öğr. Üyesi Hatice KARACAN ÇETİN Ondokuz Mayıs Üniversitesi Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Aslıhan SEVİNÇ KUYUCU İstanbul Üniversitesi Deniz Hukuku Ana Bilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

ONAY

.../.../...

Prof. Dr. Ali BOLAT
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi ?

Evet (Gerekli ise ekler kısmına ekleyiniz)

Hayır

İmza

24/05/ 2022

Muhammet Haluk NİTELİK

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı : Türk Hukukunda Gemi İpoteği

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 21.04.2022 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 11

Tek kaynak oranı : % 2 çıkmıştır.

İmza

24 /05 / 2022

Dr. Öğr. Üyesi Hatice KARACAN ÇETİN

ÖZET

TÜRK HUKUKUNDA GEMİ İPOTEĞİ

Muhammet Haluk NİTELİK
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Özel Hukuk (OMÜ-KTÜ Ortak) Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans, Nisan/2022
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hatice KARACAN ÇETİN

Çalışmamızın konusu “Türk Hukukunda Gemi İpoteği”dir. Gemi ipoteği; bir alacağın teminat altına alınması için sicile kayıtlı bir gemi veya gemi payı üzerinde kurulan ve alacak yerine getirilmediği takdirde geminin paraya çevrilmesi yoluyla alacağın karşılanmasını sağlayan sınırlı bir ayni hakkı ifade etmektedir. Hukukumuzda gemi ipoteğinin, teslimine bağlı olmaksızın, gemi siciline ipoteğin tescil edilmesi yoluyla kurulması kabul edilmiştir. Bu sayede ticari hayatın ihtiyaçları daha iyi karşılanmaktadır.

Gemi ipoteği, Türk Ticaret Kanunu’nun 1014-1053. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Çalışmamız, söz konusu maddeler arasında düzenlenen sözleşmeye dayalı gemi ipoteğinin incelenmesi şeklindedir. Bununla birlikte çalışmamızda Türk Ticaret Kanunu m. 1013’te düzenlenen “Terane Sahibinin İpotek Hakkı” ve Türk Ticaret Kanunu 1054-1058. maddeleri arasında düzenlenen “Yapı Halindeki Gemiler Üzerinde İpotek” konuları da ele alınmıştır. Ayrıca her ne kadar ayrı birer ipotek türü olarak değerlendirilmeler de Türk Ticaret Kanunu’nda öngörülen, gemi ipoteğinin özel türleri ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

Gemi ipoteğinin niteliği, konusu, kapsamı ve diğer özellikleri ile gemi ipoteğine uygulanacak hükümler Türk Ticaret Kanunu’nda açık bir şekilde düzenlenmiştir. Bu bağlamda çalışmamızda Türk Ticaret Kanunu kapsamında gemi ipoteği, her yönüyle ele alınmaya çalışılmış olup uygulamada karşılaşılan sorunlara yönelik doktrindeki tartışmalar ışığında çözümler üretilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte Türk Ticaret Kanunu’nda yapılan atıflar nedeniyle yeri geldikçe Türk Medeni Kanunu’ndan da yararlanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Gemi İpoteği, Yapı İpoteği, Tersaneci İpoteği, Türk Ticaret Kanunu, Türk Medeni Kanunu.

ABSTRACT

SHIP MORTGAGE IN TURKISH LAW

Muhammet Haluk NİTELİK
Ondokuz Mayıs University
Institute of Graduate Studies
Department of Private Law (OMÜ-KTÜ Joint)
Master, April/2022
Supervisor: Assist. Prof. Dr. Hatice KARACAN ÇETİN

The subject of our study is "Ship Mortgage in Turkish Law". The term 'Ship mortgage' refers to a limited real right which was established on a ship registered in registry office or ship's share in order to guarantee a receivable and which ensures to meet the receivable by converting the ship into actual money if the receivable fails to be fulfilled. In our law, it was accepted that the ship mortgage is established by registering the ship mortgage in the ship registry notwithstanding the delivery. Thus, the requirements of commercial life are met much better.

Ship mortgage was set out between the Articles 1014 and 1053 of Turkish Commercial Code. Our study is an examination of the contractual ship mortgage set out between the aforementioned articles. Nevertheless, in our study, "Mortgage Right of Shipyard Owner" set out in Article 1013 of Turkish Commercial Code and "Mortgage on Ships Under Construction" set out between Articles 1054 and 1058 were also discussed. Moreover, although they are not considered as one each separate type of mortgage, the special types of ship mortgages stipulated in Turkish Commercial Code were examined under separate headings.

The kind, subject, scope and other features of the ship mortgage and the provisions to be applied to the ship mortgage are clearly set out in Turkish Commercial Code. In this regard, in our study, the ship mortgages within the scope of Turkish Commercial Code were tried to be discussed in every aspect and solutions were tried to be generated in the light of the discussions in the doctrine towards the problems encountered in practice. Nevertheless, due to the references made in Turkish Commercial Code, Turkish Civil Code was also used when the occasion arises.

Keywords: Ship Mortgage, Construction Mortgage, Shipyard Owner's Mortgage, Turkish Commercial Code, Turkish Civil Code.

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Günümüzde küresel ticaretin vazgeçilmez unsuru olan deniz yolu taşımacılığının, üç tarafı denizlerle çevrili olan Ülkemizde de hızla geliştiği görülmektedir. Hiç şüphesiz ki Ülkemizin, küresel çapta gelişen bu deniz yolu taşımacılığından payının arttırılması için gemi filolarının genişletilmesi ve arttırılması gerekmektedir. Bu nedendir ki Türk Ticaret Kanunumuz gemi inşası, tamiri ve işletilmesi için gerekli olan finansman desteğine ulaşmanın en kolay yolu olarak gemi ipoteği kurumunu kabul etmiştir. Çalışmamızda Ülkemiz dinamik ticari hayatının gelişmesine katkı sağlamak amacıyla “Türk Hukukunda Gemi İpoteği” konusu incelenmiştir.

Uzun ve yorucu bir süreç olan bu çalışmanın tamamlanması elbette ki tek başıma altından kalkabileceğim bir yük değildi. Bu sebeple çalışmanın ortaya çıkmasında emeği bulunan çok değerli hocalarıma ve aileme teşekkürlerimi buradan arz etmek istedim. İlk olarak çalışmamı titizlikle ve büyük bir öz veriyle inceleyen, çalışmam boyunca her konuda yardımlarına başvurduğum tez danışmanım, değerli Hocam Dr. Öğr. Üyesi Hatice KARACAN ÇETİN’e, akademik hayata adım atmamdan itibaren desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve kütüphanesinden yararlanmak gibi eşsiz bir fırsatı bana sunan değerli Hocam Prof. Dr. Mustafa TİFTİK’e, doçentlik çalışmasının en yoğun zamanında dahi tez savunma jürimde bulunmayı kabul ederek beni onurlandıran, lisans döneminde kendisinden “Deniz Ticareti Hukuku” dersini aldığım değerli Hocam Dr. Öğr. Üyesi Aslıhan SEVİNÇ KUYUCU’ya teşekkürlerimi sunmayı bir borç biliyorum. Tez konumu belirlerken geçtiğim kararsızlık sürecinde maillerime içtenlikle cevap vererek beni cesaretlendiren Av. Selçuk ESENYEL’e de ayrıca teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Çalışmamı yürüttüğüm bu zorlu süreçte bana her daim destek olan annem Fatma NİTELİK ile babam Ahmet NİTELİK ve kardeşim Av. Hatice Kübra NİTELİK’e bir kez daha buradan teşekkür ediyorum.

Muhammet Haluk NİTELİK

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	ii
TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
2. GEMİ İPOTEĞİ KAVRAMI	4
2.1. Gemi İpoteğinin Tarihi Süreç İçerisindeki Gelişimi	4
2.1.1. İpotek Kavramı	4
2.1.2. Deniz Ödücü Sözleşmesi ve Gemi İpoteği.....	5
2.2. Gemi İpoteğine Uygulanacak Hükümler	6
2.2.1. Gemi İpoteğine İlişkin Ulusal Mevzuat	6
2.2.1.1. Ülkemizde Gemi İpoteğine İlişkin Mevzuatın Tarihi Gelişimi	6
2.2.1.2. Ülkemizde Gemi İpoteğine İlişkin Yürürlükteki Mevzuat	8
2.2.2. Gemi İpoteğine İlişkin Uluslararası Anlaşmalar.....	8
2.3. Gemi İpoteğinin Tanımı.....	10
2.4. Gemi İpoteğinin Hukuki Niteliği	11
2.4.1. Teminat İpoteği Niteliğinde Olması	11
2.4.2. Sicilli Bir Rehin Türü Niteliğinde Olması	11
2.4.3. Alacağa Bağlı Fer'i Bir Hak Niteliğinde Olması.....	12
2.5. Gemi İpoteğinin Konusu.....	13
2.5.1. Gemi Kavramı.....	14
2.5.1.1. Geminin Tanımı	14
2.5.1.2. Geminin Unsurları	14
2.5.2. Sicile Kayıtlı Gemi Kavramı.....	17
2.5.2.1. Genel Olarak	17
2.5.2.2. Milli Gemi Sicili (MGS).....	18
2.5.2.3. Türk Uluslararası Gemi Sicili (TUGS)	19
2.5.2.4. Yapı Halindeki Gemilere Özgü Sicil (YHGS).....	20
2.6. Gemi İpoteğinin Benzer Kavramlardan Farkı.....	21
2.6.1. Gemi İpoteğinin Teslime Bağlı Taşınır Rehninden Farkı.....	22
2.6.2. Gemi İpoteğinin Taşınmaz İpoteğinden Farkı	23
3. GEMİ İPOTEĞİNİN KURULMASI.....	25

3.1. Gemi İpoteği Sözleşmesi	25
3.1.1. Genel Olarak	25
3.1.2. Sözleşmenin Hukuki Niteliği	25
3.1.3. Sözleşmenin Tarafları	27
3.1.4. Sözleşmenin Şekli	28
3.2. Gemi İpoteğinin Tescili	29
3.2.1. Tescil Talebi	29
3.2.1.1. Tescil Talebinin Hukuki Niteliği	30
3.2.1.2. Tescil Talebinde Bulunmaya Yetkili Olan Kişiler	31
3.2.1.3. Tescil Talebinin Şekli	32
3.2.2. Tescil	32
3.2.2.1. Tescilin Hukuki Niteliği	33
3.2.2.2. Tescilin İçeriği	33
3.2.3. Tescilin Yapılacağı Yer	37
3.2.4. Tescilin Hükümleri	37
3.2.4.1. Tescilin Sicil Kayıtlarının Geçerliliği Açısından Hükümleri	37
3.2.4.2. Tescilin Zamanaşımı Açısından Hükümleri	39
3.2.4.3. Tescilin İhtiyati Haciz Açısından Hükümleri	40
4. GEMİ İPOTEĞİNDE TEMİNATIN KAPSAMI VE İPOTEĞİN DERECESESİ.....	41
4.1. Gemi İpoteğinde Teminatın Kapsamı	41
4.1.1. Teminatın Konusu Yönünden Kapsamı	41
4.1.1.1. Üzerinde İpotek Kurulmuş Gemi ve Gemi Payı	41
4.1.1.2. Geminin Bütünleyici Parçaları ve Eklentileri	42
4.1.1.3. Gemi Kira Bedeli	47
4.1.1.4. Kamulaştırma Bedeli ve Tazminat Alacakları	49
4.1.1.5. Sigorta Tazminatı	50
4.1.2. Teminatın Alacak Yönünden Kapsamı	65
4.1.2.1. Anapara	65
4.1.2.2. Takip Giderleri	66
4.1.2.3. Gecikme Faizi	67
4.1.2.4. Sözleşmesel Faiz	68
4.1.2.5. Alacaklının İpotekli Geminin Korunması İçin Yaptığı Masraflar	69
4.1.2.6. Sigorta Primleri ve Sigortacıya Yapılan Diğer Ödemeler	70
4.1.2.7. İkincil Edimler	70
4.2. Gemi İpoteğinin Derecesi	71
4.2.1. Genel Olarak	71
4.2.2. Sıra Cetveli	72

5. GEMİ İPOTEĞİNİN HÜKÜMLERİ.....	74
5.1. Gemi İpoteğinde Alacağın Muaccel Olmasından Önceki Hükümler.....	74
5.1.1. İpotek Alacaklısının Hakları	74
5.1.1.1. İpotek alacaklısının Gemi Maliki Aleyhine Sahip Olduğu Haklar	74
5.1.1.2. İpotek Alacaklısının Üçüncü Kişiler Aleyhine Sahip Olduğu Haklar	81
5.1.2. İpotekli Geminin Malikinin Hakları	81
5.1.2.1. Malikin Def'ide Bulunma Hakkı	81
5.1.2.2. Malikin Alacağın Muacceliyeti İçin Bildirimde Bulunma Hakkı	83
5.2. Gemi İpoteğinde Alacağın Muaccel Olmasından Sonraki Hükümler.....	85
5.2.1. Alacaklının Geminin Paraya Çevrilmesini İsteme Hakkı	85
5.2.1.1. Lex Commissoria Yasağı	85
5.2.1.2. Cebri İcra Seçenekleri	87
5.2.2. Gemi Malikinin Borcu Ödeme Hakkı	89
5.2.3. Gemi Malikinin Belgelerin Verilmesini İstem Hakkı	89
6. GEMİ İPOTEĞİNİN DEVRİ, DEĞİŞTİRİLMESİ VE ÖZEL TÜRLERİ.....	90
6.1. Gemi ipoteğinin Devri	90
6.1.1. İpoteğin Alacakla Birlikte Devredilmesi İlkesi ve İstisnaları	90
6.1.2. İpoteğin Devrinin Şekli	92
6.1.3. İpoteğin Devrinde Def'iler ve İtirazlar	92
6.2. Gemi İpoteğinin Değiştirilmesi.....	94
6.2.1. İpoteğin İçeriğinin Değiştirilmesi	94
6.2.2. İpoteğin Derecesinin Değiştirilmesi.....	95
6.2.3. İpotekli Alacağın Değiştirilmesi	96
6.3. Gemi ipoteğinin Özel Türleri	96
6.3.1. Birlikte Gemi İpoteği	97
6.3.1.1. Genel Olarak	97
6.3.1.2. Birlikte Gemi İpoteğinin Hukuki Niteliği	97
6.3.1.3. Birlikte Gemi İpoteğinin Kurulması	98
6.3.1.4. Birlikte Gemi İpoteğinin Hükümleri	99
6.3.1.5. Birlikte Gemi İpoteğinin Sona Ermesi	100
6.3.2. Üst Sınır İpoteği	101
6.3.2.1. Genel Olarak	101
6.3.2.2. Üst Sınır İpoteğinin Hükümleri.....	102
6.3.2.3. Üst Sınır İpoteğinin Devri.....	104
6.3.3. Kıymetli Evraka Bağlı Alacak İpoteği.....	104
6.3.3.1. Genel Olarak	104
6.3.3.2. Kıymetli Evraka Bağlı Alacak İpoteğinin Kurulması	106

6.3.4. Yabancı Para İpoteği.....	107
6.3.4.1. Genel Olarak	107
6.3.4.2. Yabancı Para İpoteğinin Hükümleri	107
6.3.5. Sabit Değerli Gemi İpoteği	108
7. GEMİ İPOTEĞİNİN SONA ERMESİ	109
7.1. Gemi İpoteğini Sona Erdiren Genel Sebepler.....	109
7.1.1. Alacakla Birlikte İpoteğin Sona Ermesi Sonucunu Doğuran Sepeler.....	109
7.1.1.1. Alacağın Sona Ermesi.....	109
7.1.1.2. Alacaklı ve Malik Sıfatlarının Birleşmesi.....	111
7.1.1.3. Alacaklının Gemi Malikine Karşı Sahip Olduğu İstem Hakkının Zamanaşımına Uğraması	112
7.1.2. Sadece İpoteğin Sona Ermesi Sonucunu Doğuran Sepeler.....	113
7.1.2.1. Tarafların Anlaşması.....	113
7.1.2.2. Alacaklının İpotekten Feragati.....	113
7.1.2.3. İpoteğin Süresinin Dolması.....	114
7.2. Gemi İpoteğini Sona Erdiren Deniz Ticareti Hukuku'na Özgü Sebepler	114
7.2.1. Kamusal Tasarruflar (Zabt ve Müsadere)	114
7.2.2. Geminin Cebri Satışı.....	115
7.2.3. Geminin Sicilden Terkini.....	116
7.2.3.1. Geminin Kurtarılamayacak Şekilde Batması	116
7.2.3.2. Geminin Tamir Kabul Etmez Hale Gelmesi	117
7.2.3.3. Geminin Türk Bayrağını Çekme Hakkını Kaybetmesi.....	117
7.2.3.4. Geminin Var Olmadığına veya Denizcilikte Kullanılamayacak Duruma Geldiğine Kanaat Getirilmiş Olması.....	118
7.2.3.5. Malikin Talebiyle Geminin Sicilden Terkini	118
7.2.4. Mahkemece İpoteğin Düşmesine Karar Verilmesi	119
8. YAPI HALİNDEKİ GEMİLER ÜZERİNDE İPOTEK (YAPI İPOTEĞİ)	122
8.1. Genel Olarak	122
8.2. Yapı İpoteğine Uygulanacak Hükümler	123
8.3. Yapı İpoteğinin Konusu.....	123
8.4. Yapı İpoteğinin Kurulması.....	126
8.4.1. Yapı İpoteğinin Kurulmasının Şartları.....	126
8.4.2. Yapı İpoteğinin Tescili.....	127
8.5. Yapı İpoteğinin Kapsamı	127
8.6. Yapı Tamamlandığında İpoteğin Derecesi	128
9. TERSANE SAHİBİNİN İPOTEK HAKKI (TERSANECİ İPOTEĞİ)	130
9.1. Genel Olarak	130
9.2. Tersaneci İpoteğine Uygulanacak Hükümler.....	132

9.3. Tersaneci İpoteğinin Konusu	132
9.4. Tersaneci İpoteğinin Kurulması.....	134
9.4.1. Tersaneci İpoteğinin Kurulmasının Şartları	134
9.4.2. Tersaneci İpoteğinin Tescili.....	136
9.5. Tersaneci İpoteğinin Kapsamı	138
9.6. Tersaneci İpoteğinin Sırası.....	138
10. SONUÇ.....	141
KAYNAKÇA.....	146
ÖZ GEÇMİŞ.....	151

KISALTMALAR

b.	:Bent
BGB	:Bürgerliches Gesetzbuch
Bkz.	:Bakınız
C	:Cilt
c.	:Cümle
dn.	:Dipnot
DZMK	:Denizde Zabt ve Müsadere Kanunu (10.07.1940 tarihli ve 3894 sayılı, RG. 18.07.1940/4564)
E.	:Esas
E.T.	:Erişim Tarihi
f.	:Fıkra
GSN	:Gemi Sicil Nizamnamesi (RG. 04.02.1957/9526)
H.D.	:Hukuk Dairesi
HGK	:Hukuk Genel Kurulu
HMK	:Hukuk Muhakemeleri Kanunu (12.01.2011 tarihli ve 6100 sayılı, RG. 04.02.2011/27836)
İİK	:İcra ve İflas Kanunu (09.06.1932 tarihli ve 2004 sayılı, RG. 19.06.1932/2128)
K.	:Karar
m.	:Madde
MGS	:Milli Gemi Sicili
MÖ	:Milattan Önce
MÖHUK	:Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun (27.11.2007 tarihli ve 5718 sayılı, RG. 12.12.2007/26728)
RG	:Resmi Gazete
s.	:Sayfa
SchRegO	:Schiffsregisterordnung
SchRG	:Gesetz über Rechte an eingetragenen Schiffen und Schiffsbauwerken

T.	:Tarih
TBK	:Türk Borçlar Kanunu (11.01.2011 tarihli ve 6098 sayılı, RG. 04.02.2011/27836)
TL	:Türk Lirası
TMK	:Türk Medeni Kanunu (22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı, RG. 08.12.2001/24607)
TST	:Tapu Sicil Tüzüğü (RG. 17.08.2013/28738)
TTK	:Türk Ticaret Kanunu (13.01.2011 tarihli ve 6102 sayılı, RG. 14.02.2011/27846)
TUGS	:Türk Uluslararası Gemi Sicili
vb.	:Ve benzeri
vd.	:Ve devamı
vs.	:Vesaire
YHGS	:Yapı Halindeki Gemilere Özgü Sicil

1. GİRİŞ

Deniz ticareti tüm dünyada hızla gelişmektedir. Ülkemizde de dünyadaki bu gelişmelere paralel olarak deniz ticareti alanında her geçen gün daha da artan bir ivmeyle gelişmeler görülmektedir. Söz konusu gelişim deniz ticaretiyle ilgili konuların daha fazla gündeme gelmesine neden olmaktadır. Bu konulardan birisi de hiç şüphesiz gemi ipoteğidir. Çünkü deniz ticaretinin gelişmesi beraberinde kredi ihtiyacını getirmektedir. İhtiyaç duyulan krediye ulaşmanın yolu yeterli miktarda teminat göstermekten geçmektedir. Deniz ticaretinde ihtiyaç duyulan krediye ulaşmak için gösterilebilecek en iyi teminat gemidir. Gemilerin teminat gösterilerek kredi temin edilmesinde ise en çok tercih edilen yöntem gemi ipoteğidir. Bu nedenle ülkelerin çoğu gemi ipoteğine ilişkin düzenlemeler yapmıştır. Hukukumuzda ise gemi ipoteği TTK'da m. 1014-1053 arasında düzenlenmiştir.

Gemi ipoteğini deniz ticareti açısından cazip kılan nedenlerin başında, ipoteğin kurulması için zilyetliğin devrine gerek duyulmaması gelmektedir. Böylece ihtiyaç duyduğu krediye kavuşan ipotek borçlusunu, ticari faaliyetlerine gemisi ile devam edebilmektedir. Diğer taraftan ipotek alacaklısı da hem geminin bakım ve koruma yükümlülüğü altına girmemekte hem de gemi işletilmeye devam ettiği için alacağına kavuşma ihtimali yükselmektedir. Aynı zamanda ülke ekonomisi açısından da gemilerin işletilmeden atıl bir vaziyette kalma tehlikesi ortadan kalkmaktadır.

Türk Hukukunda Gemi İpoteği isimli çalışmamızda deniz ticaretinin vazgeçilmez bir unsur haline gelmiş olan gemi ipoteği ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Gemi ipoteğine ilişkin olarak özellikle eski ticaret kanunumuzda yer almayan veya değiştirilen hükümler üzerinde durulmuş; yeni getirilen düzenlemelerin gerekçeleri, amaçları ve işlevleri ele alınmıştır.

Çalışmamızda TTK'nın gemi ipoteğine ilişkin getirdiği sistematik her ne kadar takip edilmeye çalışılsa da konuların anlaşılabilirliğinin artması, detayların gözden kaçmaması ve karışıklıkların giderilmesi gibi haklı gerekçelerle kanun sistematigiinden bazı noktalarda ayrılmalar yapılmıştır. Özellikle belirtilmesi gerekir ki TTK'nın gemi ipoteği ile ilgili hükümlerinde TMK'ya, İİK'ya ve TTK'nın diğer maddelerine yapılan atıflar kanunun bazı hükümlerini, anlaşılması güç hale getirmiştir. Bu nedenle bazı hükümler ayrılarak ait oldukları başlıklar altında incelenmiştir.

Çalışmamız giriş ve sonuç bölümleri dahil on bölümden oluşmaktadır. Bölümlerin sıralaması, sistematikte takip ettiğimiz yönetime ilişkin gerekçelerimizle hemen hemen aynı doğrultudadır. Çalışmamızın girişten sonra gelen ikinci bölümünde genel olarak gemi ipoteği kavramı ele alınmıştır. Gemi ipoteğinin daha iyi anlaşılabilmesi için gerekli olan hususlar üzerinde durulmuştur. Özellikle gemi ipoteğinin hukuki niteliği bu başlık altında belirlenmeye çalışılmış, doktrindeki farklı görüşlerle birlikte kendi görüşümüz ortaya koyulmuştur. Gemi ipoteğinin konusu başlığı altında ipoteğe konu olabilecek gemiler ve bu gemilerin tescil edildiği siciller fazla ayrıntıya girilmeden gemi ipoteğinin anlaşılmasını kolaylaştıracak düzeyde açıklanmıştır.

İkinci bölümde verilen bilgilerin üzerine inşa ettiğimiz üçüncü bölümde gemi ipoteğinin kurulması incelenmiştir. Bu başlık altında gemi ipoteği sözleşmesi ve ipoteğin tescili doktrindeki tartışmalarla birlikte bütün yönleriyle ele alınmıştır. Esasen bu başlık altında incelenen ipotek TTK m. 1014-1053 arasında düzenlenen sözleşmeye dayalı gemi ipoteğidir. Kanuna dayalı ipotek olan tersaneci ipoteği ise sekizinci bölümde ayrıca incelenmiştir.

Çalışmamızın en önemli kısmını teşkil eden dördüncü bölümde ilk olarak gemi ipoteğinde teminatın kapsamı incelenmiştir. Gemi ipoteğinin en temel işlevi olan teminat unsuru başlıklar halinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Özellikle sigorta tazminatının ipoteğin kapsamına dâhil olup olmaması mümkün olduğunca çok ihtimal göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Bu başlık altında ikinci olarak gemi ipoteğinde ipoteğin derecesi, taşınmaz ipoteği ile karşılaştırmalı olarak açıklanmıştır.

Gemi ipoteğinin hükümleri ismini taşıyan beşinci bölümde, kanunun sistematığına uygun olarak, gemi ipoteğine ilişkin hükümler alacağın muaccel olmasından önce ve sonra şeklinde ikili bir ayırım yapılarak incelenmiştir. Özellikle TTK m. 1030'da düzenlenen ipotek alacaklısının alacak muaccel olmadan önce gemi malikine karşı sahip olduğu haklar, doktrindeki birçok görüş çerçevesinde uygulamaya yol gösterecek şekilde tespit edilmiştir.

Çalışmamızın altıncı bölümünde gemi ipoteğinin devri, değiştirilmesi ve özel türleri incelenmiştir. Gemi ipoteğinin devri ve değiştirilmesi konularında TTK'nın sistematığı aynen takip edilmiştir. Ancak gemi ipoteğinin özel türleri için aynı şeyi

söylemek pek mümkün değildir. Çünkü incelenen ipotek türleri TTK'da ayrı başlıklar altında ele alınmamış; ipoteğe ilişkin farklı farklı hükümlere serpiştirilmiştir. TTK'nın bu yaklaşımı bizim de savunduğumuz görüşü destekler niteliktedir. Buna göre TTK'da tek tip bir gemi ipoteği esas alınmıştır. Bununla birlikte ipoteğin özel türleri olarak değerlendirilen söz konusu hükümlerle, uygulamada ortaya çıkacak ihtiyaçlara cevap verilmiştir. Çalışmamızda doktrinde konu hakkında yapılan incelemelere uyum sağlamak ve detayları gözden kaçırmamak amacıyla TTK'da ifade edilen özel durumlar gemi ipoteğinin özel türleri olarak ayrı bir başlık altında ele alınmıştır.

Çalışmamızın yedinci bölümünde gemi ipoteğini sona erdiren sebepler TTK'nın sistematığı kısmen takip edilerek incelenmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki gemi ipoteğini sona erdiren sebepler TTK m. 1044-1053 arasındaki hükümlerle sınırlı değildir. TTK'nın birçok yerinde gemi ipoteğinin sona ermesine sebep olacak hükümler öngörülmüştür. Söz konusu hükümler "Gemi İpoteğini Sona Erdiren Deniz Ticareti Hukuku'na Özgü Sebepler" başlığı altında açıklanmıştır.

Çalışmamızın sekizinci bölümünde TTK m. 1054-1058 arasında düzenlenen yapı halindeki gemiler üzerinde ipotek, başka bir ifadeyle "Yapı İpoteği" incelenmiştir. Yapı ipoteği her ne kadar TTK'da ayrı bir başlık altında ele alınmışsa da ilgili hükümlerde çoğu yönden TTK m. 1014-1053 arasında düzenlenen sözleşmeye dayalı gemi ipoteğine atıflar yapılmıştır. Bu nedenle yapı ipoteği incelenirken önceki bölümlerde yapılan açıklamalar ayrıca tekrar edilmemiş farklılık gösteren yönleri üzerinde durulmuştur.

Çalışmamızın sonuçtan önceki son bölümü olan dokuzuncu bölümünde tersaneci ipoteği incelenmiştir. Tersaneci ipoteği de TTK m. 1013'te ayrıca düzenlenmişse de çoğu yönden sözleşmeye dayalı gemi ipoteği ve yapı ipoteğine ilişkin hükümlere tabi tutulmuştur. Bu nedenle yapı ipoteğinde olduğu gibi tersaneci ipoteği incelenirken de önceki bölümlerde yapılan açıklamalar ayrıca tekrar edilmemiş farklılık gösteren yönleri üzerinde durulmuştur.

2. GEMİ İPOTEĞİ KAVRAMI

2.1. Gemi İpoteğinin Tarihi Süreç İçerisindeki Gelişimi

2.1.1. İpotek Kavramı

İpotek kavramına Roma Hukuku'nda ilk olarak MÖ 2. yüzyılın başlarında rastlanmaktadır. Bu dönemde şekil şartı aranmayan ve tarafların karşılıklı iradelerinin uyuşmasıyla kurulan “Hypotheca” taşınır-taşınmaz mal ayrımı yapılmaksızın ortaya çıkmıştır¹. Hypotheca'nın ortaya çıkmasındaki en önemli etken zilyetliğin alacaklıya geçirilmesi ile kurulan rehin hakkı Pignus Datum'un² ihtiyaçlara her zaman cevap verememesi olmuştur. Çünkü Pignus Datum karşılıklı uyuşan taraf iradelerinin yanı sıra malın zilyetliğinin alacaklıya geçirilmesi şartını içermektedir. Bu durum özellikle de üretim araçları açısından birtakım sorunlara yol açmıştır. Hypotheca ise malikte malın dolaysız zilyetliğinin kalmasına imkân sağlamıştır. Ayrıca Hypotheca aynı mal üzerinde birden çok rehin kurulmasına da imkân sağladığından finansman ihtiyacına daha fazla cevap vermiştir³.

Her ne kadar Hypotheca yukarıda belirtilen imkânları sağlasa da taşınırlar üzerinde zilyetlik devredilmeden kurulduğu için aleniyet işlevini yerine getirememiştir. Bu nedenledir ki başlangıçta Pignus Datum kadar yaygınlaşamamıştır. Ancak sonraki dönemlerde bu durum “magistra⁴” önünde düzenlenen bir belge ile aşılmaya çalışılmıştır. Söz konusu belge kurucu nitelikte olmayıp ispat açısından önem taşımıştır⁵. Orta Çağdan itibaren ise “Hypotheca” taşınmazların bir sicile tescil yoluyla rehnedilmesi durumu için kullanılmaya başlanmıştır⁶.

---

¹ Belgin Erdoğan, *Roma Eşya Hukuku*, Der Yayınları, İstanbul 2006, s. 122; Tuba Akçura Karaman, *Gemi ve Hava Araçları İpoteği ve Motorlu Taşıt Rehni (Taşınır İpoteği)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 10.

² Ayrıntılı bilgi için bkz. Ziya Umur, *Roma Hukuku Ders Notları*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2010, s. 495.

³ Erdoğan, *Roma Eşya Hukuku*, s. 130.

⁴ Magistra: Roma Cumhuriyeti'nde yöneticilere verilen genel bir isimdir. Magistratlar kendileri için belirlenen görev ve eylem alanlarıyla ilgili olarak meclise ve senatoya (yani halka) danışmadan önemli kararları alabilme ayrıcalığına sahip yüksek rütbeli devlet memurlarıdır. Zamanla sayıları artmış ve kendi içinde bazı sınıflara ayrılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Emre ErzinCan, *Erken Roma Cumhuriyeti'nin Magistratları*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2011, s. 65 vd.

⁵ Gülen Sinem Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 3.

⁶ Kerim Atamer, *Gemi ve Uçak İpoteğinin Hukuksal Temelleri*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 13.

2.1.2. Deniz Ödücü Sözleşmesi ve Gemi İpoteği

Gemi ipoteğinin doğması ve gelişmesindeki en önemli faktör; gemilerin gerek inşası ve onarımı gerekse de işletilmesi için büyük sermaye birikimine ihtiyaç duyulmasıdır. Bu durum beraberinde finansman ihtiyacını getirmektedir. Tarih boyunca deniz ticareti açısından en önemli iki finansman aracı kullanılmıştır. Bunlardan ilki “deniz ödücü” iken diğeri “gemi ipoteği”dir⁷.

Günümüzde deniz ticaretinin en önemli unsurlarından biri haline gelen gemi ipoteğinin tarihi süreç içerisindeki gelişiminin anlaşılabilmesi için aynı teminat türü olan gemi ipoteğinin en eski şekli olan deniz ödücünün genel olarak incelenmesi gerekmektedir. Deniz ödücü; taşınır bir malın teslim ve herhangi bir sicile kaydına gerek olmaksızın rehin edilmesini mümkün kılan istisnai nitelikte bir gemi rehni türü olup gemi ipoteğinin en eski şekli olduğu kabul edilmektedir⁸.

Deniz ödücünün tarihi Roma Hukuku’na dayanmaktadır⁹. O dönemde “Foenus Nauticum” denilen sözleşmeyle gemi malikleri ihtiyaç duydukları finansal desteği elde etmişlerdir¹⁰. Bu sözleşme gereğince gemi malikleri eğer yolculuk sorunsuz bir şekilde tamamlanırsa hem ödünç aldıkları parayı hem de önceden kararlaştırılan primi¹¹ sermaye sahiplerine verirlerdi. Ancak yolculuk geminin batması veya korsanlar tarafından ele geçirilmesi gibi nedenlerle tamamlanamazsa sermaye sahipleri ödünç verdikleri parayı kaybederlerdi. Bu durum sermaye sahiplerinin gemi maliki ile birlikte risk paylaşımına dayanmaktaydı¹².

Deniz ödücü sözleşmesinin teminat unsuru farklı şekilde düzenlenirdi. Teminat açısından gemi, yük veya navlun gösterilirdi. Ödünç para veren kişiye bunu

---

⁷ Adil İzveren, *Deniz Ticaret Hukuku*, Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisi, Ankara 1966, s. 65.

⁸ Gemi ipoteğinde olduğu gibi, deniz ödücü de zamanın şartları içerisinde Deniz Ticareti ihtiyaçlarına en iyi cevap veren yöntem olmuştur. Bkz. Turgut Kalpsüz, *Gemi Rehni*, Turhan Kitabevi, Ankara 2004, s. 39.

⁹ Her ne kadar doktrindeki çoğu yazar deniz ödücü sözleşmesini Roma Hukuku’na dayandırsa da tarihinin daha eskiye dayandığını ifade eden görüşler de vardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Mazhar Nedim Göknül, *Deniz Ticareti Hukuku*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1935, s. 182.

¹⁰ Göknül, *Deniz*, s. 182.

¹¹ Deniz Ödücü Sözleşmesinde Prim: Alacaklıya yolculuğun selamete bitirilmesi durumunda faiz veya kar payı olarak verilmesi taahhüt edilen miktardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Göknül, *Deniz*, s. 184.

¹² S. Didem Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996, s. 4; Haydar Arseven, *Deniz Ticareti Hukuku Dersleri*, Menteş Kitabevi, İstanbul 1961, s. 39.

ispatlamaya yarayacak ipotek senetleri verilirdi¹³. Söz konusu senetlerde özellikle İngiliz Hukuku'nda¹⁴ teminat olarak sadece yük gösterilmişse “Respondentia Bond”, yükle birlikte navlun da teminat olarak gösterilmişse “Bottomry Bond” denilirdi. Ancak deniz ödöncü sözleşmesi zamanla önemini yitirmiş¹⁵ ve yerini Gemi İpoteği'ne bırakmıştır. Bunun en önemli nedeni teknolojik gelişmeler neticesinde gemilerin kapsamının, boyutunun ve fonksiyonlarının artması olmuştur. Bu durum gemi maliyetlerini yükseltmiştir. Böylesine yüksek meblağların finansman ihtiyacı ancak “Gemi İpoteği” ile karşılanabilir hale gelmiştir. Nitekim Deniz Ödöncü Sözleşmelerinde faiz oranlarının ve yolculuk sonunda alınması kararlaştırılan primlerin yüksekliği bu finansman aracını gemi malikleri için son derece masraflı hale getirmiştir¹⁶.

Geçtiğimiz yüzyılda gemi ipoteği, finansman aracı olarak deniz ticareti alanında oldukça yaygınlaşmıştır¹⁷. Ancak bu durum her zaman artan bir çizgi halinde gitmemiş zaman zaman çıkan ekonomik ve siyasi krizlerden etkilenmiştir. Yine de gemi ipoteği ile sağlanan teminatın güvenilirliği göz önünde bulundurularak kredi kuruluşlarının en çok tercih ettikleri finansman yöntemi haline gelmiştir¹⁸.

2.2. Gemi İpoteğine Uygulanacak Hükümler

2.2.1. Gemi İpoteğine İlişkin Ulusal Mevzuat

2.2.1.1. Ülkemizde Gemi İpoteğine İlişkin Mevzuatın Tarihi Gelişimi

Ülkemizde bu güne kadar dört ticaret kanunu kabul edilmiştir. Bu kanunlardan ilki 1850 yılında kabul edilen “*Kanunname-i Ticaret*”tir. Söz konusu Kanun 1807’de Napolyon zamanında kabul edilen Fransız Ticaret Kanunu “*Code de Commerce*”den

---

¹³ Göknil, Deniz, s. 183.

¹⁴ Deniz Ödöncü Sözleşmesine İngiliz Hukuku'nda “Bottomry” denilmektedir. Bkz. Arseven, *Deniz Ticareti Hukuku Dersleri*, s. 39.

¹⁵ 6762 sayılı eski TTK’da düzenlenen “Deniz Ödöncü” kurumu zamanla işlevsiz kaldığından 6102 sayılı TTK’da yer verilmemiştir. Böylece uluslararası konvansiyonlarla da uyum sağlamak amaçlanmıştır. Bkz. S. Didem Algantürk Light, “TTK. Tasarısı’nın Deniz Ticareti Başlıklı Beşinci Kitabı İle Getirilen Düzenlemeler ve Değerlendirmeler”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2/10, 2006, s. 125.

¹⁶ Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 5; M. Sami Okay, *Deniz Ticareti Hukuku*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1962, s. 178.

¹⁷ Devletler, deniz ticaret hacimlerini geliştirmek amacıyla gemi ipoteğini desteklemekte ve buna yönelik kolaylıklar sağlamaktadır. Bkz. Okay, *Deniz*, s. 179.

¹⁸ Ashıhan Sevinç Kuyucu, *Gemi Finansmanı Sözleşmeleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2016, s. 16-20 (<http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/54894.pdf> E.T. 04.10.2021).

alınmıştır¹⁹. Fransız Kanunu alındığı tarihte içinde gemi ipoteğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Fransızlar, Kanunlarındaki bu eksikliği, 1885 yılında yaptıkları “*Hypothèque Maritime*” düzenlemesi ile gidermişlerdir. Ancak maalesef Fransız Hukuku’ndaki bu yenileme girişimleri Kanunname-i Ticaret’e yansımamıştır²⁰.

Cumhuriyet döneminde yapılan hukuk devrimiyle birlikte yeni bir Ticaret Kanunu hazırlama faaliyeti başlamıştır. Bu kapsamda; farklı esaslara dayanan yabancı mevzuattan alınmış hükümlerin derlemesi şeklinde bir kanun olan 26.05.1926 tarihli ve 865 sayılı Ticaret Kanunu²¹ yürürlüğe girmiştir²². 865 sayılı Ticaret Kanunu’na deniz ticareti hukukuna ilişkin hükümler 13.05.1929 tarihli ve 1440 sayılı Kanun²³ ile ikinci kitap olarak eklenmiştir. Bu son düzenlemede m. 1447-1458 arasında gemi rehnine ayrı bir bölüm ayrılarak Türk Hukuku’ndaki önemli bir eksiklik giderilmiştir. 865 sayılı Ticaret Kanunu m. 1481’e dayanılarak 18.05.1931 tarihli ve 11045 sayılı Kararname²⁴ ile “*Türk Gemilerinin Tescili Hakkındaki Nizamname*” yürürlüğe girmiştir²⁵. Bu nizamname ile birlikte gemiler üzerinde kurulan rehin hakları sicile tescil edilmiştir. Kanunun yürürlüğe girdiği tarih ile Nizamname arasındaki devrede noter senetleriyle kurulan gemi rehinleri, sonradan sicile tescil edilmiş olmaları şartıyla geçerli kabul edilmiştir²⁶.

865 sayılı Ticaret Kanunu’nun, Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu ile gerekli uyumu sağlayamaması yeni bir ticaret kanunu hazırlama girişimlerine neden olmuştur. Prof. Dr. Ernest Hırş’ın hazırladığı ticaret kanunu taslağı, üzerinde gerekli incelemeler ve değişiklikler yapılarak Meclise sunulmuştur²⁷. Sonuç olarak 29.06.1956 tarihli ve 6762 sayılı Ticaret Kanunu²⁸ yürürlüğe girmiştir. Gemi ipoteği

---

¹⁹ Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2017, s. 6; Okay, *Deniz*, s. 39; Barış Sipahi ve İsmail Küçük, “Türk Ticaret Kanunları ve Muhasebenin Gelişimine Etkilerininin 160 Yıllık Öyküsü”, *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 1, 2011, s. 182 vd.

²⁰ Göknil, *Deniz*, s. 156; Okay, *Deniz*, s. 40.

²¹ RG. 28.06.1923/406.

²² Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 7-8.

²³ RG. 20.05.1929/1197.

²⁴ RG. 26.05.1931/1806.

²⁵ Emine Yazıcıoğlu, *Türk Gemi Sicili*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1990, s. 7. (<http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/19159.pdf> E.T. 04.10.2021).

²⁶ Göknil, *Deniz*, s. 156.

²⁷ Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 9; Okay, *Deniz*, s. 43 vd.

²⁸ RG. 09.07.1956/9353.

bu kanunun deniz ticaretine ilişkin dördüncü kitabında m. 875-944 arasında düzenlenmiştir.

Yaşadığımız yüzyılda ticaret hukukunu ilgilendiren konular sürekli yenilenmekte ve artmaktadır. Bu durum ülkelerin, ticaret hukuku mevzuatlarında reformlar yapmasına neden olmaktadır²⁹. Ülkemizde de bu bağlamda 1990'lı yıllardan itibaren 6762 sayılı Kanunun yetersizliğini ortaya koyan, yeni bir ticaret kanunu hazırlanması gerektiğini savunan birçok toplantı yapılmıştır. 1999 yılının sonuna gelindiğinde ise yeni bir ticaret kanunu tasarısı hazırlanması için komisyon kurulmuştur. Sonuç olarak halen yürürlükte olan “13.01.2011 tarihli ve 6102 sayılı *Türk Ticaret Kanunu*” (TTK) kabul edilmiştir.

2.2.1.2. Ülkemizde Gemi İpoteğine İlişkin Yürürlükteki Mevzuat

Gemi ipoteği 13.01.2011 tarihli ve 6102 sayılı TTK'nın Beşinci Kitabı'nın Birinci Kısmı'nın Üçüncü Ayrımı'nda yer alan 1014-1053 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Burada bulunan hükümler gemi ipoteği açısından özel hüküm niteliğinde olup öncelikli uygulanır³⁰.

TTK'nın söz konusu hükümlerinde gemi ipoteği ayrıntılı bir şekilde düzenlemiştir. Ancak bu ayrıntıya rağmen yine de bazı eksikliklerin bulunması olasıdır. İşte tam da bu noktada “*Türk Medeni Kanunu*”nun (TMK) taşınmaz ipoteği ile ilgili hükümlerinin gemi ipoteğine uygulanması meselesi karşımıza çıkmaktadır. Esasen TTK, TMK'nın bazı maddelerine atıflar yaparak bunun mümkün olduğunu ifade etmiştir. Ancak gemi ipoteği bir taşınmaz ipoteği türü olmayıp kendine özgü sicilli bir rehin türü olduğundan bu hükümlerin kıyasen uygulanması gerekmektedir³¹.

Gemi ipoteği, sicilli bir rehin türü olduğu için ipoteğin sicile tescili konusunda Gemi Sicil Nizamnamesi (GSN) hükümleri de uygulama alanı bulmaktadır.

2.2.2. Gemi İpoteğine İlişkin Uluslararası Anlaşmalar

Gemilerin hızlı yer değiştirebilmesi, onların kısa sürede başka hukukların da yetki alanına girmelerine neden olmaktadır. Bu durum gemi ipoteği konusunun

---

²⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. 6102 sayılı Kanun Genel Gerekeçe.

³⁰ Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 21.

³¹ Sami Akıncı, *Türk Hukukunda Gemi İpoteği*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Ankara 1958, s. 22.

uluslararası alanda düzenlenmesi ihtiyacını doğurduğundan günümüzde gemiler üzerindeki sınırlı aynı haklara ilişkin birçok uluslararası anlaşma bulunmaktadır³².

Türkiye gemi ipoteğine ilişkin hükümler içeren bazı uluslararası anlaşmalara taraftır. Söz konusu anlaşma hükümlerinin birçoğu atıf ya da tekrarlama yoluyla ulusal kanunlarımıza alınmıştır³³. Bu anlaşmalardan ilki “*Deniz Ticaret Vasıtalarının Rehin ve İmtiyazlarıyla Alakalı Bazı Kaidelerin Tevhidi Hakkındaki 10.04.1926 tarihli Brüksel Sözleşmesi*”dir. Türkiye bu sözleşmeye 04.01.1956 tarihinde taraf olmuştur³⁴. 1926 tarihli Sözleşme’nin yerine geçmek üzere 27.05.1967 tarihinde Brüksel’de yeni bir sözleşme hazırlanmıştır³⁵ ancak bu sözleşme yürürlüğe girmemiştir. 06.05.1993 tarihinde 1926 tarihli ve 1967 tarihli her iki sözleşmenin de yerine geçmek üzere Cenevre’de bir sözleşme yapılmıştır³⁶. 05.09.2004 tarihinde yürürlüğe giren bu Sözleşmeye Türkiye taraf olmamasına rağmen Sözleşme hükümleri 6102 sayılı TTK’ya aktarılmıştır³⁷.

Diğer bir uluslararası anlaşma ise “*Gemi Alacaklısı Haklarına ve Gemi İpoteklerine İlişkin 1993 tarihli Cenevre Sözleşmesi*”dir³⁸. 05.09.2004 tarihinde yürürlüğe giren bu Sözleşme’ye katılmayı Türkiye 02.03.2017 tarihli ve 6940 sayılı Kanun³⁹ ile kabul etmiştir.

---

³² Latife Yaman, *Türk Hukukunda Gemi İpoteği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1986, s. 2; Tahir Çağa, *Deniz Ticaret Hukuku I*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1978, s. 97; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 7-8; Okay, *Deniz*, s. 180.

³³ İnci Deniz Kaner, *Deniz Ticareti Hukuku I-II*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2019, s. 4 vd.

³⁴ Sözleşmenin resmi çeviri için bkz. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc037/kanuntbmmc037/kanuntbmmc03706468.pdf (E.T. 28.12.2021).

³⁵ International Convention for the Unification of Certain rules relating to Maritime Liens and Mortgages, Brussels, 27 May 1967. Sözleşme metni için bkz. <http://www.admiraltylawguide.com/conven/liens1967.html> (E.T. 29.12.2021).

³⁶ International Convention on Maritime Liens and Mortgage, Geneva, 6 May 1993. Sözleşme metni için bkz. https://unctad.org/system/files/official-document/aconf162d7_en.pdf (E.T. 29.12.2021)

³⁷ Hacı Kara, *Deniz Ticareti Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 9.

³⁸ Sözleşmeyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Cüneyt Süzel, *Gemi Alacaklısı Hakkı ve Gemi İpoteği Hakkında 1993 Cenevre Sözleşmesi ve Yeni Türk Ticaret Kanunu*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012.

Ayrıca sözleşmenin resmi çevirisi için bkz. <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss226.pdf> (E.T. 28.12.2021)

³⁹ RG. 25.03.2017/30018.

2.3. Gemi İpoteğinin Tanımı

TTK m. 1014/I'de Gemi İpoteği “Bir alacağı teminat altına almak için gemi üzerinde ipotek kurulabilir. Gemi İpoteği alacaklıya, alacağını, geminin bedelinden alma yetkisini verir.” şeklinde ifade edilmiştir⁴⁰. Bu hüküm gemi ipoteğini tam olarak tanımlamamakla birlikte onun bazı özelliklerine dikkat çekmektedir⁴¹. Doktrinde ise gemi İpoteği; bir alacağın teminat altına alınması için sicile kayıtlı bir gemi veya gemi payı üzerinde kurulan ve alacak yerine getirilmediği takdirde geminin paraya çevrilmesiyle alacağın karşılanmaya çalışıldığı sınırlı bir ayni hak şeklinde tanımlanmaktadır⁴².

Gemi ipoteği, mevzuatımızda taşınır rehni türlerinden farklı olarak teslimine bağlı olmaksızın özel olarak düzenlenmiştir⁴³. Gemi ipoteğinde ipotek konusu geminin teslimine gerek olmaksızın sicile kayıtlı rehnedilebilmesi gemi işletmeciliğinin ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır⁴⁴. Çünkü gemilerin inşası ve tamiri veya işletilmesi için büyük meblağlara ihtiyaç duyulmaktadır⁴⁵. Söz konusu yüksek meblağlar genelde kredi kuruluşlarından gemiyi teminat göstermek suretiyle elde edilmektedir. Gemilerin teslimine bağlı şekilde rehnedilmesi durumunda bu kredilerin geri ödenememe riski yüksektir. Üstelik çoğu kez kredi sağlayan taraf (ipotek alacaklısı) geminin satışından tatminkâr sonuçlar elde edemeyecektir. Tüm bunlarla birlikte gemi işletilemediğinden kredi alan kişinin (ipotek borçlusu) ekonomik durumunda da telafisi mümkün olmayan zararlar oluşacaktır. Diğer taraftan ipotek alacaklısı geminin bakım ve muhafaza masraflarını yüklenmek zorunda kalacaktır. Söz konusu durumlar ne ipotek borçlusunun ne de ipotek

⁴⁰ Doktrinde, gemi ipoteği için yapılan tanımların BGB'nin taşınmazlar üzerindeki teminat ipoteğine ilişkin kurallarından (BGB. § 1113 vd.) alıntılandığı ifade edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Atamer, *İpotek*, s. 166.

⁴¹ Mertol Can, *Deniz Ticareti Hukuku*, C. I, İmaj Yayıncılık, Ankara 2003, s. 150; Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 13.

⁴² Adil İzveren, Nisim Franko ve Ahmet Çalık, *Deniz Ticaret Hukuku*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Ankara 1994, s. 73; Çağa, *Deniz*, s.98; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 12-13; Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 7; Okay, *Deniz*, s. 181; Bülent Sözer, *Deniz Ticareti Hukuku*, C I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2019, s.103; Fatma Reyhan Ayyıldız, *Gemi İpoteği İle Hava Aracı İpoteğinin Karşılaştırılması*, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Yayınlanmamış Havacılık Uzmanlığı Tezi, 2016, s. 11; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 122.

⁴³ Çağa, *Deniz*, s. 97; İzveren, *Deniz*, s.66.

⁴⁴ Kalpsüz, *Rehin*, s. 40; Çağa, *Deniz*, s. 97; İzveren, *Deniz*, s. 65.

⁴⁵ Günümüzde kredi almadan gemi edinebilmek neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Gemi işleteninin alacağı kredi karşısında gösterebileceği en önemli varlığı da gemidir. Dolayısıyla Deniz Ticaretinin en önemli kapital unsuru gemidir. Bkz. Rayegan Kender ve Ergon Çetingil, *Deniz Ticaret Hukuku Temel Bilgiler*, Arıkan Yayıncılık, İstanbul 2007, s. 58.

alacaklısının yararına olacaktır. Tüm bu nedenlerden dolayı hukukumuzda gemi ipoteğinin teslimine bağlı olmaksızın bir sicile tescil edilmek suretiyle kurulması kabul edilmiştir⁴⁶.

2.4. Gemi İpoteğinin Hukuki Niteliği

2.4.1. Teminat İpoteği Niteliğinde Olması

Gemi ipoteğinin en önemli özelliklerinden biri teminat ipoteği niteliğinde olmasıdır. Nitekim TTK m. 1014/I, c. 1 “*Bir alacağı teminat altına almak için gemi üzerinde ipotek kurulabilir.*” demek suretiyle gemi ipoteğinin teminat ipoteği niteliği taşıdığına işaret etmektedir⁴⁷. Buna karşın gemi ipoteği tedavül ipoteği şeklinde kurulamayacaktır. Dolayısıyla gemiler üzerinde tedavül edilmek üzere irat senedi veya ipotekli borç senedi düzenlemek mümkün değildir⁴⁸.

Ayrıca TTK m. 1014/I, c. 3’te sicilli gemilerin sözleşmeye dayalı rehninin ancak gemi ipoteği yoluyla olabileceğini ifade etmektedir. Bu nedenle sicile kayıtlı gemiler üzerinde teslimine bağlı rehin kurulması mümkün değildir⁴⁹.

2.4.2. Sicilli Bir Rehin Türü Niteliğinde Olması

TTK m. 1014/I, c. 3’e göre “*Sicile kayıtlı gemilerin sözleşmeye dayalı rehni sadece gemi ipoteği yolu ile sağlanır*”. Yine TTK m. 1015/I’e göre “*...ipoteğin gemi siciline tescil edilmesi şarttır.*”. Söz konusu hükümler gemi ipoteğinin sicilli bir rehin türü olduğuna işaret etmektedir⁵⁰.

---

⁴⁶ İzveren, Franko ve Çalık, *Deniz*, s. 73; Kalpsüz, *Rehin*, s. 40; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 1-2; Çağa, *Deniz*, s. 97; İzveren, *Deniz*, s. 65-66; Okay, *Deniz*, s. 178-179; Hakan Bilgeç, “Ticari İşletme Envanterinde Bulunan Gemiler Üzerinde Kurulabilecek Sözleşmeye Dayalı Rehin Türleri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22/1, 2020, s. 5.

⁴⁷ Emine Yazıcıoğlu, *Kender-Çetingil Deniz Ticareti Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2020, s. 191; Kara, *Deniz*, s. 97; Kalpsüz, *Rehin*, s. 58. Gemi ipoteğinin alelade ipotekle aynı nitelikte olduğunu savunan görüş için bkz. Kara, *Deniz*, s. 97. Gemi ipoteğinin teminat ipoteği niteliği taşıdığına ilişkin Yargıtay kararı için bkz. Yargıtay 23. H.D. E. 2015/4829, K. 2016/798, T. 15.02.2016, E.T. 18.04.2021 (www.lexpera.com).

⁴⁸ Fevzi Topsoy, *Deniz Ticareti Hukuku I*, Legal Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 145; Can, *Deniz*, C. I, s. 151; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 125. Bu durumun nedeni gemi ipoteğinin kredi ihtiyacını karşılamaya yönelik bir teminat olmasıdır. Yani gemi ipoteği gemi malikinin finansman ihtiyacını karşılamaya yönelik teminat gösterebileceği en kıymetli malıdır. Yoksa gemi tedavüle çıkarılacak taşınır bir değer olarak değerlendirilmemektedir. Bkz. Kalpsüz, *Rehin*, s. 58.

⁴⁹ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 192; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 122 dn. 283.

⁵⁰ Kara, *Deniz*, s. 97; Topsoy, *Deniz*, s. 145. Yargıtay da gemi ipoteğinin sicilli bir rehin türü olduğunu ifade etmektedir. Bkz. 15. H.D. E. 1995/3110 K. 1995/3688 T. 19.6.1995 E.T. 19.04.2021 (www.kazanci.com).

Gemi ipoteği sicile tescil ile kurulan bir rehin türüdür. Her ne kadar gemilerin taşınır olduğu kabul edilse de, bizim de katıldığımız görüşe göre, gemi ipoteği bir taşınır rehni türü olarak değerlendirilemez⁵¹. Bunun en önemli nedeni TTK'daki gemi ipoteği ile ilgili düzenlemelerin taşınmaz ipoteği esas alınarak yapılmış olmasıdır⁵². Ayrıca doktrinde savunulan bir görüşe göre; TTK, özellikle “gemi rehni” ifadesi yerine, taşınır rehninden ayırt edici olması nedeniyle taşınmaz ipoteğine yaklaştıran “gemi ipoteği” ifadesini tercih etmiştir⁵³.

2.4.3. Alacağa Bağlı Fer’i Bir Hak Niteliğinde Olması

Gemi ipoteği asıl alacağa bağlı fer’i bir haktır. TTK m. 1044/I “*Alacağın sona ermesiyle ipotek de düşer*” demek suretiyle gemi ipoteğinin teminat altına aldığı şahsi alacağa bağlı ve ona tabi fer’i bir hak niteliği taşıdığına işaret etmektedir⁵⁴. Bu düzenleme TMK’nın teminat ipoteği için kabul ettiği sistemle uyum içindedir⁵⁵.

Gemi ipoteğinin varlığı tamamen şahsi alacağın varlığına bağlı ve tabidir⁵⁶. Buna göre örneğin şahsi alacağı meydana getiren hukuki işlemin herhangi bir nedenle hükümsüz olması nedeniyle asıl alacak doğmazsa ipotek de geçerli bir şekilde doğmaz⁵⁷. Bu durumda ipoteğin tescil edilmiş olması ipotek alacaklısına herhangi bir hakkı ileri sürme yetkisi vermez. Dolayısıyla tescil, ipoteğin varlığına yönelik bir karine teşkil etmekten çok böyle bir hak var ise kime ait olduğunu gösterme işlevini yerine getirmektedir⁵⁸. İpoteğin tesciline rağmen alacak doğmazsa

---

⁵¹ Aksi yöndeki görüş için bkz. Erol Cansel, *Türk Menkul Rehni Hukuku*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1967, s. 7 vd; Jale G. Akipek ve Turgut Akıntürk, *Eşya Hukuku*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 833-834; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 14; M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, İstanbul 2016, s. 1007; Hüseyin Hatemi, Rona Serozan, Abdulkadir Arpacı, *Eşya Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1991, s. 352; Ayyıldız, *İpotek*, s. 12.

⁵² Kalpsüz, *Rehin*, s. 59. Geminin taşınır eşya olmasına rağmen rehin düzenlemesiyle taşınmaza yakınlştırılması konusunda bkz. Göknil, *Deniz*, s. 158; N. Elif Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003, s. 26-27. Yazar; günümüzde gemi ipoteği ile ilgili hükümlerin tamamen taşınmaz ipoteği esas alınarak hazırlandığından bahisle gemi ipoteğine taşınır rehni hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığını belirtmektedir. Bu durumda gemi ipoteğinin artık sicilli bir taşınır rehni olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığını ifade etmektedir. Sonuç olarak gemi ipoteği kendine has özellikleri olan sicilli bir rehin türüdür. (Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 26).

⁵³ Kara, *Deniz*, s. 97.

⁵⁴ Kara, *Deniz*, s. 97; Kalpsüz, *Rehin*, s. 60; İzveren, *Deniz*, s. 66.

⁵⁵ Kalpsüz, *Rehin*, s. 60.

⁵⁶ Göknil, *Deniz*, s. 158.

⁵⁷ Akçura Karaman, *İpotek*, s. 53; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 126.

⁵⁸ Kalpsüz, *Rehin*, s. 60; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 193; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 126-127.

ipoteğin kayıtlı bulunduğu derece boş sayılır. Hukukumuzda sabit dereceler sistemi benimsendiği için sonra gelen derecedeki ipotek hakkı ise kendiliğinden boş dereceye ilerlemez⁵⁹.

Bir alacağın gemi ipoteği ile teminat altına alınabilmesi için belirli veya belirlenebilir olması gerekir. Mevcut veya ileride var olacak bütün alacaklar için ipotek kurulabilmesi hukukumuzda kabul edilmemektedir. Bunun için en azından alacağın doğuş sebebinin belirli olması gerekir. Her türlü alacak için sözleşmeye dayalı gemi ipoteği kurulabilir. Gemi ipoteğinde alacağın kaynağının türü önemli değildir. Ancak kanuni ipotekte alacak, geminin inşa veya tamirinden doğmuş olması gerekir⁶⁰.

Uygulamada; gemi ipoteği ile teminat altına alınan alacağın genellikle bir kredi ilişkisinden doğduğu görülmektedir. Buradaki ilişki TBK m. 386 vd. düzenlenen tüketim ödücü sözleşmesi niteliğindedir⁶¹.

Belirli hukuki ilişkilere bağlı olmak kaydıyla ileride doğacak veya şarta ya da kıymetli evraka bağlı alacaklar için de gemi ipoteği kurulabilir. Hatta doğması muhtemel bir alacağın teminatı için de gemi ipoteği kurulabilir. Dolayısıyla ipotekle teminat altına alınan alacağın tescil anında var olması şart değildir⁶². Burada dikkat edilmesi gereken husus; ipotek hakkının alacağın veya şartın var olduğu anda doğmasına karşın ipotek, sırasını tescil tarihine göre alacaktır⁶³.

İpotekle teminat altına alınacak olan alacağın para alacağı olması şart değildir. Türk parasıyla karşılığı belirtilmek üzere para alacağından başka alacakların teminatı için de gemi ipoteği kurulabilir⁶⁴.

2.5. Gemi İpoteğinin Konusu

Gemi ipoteğinin konusu sicile kayıtlı gemilerdir. Bu gemilerin sadece ticaret gemileri olması şart değildir. Özel amaçlarla kullanılan gemiler, gezinti ve spor

---

⁵⁹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 57.

⁶⁰ Okay, *Deniz*, s. 181-182; İzveren, *Deniz*, s. 67; Çağa, *Deniz*, s. 99; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 58; İzveren, Franko ve Çalık, *Deniz*, s. 76.

⁶¹ İzveren, *Deniz*, s. 67.

⁶² Çağa, *Deniz*, s. 99; Okay, *Deniz*, s. 182.

⁶³ İzveren, *Deniz*, s. 67. Aksi yöndeki görüş için bkz. Kalpsüz, *Rehin*, s. 51; Kaner, *Deniz*, s. 55; İzveren, Franko ve Çalık, *Deniz*, s. 77.

⁶⁴ İzveren, *Deniz*, s. 67; Okay, *Deniz*, s. 183.

tekneleri, bilimsel amaçlarla kullanılan araştırma ve eğitim gemileri üzerinde de sicile kayıtlı olmaları halinde gemi ipoteği kurulabilir⁶⁵.

Paylı mülkiyete tabi gemiler üzerinde paydaşlardan her biri kendi payı üzerinde gemi ipoteği kurabilir. Ancak geminin bütün payları bir malikin elinde bulunuyorsa geminin belirli bir payı üzerinde ipotek kurmak TTK m. 1014/IV uyarınca mümkün değildir⁶⁶. Elbirliğiyle mülkiyet halinde ise TMK m. 857 hükmü kıyasen uygulama alanı bulur. Buna göre geminin tamamı üzerinde ve maliklerin tamamının izniyle ipotek kurulabilir⁶⁷.

Gemi ipoteğinin konusunun daha iyi anlaşılabilmesi için gemi ve sicile kayıtlı gemi kavramları kısaca incelenmelidir.

2.5.1. Gemi Kavramı

2.5.1.1. Geminin Tanımı

Deniz Ticareti Hukuku'nun en temel kavramı "gemi"dir. Ancak mevzuatımızda ortak bir gemi tanımı bulunmamaktadır. Bunun nedeni geminin ilgili her kanunda o kanunun amacına göre tanımlanmasıdır⁶⁸. Burada dikkat edilmesi gereken husus bir hukuki düzenlemede yapılan tanımın kural olarak o hukuki düzenleme çevresinde uygulanmasıdır⁶⁹. Dolayısıyla TTK çerçevesinde öngörülen gemi ipoteğinin konusu, TTK'da yapılan gemi tanımına göre belirlenir.

TTK m. 931/I gemiyi şu şekilde tanımlamaktadır: "*...Tahsis edildiği amaç, suda hareket etmesini gerektiren, yüzme özelliği bulunan ve pek küçük olmayan her araç, kendiliğinden hareket etmesi imkanı bulunmasa da, bu kanun bakımından "gemi" sayılır...*"

2.5.1.2. Geminin Unsurları

Bir su aracının gemi olarak adlandırılabilmesi için kanuni tanımından da anlaşılacağı üzere bazı unsurlar aranır. Burada aranan unsurların geçici olarak

---

⁶⁵ Bilgeç, "Ticari İşletme Envanterinde Bulunan Gemiler Üzerinde Kurulabilecek Sözleşmeye Dayalı Rehin Türleri", s. 13; Kalpsüz, *Rehin*, s. 88; Sözer, *Deniz*, C I, s. 112.

⁶⁶ Kara, *Deniz*, s. 98; Topsoy, *Deniz*, s. 146.

⁶⁷ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 192.

⁶⁸ Kara, *Deniz*, s. 45; Topsoy, *Deniz*, s. 15; Kaner, *Deniz*, s. 56; Çağa, *Deniz*, s. 38.

⁶⁹ Kaner, *Deniz*, s. 16-17; Topsoy, *Deniz*, s. 17; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 48.

kaybedilmesi gemi vasfını ortadan kaldırmaz⁷⁰. Aşağıda ayrı başlıklar altında incelenecek bu unsurlar; araç, aracın pek küçük olmaması, suda hareket etmesini gerektiren bir amaca tahsis edilmiş olması ve yüzme özelliğine sahip olmasıdır.

2.5.1.2.1. Araç

1956 tarihli eski TTK'da bir nesnenin gemi olarak kabul edilebilmesi için onun tekne olması şartı aranmaktaydı. Tekne içi boş (oyuk) ve suda yüzebilen araçları karşılamaktaydı⁷¹. Yeni TTK bu ifadeden vazgeçerek araç ifadesini kullanmıştır. Dolayısıyla eski kanun döneminde gemi sayılmayan mavna ve şatlar artık gemi tanımının içine dahil edilmiştir⁷².

2.5.1.2.2. Aracın Pek Küçük Olmaması

Bir aracın TTK kapsamında gemi olarak kabul edilebilmesi için kanun pek küçük olmama şartını getirmiştir. Ancak bu durumu ayırt etmek zordur. TTK'da bu konuda herhangi bir ölçü verilmemiştir⁷³. Doktrinde de bu konu hakkında fikir birliği bulunmamaktadır.

Doktrindeki bir görüşe göre gemi; denizin olağan fırtına ve tehlikelerine karşı dayanıklı ve normal şartlar altında bir yolculuğu sorunsuzca başarabilecek büyüklükte olmalıdır⁷⁴. İkinci bir görüş bu konuda denizcilik çevresinin kabul ve görüşlerinin dikkate alınması gerektiğini savunmaktadır⁷⁵. Üçüncü bir görüş ise TTK m. 957/I'in gemi siciline kayıt için getirdiği 18 gros tonalito sınırının burada uygulama alanı bulması gerektiğini öne sürmektedir⁷⁶.

---

⁷⁰ Fahiman Tekil, *Deniz Hukuku*, Tekil Neşriyat, İstanbul 1988, s. 8-9; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 49; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 34; Çağa, *Deniz*, s. 39.

⁷¹ Turgut Kalpsüz, *Deniz Ticareti Hukuku*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1971, s. 76; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 34; Can, *Deniz*, C. I, s. 16; Çağa, *Deniz*, s. 38; Tekil, *Deniz*, s. 4; Okay, *Deniz*, s. 73.

⁷² Topsoy, *Deniz*, s. 18; Kaner, *Deniz*, s. 17; Algantürk Light, "TTK. Tasarısı'nın Deniz Ticareti Başlıklı Beşinci Kitabı İle Getirilen Düzenlemeler ve Değerlendirmeler", s. 126.

⁷³ Kanunun bu konuda herhangi bir açıklık getirmemesine yönelik eleştiri için bkz. Okay, *Deniz Ticareti Hukuku*, s. 74.

⁷⁴ Okay, *Deniz*, s. 75; Can, *Deniz*, C. I, s. 17; Topsoy, *Deniz*, s. 19; Tekil, *Deniz*, s. 5; Kalpsüz, *Deniz*, s. 77 yazar bu görüşe genel olarak katılmakla birlikte bir aracın gemi olarak kabul edilebilmesi için yolculuğu tamamlayabilecek gerekli donanımlara ve personele (gemi adamı) sahip olması şartını da aramaktadır (Bkz. Kalpsüz, *Deniz*, s. 77).

⁷⁵ Çağa, *Deniz*, s. 39; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 49; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 33; Kaner, *Deniz*, s. 17.

⁷⁶ Topsoy, *Deniz*, s. 19.

Kanaatimizce, bu konuda doktrindeki birinci ve ikinci görüşleri birlikte kabul edip karma bir sistemi benimsemek daha yerinde olacaktır. Çünkü geminin büyüklüğü konusu teknik bir bilgi ve deneyimi gerektirmektedir. Hem deniz şartlarına uygun olması hem de denizciliğin teamüllerine uygun olması birlikte değerlendirilmelidir. Doktrinde, böyle bir uyuşmazlıkta hâkimin takdir yetkisini kullanarak vereceği kararda bilirkişi görüşüne müracaat etmesinin yerinde olacağı ifade edilmektedir⁷⁷.

Sonuç olarak hangi görüş benimsenecek olursa olsun kayıklar, kanolar, filikalar, sallar ve sandallar gibi araçlar TTK anlamında gemi ipoteğinin konusunu oluşturacak şekilde bir gemi olarak kabul edilemezler⁷⁸.

2.5.1.2.3. Suda Hareket Etmesini Gerektiren Bir Amaca Tahsis Edilmiş Olması

Bir aracın gemi sayılabilmesi için tahsis edildiği amaca uygun olarak kullanılmasının, suda hareket etme imkânına bağlı bulunması gerekir⁷⁹. Burada dikkat edilmesi gereken ilk husus yeni TTK'nın denizde hareketi değil, suda hareketi esas almış olmasıdır. Bu sayede iç sularda (göller ve nehirler) hareket eden araçlar da gemi kavramına dâhil edilmiştir⁸⁰. Öte yandan tahsis edildikleri amaç denizde hareket etmelerini gerektirmeyen restaurant, otel, depo vs. olarak kullanılan yapılar gemi olarak nitelendirilemeyecektir⁸¹. Sonuç olarak bir aracın gemi kabul edilebilmesi için salt suda hareket etmesi yetmemekte tahsis edildiği amacın suda hareket etmesine bağlı olması gerekmektedir.

TTK “*Tahsis edildiği amaç...*” tan bahsetmiş ancak bu amacın türü ve içeriğini belirtmemiştir. Doktrinde bu amacın her türlü faaliyet olabileceği ifade edilmektedir. Bu amaçlar eğitim, öğretim, spor, gezinti, ticaret, kurtarma ve yardım, kamu

---

⁷⁷ Okay, *Deniz*, s. 75; İzveren, *Deniz*, s. 36.

⁷⁸ Kara, *Deniz*, s. 47; Kaner, *Deniz*, s. 17.

⁷⁹ Kalpsüz, *Deniz*, s. 83; Kaner, *Deniz*, s. 17; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 34; Çağa, *Deniz*, s. 38-39; Okay, *Deniz*, s. 78.

⁸⁰ Kaner, *Deniz*, s. 16; Kara, *Deniz*, s. 46. Kanun metninde geçen söz konusu ifadeye yönelik eleştiri için bkz. Algantürk Light, “TTK. Tasarısı'nın Deniz Ticareti Başlıklı Beşinci Kitabı İle Getirilen Düzenlemeler ve Değerlendirmeler”, s. 126.

⁸¹ Can, *Deniz*, C. I, s. 18; Kaner, *Deniz*, s. 18; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 34; Çağa, *Deniz*, s. 39; Okay, *Deniz*, s. 78.

hizmetini yerine getirme vs. olabilir⁸². Geminin tahsis edilmiş olduğu gayeye yönelik kullanımının fiilen başlamış olması ise şart değildir⁸³.

Yüzer dokların gemi olarak kabul edilip edilemeyeceği hususu tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş bunları gemi olarak kabul etmemektedir⁸⁴. Diğer bir görüş ise yüzer dokların tahsis edildiği amaca hizmet etmesinin kısmen de olsa denizde hareket etmesine bağlı olduğundan yola çıkarak bunların TTK anlamında bir gemi olduğunu ileri sürmektedir⁸⁵.

Deniz uçakları TTK kapsamında gemi olarak kabul edilmemektedir. Çünkü bu araçların tahsis edildikleri amaç suda hareket etmelerine bağlı değildir. Deniz uçaklarının asıl faaliyet sahası havadır ve suyu hareket etme amacıyla kullanmaktadırlar⁸⁶.

2.5.1.2.4. Yüzme Özelliğine Sahip Olması

Bir aracın gemi sayılabilmesi için kendi kendine veya dışarıdan bir kuvvetle yüzebiliyor olması gerekir⁸⁷. Denizin üzerinde veya altında yüzmesi arasında gemi vasfını kazanması açısından fark yoktur. Yine aynı şekilde aracın yanal veya dikey olarak hareket etmesi herhangi bir fark teşkil etmeyecektir⁸⁸.

Aracın kendine özgü bir yürütücü kuvvete sahip olması şart değildir⁸⁹. Dolayısıyla hareket imkânının kaynağı başka bir araca bağlı olarak ya da rüzgar gücüyle veya kürekle hareket eden araçlar da diğer unsurları barındırmak koşuluyla gemi sayılabilir⁹⁰.

2.5.2. Sicile Kayıtlı Gemi Kavramı

2.5.2.1. Genel Olarak

TTK m. 1014/I uyarınca gemi ipoteği yalnızca sicile kayıtlı gemiler üzerinde kurulabilir. Kanunda belirtilen gemi sicilleri TTK m. 954'te işaret edilen Milli Gemi

---

⁸² Kalpsüz, *Deniz*, s. 84; Kaner, *Deniz*, s. 17; Tekil, *Deniz*, s. 3; Okay, *Deniz*, s. 78.

⁸³ Kaner, *Deniz*, s. 17.

⁸⁴ Çağa, *Deniz*, s. 39; Tekil, *Deniz*, s. 9-10; Okay, *Deniz*, s. 78-79.

⁸⁵ Kaner, *Deniz*, s. 18. Yazar, yüzer dokların açıkta olan gemilerin inşası için kullanımlarında amaçlarının kısmen de olsa suda harekete bağlı olduğundan yola çıkmaktadır.

⁸⁶ Topsoy, *Deniz*, s. 19; Çağa, *Deniz*, s. 39; Tekil, *Deniz*, s. 5; Okay, *Deniz*, s. 79.

⁸⁷ Kaner, *Deniz*, s. 17; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 34.

⁸⁸ Kara, *Deniz*, s. 47.

⁸⁹ Okay, *Deniz*, s. 76; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 34; Çağa, *Deniz*, s. 39; Kara, *Deniz*, s. 46; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 48; Kaner, *Deniz*, s. 17.

⁹⁰ Can, *Deniz*, C. I, s. 18.

Sicili (MGS)⁹¹, Türk Uluslararası Gemi Sicili (TUGS) ve Yapı Halindeki Gemilere Özgü Sicildir (YHGS). Bağlama Kütüğü'ne kayıtlı gemiler üzerinde ise gemi ipoteği kurma imkânı yoktur⁹². Yargıtay da kanunda belirtilen gemi sicilinin MGS ve TUGS olduğunu kabul etmektedir. Bununla birlikte Bağlama Kütüğü⁹³'ne kayıtlı gemiler üzerinde gemi ipoteğinin kurulamayacağını ifade etmektedir⁹⁴.

Üzerinde gemi ipoteği kurulabilecek gemilerin daha iyi belirlenebilmesi için MGS, TUGS ve YHGS kısaca incelenmelidir.

2.5.2.2. Milli Gemi Sicili (MGS)

TTK m. 954/I hükmü uyarınca MGS; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nca uygun görülen yerlerde tutulan sicildir⁹⁵. Hali hazırda 10 tane Sicil Müdürlüğü bulunmaktadır⁹⁶. TTK m. 954/II uyarınca gemi sicilleri mahkeme gözetiminde tutulmaktadır. TTK m. 954/III gemi sicillerinin tutulmasından kaynaklanan sorumluluğu TMK m. 1007'ye atıf yapmak suretiyle düzenlemiştir⁹⁷.

TTK m. 956 gemi siciline tescili caiz gemileri belirtmektedir. Buna göre TTK m. 940 gereğince Türk Bayrağını çekme hakkına sahip ticaret gemileri ile TTK m. 935/II'nin "a" ve "c" bentlerinde yazılı gemilerin MGS'ye tescilleri caizdir. Bu gemilerden TTK m. 957 uyarınca on sekiz gros tonilatoda ve daha büyük ticaret

---

⁹¹ Yeni TTK'da bu ifade kullanılmamasına rağmen TUGS Kanunu m. 2'de TTK kapsamında tutulan bu sicil MGS olarak adlandırılmıştır. Bkz. Atamer, *İpotek*, s. 120.

⁹² Atamer, *İpotek*, s. 126; Bilgeç, "Ticari İşletme Envanterinde Bulunan Gemiler Üzerinde Kurulabilecek Sözleşmeye Dayalı Rehin Türleri", s. 11.

⁹³ Bağlama Kütüğü: Herhangi bir sicile tescil edilmemiş olan gemilerin kayıt altına alınması amacıyla ortaya çıkarılmış bir kütüktür. Birçok nedenle, doktrinde ağırlıklı olarak, klasik anlamda bir gemi sicili olarak kabul edilmemektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Aslıhan Sevinç Kuyucu, "Bağlama Kütüğüne Kayıtlı Gemilerin Mülkiyetinin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Kazanılmasına İlişkin Esaslar", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 37/2, 2017, ss. 689-710; İsmail Demir, "Yeni Bağlama Kütüğü Rejimi Üzerine Değerlendirmeler", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 64/1, 2015, ss. 103-169. Bağlama Kütüğü'nün sicil niteliğinde olduğunu savunan görüş ve gerekçesi için bkz. S. Didem Algantürk Light, "Bağlama Kütüğü Uygula Yönetmeliği Hakkında Değerlendirmeler", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2/16, 2009, s. 21.

⁹⁴ Yargıtay 12. H.D. E. 2020/9457, K. 2021/954, T. 2.2.2021, E.T. 18.04.2021 (www.lexpera.com).

⁹⁵ Milli Gemi Sicili'ne ilişkin TTK'daki hükümleri tamamlayıcı nitelikte düzenleme 31.12.1956 tarihli Gemi Sicil Nizamnamesidir (GSN).

⁹⁶ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 98.

⁹⁷ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Yazıcıoğlu, *Türk Gemi Sicili*, s. 19 vd.; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 143 vd.; Lale Sirmen, *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 129 vd.; Akipek ve Akıntürk, *Eşya*, s. 276 vd.; Mehmet Ünal ve Veysel Başpınar, *Şekli Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 382 vd.; Selahattin Sulhi Tekinay, *Eşya Hukuku*, C. I, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 1984, s. 228 vd.

gemilerinin MGS'ye tescili ise zorunludur. Bununla birlikte MGS'ye tescili zorunlu olan gemilerin TUGS'ye tescili de mümkündür⁹⁸.

MGS'ye tescili caiz olan gemileri sıralayacak olursak;

- Türk Bayrağı çekme hakkına sahip ticaret gemileri,
- Yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilmiş gemiler,
- Yabancı bir devlet veya onun vatandaşları adına Türkiye'de yapılmakta olan gemiler.

TTK m. 958 MGS'ye tescili caiz olmayan gemileri sırlamıştır. Doktrinde bu hükmün gereksiz olduğu ifade edilmektedir. Çünkü MGS'ye tescil edilebilecek gemiler belirlendikten sonra geri kalanların tescilinin mümkün olmadığı açıktır⁹⁹. Yine de kanımızca TTK önemi dolayısıyla ve gözden kaçmaması için bu gemileri vurgulamıştır. Söz konusu hükme göre *“Türk gemisi olmayan gemilerle, yabancı bir gemi siciline kayıtlı bulunan Türk gemileri, donanmaya bağlı harp gemileri, yardımcı gemiler ve Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine özgülenmiş gemiler...”* MGS'ye tescil edilemez. Dolayısıyla bu gemiler üzerinde gemi ipoteği kurmak da mümkün olmayacaktır.

2.5.2.3. Türk Uluslararası Gemi Sicili (TUGS)

“16.12.1999 tarihli ve 4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu İle 491 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”¹⁰⁰ (TUGS Kanununu) ile kurulan ve ikincil sicil diye de adlandırılan TUGS'nin düzenlenmesindeki amaç denizcilik sektörüne vergi teşvikleri getirmek suretiyle maliyetleri düşürmektir. Bu sayede denizcilik sektörünün gelişmesi ve güçlenmesi hedeflenmiştir¹⁰¹. Özellikle de Türk Bayraklı gemilerin kolay bayrak (flag of

---

⁹⁸ Topsoy, *Deniz*, s. 100; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 46-47.

⁹⁹ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 99.

¹⁰⁰ RG. 21.12.1999/23913.

¹⁰¹ Hayrettin Kurt, “Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu'nun Değerlendirilmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2, 2014, s. 288; Kaner, *Deniz*, s. 42. Ayrıca bkz. TUGS Kanunu m. 1 (Amaç ve Kapsam): *“Bu Kanunun amacı, oluşturulan Türk Uluslararası Gemi Siciline tescil edilen gemiler ile turizm şirketi envanterlerinde kayıtlı ticari yatların temin ve işletilmesinde kolaylık sağlamak suretiyle Türk denizciliğinin geliştirilmesini hızlandırmak ve ekonomiye katkısını artırmaktır.”*

convenience) gemileriyle rekabet edebilmesini sağlamak için TUGS oluşturulmuştur¹⁰².

TUGS Yönetmeliği¹⁰³ m. 2’de hangi gemilerin TUGS’ye tescil edilebileceği ifade edilmiştir. TUGS Kanunu m. 2’de ise Yönetmelikte geçen kavramların tanımları verilmiştir. Söz konusu yönetmeliğe göre TUGS’ye tescil edilebilecek gemiler şunlardır:

- TUGS Kanunu yürürlüğe girdiği tarihte MGS’ye kayıtlı bulunan yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemileri ile özel maksatlı ve özel yapılı gemiler ve ticari yatlar.

- Yurt içinde inşa edilen gemiler ve yatlar. (Bunlar tonajına bakılmaksızın TUGS’ye tescil edilebilir.)

- Yurt dışından ithal edilen 3.000 DWT’nin (dedveyt tonun) üzerindeki yük gemileri ile 300 grostonun üzerindeki yolcu gemileri ve özel maksatlı, özel yapılı gemiler.

TUGS Kanunu m. 5 uyarınca TUGS’ye tescil edilecek gemiler için malike ilişkin bazı şartlar öngörülmüştür. Buna göre TUGS’ye tescil edilebilecek gemilerin gerçek kişi malikleri bakımından tek şart malikin Türkiye’de ikamet ediyor olmasıdır. Gerçek kişi gemi malikinin uyruğunun ise bir önemi bulunmamaktadır¹⁰⁴. Gemi malikinin tüzel kişi olması durumunda ise malikin Türkiye’de Türk kanunları uyarınca kurulmuş bir ticaret şirketi olması şartı aranmaktadır. Bununla birlikte ticaret şirketinin yönetim veya ortaklık yapısına ilişkin bir şart öngörülmemiştir¹⁰⁵.

2.5.2.4. Yapı Halindeki Gemilere Özgü Sicil (YHGS)

Yapı Halindeki Gemilere Özgü Sicil (YHGS) TTK 986-994. maddeleri arasında düzenlenmiştir. TTK m. 986/I uyarınca “*Yapı hâlindeki bir gemi, malikin istemi üzerine veya yapı üzerinde bir gemi ipoteğinin kurulması yahut yapının ihtiyati ya da kesin haczi veya tersane sahibinin gemi ipoteğinin kurulmasına yönelik istem hakkını teminat altına almak amacıyla sicile şerh verilmesi söz konusu olduğu takdirde yapı hâlindeki gemilere özgü sicile kaydolunur.*”.

¹⁰² Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 119. Ayrıca bkz. TUGS Kanunu Genel Gerekeçe, <https://www2.tbmm.gov.tr/d21/1/1-0507.pdf> (E.T. 23.01.2022).

¹⁰³ RG. 23.06.2000/24088.

¹⁰⁴ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 123; Topsoy, *Deniz*, s. 98; Sözer, *Deniz*, C I, s. 102.

¹⁰⁵ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 123.

YHGS'nin temel işlevi yapı halindeki gemi üzerinde ipoteğin kurulması ile yapının ihtiyati veya kesin haczini mümkün kılmaktır¹⁰⁶.

Yapı halindeki gemilerin YHGS'ye tescili zorunlu olmayıp tescil, talep üzerine yapılacaktır. Bu konuda YHGS'ye tescil talebinde bulunabilecek kişiler TTK m. 986/I ve TTK m. 987/I uyarınca, yapının maliki ve hakkını teminat altına almak isteyen kişilerdir¹⁰⁷.

Tescil talebiyle birlikte TTK m. 988/I'de belirtilen hususların da bildirilmesi gerekmektedir. Bu hususlar söz konusu fıkrada 3 bent halinde sayılmıştır. Buna göre sicile bildirilmesi gereken hususlar:

-Yapı hâlinde bulunan geminin türü ile adı veya numarası veya ayırt edilebilmesine yarayan herhangi bir işareti,

-Yapı halindeki geminin yapım yeri ve geminin yapıldığı tersane,

-Yapı halindeki geminin maliki, şeklindedir.

Yapı halindeki gemi üzerinde ipotek kurulacak olması durumunda TTK m. 988/II uyarınca, TTK m. 1054/II'de yapı üzerinde gemi ipoteği kurulması için gerekli görülen şartların bulunduğu, yetkili gemi ölçme kurumunun vereceği bir belge ile ispatlanması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle; yapının tamamlandığında on sekiz gros tonilatodan büyük bir yapı olacağına dair bir belgenin, yetkili gemi ölçüm kurumundan alınarak sicile ibraz edilmesi gerekmektedir¹⁰⁸.

2.6. Gemi İpoteğinin Benzer Kavramlardan Farkı

Gemi ipoteği kavram olarak aynı bir teminat türüdür. Bu kavramın net bir şekilde ortaya koyulabilmesi onun yakın ilişki içerisinde bulunduğu diğer teminat türlerinden farkını belirlemekle mümkün olur. Gemi ipoteği ile en yakın ilişki içerisinde bulunan teminat türlerinden ilki, geminin taşınır eşya olması nedeniyle, teslimine bağlı taşınır rehiniyken diğeri taşınmaz ipoteğidir. Aşağıda bu kavramlarla gemi ipoteğinin farkı üzerinde durulacaktır.

---

¹⁰⁶ Bkz. TTK m. 986 yasama gerekçesi.

¹⁰⁷ Kaner, *Deniz*, s. 41; Okay, *Deniz*, s. 145; Topsoy, *Deniz*, s. 93. Ayrıca yazar, hakkını teminat altına almak isteyen kişilerin YHGS'ye tescil talebinde bizzat bulunabileceklerini ve malikin rızasının aranmayacağını ifade etmektedir bkz. Topsoy, *Deniz*, s. 93.

¹⁰⁸ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 118.

2.6.1. Gemi İpoteğinin Teslime Bağlı Taşınır Rehninden Farkı

Taşınır rehni TMK m. 939 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre taşınır rehni; bir alacağı teminat altına almak için taşınır bir eşya üzerinde kurulan yüküdür. Borcun yerine getirilmemesi durumunda alacaklıya teminat konusu olan şeyi paraya çevirtme yetkisi vererek alacağını buradan tahsil etme imkânı sağlar¹⁰⁹.

TMK m. 939 uyarınca teslime bağlı taşınır rehni ancak zilyetliğin alacaklıya devriyle kurulabilir¹¹⁰. Bu hüküm teslime bağlı taşınır rehni ile gemi ipoteğini birbirinden ayıran en önemli husustur. Çünkü gemi ipoteği, geminin zilyetliğinin ipotek alacaklısına devredilmeksizin sicile tescili ile kurulur. Dolayısıyla kamuya açıklık prensibi gemi ipoteğinde zilyetliğin devri yerine sicile tescille sağlanmaktadır.

Gemi ipoteğinin zilyetliğin devri yoluyla kurulmaması ipotek alacaklısının sorumluluğu konusunda da farklılık meydana getirir. Teslime bağlı taşınır rehninde rehin alacaklısının rehin konusu malı saklamak ve korumak için gerekli önlemleri alma şeklindeki temel yükümlülüğü¹¹¹ gemi ipoteği açısından söz konusu olmaz.

Teslime bağlı taşınır rehninde rehin veren ve rehin alacaklısının her ikisi de malı kullanamaz ve ürünlerinden yararlanamaz¹¹². Gemi ipoteğinin ise temel mantığı ipotek borçlusunun ipotekli gemiyi işleterek gelir elde etmesi ve böylece borcunu ödemesidir.

Teslime bağlı taşınır rehninde, TMK m. 939/II uyarınca, rehnedenin tasarruf yetkisi olmasa bile rehin konusu taşınıra iyi niyetle zilyet olan kimse zilyetlik hükümlerine göre (TMK m. 988, 989, 990) edinimi korunduğu ölçüde rehin hakkını

---

¹⁰⁹ Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 1006; Akipek ve Akıntürk, *Eşya*, s. 832; Hasan Erman, *Eşya Hukuku Dersleri*, Der Yayınları, İstanbul 2011, s. 171; Mehmet Ayan, *Eşya Hukuku*, C. III Sınırlı Ayni Haklar, Mimoza Yayınları, Konya 2014, s. 267; Şeref Ertaş, *Eşya Hukuku*, Barış Yayınları, İzmir 2011, s. 563; Turhan Esener ve Kudret Güven, *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 493.

¹¹⁰ Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 1023; Akipek ve Akıntürk, *Eşya*, s. 845. Yargıtay da bu konuda aynı görüştedir: “MK'nun 853. maddesinde, kanunen muayyen istisnalar dışında bir menkul malın ancak, teslimi meşrut şekilde rehnedilebileceği hükme bağlanmıştır.” . Yargıtay 19. H.D. E. 2001/4182, K. 2001/5754, T. 20.09.2001, E.T. 28.01.2021 (www.lexpera.com).

¹¹¹ Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 1029; Akipek ve Akıntürk, *Eşya*, s. 848 vd; Esener ve Güven, *Eşya Hukuku*, s.505; Ertaş, *Eşya Hukuku*, s. 578; Ayan, *Eşya*, C. III, s. 292.

¹¹² Sirmen, *Eşya*, s. 687.

kazanır¹¹³. Ancak gemi ipoteğinde tasarruf yetkisine sahip olan kişi (yani ipoteği kurabilecek olan kişi) geminin malikidir¹¹⁴.

TMK. 944 uyarınca teslim bağı taşınır rehninde rehin hakkının sona ermesi halinde rehin alacaklısı rehin konusu malı sahibine geri vermekle yükümlüdür. Gemi ipoteğinde ise ipotek sona erdiğinde sicildeki kaydın terkin edilmesi gerekmektedir.

2.6.2. Gemi İpoteğinin Taşınmaz İpoteğinden Farkı

Taşınmaz ipoteği TMK m. 881’de ifade edildiği şekliyle; “...*halen mevcut olan veya henüz doğmamış olmakla birlikte doğması kesin veya olası bulunan...*” alacaklara teminat teşkil etmesi amacıyla kurulur.

TTK’da gemi ipoteği ile ilgili hükümler taşınmaz ipoteği ile ahenkli bir şekilde düzenlenmiştir. Bu nedendir ki doktrinde, gemi ipoteğinin aslında bir taşınmaz ipoteği niteliğinde olduğu yönünde görüş ileri sürülmüştür¹¹⁵. Ancak gemi ipoteği çoğu yönüyle taşınmaz ipoteğine benzemesine ve TTK’da yer yer taşınmaz ipoteği hükümlerine atıf yapılmış olmasına rağmen, daha önce de ifade ettiğimiz üzere, gemi ipoteği kendine özgü sicilli bir rehin türü niteliğindedir¹¹⁶. Nitekim gemi ipoteğinin TTK’da taşınmaz ipoteğinden ayrı olarak ayrıntılı hükümlerle düzenlenmiş olması, gemi ipoteğinin taşınmaz ipoteğinden farklı olduğunu ortaya koymaktadır.

Taşınmaz ipoteğiyle gemi ipoteği arasındaki en temel fark; ipoteğin konusu hususunda ortaya çıkmaktadır. Çünkü taşınmaz ipoteğinin konusu taşınmaz eşya olabilirken gemi ipoteğinin konusu sadece sicile kayıtlı gemilerdir¹¹⁷. Söz konusu gemiler ise TTK m. 936 uyarınca taşınır eşya kabul edilmektedir.

İpoteğin tescil edildiği yer açısından da aralarında önemli bir fark vardır. Taşınmaz ipoteğinin kurulması için tapu siciline tescil gerekir. Gemi ipoteği ise MGS’ye veya TUGS’ye tescil ile kurulur¹¹⁸. Tescil aşamasında teorikte çok bir fark olmasa da uygulamada işlemlerin birlikteliği açısından bazı farklar görülmektedir. Söz gelimi taşınmaz ipoteğinde her ne kadar kanuni dayanağı bulunmasa da; resmi

---

¹¹³ Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 1026; Akipek ve Akıntürk, *Eşya*, s. 846; Erman, *Eşya*, s. 173.

¹¹⁴ Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 40.

¹¹⁵ Kara, *Deniz*, s. 96.

¹¹⁶ Bkz. 2. Bölüm, 2.4.2.

¹¹⁷ Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 42.

¹¹⁸ Atamer, *İpotek*, s. 126; Bilgeç, “Ticari İşletme Envanterinde Bulunan Gemiler Üzerinde Kurulabilecek Sözleşmeye Dayalı Rehin Türleri”, s. 11; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 962; Topsoy, *Deniz*, s. 145.

şekille tapu memuru önünde yapılan taşınmaz ipoteği sözleşmesi ve tescil talebi aynı formül içerisinde yer alır¹¹⁹. Ancak gemi ipoteğine geldiğimizde uygulama açısından durum biraz daha farklıdır. Gemi ipoteğinde ipotek sözleşmesi noterde imzaların onaylanması yoluyla gerçekleştirilir. Bunun üzerine malik sicile tescil beyanında bulunur¹²⁰. Bununla birlikte TTK m. 1015/II c. 2 uyarınca gemi ipoteği sözleşmesi artık gemi sicil müdürlüğünde de yapılabilmektedir. Dolayısıyla taşınmaz ipoteği için geçerli olan, işlemlerdeki iç içelik durumu çoğu zaman gemi ipoteğinde de söz konusu olacaktır.

---

¹¹⁹ Akipek ve Akıntürk, *Eşya*, s. 295.

¹²⁰ Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteki*, s. 42-43.

3. GEMİ İPOTEĞİNİN KURULMASI

Hukukumuzda gemi ipoteği sözleşmeye veya kanuna dayalı olarak kurulmaktadır¹²¹. Kanuna dayalı olarak kurulan gemi ipoteği ileriki bölümlerde ayrı bir başlık altında inceleneceğinden bu başlık altında sadece sözleşmeye dayalı gemi ipoteğinin kurulması üzerinde durulacaktır.

3.1. Gemi İpoteği Sözleşmesi

3.1.1. Genel Olarak

TTK m. 1015'te sözleşmeye dayalı gemi ipoteğinin kurulması düzenlenmiştir. Buna göre "*Gemi ipoteğinin kurulması için geminin maliki ile alacaklının gemi üzerinde ipotek kurulması hususunda anlaşmaları ve ipoteğin gemi siciline tescil edilmesi şarttır.*"¹²².

Sözleşmeye dayalı gemi ipoteği, taşınmaz ipoteği gibi, bir anlaşma ve sicile tescil ile kurulmaktadır. Bunun tek istisnası TTK m. 1015/VI'da ifade edilen durumdur. Söz konusu hükme göre hamiline yazılı tahvillere bağlı alacakları teminat altına almak için gemi ipoteği kurulması durumunda anlaşmaya gerek olmaksızın malikin sicil müdürlüğüne beyanda bulunması yeterlidir¹²³.

3.1.2. Sözleşmenin Hukuki Niteliği

Gemi ipoteğinin kurulabilmesi için TTK'da ifade edildiği üzere öncelikle malik ile alacaklı arasında bu yönde bir sözleşmenin yapılması gerekir. Söz konusu sözleşme için doktrinde "rehin akdi" veya "gemi ipoteği sözleşmesi" terimleri kullanılmaktadır¹²⁴.

Gemi ipoteği sözleşmesi kanunda özel olarak düzenlenmiş değildir. Bu tür, kanunda özel bir biçimde ve ayrıntılı olarak düzenlenmeyen sözleşmeler, isimsiz sözleşmeler olarak tanımlanmaktadır¹²⁵. Her ne kadar TTK'da sözleşmenin tescilden

---

¹²¹ Akıncı, *İpotek*, s. 58; Okay, *Deniz*, s. 181; İzveren, *Deniz*, s. 66.

¹²² Türk kredi kuruluşları ile gemi malikleri arasında yapılan gemi ipoteği sözleşmeleri genelde 8-10 maddedir. İngiliz kredi kuruluşları ise gemi malikleriyle daha detaylı ve uzun bir sözleşme yapmaktadırlar. Sözleşmelerin içeriği için bkz. Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 23-27.

¹²³ Kalpsüz, *Rehin*, s. 64.

¹²⁴ Atamer, *İpotek*, s. 235; Akıncı, *İpotek*, s. 59; Sözer, *Deniz*, C I, s.107. Çalışmamızda "Gemi İpoteği Sözleşmesi" ifadesi tercih edilecektir.

¹²⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 947 vd.

önce yapılma zorunluluğu belirtilmişse de unsurlarıyla düzenlenmediği için, gemi ipoteği sözleşmesinin isimsiz sözleşme niteliğinde olduğu kabul edilmektedir¹²⁶. Doktrinde, azınlık da olsa, gemi ipoteği sözleşmesinin başlı başına bir sözleşme niteliğinde olmadığını ileri süren görüşler de vardır. Söz konusu görüşlerin dayanağı, gemi ipoteği sözleşmesinin istenilen sonuçların hiçbirini tek başına meydana getiremeyip illa ki tescile ihtiyaç duyulmasıdır¹²⁷.

Sözleşmenin tarafları, bir borcun doğması amacıyla sözleşme yaparlarsa bu borç doğuran sözleşmedir (borç sözleşmesi)¹²⁸. Bu yönüyle gemi ipoteği sözleşmesi bir borç sözleşmesidir. Çünkü bu sözleşmeyle borçlu, gemisi üzerinde alacaklı lehine bir ipotek tescil ettirme borcu altına girmektedir¹²⁹. Alacaklı ise gemi ipoteği kurulduktan sonra alacağı karşılanırsa ipoteğin terkinini talep etme borcu altına girer. Dolayısıyla gemi ipoteği sözleşmesi eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme¹³⁰ niteliğindedir¹³¹.

Gemi ipoteği sözleşmesinin sebebe bağlı mı yoksa soyut bir işlem mi olduğu konusu tartışmalıdır. Doktrinde bizim de katıldığımız bir görüş, gemi ipoteği sözleşmesinin sebebe bağlı (illi) olduğunu savunmaktadır. Çünkü TTK'daki gemi ipoteğine ilişkin hükümler büyük ölçüde TMK'da düzenlenen taşınmaz ipoteği örnek alınarak yapılmıştır. Taşınmaz ipoteğinin kurulmasına yönelik olan işlem sebebe

---

¹²⁶ Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, *Sınırlı Ayni Haklar*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1982-1983, s. 78; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteki*, s. 61; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 132; Mehmet Serkan Ergüne, *Hukumumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kurulması*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2002, s. 117; Ayyıldız, *İpotek*, s. 19. Gemi İpoteki Sözleşmesinin İsimsiz Sözleşme niteliğinde olması nedeniyle uygulanacak hükümler konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Saibe Oktay, "İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşluklarının Tamamlanması", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, LV, 1996, s. 263-296.

¹²⁷ Görüşler için bkz. Akıncı, *İpotek*, s. 61.

¹²⁸ M. Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s.43-44; Mehmet Ayan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Mimoza Yayınları, Konya 2015, s. 132; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 206.

¹²⁹ Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteki*, s. 62.

¹³⁰ Eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde bir taraf her zaman borç altına girerken karşı taraf ancak bazı şartlar gerçekleşirse borç altına girer. Ayrıntılı bilgi için bkz. Oğuzman ve Öz, *Borçlar*, C. I, s. 46.

¹³¹ Akçura Karaman, *İpotek*, s. 133; Cansel, *Türk Menkul Rehni Hukuku*, s. 45; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni Haklar*, s. 479; Ayyıldız, *İpotek*, s. 19. Aksi yönde görüş için bkz. Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteki*, s. 62 yazar gemi ipoteği sözleşmesinin tek tarafa borç yükleyen bir sözleşme niteliğinde olduğunu kabul etmektedir. Çünkü yazara göre her iki tarafın borçlarının kaynakları farklıdır. Söz gelimi ipotek borçlusunun borcu sözleşmeden kaynaklanırken ipotek alacaklısının terkin borcu kanundan kaynaklanmaktadır.

bağlı bir işlem olduğundan gemi ipoteği sözleşmesinin de sebebe bağlı olduğu kabul edilmelidir¹³².

Aksi yöndeki görüş ise gemi ipoteği sözleşmesinin sebebe bağlı olmadığını, soyut bir işlem olduğunu ifade etmektedir. Bu görüşe göre TTK'da açık bir düzenleme bulunmaması ve TMK'ya da bu yönde bir atıf yapılmaması, söz konusu durumun delilidir¹³³.

3.1.3. Sözleşmenin Tarafları

Gemi ipoteği sözleşmesi, geminin maliki ile alacaklı arasında yapılır. Kural olarak; gemi sicilinde malik olarak kayıtlı olan kişi, geminin maliki sayılır (TTK m. 974/I). Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus sicilde malik olarak gözükmekle birlikte gerçekte malik olmayan kimseyle yapılan gemi ipoteği anlaşmalarının geçerli olup olamayacağıdır. Bu durumda TTK'nın 974. ve 983. maddeleri uyarınca sicile güven prensibi devreye girecektir. Söz konusu prensibe göre aynı bir hak olan ipoteğin kazanılması açısından iyi niyetli alacaklının sicile güven duyarak elde ettiği kazanım korunacaktır¹³⁴.

İpotek borçlusuyla asıl borç ilişkisinin borçlusu farklı kişiler olabilir. Bu durumda geminin maliki asıl borçlu lehine kendi gemisi üzerinde ipotek kurmaktadır. Gemi ipoteğinin tarafı da gemi maliki olmaktadır. Bununla birlikte sözleşmenin diğer tarafında ise herhangi bir değişiklik olmayıp yine alacaklı gemi ipoteği sözleşmesinin tarafıdır¹³⁵.

Gemi ipoteği sözleşmesinin temsilci aracılığıyla yapılması mümkündür. Ancak malik tarafından verilecek temsil yetkisinin hangi şekle tabi olacağı konusunda kanunumuzda herhangi bir düzenleme yoktur. Doktrinde verilecek yetki belgesinin en azından yazılı olması ve imzanın noterce onaylanması gerektiği ifade edilmektedir. Gerekçe olarak da gemi ipoteği kurmaya yönelik bir yetki işleminin daha özenli ve dikkatli bir şekilde gözden geçirilmesi amacı ileri sürülmektedir.

---

¹³² Kalpsüz, *Rehin*, s. 65; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 129-130; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 76 dn. 56; Okay, *Deniz*, s. 186; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 137; yazar her ne kadar gemi ipoteğini bir taşınır rehni olarak görse de taşınır rehnine yönelik işlemin sebebe bağlı olduğunu kabul ettiğinden gemi ipoteği sözleşmesinin de sebebe bağlı olduğunu savunmaktadır (bkz. Akçura Karaman, *İpotek*, s. 137 vd.).

¹³³ Akıncı, *İpotek*, s. 62.

¹³⁴ Tahir Çağa ve Rayegan Kender, *Deniz Ticareti Hukuku I*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 116; Kalpsüz, *Rehin*, s. 66; Sözer, *Deniz*, C I, s.109; Çağa, *Deniz*, s. 100.

¹³⁵ Tek, *Ulaşım Araçlarının İpotegi*, s. 73; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 144.

Nitekim gemi ipoteği sözleşmesinin TTK m. 1015 uyarınca yazılı şekilde yapılması ve imzaların noterce onaylanması gerekliliği de aynı amaca yönelik olarak değerlendirilebilir¹³⁶. Gerçekten de TBK açısından da bakıldığında özellikle özel temsil yetkisinin verilmesi gerektiği durumlarda temsil belgesinin (uygulamada vekaletname denilmektedir) belirli bir şekil şartına uygun olarak düzenlenmesi, tarafları korumaya daha elverişlidir¹³⁷. Uygulamada taşınmazlar açısından tapu memurlarının, noterde düzenlenmiş bir vekaletname ibraz edilmeden işlem yapmamaları¹³⁸ bu durumu destekler niteliktedir.

Kaptanın gemi ipoteği sözleşmesi yapması mümkün değildir. Her ne kadar TTK m. 1105'te kaptanın kanundan doğan temsil yetkisi kapsamında kredi işlemleri düzenlenmişse de sınırlı sayıda olan bu hükümler içerisinde gemi ipoteği sözleşmesi bulunmamaktadır¹³⁹.

Donatma iştirakinde gemi müdürü TTK m. 1070 uyarınca kendisine özel olarak yetki verilmesi durumunda gemi ipoteği sözleşmesi yapabilir. Yine donatma iştirakinde paydaşlar belirli şartlar altında gemi ipoteği sözleşmesi yapılmasına karar verebilirler. Burada durumu bir ayırım yaparak incelemek gerekmektedir. Eğer ipotek; geminin işletilmesi, tamiri veya bakımı gibi donatma iştirakinin doğasına yabancı olmayan bir borç için kuruluyorsa TTK m. 1067/I uyarınca pay çoğunluğuna sahip olanların kararıyla gemi ipoteği sözleşmesi yapılabilir. Ancak ipotekle teminat altına alınacak borç, deniz ticaretiyle ilgili bir hususta değilse TTK m. 1067/II uyarınca oybirliği gerekir¹⁴⁰.

3.1.4. Sözleşmenin Şekli

Gemi ipoteği sözleşmesinin TTK m. 1015/II c. 1 uyarınca “...yazılı şekilde yapılması ve imzaların noterce onaylanması gerekir...”. Aynı zamanda bu sözleşme TTK m. 1015/II c. 2 uyarınca gemi sicil müdürlüğünde de yapılabilir¹⁴¹. Hükümde

---

¹³⁶ Akıncı, *İpotek*, s. 66.

¹³⁷ Oğuzman ve Öz, *Borçlar*, C. I, s. 231.

¹³⁸ Tapu Sicil Tüzüğü (TST) m. 18/IV.

¹³⁹ Akıncı, *İpotek*, s. 67; Kalpsüz, *Rehin*, s. 66.

¹⁴⁰ Akıncı, *İpotek*, s. 67.

¹⁴¹ Anlaşmanın gemi sicil memurluğunda yapılması ile anlatılmak istenen, yazılı olarak yapılan anlaşmada imzaların onaylanması işleminin gemi sicil müdürlüğünce yapılmasıdır. Bkz. Rayegan Kender, Ergon Çetingil, Samim Ünan ve Emine Yazıcıoğlu, “TTK Tasarısının “Deniz Ticareti” Başlıklı 5. Kitabında Yer Alan Hükümler Hakkında” *Deniz Hukuku Dergisi Özel Sayı*, 2006, s. 62; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 133.

öngörülen şekil şartı TBK m. 12/II uyarınca geçerlilik şartıdır. Dolayısıyla söz konusu şekle uygun yapılmayan gemi ipoteği sözleşmeleri hüküm doğurmaz¹⁴². Nitekim TTK m. 1015/II c. 3'te belirtilen şekillerden birine uygun olarak yapılmayan sözleşmelerin geçerli olmayacağı açıkça ifade edilmiştir.

Gemi ipoteği sözleşmesinde yapılacak değişikliklerde de şekil şartı aranacaktır. Çünkü TBK m. 13/I uyarınca kanunda adi yazılı şekilde yapılması gereken sözleşmelerdeki değişiklik de aynı şekil kuralına tabidir. Bu kural TBK m. 13/II uyarınca resmi şekle tabi sözleşmeler için de geçerlidir. Ancak sözleşmeyle çelişmeyen değişiklikler ayrı tutulmuştur. Sonuç olarak sözleşmedeki bir hükme aykırı düşmeyen ve ondaki bir hükmü değiştirmeyen sonraki tamamlayıcı nitelikteki yan hükümler bu kuralın istisnasıdır¹⁴³.

3.2. Gemi İpoteğinin Tescili

Teknik bir ifade olan tescil, sicile kayıtlı bir eşyaya ait sicil sayfasında söz konusu eşya üzerindeki aynı hakların niteliğinin ve hak sahiplerinin kaydedilmesi anlamına gelmektedir¹⁴⁴.

TTK m. 1015/I uyarınca gemi ipoteğinin kurulabilmesi için ipotek sözleşmesi yeterli olmamakta, ipoteğin gemi siciline tescil edilmesi gerekmektedir. Tescil ile ipotek sözleşmesinin birbiriyle uyum halinde olması gerekir. Örneğin ipotek sözleşmesinde taraflar 10.000 TL'lik bir ipotek için anlaşmışken tescilde bunun 15.000 TL olarak gösterilmesi mümkün değildir. Eğer böyle bir tescil yapılmışsa ipotek sözleşmesinde belirtilen miktarı aşan 5.000 TL'lik kısım için ipotek doğmaz. Ancak sözleşmeden daha azı tescil edilmişse bu durumda ipoteğin tescil edilen miktar üzerinden kurulmuş olacağı kabul edilmelidir¹⁴⁵.

3.2.1. Tescil Talebi

Taşınmazlara ilişkin bir hukuki işlem sebebiyle ortaya çıkan kazanımlarda, bu işlem kendiliğinden aynı hakkı kazandırmaz. Sadece ona gerekli hukuki zemini

---

¹⁴² Tekil, *Deniz*, s. 52; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 141; Kaner, *Deniz*, s. 55; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 76; Okay, *Deniz*, s. 186.

¹⁴³ Oğuzman ve Öz, *Borçlar*, C. I, s. 156.

¹⁴⁴ Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 197; Ertaş, *Eşya Hukuku*, s. 145; Akipek ve Akıntürk, *Eşya*, s. 284; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 164. Hüseyin Hatemi, *Eşya Hukuku Meseleleri*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1995, s. 103; Tekinay, *Eşya Hukuku*, C. I, s. 207-208. Tescil kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ünal ve Başpınar, *Şekli Eşya Hukuku*, s. 341 vd.

¹⁴⁵ Akıncı, *İpotek*, s. 63.

hazırlar. Aynı hak sicile yapılan tescille kazanılır (TMK m. 856/I). Bunun için tescille aleyhine hukuki sonuç doğacak kişinin talebi gereklidir¹⁴⁶. Kural olarak gemi ipotekinin sicile tescili de tescil talebi üzerine olur.

3.2.1.1. Tescil Talebinin Hukuki Niteliği

Tescil talebinin hukuki niteliği tartışmalıdır. Bu konuda doktrinde genel olarak üç görüş vardır. Birinci görüşe göre tescil talebi aynı sözleşme niteliğinde bir tasarruf işlemidir. Her ne kadar tescil talebi malikin tek taraflı irade beyanıyla yapılsa da ipotek hakkını kazanacak olan tarafın kabul beyanı işin yapısında var kabul edilir¹⁴⁷.

İkinci görüşe göre ipotek hakkını kazandıran tasarruf işlemi tescile neden olan borçlandırıcı işlemin bünyesindedir. Tescil talebi ise ipotek hakkının doğmasında herhangi bir etkisi olmayan usulî bir işlemdir¹⁴⁸.

Bizim de katıldığımız üçüncü görüşe göre tescil talebi gemi malikinın tek taraflı bir tasarruf işlemi niteliğindedir¹⁴⁹. Tek taraflı bir hukuki işlem olmasının nedeni; irade açıklamasının, hakkı kazanacak olana değil, tapu memuruna yönelik yapılmasıdır. Dolayısıyla tescil talebi öneri veya kabul niteliğinde değildir. Çünkü hukuki işleme dayanan kazanımlarda söz konusu hakkın kazanılması üzerinde taraflar daha önceden anlaşmaya varmış durumdadırlar (İpotek sözleşmesinde olduğu gibi)¹⁵⁰.

Tescil talebi aynı zamanda tasarruf işlemi niteliğindedir. Çünkü gemisi üzerinde tasarrufta bulunan malikin mülkiyet hakkı üzerinde doğrudan bir sınırlamaya yol açmaktadır¹⁵¹.

---

¹⁴⁶ Kemal T. Gürsoy, Fikret Eren ve Erol Cansel, *Türk Eşya Hukuku*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1978, s. 262; Nuşin Ayiter, *Eşya Hukuku*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1977, s. 56.

¹⁴⁷ Hatemi, Serozan, Arpacı, *Eşya Hukuku*, s. 489; Aydın Aybay ve Hüseyin Hatemi, *Eşya Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s. 88.

¹⁴⁸ Necip Kocayusufoğlu, *Türk Medeni Hukukunda Gayrimenkul Satış Vaadi*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1959, s. 17; Aksi yönde eleştiriler için bkz. Aybay ve Hatemi, *Eşya Hukuku*, s. 88.

¹⁴⁹ Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 203; Sirmen, *Eşya*, s. 183.

¹⁵⁰ Gürsoy, vd., *Eşya*, s. 263. Burada kişinin rızası aranmadan bir hakkı kazanma durumu oluşturulduğuna dikkat çekilerek söz konusu görüş eleştirilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 204.

¹⁵¹ Akçura Karaman, *İpotek*, s. 164.

Tescil talebi herhangi bir şarta bağlı kılınmış olmamalıdır¹⁵². Her ne kadar TTK'da veya ilgili yönetmeliklerde bu konu hakkında açık bir hüküm bulunmasa da TST m. 16/II'nin burada kıyasen uygulama alanı bulacağı söylenebilir¹⁵³.

3.2.1.2. Tescil Talebinde Bulunmaya Yetkili Olan Kişiler

Gemi ipoteğinde tescil talebinde bulunmaya yetkili kişi öncelikle geminin malikidir. Ancak sadece geminin maliki olmak yetmemekte aynı zamanda gemi siciline de malik olarak kaydedilmiş olmak gerekir¹⁵⁴.

TTK m. 1014/III uyarınca paylı mülkiyete konu olan bir gemide paydaşlardan her biri kendi payına ilişkin olarak tescil talebinde bulunabilir. Geminin tamamı üzerinde kurulacak ipotekte ise tüm paydaşların birlikte tescil talebinde bulunması gerekir. Elbirliği halinde mülkiyette sadece geminin tümü için tescil talebinde bulunulabilir. Yine bu durum için paydaşların tamamının tescil talebinde bulunması gereklidir¹⁵⁵.

Tescil talebinin temsilci aracılığıyla yapılması mümkündür. Ancak bunun için TBK m. 504/III uyarınca temsilcinin özel olarak yetkilendirilmesi gerekmektedir¹⁵⁶. Söz konusu yetki belgesinin (vekaletnamenin) resmi şekle tabi olup olmadığı konusunda TTK'da herhangi bir açıklık bulunmamasına karşın Gemi Sicil Nizamnamesi¹⁵⁷ (GSN) m. 87'de durum açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre "*Herhangi bir şahıs namına bilvekalet bir talep, muvafakat veya beyanda bulunan kimse, noterce veya bu vazifeyi ifa eden resmi bir makamca musaddak vekaletnamesini ibraz etmeğe mecburdur.*". Doktrinde menfaat çatışması bulunmadığı sürece ipotek alacaklısına da bu yetkinin verilebileceği ifade edilmektedir¹⁵⁸.

GSN m. 16/II uyarınca "*Lehine tescil yapılacak veya tescilden hakkı müteessir bulunacak olan her şahıs talepte bulunmağa salahiyetlidir.*". Dolayısıyla gemi

---

¹⁵² Kalpsüz, *Rehin*, s. 71.

¹⁵³ TST m. 16/II hükmü şöyledir: "*İstem, tescili bozucu veya hükümsüz kılıcı kayıt ve şarta bağlanamaz*".

¹⁵⁴ Gürsoy, vd., *Eşya*, s. 266; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 199; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 76.

¹⁵⁵ Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni Haklar*, s. 61; Gürsoy, vd., *Eşya*, s. 266; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 199; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 78-79. Bkz. TMK m. 702/II.

¹⁵⁶ Gürsoy, vd., *Eşya*, s. 266; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 200. Özel yetkiye gerek olmaksızın genel vekaletnamenin yeterli olacağı yönündeki görüş için bkz. Akçura Karaman, *İpotek*, s. 190.

¹⁵⁷ RG. 04.02.1957/9526.

¹⁵⁸ Ayiter, *Eşya Hukuku*, s. 58; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 189.

ipoteğini tescil talebine gemi maliki yanında ipotek alacaklısının da yetkili olduğu kabul edilmektedir¹⁵⁹. Ancak nizamnamenin 21. maddesinde “*Bir tescilin yapılması diğer bir şahsın hakkını müteessir edecekse tescilin yapılabilmesi o şahsın muvafakatine bağlıdır.*” denilmek suretiyle ipotek alacaklısının tescil talebinde bulunması durumunda gemi malikinin onayı aranacaktır.

TTK m. 1015/III uyarınca taraflar bazı durumlarda tescilden kaçınamayacaktır. Türk hukukunda ilk defa TTK’da öngörülen¹⁶⁰ bu düzenleme “*Tescilden önce anlaşma Kanununun öngördüğü şekilde yapılmış veya malik tarafından Gemi Sicili Nizamnamesi uyarınca alacaklıya kayda onay verdiği bildirilmiş ya da sicil müdürlüğüne kayıt dilekçesi verilmiş olduğu takdirde, ilgililer tescilden kaçınamazlar.*” şeklindedir. Ancak söz konusu hükümden neyin kastedildiği, nasıl bir kolaylığın getirilmek istendiği ve özellikle “*ilgililer*” ifadesiyle kimlerin kastedildiği açık değildir. Biz bu konuda ATAMER’in TTK. 1015/III’ün anlaşılmasına yönelik ortaya koyduğu birinci yorum seçeneğinin kabul edilmesinin yerinde olacağı görüşündeyiz. Buna göre “*ilgililer*” ifadesiyle MGS ve TUGS Müdürlüğü’nün kastedildiği, resmi şekle uygun yapılan ipotek sözleşmesinin sunulmasının ipoteğin tescili için yeterli olacağı ve alacaklının tescil talebinden sonra “*malikin onayı*” şartı aranmaksızın hükümden belirtilen üç işlemde birinin tamamlanması halinde tescilin yapılacağı sonucuna varılacaktır¹⁶¹.

3.2.1.3. Tescil Talebinin Şekli

GSN m. 85/I uyarınca “*Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça tescil talepleri, tescile muvafakat ve tescil için lüzumlu olan sair beyanlar dilekçe ile yapılır.*”. Gemi ipoteğinin tescil talebi yazılı olarak dilekçeyle yapılmazsa talep reddedilecektir¹⁶².

3.2.2. Tescil

Daha önce de ifade edildiği üzere sözleşmeye dayalı gemi ipoteğinin kurulabilmesi için TTK m. 1015/I uyarınca gemi ipoteği sözleşmesinin yapılmış

¹⁵⁹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 72; Kalpsüz, *Deniz*, s. 217.

¹⁶⁰ Atamer, *İpotek*, s. 244.

¹⁶¹ Atamer, *İpotek*, s. 245-246. Aynı yönde görüş için bkz. Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 196 ayrıca yazar TTK m. 1015/III’te malikin onayının aranmadığı üç işlemde biri olan “*...malik tarafından Gemi Sicil Nizamnamesi uyarınca alacaklıya kayda onay verdiği bildirilmiş...*” olması durumunun, GSN’de bu tür bir bildirimden bahsedilmemesi nedeniyle, imzası noterce tasdikli yazılı beyan olarak anlaşılması gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 237.

¹⁶² Tek, *Ulaşım Araçlarının İpotegi*, s. 137.

olması tek başına yeterli değildir. Gemi ipoteği sicile tescille kurulur¹⁶³. Bu kuralın tek istisnası TTK m. 1015/V hükmüdür. Söz konusu hüküm: “*Yabancı bir ülkede iktisap edilip, henüz Türk Gemi Sicili veya Türk Uluslararası Gemi Siciline tescil edilmemiş olan gemilerde bayrak şahadetnamesine şerh tescil hükmündedir.*” şeklindedir¹⁶⁴. Bu hüküm yabancı kaynaklı kredi teminini sağlamak amacıyla getirilmiştir¹⁶⁵.

Gemi ipoteği sözleşmesi her zaman tescilden önce yapılmış olmalıdır. Her nasılsa ipotek sözleşmesi tescilden sonra yapılmış olsa dahi ipoteğin derecesi tescil anına göre belirlenecektir¹⁶⁶.

3.2.2.1. Tescilin Hukuki Niteliği

Tescil olgusu, aynı hakkın ancak tescille doğduğu bütün durumlarda yenilik doğurucu etkiye sahiptir. Bu tescil ilkesinin bir gereğidir¹⁶⁷. Gemi ipoteğinin doğması için de tescil şartı arandığına göre buradaki gemi siciline tescilin de yenilik doğurucu (kurucu) nitelikte olduğu kabul edilmelidir¹⁶⁸.

3.2.2.2. Tescilin İçeriği

Gemi ipoteği tescilinin içeriği TTK m. 1016 uyarınca belirlenir. Söz konusu madde sicile geçirilmesi zorunlu olan hususları gayet sınırlı bir şekilde sıralamış, geri

---

¹⁶³ Bilgeç, “Ticari İşletme Envanterinde Bulunan Gemiler Üzerinde Kurulabilecek Sözleşmeye Dayalı Rehin Türleri”, s. 15; Kaner, *Deniz*, s. 55-56; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 58; Çağa, *Deniz*, s. 99; Tekil, *Deniz*, s. 49. Yargıtay’ın bu konuda yerleşmiş içtihadı şöyledir: “...*gemi ipoteğinde asıl olan tarafların yasadaki öngörülen şekil şartına uyarak anlaşma yapmış olmalarıdır. Yoksa, mahkemece kanunda gösterilen ayırık durumlar dışında, tek tarafın talebi ile ipoteğin tescil, veya tadiline karar verilmesi mümkün değildir (TTK. 859, 877). Mahkemece ancak iki tarafın karşılıklı ve yasanın öngördüğü şekle uyulmak suretiyle bir ipotek sözleşmesi yapıldıktan sonra borçlunun bunu tescil ettirmekten kaçınması halinde, diğer taraf mahkemedeki keyfiyetin gemi siciline tescilini isteme hakkı mevcuttur. İşte ancak böyle bir durumda mahkeme kararı tescil talebi veya muvafakat yerine geçerek ipoteğin tesciline esas tutulabilir. Aksi halde, tarafların anlaşmalarına dayanmayan bir gemi ipoteğinin tescil edilmiş olması, bu işlemin yasaya aykırı bir şekilde gerçekleştirilmiş muamele olması sonucunu doğurur.*” Yargıtay 11. HD. E. 1987/6007, K. 1987/6843, T. 08.12.1987, E.T. 18.04.2021 (www.lexpera.com).

¹⁶⁴ Gemi Türkiye’ye geldiğinde ise bayrak şahadetnamesine şerh verilen ipotek re’sen gemi siciline geçirilecektir. Dolayısıyla buradaki tescil kurucu nitelikte olmayıp, açıklayıcı niteliktedir. Bkz. Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteki*, s. 139.

¹⁶⁵ Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteki*, s. 29; Çağa, *Deniz*, s.86; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 136-137.

¹⁶⁶ Kalpsüz, *Rehin*, s. 70.

¹⁶⁷ Ertaş, *Eşya Hukuku*, s. 145; Akipek ve Akıntürk, *Eşya*, s. 304;

¹⁶⁸ Aynı yöndeki görüş için bkz. Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteki*, s. 138; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 134; Tekil, *Deniz*, s. 49; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 76 dn. 55; Okay, *Deniz*, s. 187; İzveren, *Deniz*, s. 68.

kalan hususlar içinse tescil talepnamesine yollamada bulunulabileceğini ifade etmiştir¹⁶⁹.

TTK m.1016/I c. 1 uyarınca sicile geçirilmesi zorunlu olan hususlar; alacaklının kimliği, alacağın tutarı, alacak faizli ise alacağın faiz oranı, belirlenen ikincil edimler ve ipoteğin deresidir. Tescil talepnamesine yollamada bulunulabilecek hususlar ise, hakkın ve alacağın içeriğinin belirlenmesine yardım eden diğer unsurlardır. Örneğin ipotekle teminat altına alınan alacağın ödeme şekli, ödeme zamanı ve yeri gibi¹⁷⁰. Aşağıda tescili zorunlu olan hususlar ayrı başlıklar altında ele alınacaktır.

3.2.2.2.1. Alacaklının Kimliği

TTK m. 1016/I uyarınca sicile kaydedilecek ilk bilgi alacaklının adı ve soyadıdır.

GSN m. 59'da ise bu husus biraz daha genişletilmiştir. Buna göre gerçek kişilerin ad ve soyadlarının yanında “*meslek ve ikametgahları ve lüzumu halinde onları açıkça belli eden diğer vasıflar*”ın da belirtilmesi gerekir. Diğer taraftan “*Donatma iştirakinin ve ticaret şirketleri ile diğer hükmi şahısların ticaret unvan veya isimleriyle merkezleri*” sicile geçirilecektir¹⁷¹.

İpotek alacaklısı tacir ise ticaret unvanının sicile geçirilmesi yeterlidir¹⁷². Ayrıca borçlunun iflası halinde sicilde bütün alacaklıların ismi yerine iflas idaresinin anılması yine yeterli olacaktır¹⁷³.

Adi şirketlerin tüzel kişiliği olmadığından sicile bütün ortakların ad ve soyadları geçirilmelidir¹⁷⁴. Bunun yanı sıra TBK m. 625 uyarınca adi ortaklığı temsile yetkili olan kişinin sicile geçirilmesi de yeterli olacaktır¹⁷⁵.

---

¹⁶⁹ ATAMER “tescil talepnamesi” ifadesinin hatalı olduğuna dikkat çekmektedir. İfadenin, Mehaz Alman Hukuku'na (SchRegO § 29) uygun olarak “malikin tescile onayı” şeklinde değiştirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

¹⁷⁰ Kalpsüz, *Rehin*, s. 72; Okay, *Deniz*, s. 188.

¹⁷¹ Donatma iştiraki açısından doktrinde bunun sicile geçirilmesinin mümkün olmadığını ileri süren bir görüş mevcuttur. Buna göre sicilde hak sahibi olarak görülebilmek için öncelikle bir kişiliğe sahip olmak gerekir. Donatma iştirakinin tüzel kişiliği bulunmadığından gemi ipoteği tescilinde alacaklı olarak tescil edilmesi mümkün değildir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Akıncı, *İpotek*, s. 64.

¹⁷² Akıncı, *İpotek*, s. 63; Kalpsüz, *Rehin*, s. 73.

¹⁷³ Kalpsüz, *Rehin*, s. 73.

¹⁷⁴ Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteki*, s. 138.

¹⁷⁵ Kalpsüz, *Rehin*, s. 73; Eren, *Özel*, s. 880.

3.2.2.2. Alacağın Tutarı

TTK m. 1016/I uyarınca “*alacağın Türk Lirası ile tutarı*¹⁷⁶, *konusu para olmayan alacaklarda bunun Türk Lirası karşılığı*¹⁷⁷” sicile tescil edilecektir.

TTK m. 1016/III uyarınca “*Alacağın miktarı belirli değil veya değişken ise, gerçek miktarı zamanında saptamak üzere, ipoteğin teminat altına alacağı alacak miktarının üst sınırı belirlenerek gemi siciline tescil edilir; alacak faizli ise, faizleri de üst sınır kapsamında sayılır.*”.

TTK m. 1016/IV uyarınca “*Yabancı para üzerinden gemi ipoteği kurulabilir.*”. Söz konusu hükme göre bu durumda “*Türk parası karşılıklarının hesabında hesap günündeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının döviz alış kuru esas alınır. Rehin haklarının hangi yabancı para üzerinden kurulabileceği Hazine Müsteşarlığınca belirlenir.*”.

Doktrinde ipotekle teminat altına alınan alacağın hukuki sebebinin belirtilmesinin zorunlu olmadığı ancak belirtilmesinin amaca daha uygun olduğu savunulmaktadır¹⁷⁸. Aynı şekilde Alman Hukuku’nda alacağın parasal miktarının gösterilmesinin yeterli olduğu ayrıca hukuksal sebebin bildirilmesinin şart olmadığı kabul edilmektedir¹⁷⁹. Ancak kanaatimizce ipoteğin alacağa bağlı fer’i bir hak olması göz önünde bulundurulduğunda, alacağın hukuki sebebinin en azından tescil talepnamesinde belirtilmesi gerekir.

3.2.2.3. Alacağın Faiz Oranı

Alacak faizli ise faiz oranı sicile tescil ettirilmelidir. Burada sicile kaydedilecek faiz oranı, sözleşmeyle belirlenmiş olan faizdir¹⁸⁰. Eğer faiz oranı sicile tescil edilmezse borç senedinde alacak için faiz ödeneceği belirtilmiş olsa dahi ipotek faizsiz sayılacaktır¹⁸¹. Ancak gemi malikinin şahsi borçlu olduğu ve gemi ipoteğinin

---

¹⁷⁶ Eski TTK’da bu konu hakkında açıklık bulunmadığından doktrinde birçok görüş ileri atılmıştır. Ancak yeni TTK ile durum açıklığa kavuşturulduğundan söz konusu tartışmalar işlevsiz kalmıştır. Tartışmalar için bkz. Kalpsüz, *Rehin*, s. 74 vd.

¹⁷⁷ Geminin taşıdığı yüksek ekonomik değer nedeniyle paradan başka alacaklar için de ipotek tesis edilebilmesi gereği hakkında bkz. Atamer, *İpotek*, s. 169.

¹⁷⁸ Kalpsüz, *Rehin*, s. 72.

¹⁷⁹ Alman Hukuku’ndaki görüşler için bkz. Atamer, *İpotek*, s. 255 vd.

¹⁸⁰ Atamer, *İpotek*, s. 256.

¹⁸¹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 80; Akıncı, *İpotek*, s. 64. Nitekim durum taşınmaz ipoteği açısından da ele alındığında aynı şekilde sözleşmeyle belirlenmiş faiz oranı tapu siciline tescil edilmesi şartıyla ipotek teminatına dahil olur. Bkz. Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni Haklar*, s. 285; Gürsoy, vd.,

paraya çevrildiği sırada geri kalan derecelerde ipotek bulunmaması durumunda ipoteğin yine faizli kabul edilmesi hakkaniyete daha uygun olacaktır¹⁸².

3.2.2.2.4. İkincil Edimler

TTK m. 1016/I uyarınca “...diğer ikincil edimler kabul edilmişse bunların da alacağın miktarının belirlendiği para cinsinden tutarı ve ipoteğin derecesi sicile kaydolunur...”.

İkincil edimler faizden farklı niteliktedir. Bu edimler sürekli değildir. Yani genellikle belli bir döneme tabi tutulmuşlardır. Ya da ipoteğin teminat sağladığı anaparanın bir payından oluşmaz. Örnek vermek gerekirse; borcun ödenmeme tehlikesine karşı kararlaştırılmış olan ceza koşulu, geminin değerinin belirlenmesi için ödenecek ekspertiz ücreti, ipotek alacaklısının elde ettiği faiz için ödeyeceği gelir vergisi vs. ikincil edim niteliğindedir¹⁸³.

İkincil edimlerin tutarlarının sicile kesin bir bedel olarak kaydedilmeleri gerekmemektedir. Bunların şüpheye yer bırakmayacak şekilde nasıl hesaplanacaklarının kaydedilmesi yeterlidir¹⁸⁴.

3.2.2.2.5. İpoteğin Derecesi

TTK m. 1016/I ve GSN m. 64 uyarınca ipoteğin derecesinin sicile tescil edilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda TTK m. 1016/I c. 1 uyarınca “...her derecenin teminat altına aldığı miktar, rehin konusu alacağın belirlendiği para cinsi üzerinden gösterilir.”.

3.2.2.2.6. Tebligat Adresi

Tebligat adresinin sicile tescili ile ilgili olarak TTK m. 1016’da bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte “İcra ve İflas Kanunu” (İİK) m. 148/a’da taşınmaz ipoteği açısından tescil talebinin reddedilmemesi için yurt içinde tebligat adresinin bildirilmesinin zorunlu olduğu ifade edilmiştir. İİK m. 153/a f. 2 uyarınca İİK m.148-150/d arasındaki hükümler gemi ipoteğinin paraya çevrilmesinde de

---

Eşya, s. 965; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 941; Yeşim Gülekli, *İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı*, Kazancı Hukuk Yayınları, Ankara 1992, s. 86; Faruk Acar, *Rehin Hukuku Dersleri*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, s. 182.

¹⁸² Akıncı, *İpotek*, s. 64.

¹⁸³ Kalpsüz, *Rehin*, s. 80; Atamer, *İpotek*, s. 257.

¹⁸⁴ Akıncı, *İpotek*, s. 65; Kalpsüz, *Rehin*, s. 81; Atamer, *İpotek*, s. 257.

uygulanır. Dolayısıyla gemi ipoteği sözleşmesinin taraflarının veya ipotekli gemiyi daha sonra satın alanların ya da bunların haleflerinin sicil müdürlüğüne tebligat adresi bildirmemeleri halinde tescil talepleri reddedilecektir¹⁸⁵. Bu nedenle her ne kadar TTK m. 1016/I'de ifade edilmemiş olsa da tebligat adresinin sicile kaydedilmesi gerekmektedir.

3.2.3. Tescilin Yapılacağı Yer

Gemi ipoteği MGS veya TUGS'ye tescil edilir. GSN m. 64 uyarınca ipotek, sicil defterinin 6. ve 7. Sayfalarını teşkil eden üçüncü kısmına kaydolur.

TTK m. 944/I uyarınca mülkiyeti yurtdışında kazanılmış gemilere yönelik bayrak çekme hakkının ispatı için düzenlenecek bayrak şahadetnamesine şerh verilmek suretiyle gemi ipoteği kurulabilir (TTK m. 1015/V)¹⁸⁶. Gemi, Türk Gemi Siciline kaydolduğu zaman bu ipotek de re'sen sicile tescil edilecektir.

3.2.4. Tescilin Hükümleri

3.2.4.1. Tescilin Sicil Kayıtlarının Geçerliliği Açısından Hükümleri

TTK m. 983/I c. 1 uyarınca “*Hukuki bir işlem ile bir geminin mülkiyetini, intifa hakkını, gemi ipoteğini veya ipotek üzerindeki bir hakkı iktisap eden kişi lehine gemi sicilinin içeriği, bu haklarla ilgili olduğu ölçüde doğru sayılır; meğerki, iktisap eden kişi kaydın doğru olmadığını bilmiş veya bilmesi gerekmiş olsun.*”. Söz konusu hüküm ile kanun koyucunun TMK m. 1023'te taşınmazlar için ön gördüğü sicile güven ilkesine benzer bir düzenleme TTK m. 983/I ile sicile kayıtlı gemiler açısından da kabul edilmiştir¹⁸⁷. Buna göre; örneğin, sicil kayıtlarına iyi niyetle güvenerek ipotek hakkı iktisap eden kişinin kazanımı, sicil kayıtlarının yanlış olması ihtimalinde dahi korunacaktır. Bununla birlikte sicil kayıtlarının doğru olmadığını bilen veya bilmesi gereken kişinin kazanımı ise korunmayacaktır¹⁸⁸.

---

¹⁸⁵ Atamer, *İpotek*, s. 258.

¹⁸⁶ Atamer, *İpotek*, s. 250.

¹⁸⁷ Akçura Karaman, *İpotek*, s. 218; Kalpsüz, *Deniz*, s. 241; Kaner, *Deniz*, s. 56; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 81-82.

¹⁸⁸ Kaner, *Deniz*, s. 36-37; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 110; Can, *Deniz*, C. I, s. 60; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 81; Okay, *Deniz*, s. 130.

Söz konusu hükümde gemi ipoteği açısından hukuki bir işlemle iktisap edilme şartı aranmaktadır¹⁸⁹. Bu durumda “tersaneci ipoteği¹⁹⁰” açısından, sicile güven ilkesi gereği, iyiniyetli ipotek alacaklısının ediminin korunup korunmayacağı üzerinde durulmalıdır. Her ne kadar TTK’da açık bir hüküm bulunmasa da kanaatimizce TTK m. 983/I hükmü tersaneci ipoteği için de geçerlidir. Çünkü TTK m. 1013/I uyarınca, “*Tersane sahibinin geminin yapımı ve onarımından doğan alacakları için, o yapı ve gemi üzerinde, bir ipoteğinin tescilini isteme hakkına sahiptir.*”. Ancak ipotek, aynı sözleşmeye dayalı gemi ipoteğinde olduğu gibi, hukuki bir işlem olan sicile tescil ile kurulmaktadır.

TTK m. 983/I c. 1 uyarınca sicile güven ilkesi sadece mülkiyet, intifa, ipotek ve ipotek üzerindeki bir hakkın hukuki işlem ile iktisabında geçerlidir¹⁹¹. Bununla birlikte geminin adı, türü, teknik özellikleri, tonilatosu vs. hakkındaki sicil kayıtları sicile güven ilkesinin kapsamına girmemektedir¹⁹².

TTK m. 983/I c. 2 uyarınca “*Hak sahibinin kayıtlı bir hak üzerindeki tasarruf yetkisi belli bir kişi lehine sınırlanmış ise, bu sınırlama iktisap eden hakkında ancak gemi sicilinde yazılı olması veya onun sicil kaydının doğru olmadığını bilmesi veya bilmesinin gerekmesi şartıyla hüküm ifade eder.*”. Buna göre gemi üzerindeki bir ipotek hakkı kural olarak sicilde kayıtlı olması durumunda korunur. İpoteğin sicilde yazılı olmaması durumunda gemi üzerinde hak iktisap eden iyi niyetli üçüncü kişi, gemi üzerindeki hakkını ipoteksiz olarak iktisap etmiş olur¹⁹³.

Gemi üzerindeki söz konusu hakların kazanımı için iyi niyetin aranacağı zaman dilimi TTK m. 983/II’de belirtilmiştir. Buna göre “*Hakkın iktisabı için tescil şart olan hâllerde, kaydın doğru olmadığını bilinmesi bakımından tescili istem tarihi asıldır.*”. Bu nedenle gemi ipoteğinin iktisabında; lehine ipotek tesis edilen kişinin iyi niyeti, tescil talep tarihi itibarıyla aranacaktır. Lehine ipotek tescil edilen kişinin,

---

¹⁸⁹ Okay, *Deniz*, s. 132; Kalpsüz, *Deniz*, s. 242; Çağa, *Deniz*, s. 69; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 50.

¹⁹⁰ Bkz. Bölüm 9.

¹⁹¹ Kaner, *Deniz*, s. 37; İzveren, *Deniz*, s. 41; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 110; Topsoy, *Deniz*, s. 86; Tekil, *Deniz*, s. 41.

¹⁹² Okay, *Deniz*, s. 131; Çağa, *Deniz*, s. 70; İzveren, *Deniz*, s. 41; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 110; Kalpsüz, *Deniz*, s. 244; Topsoy, *Deniz*, s. 86; Tekil, *Deniz*, s. 41.

¹⁹³ İzveren, *Deniz*, s. 42; Çağa, *Deniz*, s. 69; Kaner, *Deniz*, s. 37; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 110; Topsoy, *Deniz*, s. 87; Tekil, *Deniz*, s. 42.

gemi malikine ilişkin sicil kaydının yanlış olduğunu ipoteğin tescilinden sonra öğrenmesi ipotek hakkının iktisabına engel olmayacaktır¹⁹⁴.

TTK m. 983/III'te sicile güven ilkesinin geçerli olduğu iki ayrı durum daha düzenlenmiştir. Söz konusu hükümde ilk olarak, sicilde lehine bir hak tescil edilmiş olan kişiye bu hak sebebiyle bir edimde bulunulması durumunda sicile güven ilkesinin uygulanacağı öngörülmüştür. Örneğin gemi ipoteği ile teminat altına alınmış bir alacağın devrine ilişkin sözleşme yapıldıktan sonra, devrin sicile tescilinden önce ipotek borçlusunun sicilde kayıtlı olan ipotek alacısına ödeme yapması ile ipotek sona erer. Ancak bunun için ipotek borçlusunun iyi niyetli olması gerekmektedir¹⁹⁵. İyi niyetin aranacağı zaman dilimi, lehine sicilde bir hak tescil edilmiş olan kişiye edimde bulunulduğu andır¹⁹⁶.

TTK m. 983/III'te öngörülen ikinci durum; üçüncü bir kişi ile gemi sicilinde lehine bir hak tescil edilmiş olan kişinin sicile kayıtlı bir hak üzerinde TTK m. 983/I'de yazılı olanlar dışında bir tasarruf işlemi yapmasıdır. Bu durumda da sicile güven ilkesi geçerlidir. Örneğin sicilde ipotek alacaklısı olarak görülen kişi ile iyi niyetli üçüncü kişi arasında yapılan ipoteğin derecesinin değiştirilmesi sözleşmesi, sicile güven ilkesi gereği geçerli olmaktadır¹⁹⁷. Burada iyi niyetin aranacağı zaman dilimi, tasarruf işlemi yapıldığı andır¹⁹⁸.

3.2.4.2. Tescilin Zamanaşımı Açısından Hükümleri

TTK m. 984/III uyarınca gemi ipoteğinin tescili, ipoteğin teminat altına aldığı alacaklara ilişkin zamanaşımının işlemesine engel olur. Söz konusu hüküm taşınmaz ipoteği için öngörülen TMK m. 864 ile de uyum halindedir.¹⁹⁹

Gemi ipoteği tescil edilmeden önce alacak muaccel olursa zamanaşımı tescile kadar işler. Tescilin yapıldığı andan itibaren ise alacak hakkında TBK m. 154

---

¹⁹⁴ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 111; Kalpsüz, *Deniz*, s. 246; Topsoy, *Deniz*, s. 88; Can, *Deniz*, C. I, s. 60; Kaner, *Deniz*, s. 56. Gemi üzerinde hak iktisap eden kişinin sicildeki kaydın yanlış olduğunu tescil anında öğrenmesi halinde bile kazanımının korunacağı yönündeki görüş için bkz. Okay, *Deniz*, s. 133.

¹⁹⁵ Çağa, *Deniz Ticaret Hukuku I*, s. 69; Kalpsüz, *Deniz*, s. 242; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 112.

¹⁹⁶ Okay, *Deniz*, s. 133; Çağa, *Deniz*, s. 71; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 112; Can, *Deniz*, C. I, s. 60.

¹⁹⁷ Çağa, *Deniz*, s. 69; Topsoy, *Deniz*, s. 88; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 112.

¹⁹⁸ Çağa, *Deniz*, s. 71; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 112; Can, *Deniz*, C. I, s. 60.

¹⁹⁹ Akçura Karaman, *İpotek*, s. 220.

uyarınca zamanaşımı kesilir. İpotek sicilden terkin edilirse zamanaşımı ipoteğin terkininden itibaren işlemeye başlar²⁰⁰.

3.2.4.3. Tescilin İhtiyati Haciz Açısından Hükümleri

İİK m. 257/I uyarınca rehinle temin edilmiş bir alacak için ihtiyati haciz talep etmek mümkün değildir. Dolayısıyla ipotekli gemilerin ihtiyati haczi İİK m. 257 uyarınca talep edilemez. Ancak gemilerin ihtiyati haczini düzenleyen TTK m. 1353 bu duruma izin vermektedir²⁰¹.

TTK m. 1352/I b. v uyarınca gemi ipoteği “deniz alacağı” olarak kabul edilmektedir. Deniz alacakları için ihtiyati haciz talep edilebileceğinden, ipoteğin tescilinden itibaren, ipotekli geminin de ihtiyati haczini, şartları dâhilinde, talep etmek mümkündür²⁰².

---

²⁰⁰ İlhan Helvacı, *Türk Medeni Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2008, s. 307; Mehmet Erdem, *Özel Hukukta Zamanaşımı*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 275; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteki*, s. 182; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 220-221. Aksi yönde görüş için bkz. Atamer, *İpotek*, s. 269 yazar TBK m. 154 uyarınca zamanaşımının kesilmesi sonucunu doğuran rehin verilmesi ifadesinin sadece taşınır rehni açısından geçerli olacağını ifade etmektedir. Gemi ipoteği açısından TBK m. 153 uyarınca; zamanaşımının, ipoteğin tescili ile durduğunu savunmaktadır.

²⁰¹ Kerim Atamer, *Deniz Hukukunda Cebri İcra*, Arıkan Yayınları, İstanbul 2006, s. 195.

²⁰² Atamer, *İpotek*, s. 271.

4. GEMİ İPOTEĞİNDE TEMİNATIN KAPSAMI VE İPOTEĞİN DERECESESİ

4.1. Gemi İpoteğinde Teminatın Kapsamı

4.1.1. Teminatın Konusu Yönünden Kapsamı

Gemi ipoteğinde teminatın konusu yönünden kapsamı TTK m. 1020-1029 maddelerince belirlenir. TTK m. 1020/I uyarınca TMK'nın 862. ve 863. maddeleri de uygulama alanı bulur. Söz konusu maddeler TMK'nın taşınmaz rehniyle ilgili hükümleridir.

Söz konusu hükümler çerçevesinde gemi ipoteğinde teminatın konusu yönünden kapsamına dâhil olan unsurlar şunlardır: Üzerinde ipotek kurulmuş gemi, geminin bütünleyici parçaları ve eklentileri, gemi kira bedelleri, kamulaştırma bedeli ve tazminat alacakları ile sigorta tazminatıdır.

4.1.1.1. Üzerinde İpotek Kurulmuş Gemi ve Gemi Payı

Gemi ipoteğinin kapsamına dâhil olan en önemli unsur üzerinde ipotek kurulmuş olan gemidir. Bu nedenledir ki ipoteğin kurulması sırasında geminin açıkça belirtilmesi²⁰³ ve ferdileştirilmesi gerekir²⁰⁴. Buna göre “bir filonun mevcut ve gelecekteki bütün gemileri”ni kapsayacak şekilde bir ipotek kurulamaz. Ancak TTK m. 1021 uyarınca bir alacak için birden çok gemi üzerinde ipotek kurulması mümkündür²⁰⁵.

Bir gemi üzerinde ipotek kurulabilmesi için geminin MGS'ye veya TUGS'ye tescil edilmiş olması gerekir. Buna göre sicile tescil edilmeyen gemiler üzerinde gemi ipoteğinin kurulması mümkün değildir. Sicile tescilin zorunlu veya isteğe bağlı

---

²⁰³ Bilgeç, “Ticari İşletme Envanterinde Bulunan Gemiler Üzerinde Kurulabilecek Sözleşmeye Dayalı Rehin Türleri”, s. 11.

²⁰⁴ Belirlilik ilkesi gereğince rehin hakkı, belirlenmiş ve ferdileştirilmiş eşyalar ve haklar üzerinde kurulabilir. Yani eşyanın veya hakkın rehin sözleşmesi sırasında belirlenmiş, rehin sağlama işlemi sırasında ferdileştirilmiş olması gerekir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gürsoy, vd., *Eşya*, s. 1021 vd.; Bilgehan Çetiner, *Taşınmaz Teminatı*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2015, s. 106; Acar, *Rehin*, s. 44; Hatemi, *Eşya Hukuku Meseleleri*, s. 64-65; Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 36; Sözer, *Deniz*, C I, s. 111.

²⁰⁵ Topsoy, *Deniz*, s. 150; Kalpsüz, *Rehin*, s. 87; Akıncı, *İpotek*, s. 68; Sözer, *Deniz*, C I, s. 111.

olması arasında fark yoktur²⁰⁶. Sicile tescil edilmemesi gerekirken her nasılsa tescil edilmiş olan gemiler üzerinde kurulan ipotek ise geçerli kabul edilmektedir²⁰⁷.

Üzerinde ipotek kurulabilecek geminin deniz gemisi olması yönündeki tartışma²⁰⁸ TTK m. 931 karşısında işlevsiz kalmıştır. Söz konusu madde uyarınca iç su gemilerinin üzerinde de ipotek kurmak mümkündür²⁰⁹.

Gemi payı²¹⁰ üzerinde de ipotek kurmak mümkündür. Bir gemi payı üzerinde ipotek kurulduktan sonra o kişiye ait gemi payının değişmesi ipoteği etkilemeyecektir. İpotek hangi miktar pay için kurulmuşsa yine aynı miktarda payı sınırlamaya devam edecektir²¹¹.

4.1.1.2. Geminin Bütünleyici Parçaları ve Eklentileri

Bütünleyici parçaların ve eklentilerin gemi ipoteğinin kapsamına dahil olduğu TTK m.1020'in başlığında ifade edilmiştir. Aynı maddede ipoteğin kapsamı hakkında TMK m. 862'nin uygulanacağı belirtilip, bütünleyici parça ve eklentiyle ilgili bazı özel durumlara değinilmiştir.

4.1.1.2.1. Bütünleyici Parçalar

Bütünleyici parçanın tanımı TMK m. 684/2'de yapıldığı şekliyle şöyledir: *“Bütünleyici parça, yerel âdetlere göre asıl şeyin temel unsuru olan ve o şey yok edilmedikçe, zarara uğratılmadıkça veya yapısı değiştirilmedikçe ondan ayrılmasına olanak bulunmayan parçadır”*. Buna göre kanuni tanıma uyan ve söz konusu eşya ile bütünleştirilmiş her varlık bütünleyici parçadır²¹².

TMK m. 862/I uyarınca rehnin kapsamına bütünleyici parçalar da dâhildir. Esasen bu kural hiç bulunmasa dahi bütünleyici parçanın kaderinin asıl şeyin hukuki

---

²⁰⁶ Bu konu hakkındaki tartışma için bkz. Akıncı, *İpotek*, s. 72 vd.

²⁰⁷ Kalpsüz, *Rehin*, s. 88.

²⁰⁸ Okay, *Deniz*, s. 195; Kalpsüz, *Rehin*, s. 88.

²⁰⁹ Bkz. 2. Bölüm, 2.5.1.2.3.

²¹⁰ Gemi payı, gemi üzerindeki paylı mülkiyet hissesini ifade etmektedir. Bkz. Kalpsüz, *Deniz*, s. 315.

²¹¹ Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 36; Kalpsüz, *Rehin*, s. 88.

²¹² Acar, *Rehin*, s. 133; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 286 vd; Akipek ve Akıntürk, *Eşya*, s. 50 vd. TMK m. 685/III uyarınca doğal ürünlerin asıl şeyden ayrılıncaya kadar bütünleyici parça kabul edilmesi durumu gemiler için uygulanamayacağı konusunda bkz. Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 192.

kaderine tabi olacağı konusuna temas eden TMK m. 684/I hükmü, kıyasen bütünleyici parçanın rehin kapsamında olduğu sonucunu doğurmaktadır²¹³.

Sonuç olarak bu hükümlere göre geminin bütünleyici parçaları gemi ipoteği kapsamındadır. Örneğin; geminin dümeni, pervanesi, makinesi, sabit pusulası, pruvası, döşemesi, çapası, çapa zinciri ve bucurgadı vs. bütünleyici parça niteliğindedir²¹⁴.

Doktrinde bir görüş geminin bütünleyici parçalarını “*Yerel denizcilik adetlerine göre temel bir unsurunu meydana getiren ve gemi yok edilmedikçe, zarara uğratılmadıkça veya yapısı değiştirilmedikçe gemiden ayrılması mümkün olmayan eşyalar*” şeklinde tanımlamaktadır²¹⁵.

KALPSÜZ geminin bütünleyici parçalarının gemi ile ayrılmayacak şekilde birleştirilmiş olmasının şart olmadığını savunmaktadır. Dolayısıyla bütünleyici parça, gemiye vidalanmış veya tutturulmuş da olabilir. Bu durumda dahi gemi ipoteğinin kapsamına dâhildir²¹⁶. Kanaatimizce KALPSÜZ bu görüşü ile doktrindeki, taşınmazlar örnek alınarak yapılan, tanımdan kısmen ayrılmaktadır. Gerçekten de geminin bütünleyici parçaları için “gemi ile ayrılmayacak şekilde birleştirilmiş olma” şartı her zaman sıkı bir şekilde aranmamalıdır.

İpoteğin kurulmasından sonra geminin bütünleyici parçası haline gelen varlıklar da gemi ipoteği kapsamındadır²¹⁷.

Tarafların bütünleyici parçayı gemi ipoteğinden hariç tutmalarına yönelik yaptıkları anlaşmalar sadece tarafları bağlar. Söz konusu anlaşma aynı bir etkiye sahip olmadığından üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez²¹⁸.

---

²¹³ Acar, *Rehin*, s. 132; Çetiner, *Teminat*, s. 88; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 938; Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 61; Akipek ve Akıntürk, *Eşya*, s. 58-59.

²¹⁴ Kalpsüz, *Deniz*, s. 92; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 147; Çağa, *Deniz*, s. 40.

²¹⁵ Tanım için bkz. Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 61; Çağa, *Deniz*, s. 40.

²¹⁶ Kalpsüz, *Rehin*, s. 91. Yazar, bütünleyici parçanın gemiyi meydana getiren unsurlardan biri olması gerektiğini, gemi ile birlikte maddi bir bütünlük teşkil etmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yani gemi ile bütünleyici parça arasında öyle bir bağlantı olmalıdır ki bütünleyici parça olmaksızın gemi henüz tamamlanmamış, inşası ve imali bitmemiş sayılmalıdır.

²¹⁷ Acar, *Rehin*, s. 133; Çetiner, *Teminat*, s. 88; Akipek ve Akıntürk, *Eşya*, s. 740; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 939; Bilgeç, “Ticari İşletme Envanterinde Bulunan Gemiler Üzerinde Kurulabilecek Sözleşmeye Dayalı Rehin Türleri”, s. 16; Sözer, *Deniz*, C I, s. 117; Okay, *Deniz*, s. 189.

²¹⁸ Helvacı, *İpotek*, s. 170; Acar, *Rehin*, s. 133-134; Gürsoy, vd., *Eşya*, s. 1073; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 939; Sirmen, *Eşya*, s. 626; Akipek ve Akıntürk, *Eşya*, s. 740. Bu anlaşmanın hukuki bir sonuç doğurmayacağı yönündeki görüş için bkz. Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 147.

Gemiden ayrılarak bütünleyici parça niteliğini kaybeden eşya üzerinde ipotek hakkı sona erer. Nitekim TTK m. 1020/III bu konuda özel bir düzenleme getirmiştir. Söz konusu hükme göre; “*Bütünleyici parçalar, gemiden geçici bir amaç için olmamak şartıyla ayrılıp uzaklaştırılırlarsa ipotek bunları kapsamaz; meğerki, uzaklaştırılmadan önce alacaklı lehine gemiye el konulmuş olsun.*”²¹⁹. Burada ifade edilen “*geçici bir amaç için olmamak şartıyla ayrılıp uzaklaştırılma*” ile neyin ifade edilmek istendiği konusunda kanunda tam bir açıklık yoktur. Aynı durum eski TTK m. 900/I’de “*normal bir işletmenin icabatından olarak bu durumdan çıkarılır*” şeklinde ifade edilmiştir²²⁰. Doktrinde TTK m. 1020/III, eski TTK m. 900/I’e uygun olarak yorumlanmaktadır. Yani “*normal bir işletmenin icabatından olarak*” sürekli bir biçimde gemiden ayrılan ve bütünleyici parça olma niteliğini kaybeden eşyalar ipoteğin kapsamından çıkacaktır²²¹. Ancak bunun için kanun maddesinde de ifade edildiği gibi bütünleyici parçanın uzaklaştırılması alacaklının gemiye el koymasından önce olmalıdır²²². Eşyanın bütünleyici parça niteliğini kaybetmesine rağmen eklenti niteliğini kazanması durumunda ise yine gemi ipoteğinin kapsamına dâhil olmaktadır²²³.

Bütünleyici parçanın gemiden ayrılarak bu niteliğini kaybetmesi ipotek alacaklısının aleyhinedir. TMK m. 865/I uyarınca durumun; ipotek borçlusunun kusuru sonucu oluşması halinde, ipotek alacaklısı mahkemeye başvurarak “önleyici”

---

²¹⁹ Doktrinde söz konusu hükmün TMK m. 862 hükmüne ters düştüğüne yönelik bir görüş ileri sürülmüştür. Bu görüş aynı zamanda TTK m. 1020/III’ün uygulanmasının mümkün olmadığını da savunmaktadır. Çünkü bütünleyici parça gemiye sıkı sıkıya bağlı olup tamir veya revizyon için çıkarılsa dahi derhal yerine yerleştirilecektir. Aksi halde yani bütünleyici parçanın sürekli olarak gemiden çıkarılması durumunda gemi olma niteliği de ortadan kalkacaktır. Bkz. Rayegan Kender, Ergon Çetingil ve Emine Yazıcıoğlu, *Deniz Ticaret Hukuku*, C. I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 73. Ancak bizim de katıldığımız görüş uyarınca geminin bütünleyici parçaları TMK’deki şekilde anlaşılmalıdır. Geminin bütünleyici parçalarının gemi ile ayrılmayacak şekilde birleştirilmiş olması şart değildir. Dolayısıyla bütünleyici parça, gemiye vidalanmış veya tutturulmuş da olabilir. Bu tarzdaki bir bütünleyici parçanın gemiden geçici bir amaç için olmamak şartıyla ayrılıp uzaklaştırılması gemi niteliğine zarar vermeyecektir. Aynı yönde görüş için bkz. Sözer, *Deniz*, C I, s. 117.

²²⁰ Bütünleyici parçanın normal bir işletmenin gereği olarak çıkarıldığının ispatı malike ait olacaktır. Bkz. Sözer, *Deniz*, C I, s. 117.

²²¹ Akıncı, *İpotek*, s. 86; Kalpsüz, *Rehin*, s. 92; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpotegi*, s. 192-193; Topsoy, *Deniz*, s. 151 yazar örnek olarak yenisi ile değiştirilmek üzere gemiden sökülüp çıkarılan ve hurdacıya satılan jeneratörü vermektedir. Gerçekten de söz konusu jeneratör TTK m. 1020/III uyarınca ipoteğin kapsamından çıkacaktır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, yazarın da belirttiği gibi, jeneratörün tamirinden sonra yerine takılmak üzere çıkarılması durumunda tamir ne kadar uzun sürecek olursa olsun TTK m. 1020/III uyarınca ipoteğin kapsamından çıktığının ifade edilemeyeceğidir (Topsoy, *Deniz*, s. 151). Aynı yönde görüş için bkz. Sözer, *Deniz*, C I, s. 154.

²²² TMK m. 865/I hükmü saklıdır.

²²³ Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 939.

karar alabilir. Bu durumda gemiden ayrılan bütünleyici parça, ipoteğin kapsamında kalmaya devam eder²²⁴.

4.1.1.2.2. Eklentiler

Eklenti TMK m. 686/II'de tanımlanmıştır. Buna göre; “*Eklenti, asıl şey malikinin anlaşılabilen arzusuna veya yerel âdetlere göre, işletilmesi, korunması veya yarar sağlaması için asıl şeye sürekli olarak özgülenen ve kullanılmasında birleştirme, takma veya başka bir biçimde asıl şeye bağlı kılınan taşınır maldır*”.

Gemi ipoteği TMK m. 686/I ve 862/I uyarınca geminin eklentilerini de kapsar. Dolayısıyla ipoteğin kapsamına dâhil olan eklentinin bağımsız olarak rehn edilmesi mümkün değildir²²⁵. Doktrinde geminin eklentisi “*Geminin malikinin anlaşılabilen arzusuna veya Deniz Ticareti adetlerine göre; işletilmesi, korunması veya yarar sağlaması için gemiye sürekli olarak özgülenen ve kullanılmasında birleştirme, takma veya başka bir biçimde gemiye bağlı kılınan taşınır eşya*” şeklinde tanımlanmaktadır²²⁶.

Geminin eklentisi hükmünde olan taşınır eşyaların ipoteğin kurulmasından önce ya da sonra eklenti niteliğine sahip olması arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır²²⁷. İpotek kurulduktan sonra geminin eklentisi haline gelen eşya kendiliğinden ipoteğin kapsamına dahil olur.

TMK m. 862/II uyarınca ipoteğin kurulması esnasında sicilde beyanlar sütununa eklenti olarak yazılan taşınır eşyalar eklenti olarak kabul edilir. TTK m. 1020/I'deki atıf nedeniyle gemi ipoteği için de aynı karineyi kabul etmek gerekmektedir. Bununla birlikte ipotek kurulduktan sonra da tarafların yapacağı bir anlaşma ile bazı taşınır eşyaların eklenti olarak kabul edilip gemi ipoteğinin kapsamına dâhil edilmesi mümkündür²²⁸.

---

²²⁴ Helvacı, *İpotek*, s. 170; Acar, *Rehin*, s. 133 yazar, bu konuda doktrindeki hâkim görüşün sadece ipotekten önce bütünleyici parça vasfını kazanan eşyalar için geçerli olduğunu ifade etmektedir. Bkz. Acar, *Rehin*, s. 133.

²²⁵ Kalpsüz, *Rehin*, s. 94; Topsoy, *Deniz*, s. 152; İzveren, *Deniz*, s. 69.

²²⁶ Tanım için bkz. Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 43; Çağa, *Deniz*, s. 40.

²²⁷ Mustafa Cahit Günel, *Taşınmaz Rehninin Kapsamı Çerçevesinde Eklentinin Hukuki Durumu*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002, s. 40 (<http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/35785.pdf> E.T.03.01.2021); Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 194; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 148; Helvacı, *İpotek*, s. 178; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Aynı Haklar*, s. 264.

²²⁸ Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 194.

TMK m. 686/I uyarınca “Bir şeye ilişkin tasarruflar, aksi belirtilmedikçe onun eklentisini de kapsar”. Bu hükmün zıt anlamından anlaşılacağı üzere, taraflar yapacakları bir sözleşme ile herhangi bir taşınır eşyayı gemi ipoteğinin kapsamından çıkarmayı kararlaştırılabilir²²⁹. Söz konusu anlaşmanın şekline ilişkin doktrinde fikir birliği yoktur. Bu konuda ilk görüş, eklentinin gemi ipoteğinin kapsamı dışında bırakılması, ipotek sözleşmesinin esaslı bir unsurunu değiştireceğinden; gemi ipoteği sözleşmesi ile aynı şekilde yapılması gerektiğini ifade eder²³⁰. Diğer görüş ise, bu sözleşmenin resmi bir şekilde yapılması yönünde hiçbir düzenleme bulunmadığını ileri sürerek, resmi şekil şartının aranmaması gerektiğini ifade etmektedir²³¹. Kanaatimizce TBK m. 13/I karşısında bu son görüşe katılmak mümkün değildir. Dolayısıyla eklentiyi ipoteğin kapsamından çıkaran böyle bir sözleşme, ipotek sözleşmesinin esaslı unsurlarından birinde önemli bir değişikliğe neden olacağından gemi ipoteği sözleşmesinin şekline tabi olmalıdır²³².

Geminin eklentisinin üçüncü bir kişiye ait olması ihtimalinde gemi ipoteği söz konusu eklentiyi kapsamaz. TMK m. 862/III bu konuya işaret etmektedir²³³. Dolayısıyla ipotek hakkı sahibi iyiniyetli olsa bile, yani eklenti niteliğindeki eşyanın üçüncü bir kişiye ait olduğunu bilmeseydi veya bilebilecek durumda olmasa bile söz konusu eklenti ipoteğin kapsamına dâhil olmayacaktır²³⁴. Gemi malikinin eklentinin emin sıfatıyla zilyedi olması halinde dahi durum değişmez²³⁵. Nitekim Yargıtay da TMK m. 862/III hükmünün mutlak nitelikte olduğunu ve üçüncü kişiye ait eklentinin hiçbir surette ipoteğin kapsamına dahil olamayacağını kabul etmektedir²³⁶.

---

²²⁹ Günel, *Eklenti*, s. 54.

²³⁰ Haluk Nami Nomer ve Mehmet Serkan Ergüne, *Eşya Hukuku: Zilyetlik-Tapu Sicili-Rehin Hakları-Paylı Mülkiyet*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 171.

²³¹ Gürsoy, vd., *Eşya*, s. 1009;

²³² Doktrindeki bir diğer görüş, söz konusu anlaşmanın ipotek sözleşmesi ile birlikte yapılması durumunda ipotek sözleşmesinin tabi olduğu resmi şekle tabi olduğunun ifade etmektedir. Buna karşın bu anlaşma ipotek sözleşmesi yapıp, ipotek kurulduktan sonra yapılırsa, teminat yükünün hafifleten söz konusu anlaşmanın geçerliliği için, resmi şekil şartının aranmayacağını savunmaktadır. Bkz. Çetiner, *Teminat*, s. 90; Selman Sezer, *İpotekte Teminat Yükünün Kapsamı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2020, s. 56.

²³³ TMK m. 862/III hükmü: “Üçüncü kişilerin eklentiler üzerindeki hakları saklıdır.”

²³⁴ Akıncı, *İpotek*, s. 84; Kalpsüz, *Rehin*, s. 94-95; Okay, *Deniz*, s. 190.

²³⁵ Okay, *Deniz*, s. 190. Konu hakkında doktrindeki görüşler ve TMK m. 988 ile birlikte değerlendirme için bkz. Günel, *Eklenti*, s. 48 vd.

²³⁶ “*Federal Mahkeme de bir kararında teferruat üzerinde üçüncü kişilerin haklarını saklı tutan MK'nun 777/ son maddesi hükmünün mutlak nitelikte olduğunu kabul etmiştir (Wieland, C: Kanunu Medeni de Aynı Haklar s. 584, II nolu karar). İpotekli alacaklının iyiniyetli olması halinde rehin hakkının korunacağına ilişkin görüşün yasal dayanağı olan MK'nun 901. maddesi ancak*

TTK m. 1020/II uyarınca eklenti iki durumda ipoteğin kapsamından çıkacaktır. Bunlardan ilki, normal bir işletmenin gereği olarak geminin eklentisi olmaktan çıkarılmasıdır. Kanunumuzda hangi durumlarda eklentinin normal bir işletmenin gereği olarak ipoteğin kapsamından çıkacağı açıklanmamıştır. Bir görüşe göre durumun tespitinde işin özelliğinin yanı sıra yerel denizcilik adetlerinin göz önünde bulundurulması gerekir²³⁷. Bizim de katıldığımız bir diğer görüşe göre, bu hususta her durum kendi içinde ayrı ayrı değerlendirilmelidir²³⁸. Örneğin eskiyen bir filikanın sökülerek yerine yenisinin takılmasında eski filika gemi ipoteğinin kapsamından çıkacaktır²³⁹. Ancak normal bir işletmenin gereği olmayarak örneğin bir kayaya çarparak parçalanırsa gemi ipoteği gemiyi ve enkazını kapsayacaktır²⁴⁰.

TTK m.1020/II'de belirtilen ikinci durum; eklentinin, alacaklı lehine el konulmadan önce devredilerek gemiden uzaklaştırılmasıdır. Burada özellikle dikkat edilmesi gereken husus, eklentinin ipoteğin kapsamından çıkması için salt borçlandırıcı bir işlemin yapılmış olmasının yeterli olmayacağıdır. Aynı zamanda tasarruf işlemi de yapılmış olmalıdır²⁴¹.

4.1.1.3. Gemi Kira Bedeli

TMK m. 863/I uyarınca kira bedelleri de ipoteğin kapsamına dâhil olacaktır. Ancak kanun maddesinde de değinildiği üzere tüm kira bedelleri ipoteğin kapsamına dâhil değildir. İpoteğin kapsamına dâhil olan kira bedelleri; “...borçluya karşı rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başlanmasından veya borçlunun iflâsının ilânından başlayarak rehnin paraya çevrilmesi anına kadar işleyen kira bedelleri...”dır. Burada özellikle dikkat edilmesi gereken husus; rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başlanmadan önce muaccel olan kira bedelleri, henüz tahsil edilmemiş olsalar

---

menkul mallar üzerinde emin sıfatıyla zilyetten iyiniyetli aynı hak kazanma imkanı tanımaktadır. Oysa ipotekli alacaklı teferruat niteliğindeki menkul malların zilyedliğini elde etmediğinden bu hükümden faydalanması mümkün değildir. Kaldı ki MK'nun 777/ son maddesi MK'nun 901. maddesini teyit eden bir hüküm değil onun istisnası olarak düzenlenmiş özel bir hüküm niteliğinde bulunduğundan ipotekli alacaklı üçüncü kişiye ait teferruat üzerinde rehin hakkı kazanamaz.” Yargıtay 19. H.D. E. 2000/969, K. 2000/4282, T. 01.06.2000, E.T. 01.01.2022 (www.lexpera.com).

²³⁷ Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 58.

²³⁸ Akıncı, *İpotek*, s. 86.

²³⁹ Okay, *Deniz*, s. 191; Kalpsüz, *Rehin*, s. 95.

²⁴⁰ Kalpsüz, *Rehin*, s. 95.

²⁴¹ Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 59.

dahi ipoteğin kapsamına dâhil olmayacaktır²⁴². Aynı şekilde alt kira bedelleri de ipoteğin kapsamına dâhil değildir²⁴³.

Navlun ve zaman çarteri gelirlerinin gemi ipoteğinin kapsamına dâhil olup olamayacağı hakkında tartışma vardır. Esasen eski TTK m. 900/I²⁴⁴ uyarınca navlun alacağı gemi ipoteği kapsamında kabul edilmekteydi. Buradan hareketle doktrinde navlun alacaklarının ipoteğin kapsamına dâhil olacağı görüşü hâkimdi²⁴⁵. Ancak yeni TTK m. 1020’de buna yer verilmemiştir. Hükmün gerekçesinde navlunun gemi ipoteğinin kapsamından çıkarıldığı ifade edilmiştir²⁴⁶. Dolayısıyla navlun alacakları gemi ipoteğinin kapsamına dâhil değildir²⁴⁷.

Gemi ipoteğinin zaman çarteri sözleşmesinin tahsis ücretini kapsayıp kapsamadığı tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş zaman çarterinin tahsis ücretini navlun olarak kabul etmekte ve bunun ipoteğin kapsamında olmadığını belirtmektedir²⁴⁸. Bizim de katıldığımız ikinci görüşe göre ise TTK m. 1131 vd.da düzenlenen zaman çarteri sözleşmesi bir tahsis sözleşmesidir. Yani donatılmış bir geminin ticari yönetimini bir süreliğine tahsis olunana bırakma sonucunu doğuran bir sözleşmedir. Navlun sözleşmesi ise, bundan farklı olarak, denizde eşya taşıma işinin üstlenilmesidir. Sonuç olarak iki sözleşme tamamen birbirinden farklıdır. Dolayısıyla zaman çarteri sözleşmesinde tahsis ücreti navlun alacağı olarak değerlendirilemeyeceğinden ipoteğin kapsamına dâhil edilmelidir²⁴⁹. Aksi takdirde

---

²⁴² Topsoy, *Deniz*, s. 154.

²⁴³ Okay, *Deniz*, s. 191; Topsoy, *Deniz*, s. 154; Altay ve Eskiocak, *Türk Medeni Hukukunda Taşınmaz Rehni*, s. 180; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 200 yazar; aksi takdirde böyle bir durumda alt kiracının alacaklarının olumsuz etkileneceğini ifade etmektedir.

²⁴⁴ Eski TTK m. 900/I hükmü: “İpoteğin şümulü hakkında Medeni Kanunun 777 ve 778 inci maddeleri tatbik olunur. Şu kadar ki; navlunlar dahi 778 inci madde şümulüne dahildir.”

²⁴⁵ Söz konusu görüşü benimseyen yazarlar için bkz. Okay, *Deniz*, s. 203; Kalpsüz, *Rehin*, s. 96; Akıncı, *İpotek*, s. 98; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 201; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 150; Çağa, *Deniz*, s. 102; Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 71 vd.

²⁴⁶ TTK m. 1020’nin gerekçesinde “navlunun taşıyanın geminin işletilmesinden dolayı değil, yük taşıma taahhüdünün ifası karşılığında talep edeceği bir ücret olması dolayısıyla metinden çıkarılmıştır” denilmiştir. (www.lexpera.com E.T. 12.06.2021)

²⁴⁷ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 202. ATAMER navlunun gemi ipoteğinin kapsamından çıkarılmasını eleştirmektedir. Yazar bu durumun denizcilik uygulamalarına ve İngiliz-Alman Hukuku’na tamamen aykırı olduğunu ayrıca TTK’nın benimsediği ilkelerle de çelişen bir görüşe dayandığını belirtmektedir. Bkz. Atamer, *İpotek*, s. 315.

²⁴⁸ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 202.

²⁴⁹ Bilgeç, “Ticari İşletme Envanterinde Bulunan Gemiler Üzerinde Kurulabilecek Sözleşmeye Dayalı Rehin Türleri”, s. 18; Topsoy, *Deniz*, s. 158 yazar burada bir hususa dikkat çekmektedir. Denizde eşya taşıma işinin üstlenilmesi her halükarda navlun sözleşmesi kabul edileceğinden tarafların bunu zaman çarteri sözleşmesi olarak adlandırmaları navlun alacağını gemi ipoteğinin kapsamına dâhil etmeyecektir.(Bkz. Topsoy, *Deniz*, s. 158.)

gemi ipoteğinin kapsamı kira bedeli ve hukuki ürünler yönünden son derece daralacaktır. Nitekim ATAMER kanunda yapılacak bir değişiklikle zaman çarteri sözleşmesi uyarınca gemi malikinin elde edeceği tahsis ücretinin TTK m. 1020/I'e eklenmesi gerektiğini ifade etmektedir²⁵⁰.

4.1.1.4. Kamulaştırma Bedeli ve Tazminat Alacakları²⁵¹

TTK m. 1020/IV uyarınca “*Kamulaştırılan geminin bedeli ve gemi malikinin geminin ziyayı veya hasarından dolayı üçüncü şahıslara karşı sahip olduğu tazminat istemleri...*”. kaim değer²⁵² olarak gemi ipoteğinin kapsamına dâhildir.

Eski TTK'da gerek kamulaştırma konusunda gerekse de tazminat alacakları konusunda herhangi bir açıklık bulunmamaktaydı. O dönemde genel yaklaşım kamulaştırma bedelinin gemi ipoteği kapsamında kabul edilmesi²⁵³ şeklindeyken tazminat alacaklarının ise kapsama dâhil edilmemesi²⁵⁴ yönündeydi. Ancak yeni kanunla artık bu hususlar kaim değer olarak gemi ipoteğinin kapsamına dâhil edilmiştir.

Geminin kamulaştırma bedeli kaim değer olarak kabul edildiğinden kamulaştırma bedeli ödenmeden önce geminin üzerinde ipotek olup olmadığı re'sen araştırılmalıdır²⁵⁵.

Geminin ziyayı veya hasarı durumunda talep edilecek tazminat TTK m. 1321/III c. 1 uyarınca gemi alacaklıları bakımından da kaim değerdir. Bu durumda tazminat

---

²⁵⁰ Atamer, *İpotek*, s. 315.

²⁵¹ İpotek konusu eşyanın yok olması sonucu onun yerine geçen parasal karşılığa kaim değer veya surrogat=sürrogat denilmektedir. Gemi ipoteğinde kaim değerler; kamulaştırma bedeli, tazminat alacakları, geminin cebri satış bedeli ve sigorta tazminatıdır. Bkz. Topsoy, *Deniz*, s. 155; Atamer, *İpotek*, s. 319.

²⁵² Doktrinde kaim değerlerin ipoteğin kapsamına girmesiyle ilgili farklı görüşler vardır. Buna göre ilk görüş kaim değerlerin ipoteğin kapsamına girmesi için açık bir kanun hükmünün varlığını aramaktadır (bkz. Cansel, *Türk Menkul Rehni Hukuku*, s. 164; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 1022). İkinci görüş ise kaim değerlerin özel bir kanuni düzenlemeye gerek olmaksızın ipoteğin kapsamına gireceğini ifade etmektedir (bkz.s. 327; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Aynı Haklar*, s. 273; Gülekli, *İpotek'in Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı*, s. 52; Akipek ve Akıntürk, *Eşya*, s. 744-745.). Gemi ipoteği açısından ise kaim değerlerin TTK'da sınırlayıcı sayıda sayılmadığı ve geniş olarak yorumlanması gerektiği ifade edilmektedir (bkz. Akçura Karaman, *İpotek*, s. 329; Kalpsüz, *Rehin*, s. 123; Akıncı, *İpotek*, s. 94.).

²⁵³ Kalpsüz, *Rehin*, s. 124; Akıncı, *İpotek*, s. 98.

²⁵⁴ Kalpsüz, *Rehin*, s. 124. O tarihte dahi aksi yönde görüş için bkz. Akıncı, *İpotek*, s. 94.

²⁵⁵ Topsoy, *Deniz*, s. 156.

bedeli paylaşılırken TTK m. 1323/I uyarınca sözleşmeye dayanan gemi ipoteği alacaklısı sıra olarak gemi alacaklılarından sonra gelecektir²⁵⁶.

Geminin müşterek avarya²⁵⁷ paylaşım alacaklısı olması durumunda söz konusu alacak TTK m. 1020/IV uyarınca kaim değer olarak gemi ipoteğinin kapsamına dâhil değildir²⁵⁸.

Geminin haksız yere zabt veya müsadere edilmesi sebebiyle Denizde Zabıt ve Müsadere Kanunu (DZMK) m. 80/I uyarınca istenebilecek tazminat talepleri de TTK m. 1020/IV uyarınca kaim değer olarak kabul edilmektedir²⁵⁹.

Eski TTK m. 990/I kaptana kat'î zaruret halinde gemiyi belirli şartlar çerçevesinde satma yetkisi vermiştir. Eski TTK m. 1245 uyarınca kaptanın zaruret halinde gemiyi satması durumunda, geminin satış bedeli ipoteğin kapsamına dahildir. Ancak çağdaş iletişim ve denizcilik şartları altında söz konusu hüküm uygulama açısından önemini yitirdiğinden yeni TTK'ya alınmamıştır²⁶⁰.

4.1.1.5. Sigorta Tazminatı

4.1.1.5.1. Genel Olarak

Sigorta, günümüz ticaret hayatının gelişmesi ile birlikte iyice önemini artırmış ve ticaret hayatının ayrılmaz bir parçası niteliğine ulaşmıştır. Bu nedendir ki sigorta tazminatı gemi ipoteğinin en temel unsurlarından biri haline gelmiştir²⁶¹.

Sigorta tazminatı, gemi ipoteği alacaklısı için TTK m. 1022-1029 arasında²⁶² düzenlendiği üzere kaim değer olarak kabul edilir. TTK m. 1022/I uyarınca “*Gemi ipoteğinin kapsamına giren hususlarla ilgili olarak malikin menfaatinin, malik veya*

---

²⁵⁶ Atamer, *İpotek*, s. 322; Topsoy, *Deniz*, s. 156; ; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 152.

²⁵⁷ TTK m. 1272/I uyarınca “...Ortak bir deniz sergüzeştine atılmış olan gemiyi, yükü, diğer eşyayı ve navlunu birlikte tehdit eden bir tehlikeden onları korumak amacıyla ve makul bir hareket tarzı oluşturacak şekilde, bile bile olağanüstü bir fedakârlık yapılması veya olağanüstü bir gidere katılması hâlinde “müşterek avarya hareketi” var sayılır ve bu hareketin doğrudan doğruya sonucu olan zarar ve giderler müşterek avarya olarak kabul edilir...”.

²⁵⁸ Bkz. Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 203.

²⁵⁹ Atamer, *İpotek*, s. 322; Topsoy, *Deniz*, s. 156.

²⁶⁰ “Tasarının, kaptana ilişkin 1088 ilâ 1118 inci maddeleri, esas itibarıyla, 6762 sayılı Kanununun 972 ilâ 1004 üncü maddelerinden alınmıştır. Burada da, mehz AlmTK'da 1972 ve 1986 yıllarında yapılan değişiklikler maddelere işlenmiş ve hükümler sistematize edilmiştir.” Bkz. 6102 sayılı TTK Genel Gerekeçe, § 175 (www.lexpera.com E.T. 02.01.2022); ayrıca Alman Kanunu'ndaki değişiklik için bkz. Atamer, *İpotek*, s. 413.

²⁶¹ Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteginin Kapsamı*, s. 78; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 59.

²⁶² Ayrıca bu konu hakkında TTK m. 1022/III c. 1, TMK'nın alacaklar ve diğer haklar üzerindeki rehin konusunun düzenlendiği 954-961 arasındaki maddelere atıf yapılmıştır.

onun lehine bir başkası tarafından sigorta ettirilmiş olması hâlinde...” sigorta tazminatı ipoteğin kapsamına dâhil olur²⁶³. Ayrıca sigorta tazminatı üzerinde gemi ipoteği alacaklısının hak talebine ilişkin benzer bir hüküm TTK m. 1456/I’de de öngörülmüştür. Bu hüküm uyarınca “Sınırlı aynı hak ile takyit edilmiş bir mal üzerindeki, malike ait menfaat sigortalandığı takdirde, kanunda aksi öngörülmemişse, sınırlı aynı hak sahibinin hakkı sigorta tazminatı üzerinde de devam eder.”.

Geminin zarar görmesi sonucu ödenecek tazminat “ayni ikame” öğretisine göre geminin kaim değeri sayılacaktır. Bu öğretiye göre üzerinde ipotek kurulan eşya ziya veya hasara uğrarsa rehin hakkı, malikin sigortacıya yönelik tazminat talep hakkının üzerinde devam edecektir. Sonuç olarak sigortacının ödemekle yükümlü olduğu tazminat ziya veya hasara uğrayan eşyanın yerine geçecektir²⁶⁴.

Gemi ipoteğinin sigorta tazminatını da kapsamı, geminin malikine sigorta yapma zorunluluğu getirmemektedir²⁶⁵. Bu nedendir ki gemi ipoteği sözleşmelerinin birçoğunda sigorta hususu ayrıca düzenlenmektedir²⁶⁶. Bununla birlikte Türk Hukuku’nda çok sayıda zorunlu sorumluluk sigortası öngörülmüştür. Ancak gemi ipoteği, sorumluluk sigortası kapsamında ödenen tazminat üzerinde devam etmez. Bunun en önemli nedeni, sorumluluk sigortasınca ödenen tazminat üzerinde sadece zarar gören kişinin hak sahibi olmasıdır. İpotek alacaklısının veya bir başkasının söz konusu tazminat üzerinde hak iddia etmesine imkân yoktur²⁶⁷.

Sigorta sözleşmesini kimin kurduğunun önemi yoktur. Önemli olan malikin menfaatinin korunması ve başkası tarafından dahi kurulsa malikin lehine kurulmuş

---

²⁶³ Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 47; Çağa, *Deniz*, s. 102-103; Sözer, *Deniz*, C I, s. 123; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 153; Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 81 yazar burada özellikle “malikin menfaati” ifadesine dikkat çekmektedir. Dolayısıyla malikin menfaatinin olmadığı bir sigorta sözleşmesi yapılamayacak ve yapılsa dahi geçerli olmayacaktır. Bkz. Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 81.

²⁶⁴ Atamer, *İpotek*, s. 329.

²⁶⁵ Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 78; Kalpsüz, *Rehin*, s. 101; Atamer, *İpotek*, s. 330; Akıncı, *İpotek*, s. 96.

²⁶⁶ Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 46; Kalpsüz, *Rehin*, s. 101; Akıncı, *İpotek*, s. 96.

²⁶⁷ Atamer, *İpotek*, s. 334-336; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 156; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 333.

olmasıdır. Örneğin gemi kira sözleşmelerinde kiracının gemi üzerindeki malik menfaatini sigorta ettirmesinde durum böyledir²⁶⁸.

Sigorta tazminatının gemi ipoteğine dâhil olabilmesi için rizikonun meydana geldiği anda hem ipoteğin hem de sigorta sözleşmesinin yürürlükte olması gerekir. Bunlardan hangisinin önce kurulduğunun ise bir önemi yoktur²⁶⁹. Eğer gemi ipoteği, sigorta konusu rizikonun meydana gelmesinden sonra kurulursa ve bu durumda sigorta tazminatı ipotek alacaklısı tarafından talep edilirse ipotek alacaklısının karşısına “*muvazaalı ipotek tesisi*” engeli çıkacaktır. Bu nedenle ipotek alacaklısının sigorta tazminatından alacağını tahsil etmesi engellenebilecektir²⁷⁰.

Sigorta ettirenin veya sigortalının sigortacıya yönelik diğer tazminat taleplerinin gemi ipoteğinin kapsamına dâhil olabilmesi için talep edilen tazminatın ipotekli geminin yerine geçmesi gerekmektedir. Yoksa söz konusu tazminat üzerinde gemi ipoteği devam etmez. Örneğin zorunlu bir sigortaya ilişkin poliçe süresinde düzenlenip teslim edilmediğinden dolayı sigortalıya ceza kesilmesi durumunda, sigortalı sigortacıdan tazminat talep edebilir. Ancak bu tazminat ipotekli geminin kaim değeri sayılamayacağından ipoteğin kapsamına dâhil değildir²⁷¹. Aksi halde sigorta tazminatı kavramı bu nitelikte olmayan ödemeleri de içine alacak şekilde genişleyecektir. Oysaki bu durum TTK m. 1022 vd. hükümlerine aykırılık teşkil eder²⁷².

Sigorta tazminatları TTK m. 1321/2 c. 2 uyarınca gemi alacaklıları için kaim değer niteliği taşımaz. Böylece sigorta tazminatı gemi ipoteği alacaklılarına özgülenmiştir²⁷³.

Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, gemi malikinin ipotek alacaklısına sigortacıyı bildirme yükümlülüğü vardır²⁷⁴. Her ne kadar kanunda açık bir düzenleme

---

²⁶⁸ Akıncı, *İpotek*, s. 99; Atamer, *İpotek*, s. 333; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 154; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 337; Kaner, *Deniz*, s. 59.

²⁶⁹ Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 155; Sözer, *Deniz*, C I, s. 123; Atamer, *İpotek*, s. 337; Akıncı, *İpotek*, s. 99; Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 83-84; Helvacı, *İpotek*, 203; Okay, *Deniz*, s. 192.

²⁷⁰ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 204.

²⁷¹ Atamer, *İpotek*, s. 337-338.

²⁷² Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 205.

²⁷³ Akıncı, *İpotek*, s. 96; Atamer, *İpotek*, s. 339-340; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 153.

²⁷⁴ Aksi yönde görüş için bkz. Fevzi Topsoy, “Sigorta Primlerinin Zamanında Ödenmemesi ve Bu Nedenle Sigortacının, Gemi İpoteği Alacaklısına Karşı Tazminat Ödeme Borcundan Kurtulması”, *İnönü Üniversitesi Hukuku Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı/1, 2015, s. 51.

bulunmasa da TTK m. 1025/I c. 1 hükmünün bu sonuca varılmak için dayanak teşkil ettiği ifade edilmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca birden çok sigortacının varlığında gemi maliki, alacaklıya jeran (lider) olarak gösterilen sigortacıya bildirimde bulunmakla yetinebilmektedir²⁷⁵. Buradan hareketle TTK m. 1025/I c. 1’de malikin, ipotek alacaklısına sigortacıyı bildirme yükümlülüğünün dolaylı olarak ifade edildiği söylenebilir.

Uygulamada gemi ipoteği sözleşmelerinin çoğu, malik lehine yapılacak sigorta sözleşmelerinde ipotek alacaklısının onayını aramaktadır. Bu durum, söz konusu bildirim yükümlülüğünün bir uzantısı olarak kabul edilebilir. Diğer taraftan böyle bir hükmün sözleşmeye koyulması, zorunlu olduğu savunulan bildirim yükümlülüğü uyarınca da uygun olacaktır²⁷⁶.

4.1.1.5.2. Sigortalı ile Sigortacı arasındaki İlişki

Sigorta sözleşmesinin tarafları olan sigortalı ile sigortacı, riziko gerçekleşmeden önce sözleşme üzerinde her türlü tasarrufta bulunabilirler. Yani sigorta sözleşmesinin şartlarını değiştirebilirler ya da sözleşmeyi feshedebilirler. Gemi üzerinde ipotek kurulmuş olması, söz konusu tasarruflara kural olarak engel olmaz²⁷⁷.

TTK m. 1024/II uyarınca, gemi ipoteğinin sigortacıya bildirilmiş olması şartıyla, “*Sigorta sözleşmesinin, feshin bildirim, cayma veya diğer herhangi bir sebeple süresinden önce sona ermesi durumunda, sigortacının ipotekli alacaklıya sigorta sözleşmesinin sona erdiğini veya henüz sona ermemişse, sona ereceği tarihi bildirmesi gerekir.*”. Sözleşmenin sona ermesini gerektiren bu nedenler ipotek alacaklısı hakkında ancak söz konusu bildirimden veya ipotek alacaklısının onları herhangi bir şekilde öğrendiği tarihten itibaren iki hafta geçmekle hüküm ifade eder. Bununla birlikte TTK m. 1024/III uyarınca sigorta sözleşmesinin, primin ödenmesinde temerrüde düşülmesi nedeniyle feshedilmesi veya sigortacının iflası üzerine son bulması durumunda TTK m. 1024/II hükmü uygulanmaz.

TTK m. 1024/IV uyarınca, “*Sigortacı, sigorta ettiren ile, sigorta bedelini azaltan veya sigortacının sorumlu olduğu tehlikenin kapsamını daraltan bir anlaşma*

---

²⁷⁵ Atamer, *İpotek*, s. 340.

²⁷⁶ Atamer, *İpotek*, s. 340.

²⁷⁷ Sözer, *Deniz*, C I, s. 123; Topsoy, *Deniz*, s. 161.

yaptığı takdirde, ikinci fıkranın birinci cümlesi hükmü kıyas yoluyla uygulanır”. Buna göre “sigorta bedelini azaltan ya da sigortacının sorumlu olduğu tehlikenin kapsamını daraltan” bu anlaşmanın sigortacı tarafından ipotek alacaklısına bildirilmesi gerekmektedir. Sigorta sözleşmesinin yeni şartları, ipotek alacaklısı hakkında ancak söz konusu bildirimden veya ipotek alacaklısının onları herhangi bir şekilde öğrendiği tarihten itibaren iki hafta geçmekle hüküm ifade eder²⁷⁸.

4.1.1.5.3. İpotek Alacaklısı ile Sigortacı Arasındaki İlişki

4.1.1.5.3.1. Genel Olarak

TTK ipotek alacaklısı ile sigortacı arasındaki ilişkinin kapsamını, ipoteğin sigortacıya bildirilmiş olup olmamasına göre belirlemiştir (TTK m. 1024). İpoteğin sigortacıya bildirilmesi hukukumuzda zorunlu değildir. Nitekim TTK m. 1022/III uyarınca sigortacı gemi ipoteğini bilmediğini ileri süremez. Ancak bildirimle birlikte ipotek alacaklısı lehine daha fazla güvence sağlanmaktadır²⁷⁹. Dolayısıyla ipotek alacaklısının sigortacıya ipoteği bildirmesi, sigortacı tarafından bilinen bir hususun daha fazla güvenceden yararlanmak için tekrarı anlamına gelmektedir²⁸⁰. Bu yönüyle doktrinde; ipotek alacaklısının sigortacıya bildirimde bulunma imkanının bir yükümlülük niteliğinde olmadığı, yükümlülük (kulfet) niteliğinde olduğu ifade edilmektedir²⁸¹.

İpoteğin sigortacıya bildirimini herhangi bir şekle tabi değildir. Yine bildirim kim tarafından yapıldığının da bir önemi yoktur²⁸². Sigortacıya ulaşılmış olması yeterlidir. Ancak ispat hukuku açısından bildirim yazılı yapılması ipotek alacaklısının lehine olacaktır²⁸³.

---

²⁷⁸ Atamer, *İpotek*, s. 374; Topsoy, *Deniz*, s. 161.

²⁷⁹ Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 84; Akıncı, *İpotek*, s. 99; Sözer, *Deniz*, C I, s. 124; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 161; Atamer, *İpotek*, s. 362; Çağa, *Deniz*, s. 103.

²⁸⁰ Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 161.

²⁸¹ Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 161 dn. 438; Atamer, *İpotek*, s. 362-363.

²⁸² Söz konusu bildirim ipotek alacaklısı tarafından yapılması gerektiği yönündeki görüş için bkz. Sabih Arkan, “İpotekli Gayrimenkulün Sigortalanması Halinde Alacaklının Hukuki Durumu”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 1988, s. 77.

²⁸³ Topsoy, *Deniz*, s. 162. TTK m. 18/III uyarınca “*Tacirler arasında, diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshe, sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbarlar veya ihtarlar noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılır.*”. Ancak burada söz edilen bildirim hükümde belirtilen ihbar veya ihtar niteliğinde olmadığından TTK m. 18/III’deki usule göre yapılmak zorunda değildir. Bkz. Topsoy, “Sigorta Primlerinin Zamanında Ödenmemesi ve Bu Nedenle Sigortacının, Gemi İpoteği Alacaklısına Karşı Tazminat Ödeme Borcundan Kurtulması”, s. 51.

TTK m. 1025'te işaret edildiği üzere birden fazla sigortacının bulunduğu durumlarda ipotek bildiriminin jeran sigortacıya yapılması yeterlidir. Jeran sigortacı ipoteği diğer sigortacılara bildirmekle yükümlüdür²⁸⁴. Acente aracılığıyla yapılan sigorta sözleşmelerinde ise TTK m. 1416 uyarınca ipoteğin acenteye bildirilmesi yeterli olacaktır²⁸⁵.

Kural olarak sigortacı, kendisine bildirimde bulunulmazsa sigorta sözleşmesi devam ederken geminin üzerindeki ipotekleri bilmek zorunda değildir. Ancak riziko gerçekleşikten sonra sigortacı TTK m. 1022/III c. 1 uyarınca sicile kayıtlı olan ipotekleri bilmediğini ileri süremez²⁸⁶.

TTK m. 1029 uyarınca ipotek sigortacıya bildirilmiş olmasa dahi “*Sigortacı, muaccel olan sigorta primlerini ve sigorta sözleşmesi gereğince ona yapılması gereken diğer ödemeleri kanunen reddedebileceği durumlarda bile, bunları sigortalıdan ve ipotekli alacaklıdan kabul etmeye zorunludur.*”²⁸⁷.

Sigortalı veya sigorta ettiren bazı durumlarda sözleşmeden doğan haklarını kaybederler. Buna rağmen ipotek alacaklısı tek başına sigorta korumasından yararlanabilir. Bunun için ipoteğin sigortacıya bildirilmiş olup olmamasının önemi yoktur. Söz konusu durumlar TTK m. 1027'de düzenlenmiştir.

TTK m. 1027/I c. 1 uyarınca “*Sigortacı, sigorta ettirenin veya sigortalının fiili yüzünden, tazminat ödeme borcundan kurtulsa bile, ipotekli alacaklıya karşı olan borcu varlığını sürdürür.*”. Örneğin TTK m. 1429 hükmünde belirtilen durum böyledir²⁸⁸. Buna göre sigortacı; sigortalının, sigorta ettirenin veya bunların

---

²⁸⁴ Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 86.

²⁸⁵ Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 162; Kalpsüz, *Rehin*, s. 103; Topsoy, *Deniz*, s. 162; Atamer, *İpotek*, s. 366.

²⁸⁶ Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 84; Topsoy, *Deniz*, s. 162; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 158; Kalpsüz, *Rehin*, s. 103; Akıncı, *İpotek*, s. 104; Okay, *Deniz*, s. 192.

²⁸⁷ AKINCI kanunda geçen “...kanunen reddedebileceği durumlarda bile, bunları sigortalıdan ve ipotekli alacaklıdan kabul etmeye zorunludur” ifadesinin Alman Hukuku'na uygun olarak (SchRG § 38/I) TTK'ya alındığını belirtmektedir. Çünkü Alman Hukuku'nda söz konusu hüküm BGB m. 267/II'de kabul edilen “borçlunun itiraz etmesi durumunda alacaklının üçüncü kişinin ifasını reddedebileceği” yönündeki kuralın bertaraf edilmesine yönelik olduğunu ifade etmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki Türk Hukuku'nda BGB m. 267/II yönünde bir hüküm bulunmamaktadır. Bkz. Akıncı, *İpotek*, s. 102. TOPSOY'un ifade ettiği gibi bu hükmün Türk Hukuku'na koyulmasının amacı yaşanabilecek tereddütleri gidermektir. Bkz. Topsoy, “Sigorta Primlerinin Zamanında Ödenmemesi ve Bu Nedenle Sigortacının, Gemi İpoteği Alacaklısına Karşı Tazminat Ödeme Borcundan Kurtulması”, s. 59.

²⁸⁸ Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 167. TTK m. 1429/I c. 2 hükmü: “*Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler,*

fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin rizikonun gerçekleşmesine kasten neden olmaları durumunda tazminat ödeme borcundan kurtulur. Ancak yine de sigortacının ipotek alacaklısına karşı olan borcu varlığını sürdürür²⁸⁹.

TTK m. 1027/I c. 2 uyarınca “*Sigortacının rizikonun gerçekleşmesinden sonra sözleşmeden cayması hâlinde de aynı hüküm geçerlidir.*”. Buna göre, sigortacı rizikonun gerçekleşmesinden sonra sözleşmeden cayarsa tazminat ödeme borcundan kurtulsa dahi ipotek alacaklısına olan borcu varlığını sürdürür. Ancak söz konusu hükümde belirtilen sigortacı için “*rizikonun gerçekleşmesinden sonra sözleşmeden cayma*” gibi bir hakka ilişkin TTK’da öngörülen bir hükmün bulunmadığı da belirtilmelidir²⁹⁰.

TTK m. 1027/II’de sigortacının, TTK m. 1027/I uyarınca ipotek alacaklısına karşı borcunun devam edeceğine ilişkin hükme bazı istisnalar getirmiştir. Buna göre ilk olarak, sigorta priminin ödenmesinde temerrüde düşülmesi durumunda sigortacı hem sigortalıya hem de ipotek alacaklısına karşı olan borcundan kurtulur.

İkinci olarak, geminin denize²⁹¹ veya yola elverişsiz²⁹² halde yola çıkmış olması²⁹³ ya da geminin bildirilen veya mutat rotadan ayrılması durumlarında sigortacı; sigortalı ile birlikte ipotek alacaklısına karşı da tazminat ödeme borcundan kurtulur. Gerçekten de geminin “*denize veya yola elverişsiz halde*” yola çıkması ya da “*bildirilen veya mutat rotadan ayrılması*”, rizikonun ağırlaştırılmaması yükümlülüğüne aykırılık teşkil eder²⁹⁴.

---

rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez.”

²⁸⁹ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 212; Topsoy, *Deniz*, s. 166; Atamer, *İpotek*, s. 382; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 167; Çağa, *Deniz*, s. 104.

²⁹⁰ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 212; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 167.

²⁹¹ Denize elverişli gemi için bkz. TTK m. 932/I.

²⁹² Yola elverişli gemi için bkz. TTK m. 932/II.

²⁹³ Sigortacının borcundan kurtulması için denize ve yolculuğa elverişsizlik halinin birlikte bulunması gerekmez. Bu elverişsizlik durumlarından biri dahi bulunsa ve buna rağmen yola çıkmışsa, sigortacı borcundan kurtulur. Ayrıntılı bilgi ve yasama süreci için bkz. Atamer, *İpotek*, s. 384.

²⁹⁴ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 213. Ayrıca, sigorta ettirenin rizikoyu veya mevcut durumu ağırlaştırmama yükümlülüğü konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Yasemen Mergen Bayer, *Sigorta Hukukunda Riziko Ağırlaşması*, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2019, s. 30 vd.

4.1.1.5.3.2. İpoteğin Sigortacıya Bildirilmesi Durumunda

İpotek alacaklısı, gemi ipoteği sigortacıya bildirilmişse, çok daha geniş bir korumaya sahip olacaktır²⁹⁵. Gemi ipoteğinin sigortacıya bildirilmesi halinde sigortacı TTK m. 1024'te öngörülen tüm hususları ipotek alacaklısına bildirme yükümlülüğü altına girer²⁹⁶. Aşağıda bu yükümlülükler ayrı başlıklar altında incelenecektir.

4.1.1.5.3.2.1. Sigorta Priminin Zamanında Ödenmemesi

TTK. 1024/I c. 1 uyarınca “İpotekli alacaklı, ipoteği sigortacıya bildirmişse, sigorta priminin zamanında ödenmemesi ve bu yüzden sigorta ettirene bir ödeme süresi belirlenmesi durumunda, sigortacının bunu gecikmeksizin alacaklıya bildirmesi gereklidir²⁹⁷”. Söz konusu bildirim herhangi bir şekilde bağlı değildir. Ancak ispat hukuku açısından bu bildirim yazılı şekilde yapılması sigortacının lehine olacaktır²⁹⁸. Böylelikle kanun, ipotek alacaklısını TTK m. 1027/II b. a hükmünden korumayı amaçlamıştır²⁹⁹.

TTK m. 1024/I c. 1 hükmünün TTK m. 1434 hükmü ile birlikte değerlendirilmesi yerinde olacaktır. İlk olarak TTK m. 1434/III uyarınca “...İzleyen primlerden herhangi biri zamanında ödenmez ise, sigortacı sigorta ettirene, noter aracılığı veya iadeli taahhütlü mektupla on günlük süre vererek borcunu yerine getirmesini, aksi hâlde, süre sonunda, sözleşmenin feshedilmiş sayılacağını ihtar eder. Bu sürenin bitiminde borç ödenmemiş ise sigorta sözleşmesi feshedilmiş olur...”. Bu hüküm TTK m. 1024/I c. 1 ile birlikte değerlendirildiğinde şöyle bir

---

²⁹⁵ Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 161; Akıncı, *İpotek*, s. 103; Sigortacı, gemi üzerinde ipotek kurulduğunu herhangi bir şekilde öğrenmiş olabilir. Bu durumda TOPSOY sigortacının gemi ipoteğinin kendisine bildirilmemesi nedeniyle sorumluluktan kurtulamayacağını savunmaktadır. Yazar gerekçe olarak TTK m. 1024/I'deki bildirim herhangi bir şekilde tabi tutulmamasını ileri sürmektedir. Bununla birlikte sigortacının ipoteği bildiğinin ispatı ipotek alacaklısının üzerinde olması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Topsoy, “Sigorta Primlerinin Zamanında Ödenmemesi ve Bu Nedenle Sigortacının, Gemi İpoteği Alacaklısına Karşı Tazminat Ödeme Borcundan Kurtulması”, s. 53.

²⁹⁶ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 208.

²⁹⁷ “Gecikmeksizin” ifadesi yerine belirli bir bildirim süresinin belirlenmesinin daha doğru olacağı yönündeki görüş için bkz. Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 88 yazar bildirimdeki gecikmenin, Kanunumuzun bu haliyle, dürüstlük kuralına göre belirlenmesi gerektiğini ifade etmektedir.

²⁹⁸ Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 85; Topsoy, *Deniz*, s. 163; Akıncı, *İpotek*, s. 104. Söz konusu bildirim için “Tekne Sigortası Genel Şartları”nın C. 3. Maddesinde belirtilen tebliğ ve ihbar usulüne uygun yapılma zorunluluğu olduğunu savunan görüş için bkz. Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 209.

²⁹⁹ Akıncı, *İpotek*, s. 104.

sonuç ortaya çıkmaktadır; ipotek alacaklısı ipoteği sigortacıya bildirmişse sigortacı, izleyen primlerin herhangi birinin zamanında ödenmemesi nedeniyle sigorta ettirene on günlük süre verildiğini ve bu sürede ödeme yapılmaması halinde sözleşmenin feshedilmiş sayılacağını gecikmeksizin ipotek alacaklısına bildirmelidir³⁰⁰. Bu bildirim üzerine ipotek alacaklısı prim borcunu ödeyerek sözleşmenin feshedilmesini engelleyebilecektir³⁰¹.

İkinci olarak TTK m. 1434/II uyarınca “*İlk taksidi veya tamamı bir defada ödenmesi gereken prim, zamanında ödenmemişse, sigortacı, ödeme yapılmadığı sürece, sözleşmeden üç ay içinde cayabilir. Bu süre, vadeden başlar. Prim alacağıнын, muacceliyet gününden itibaren üç ay içinde dava veya takip yoluyla istenmemiş olması hâlinde, sözleşmeden cayılmış olunur.*” . Bu hüküm yine TTK m. 1024/I c. 1 ile birlikte değerlendirildiğinde şöyle bir sonuç ortaya çıkmaktadır; ipotek alacaklısı ipoteği sigortacıya bildirmişse sigortacı, ilk taksitin veya tamamı bir defada ödenmesi gereken primin zamanında ödenmediğini, söz konusu ödeme yapılmadığı takdirde sözleşmeden üç ay içinde cayabileceğini gecikmeksizin ipotek alacaklısına bildirmelidir³⁰². Bu bildirim üzerine ipotek alacaklısı ilk taksiti veya tamamı bir defada ödenmesi gereken primi ödeyerek sigortacının sorumluluğunun başlamasını sağlayabilecektir^{303,304}.

Sigorta primlerinin ödenmemesi durumunda sigortacı TTK m. 1434/IV uyarınca sigorta sözleşmesini feshedebilir. Bu durumda sigortacı, rizikonun gerçekleşmesi ihtimalinde ipotek alacaklısına karşı da herhangi bir sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü altında değildir. Ancak TTK m. 1024/I uyarınca sigortacı, ipotek alacaklısına karşı, bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemiş ve riziko

---

³⁰⁰ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 210.

³⁰¹ Fevzi Topsoy, “Sigorta Primlerinin Zamanında Ödenmemesi ve Bu Nedenle Sigortacının, Gemi İpoteği Alacaklısına Karşı Tazminat Ödeme Borcundan Kurtulması”, *İnönü Üniversitesi Hukuku Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı/1, 2015, s. 31; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 210; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 164.

³⁰² Aksi yönde görüş için bkz. Topsoy, “Sigorta Primlerinin Zamanında Ödenmemesi ve Bu Nedenle Sigortacının, Gemi İpoteği Alacaklısına Karşı Tazminat Ödeme Borcundan Kurtulması”, s. 54; Atamer, *İpotek*, s. 372.

³⁰³ TTK m. 1421/I uyarınca aksine bir sözleşme bulunmaması durumunda sigortacının sorumluluğu primin veya ilk taksitin ödenmesiyle başlayacaktır.

³⁰⁴ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 210; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 164.

gerçekleşmişse meydana gelen zarardan dolayı haksız fiil hükümleri (TBK m. 49 vd.) kapsamında sorumlu olacaktır³⁰⁵.

4.1.1.5.3.2.2. Sigorta Sözleşmesinin Süresinden Önce Sona Ermesi veya Sona Erecek Olması

Sigorta sözleşmesinin; fesih bildiri mi, cayma veya diğ er herhangi bir sebeple süresinden önce sona ermesi durumunda TTK m. 1024/II c. 1 uyarınca sigortacı, ipotek alacaklısına “*sözleşmenin sona erdiğ ini ya da henüz sona ermemiş se sona ereceğ i tarihi*” bildirmekle yükümlüdür³⁰⁶. TTK m. 1024/II c. 2 uyarınca sözleşmenin sona ermesine ilişkin nedenler; ipotek alacaklısına sigortacı tarafından bildirim yapılması durumunda bu bildirimden veya ipotek alacaklısının söz konusu durumları herhangi bir şekilde öğrendiğ i tarihten itibaren iki hafta geçmekle hüküm ifade eder. Bu iki hafta içerisinde riziko gerçekleşirse sigortacı, ipotek alacaklısına karşı tazminat ödemek zorundadır³⁰⁷. Sigortacı bildirim yükümlülüğ üne aykırı hareket ederse sorumluluğ u açısından zaman sınırlaması olmaksızın tazminatla yükümlü olur³⁰⁸. Bu durumda sigortacının elindeki tek imkân ipotek alacaklısının sözleşmenin sona erdiğ ini herhangi bir şekilde öğrenmiş olduğunu ispatlamaktır. Ancak bu şekilde tazminat yükümlülüğ ünden kurtulabilir.

TTK m. 1024/III uyarınca “*Sigorta sözleşmesinin, sigorta priminin süresinde ödenmemesi yüzünden feshedilmesi veya sigortacının iflası üzerine son bulması hâlinde ikinci fıkra hükmü uygulanmaz.*”. Aynı zamanda ipotek alacaklısına bildirim yapılmamış olsa bile sigorta sözleşmesi ipotek alacaklısına karşı da sona erer³⁰⁹.

Sigorta sözleşmesinin sona erdiğ ine dair ipotek alacaklısına yapılan bildirimden veya ipotek alacaklısının durumu herhangi bir şekilde öğrenmesinden itibaren iki haftalık süre boyunca ipotek alacaklısı sigorta sözleşmesinin tarafı ya da

---

³⁰⁵ Akıncı, *İpotek*, s. 104; Topsoy, *Deniz*, s. 163-164; Akdoğan, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, s. 88.

³⁰⁶ TTK m. 1024/II’de öngörülen durum; sigorta sözleşmesinin prim ödemede temerrüde düşülmesi dışında fesih, cayma veya başkaca bir nedenle süresinden önce sona ermesine ilişkindir. Bu durumlara örnek olarak; sigorta ettirenin TTK m. 1435’te ifade edilen bildirim yükümlülüğ üne aykırı olarak hareket etmesi durumunda sigortacının TTK m. 1439/I uyarınca sözleşmeden cayması verilebilir. Aynı şekilde sigorta ettirenin TTK m. 1444/I’de ifade edilen rizikoyu ağırlaştırmama yükümlülüğ üne aykırı hareket etmesi halinde sigortacının TTK m. 1445/I uyarınca sözleşmeyi feshetmesinde de durum böyledir. Bkz. Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 165.

³⁰⁷ Akıncı, *İpotek*, s. 105; Kalpsüz, *Rehin*, s. 108; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 165.

³⁰⁸ Akıncı, *İpotek*, s. 105.

³⁰⁹ Topsoy, *Deniz*, s. 165.

sigorta ettireni sayılmaz. Bunun sonucu olarak söz konusu iki hafta için ipotek alacaklısının prim ödeme borcu bulunmaz. Aynı zamanda ipotek alacaklısının kendi menfaatini sigorta ettirmiş olması çifte veya aşkın sigorta sonucunu da doğurmaz³¹⁰.

4.1.1.5.3.2.3. Sigorta Sözleşmesinin Kapsamının Daraltılması

TTK m. 1024/IV uyarınca, sigorta sözleşmesinin tarafları sigorta bedelini azaltan ya da sigortacının sorumlu olduğu tehlikenin kapsamını daraltan bir anlaşma yaparsa TTK m. 1024/II c. 1 hükmü kıyasen uygulanır. Burada da yine aynı şekilde anlaşmanın ipotek alacaklısına karşı hüküm ifade etmesi için bildirimden veya herhangi bir şekilde öğrenilmeden itibaren iki haftalık sürenin geçmesi gerekir^{311, 312}.

TTK m. 1024/II ve IV hükümleriyle gemi kredisi mümkün olduğunca korunmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda ipotek alacaklısına bu iki haftalık süre içerisinde eski sigortasını devam ettirme veya yeni sigorta sözleşmeleri kurma fırsatı tanınmıştır³¹³.

4.1.1.5.3.2.4. Sigorta Sözleşmesinin Geçersiz Olması

TTK m. 1024/V uyarınca sigorta sözleşmesi, sigorta ettirenin aşkın veya çifte sigorta nedeniyle malvarlığında haksız olarak bir fazlalık elde etmek kastıyla kurulmuşsa geçersiz olur. Ancak bu durumun ipotek alacaklısına karşı da hüküm ifade edebilmesi için sigortacı tarafından yapılan bildirim veya ipotek alacaklısı tarafından öğrenilmenin üzerinden iki hafta süre geçmesi gerekmektedir. Aksi halde sigortacı, gemi ipoteğini bildirmiş olan ipotek alacaklısına karşı sözleşmenin geçersizliği iddiasında bulunamaz.

---

³¹⁰ Arkan, “İpotekli Gayrimenkulün Sigortalanması Halinde Alacaklının Hukuki Durumu”, s. 92; Topsoy, *Deniz*, s. 165.

³¹¹ Atamer, *İpotek*, s. 378; Topsoy, *Deniz*, s. 165; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 166.

³¹² Kanunun, ikinci fıkranın sadece birinci cümlesine atfı yapması anlaşılır değildir. TTK m. 1024’ün gerekçesinde, söz konusu maddenin eski TTK m. 903’ün dilinin güncelleştirilmek suretiyle muhafaza edildiği ifade edilmiştir. Eski TTK m. 903 uyarınca iki haftalık süre konusu tartışmadan uzaktır. Çünkü bu süre ikinci fıkranın ilk cümlesinin içerisinde yer almaktadır. Ancak TTK’da durum böyle değildir. Sonuç olarak gerek TTK m. 1024’ün gerekçesinden gerekse de doktrindeki hâkim görüşten anlaşılacağı üzere TTK m. 1024/IV’te belirtilen durumlar için de iki haftalık sürenin uygulama alanı bulacağı kabul edilmelidir. Kanundaki durum ise dikkatsizlik sonucu oluşturulmuştur kanısındayız. Aynı yöndeki görüşler için bkz. Sözer, *Deniz*, C I, s. 142; Atamer, *İpotek*, s. 165; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 211; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 166; Topsoy, *Deniz*, s. 165.

³¹³ Akıncı, *İpotek*, s. 105.

4.1.1.5.4. Sigorta Tazminatının Ödeneceği Kişi

4.1.1.5.4.1. Genel Kural

Kural olarak gemi ipoteğinin kapsamına dâhil olan sigorta tazminatının kime ödeneceği konusu TTK m. 1022/III'te TMK'ya yapılan atıf doğrultusunda belirlenir. Söz konusu atıfla işaret edilen hüküm (TMK m. 961/II) şu şekildedir: “*Rehin kendisine ihbar edilmiş olan borçlu, borcunu asıl alacaklıya veya rehin alacaklısına ancak diğerinin rızasıyla ödeyebilir.*”. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus TTK m. 1022/III'teki özel düzenlemedir. Bu hükme göre sigortacı, gemi siciline kayıtlı bir ipoteği bilmediğini ileri süremez. Sonuç olarak sicile tescille kurulan gemi ipoteğinde; sigortacı, sigorta ettiren ile ipotek alacaklısının hiçbirine diğerinin rızası olmaksızın sigorta tazminatını ödeyemeyecektir³¹⁴. Diğer tarafın rızası bulunmazsa TMK m. 961/III uyarınca sigortacı, borcunu tevdi etmekle yükümlü olacaktır.

Sigortacının; sigorta ettirene veya sigortalıya karşı tazminat borcundan kurtulduğu fakat ipotek alacaklısına karşı borcu devam ettiği takdirde TMK m. 961/II'de belirtilen rıza aranmaz³¹⁵.

4.1.1.5.4.2. İstisnalar

Yukarıda ifade edilen; rehin kendisine ihbar edilmiş olan borçlunun, borcunu asıl alacaklıya veya rehin alacaklısına ancak diğerinin rızasıyla ödeyebileceğine ilişkin genel kurala yönelik TTK'da bazı istisnalar öngörülmüştür. Aşağıda her bir istisna ayrı başlık altında incelenecektir.

4.1.1.5.4.2.1. Birinci Durum

İlk istisna durumu TTK m. 1022/III c. 2'de yer almaktadır. Buna göre; sigortacı veya sigorta ettiren, zararın meydana geldiğini alacaklıya bildirmiş ve bildirimden itibaren iki haftalık bir süre geçmişse, sigortacı tazminatı sigortalıya ödemek suretiyle ipotek alacaklısına karşı sorumluluktan kurtulur. Eğer bildirim yapılması son derece zor ise bundan kaçınılabılır. Bu takdirde iki haftalık süre

---

³¹⁴ Tekil, *Deniz*, s. 51; Kalpsüz, *Rehin*, s. 116; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 59; Çağa, *Deniz*, s. 103; Akıncı, *İpotek*, s. 107-108 yazar bu durumun Alman Hukuku'nda farklı olduğunu ifade etmektedir. Buna göre Alman Hukuku'nda alacak muaccel olmadan önce ipotek alacaklısına tazminatın ödenmesi sigorta ettirenin rızasına bağlıken alacak muaccel olduktan sonra bu rıza aranmaksızın tazminat doğrudan ipotek alacaklısına ödenebilecektir (BGB § 1282 ve § 1228). Ayrıca yazar bu durumun işlevselliğine işaret ederek Türk Hukuku'nda da aynı uygulamaya geçilmesi gerektiğini savunmaktadır bkz. Akıncı, *İpotek*, s. 107-108.

³¹⁵ Akıncı, *İpotek*, s. 108.

tazminatın muacceliyet tarihinden itibaren işlemeye başlar. Söz konusu süre içerisinde ipotek alacaklısı ödemeye itiraz edebilir³¹⁶. İpotek alacaklısı birden çoksa bu durumda alacakları sigorta tazminatı kadar veya daha çok olan alacaklılardan sonra gelen ipotek alacaklılarının itirazları önemsizdir. Çünkü onlar her halükarda böyle bir ödemeden faydalanamayacaklardır³¹⁷.

4.1.1.5.4.2.2. İkinci Durum

İkinci istisna durumu TTK m. 1023/I'de yer alan geminin önceki haline getirilmesi durumudur. Buna göre; eğer sigortacı, geminin önceki haline getirilmesi amacıyla gemi malikine, tazminat bedeline sayılmak üzere (mahsuben), bir ödemede bulunmuş ve söz konusu amaca ulaşılması teminat altına alınmışsa tazminat ödemesi, ipotek alacaklısına karşı da geçerli olur³¹⁸.

Sigorta tazminatının ödenmesine karşılık geminin önceki haline getirilmesi teminat altına alınmamışsa ipotek alacaklısına karşı, ödeme hüküm doğurmayacaktır. Geminin eski haline getirilmesinin ne zaman teminat altına alınmış sayılacağı her olayın özelliğine³¹⁹ göre ve dürüstlük kuralı çerçevesinde³²⁰ ayrı olarak incelenmelidir.

Burada üzerinde durulması gereken önemli bir husus TTK m. 1023/II c. 1'de belirtilen "*Gemi önceki durumuna getirildiği veya eklenti olan yeni parçalar yerlerine konulduğu takdirde, sigortacının ipotek alacaklılarına karşı olan sorumluluğu sona erer*" hükmüdür. Söz konusu hükümden ne anlaşılması gerektiği açık değildir. Doktrinde bu konuda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre TTK m. 1023/II c. 1'de, birinci fıkradan ayrı bir durum düzenlemiştir. Bu görüşe göre TTK m. 1023/II c. 1'deki hüküm, sigorta tazminatının geminin önceki durumuna getirilmek üzere kullanılacağı teminat altına alınmadan ödenmesi durumunda sigortacının sorumluluğu ancak "*gemi önceki durumuna getirildiği veya*

---

³¹⁶ Akıncı, *İpotek*, s. 108; Kalpsüz, *Rehin*, s. 121; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 169; Çağa, *Deniz*, s. 103.

³¹⁷ Akıncı, *İpotek*, s. 108; Kalpsüz, *Rehin*, s. 121.

³¹⁸ Kanunda açıkça belirtildiği üzere tazminat, söz konusu durumda malike karşı ödenmelidir. Dolayısıyla, her ne kadar Alman Hukuku'nda kabul edilmiş olsa da, Hukukumuzda sigortacının tamir maksadıyla tersaneciye tazminat ödemesinde bulunması kabul edilmemiştir. Bkz. Kalpsüz, *Rehin*, s. 117. Alman Hukuku'ndaki kabulün, maksada daha uygun olduğu ve bunun hem ipotek alacaklısı için hem de sigortacı için daha güvenilir olduğu yönündeki görüş için bkz. Akıncı, *İpotek*, s. 109.

³¹⁹ Akıncı, *İpotek*, s. 108.

³²⁰ Kalpsüz, *Rehin*, s. 117.

eklenti olan parçalar yerlerine konulduğu takdirde” sona ereceği şeklinde anlaşılmalıdır. Buna göre sigorta tazminatı geminin önceki haline getirilmesi amacıyla kullanılacağı teminat altına alınarak ödenmişse sigortacı ipotek alacaklısına karşı da sorumluluktan kurtulacak ve geminin önceki haline getirilmiş olması veya eklenti olan yeni parçaların yerine konulmuş olması şartı aranmayacaktır³²¹. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre, sigortacının ipotek alacaklısına karşı sorumluluktan kurtulması için sigorta tazminatının geminin önceki durumuna getirilmek üzere kullanılacağı teminat altına alınarak ödenmiş olsa bile TTK m. 1023/II c. 1 uyarınca geminin eski haline getirilmiş olması veya eklenti olan yeni parçaların yerine konulmuş olması gerekmektedir³²².

4.1.1.5.4.2.3. Üçüncü Durum

Üçüncü istisna durumu yine TTK m. 1023/I’de düzenlenmiştir. Buna göre; sigortacı, gemi alacaklılarına³²³ verilmesi amacıyla gemi malikine tazminat bedeline sayılmak üzere (mahsuben) bir ödemede bulunmuş ve söz konusu amaca ulaşılması teminat altına alınmışsa tazminat ödemesi, ipotek alacaklısına karşı da geçerli olur. Bu hükmün amacı ipotek alacaklısını korumaktır. Çünkü rizikonun gerçekleşmesi ile gemi alacaklıları ipotegin konusunu teşkil eden geminin paraya çevrilmesini talep edebilirler. Bu durum ipotek alacaklısının ayni teminatının ortadan kalkmasına neden olur. TTK m. 1023/I hükmü sayesinde, sigortacının gemi alacaklılarının tatmini amacıyla malike yapacağı ödeme sigortacıyı ipotek alacaklısına karşı sorumluluktan kurtardığı gibi ipotek alacaklısının ayni teminatı da korunmuş olacaktır³²⁴.

Sigorta edilen rizikonun gerçekleşmesi sonucunda gemi ile eklentileri tamamen zayi olmuşsa gemi alacağının konusu da kalmayacaktır. Bu durumda sigortacı, gemi malikine gemi alacaklılarına verilmesi amacıyla bir ödemede bulunmakla ipotek alacaklısına karşı sorumluluktan kurtulamayacaktır. Çünkü sigorta tazminatı gemi alacaklıları için kaim değer (sürrogat) sayılmamaktadır³²⁵. Aynı şekilde sigortacı tarafından gemi alacaklılarına verilmek üzere malike ödenen miktar hiçbir zaman rizikonun meydana gelmesinden sonra geriye kalan geminin değerini

---

³²¹ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 207.

³²² Akıncı, *İpotek*, s. 109; Sözer, *Deniz*, C I, s. 143.

³²³ Buradaki gemi alacağından maksat TTK m. 1320’de ifade edilen durumların tamamıdır. Bkz. Akıncı, *İpotek*, s. 109; Kalpsüz, *Rehin*, s. 119.

³²⁴ Kalpsüz, *Rehin*, s. 119.

³²⁵ Kalpsüz, *Rehin*, s. 120.

aşamayacaktır³²⁶. Nitekim (her ne kadar ifadesi başarısız olsa da) TTK m. 1023/II c. 2 ile bu durum ifade edilmiştir.

4.1.1.5.5. İpoteğin Ödeme Yapan Sigortacıya Geçmesi

Bazı durumlarda sigorta ettirene veya sigortalıya karşı tazminat ödeme borcundan kurtulan sigortacının, ipoteği bildirmiş olan ipotek alacaklısına karşı tazminat ödeme borcu devam etmektedir. TTK m. 1028 uyarınca; sigorta sözleşmesinin zamanından önce sona ermesi (TTK m. 1024/II), sigorta bedelinin azaltılması veya rizikonun daraltılması (TTK m. 1024/IV), aşkın veya çifte sigorta nedeniyle sözleşmenin geçersizliği (TTK m. 1024/V) ve sigorta ettirenin veya sigortalının fiili nedeniyle sigortacı tazminat ödemek borcundan kurtulmasına rağmen ipotek alacaklısına ödemede bulunduğu ölçüde, ipotek kanundan ötürü kendisine geçer³²⁷. Ancak bu geçiş; alacaklının veya sigortacının kendilerine karşı ödeme borcu devam eden aynı derecedeki ve daha sonra gelen ipotek alacaklılarının zararına olarak ileri sürülemez. Yani sigortacının ipotek hakkı bu tür ipoteklerden, sıra itibariyle, sonraki derecede yer alır³²⁸.

Eski TTK m. 907’de aynı durum için kanuni halefiyet kullanılmışken yeni TTK’da bu durum ipoteğin intikali olarak ifade edilmiştir. Söz konusu durum yasama gerekçesinde “...maddede düzenlenen hususun halefiyet değil hakların intikali olduğu göz önünde bulundurulmak, bu sebepten “halefiyet” sözcüğü “intikal” sözcüğüyle değiştirilerek alınmıştır.³²⁹” şeklinde açıklanmıştır. Doktrinde bu düzenlemenin mehz Alman Kanunu’na (SchRG § 37) da daha uygun olduğu ifade edilmektedir³³⁰. 2005 yılında yapılan dilin arılaştırılması çalışmalarında başlıkta ve birinci fıkrada geçen “intikal” kelimelerinin yerine “geçmesi/geçer” kelimeleri koyulmuştur³³¹. Kanaatimizce kanun koyucu, TTK m. 1472’de ifade edilen “Halefiyet” teriminin bir sigorta terimi olmasını göz önünde bulundurarak TTK m. 1028’de kullanmamıştır. Sonuç olarak söz konusu değişiklik maddi hukuk açısından bir fark oluşturacak nitelikte olmayıp, sadece terminolojik bir değişikliktir.

---

³²⁶ Akıncı, *İpotek*, s. 110.

³²⁷ Atamer, *İpotek*, s. 384.

³²⁸ Kalpsüz, *Rehin*, s. 122; Topsoy, *Deniz*, s. 171.

³²⁹ www.lexpera.com E.T. 12.06.2021.

³³⁰ Atamer, *İpotek*, s. 385; Kalpsüz, *Rehin*, s. 122. Aksi yönde görüş için bkz. Kender, vd., “TTK Tasarısı” s. 71-72.

³³¹ Atamer, *İpotek*, s. 385.

4.1.2. Teminatın Alacak Yönünden Kapsamı

Gemi ipoteğinde teminatın alacak yönünden kapsamı TTK m. 1018/I'de yapılan atıf nedeniyle TMK m. 875/I ve m. 876 çerçevesinde belirlenir. Söz konusu hükümler çerçevesinde teminatın alacak yönünden kapsamına; anapara, takip giderleri, gecikme faizi, sözleşmesel faiz, alacaklının ipotekli geminin korunması için yaptığı masraflar, sigorta primleri ve sigortacıya yapılan diğer ödemeler ile ikincil edimler girer. Bunlar aşağıda ayrı başlıklar altında incelenecektir.

4.1.2.1. Anapara

Gemi ipoteği ile teminat altına alınan asıl alacak; miktarı Türk Lirası ile gösterilen veya Hazine Müsteşarlığı³³² tarafından belirlenen yabancı para üzerinden belirlenen alacaktır(TTK m. 1016)³³³. Asıl alacağın kaynağının haksız fiil, sebepsiz zenginleşme, sözleşme veya başka bir neden olması önemli değildir. Önemli olan geçerli bir şekilde ipoteğin kurulmasına yönelik işlemlerin yapılmasıdır³³⁴.

Asıl alacak ipotek kurulmadan önce ve en geç ipoteğin kurulduğu esnada doğmuş ve miktarı belli olmalıdır. Bununla birlikte TTK m. 1014/I bu kurala bir istisna getirmekte ve “*ileride doğabilecek veya şarta bağlı olacak*” alacaklar için ipotek kurulmasına imkân sağlamaktadır³³⁵. Alacağın tür veya miktar olarak sonradan değişiklik göstermesi ipoteği etkilemez. Önemli olan ipoteğin paraya çevrilmesi anında alacağın var olmasıdır³³⁶.

İpotek, kendisine dayanak teşkil eden alacağın tamamını değil sadece sözleşme ile belirlenen veya kanunun belirlediği miktarını teminat altına alır. Genellikle ipoteğin teminat altına aldığı miktar ile alacağın miktarı eşittir. Ancak böyle bir eşitlik zorunlu değildir. Bu durumda dikkat edilmesi gereken husus ipoteğin teminat altına aldığı miktarın, alacağın miktarından az olabileceği ancak çok olamayacağıdır. Başka bir ifadeyle ipoteğin teminat altına aldığı alacak, ipoteğin paraya çevrilmesi

---

³³² Yeni yapılan düzenlemeler ile Hazine Müsteşarlığı kaldırıldığı için kanundaki bu ibarenin “Hazine ve Maliye Bakanlığı” olarak anlaşılması gerektiği yönündeki açıklama için bkz. Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 197 dn. 308.

³³³ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 198.

³³⁴ Acar, *Rehin*, s. 168.

³³⁵ Akçura Karaman, *İpotek*, s. 346; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 137; Atamer, *İpotek*, s. 169; Kalpsüz, *Rehin*, s. 122; Akıncı, *İpotek*, s. 34.

³³⁶ Acar, *Rehin*, s. 167.

sırasındaki alacağın miktarı ile sınırlıdır³³⁷. Örneğin gemi siciline 400.000 TL alacağı teminat altına almak üzere aynı miktarda tescil edilen bir ipotekte; alacağın miktarı sonradan 350.000 TL'ye düşerse, ipoteğin paraya çevrilmesi sırasında teminat 350.000 TL'yi aşamaz. Ancak ipotek paraya çevrilinceye kadar 400.000 TL'lik ipotek varlığını sürdürür ve dolayısıyla bunun indirilmesi (kısmî fekki) dava edilemez³³⁸.

İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başlanması durumunda alacağın ispat edilmesi gerekir. İpoteğin varlığı tek başına alacağın varlığına yönelik karine teşkil etmez. Bu durum ipoteğin fer'iliğinin doğal bir sonucudur³³⁹.

Anapara alacağının yalnızca bir kısmı gemi siciline kaydedilmişse, teminat alacağın yalnızca bu kısmını kapsar. Yani ipoteğin paraya çevrilmesi sırasında alacağın miktarının sicilde görünenden daha fazla olduğu ortaya çıksa bile paraya çevrilen kısımdan yalnızca kaydedilen miktarda alacak tatmin edilebilir. Geriye kalan kısmı içinse genel hükümlere göre takip yapmak gerekecektir³⁴⁰.

İpotek, hangi miktar için kurulmuş olursa olsun teminat altına aldığı alacağın tamamı ödeninceye kadar varlığını sürdürür. Elbette bu durumun aksinin sözleşmeyle düzenlenmesi mümkündür³⁴¹.

4.1.2.2. Takip Giderleri

Takip giderleri; ipotekli geminin paraya çevrilmesi ve satış bedelinin paylaşılmasına yönelik yapılan harcamaları ifade etmektedir³⁴². Bu giderler içerisine; harçlar, tebliğ ve ilan giderleri ile avukat vekâlet ücretleri girmektedir³⁴³.

Takip giderleri kanun hükmü (TMK m. 875/I b. 2) uyarınca ipoteğin teminat altına aldığı alacağın kapsamında olduğu için, bu giderlerin gemi siciline tescil ettirilmelerine gerek yoktur³⁴⁴.

³³⁷ Akıncı, *İpotek*, s. 114; Sözer, *Deniz*, C I, s. 129.

³³⁸ Acar, *Rehin*, s. 168.

³³⁹ Çetiner, *Teminat*, s. 145; Acar, *Rehin*, s. 169; Çağa, *Deniz*, s. 100.

³⁴⁰ Çetiner, *Teminat*, s. 146.

³⁴¹ Gülekli, *İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı*, s. 81; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 387 yazar konunun daha iyi anlaşılabilmesi için şöyle bir örnek vermektedir: B'nin A'ya 100.000 TL borcu vardır. Ve borcu teminat altına almak için B gemisi üzerinde A lehine 30.000 TL'lik ipotek kurmuştur. Eğer B borcunun 50.000 TL'lik kısmını öderse bu durumda ipoteğin ödenmiş olan 50.000 TL'lik kısmı teminat altına aldığından bahisle ipoteğin sona erdiğini iddia edemeyecektir.

³⁴² Kalpsüz, *Rehin*, s. 130; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 142.

³⁴³ Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 142; Helvacı, *İpotek*, s. 149; Topsoy, *Deniz*, s. 173; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 388.

Takip giderleri açısından TTK m. 1390/I hükmü uygulama alanı bulur. Söz konusu hüküm uyarınca geminin haczi tarihinden ödemelerin yapıldığı tarihe kadar giderler ve harcamalar sıra cetvelinde birinci sıraya kaydedilir. Dolayısıyla bu giderler ipotek alacaklısı tarafından yapılmışsa ipotek alacaklısı yalnızca bu alacaklarıyla sınırlı olarak birinci sıraya kaydedilir. İpotek alacaklısının diğer takip giderleri ipotekle teminat altına alınan alacakla birlikte altıncı sırada yer alacaktır³⁴⁵.

4.1.2.3. Gecikme Faizi

Rehinde güvencenin kapsamını düzenleyen TMK m. 875/I b. 2’de ifade edilen gecikme faizi, TBK m. 120’de belirtilen temerrüt faizini karşılamaktadır³⁴⁶. Söz konusu faiz, para borçlarının zamanında ifa edilmemesi sonucunda gecikme tazminatını karşılamak amacıyla ödenmektedir³⁴⁷.

Gemi ipoteği alacak için talep edilebilecek gecikme faizini de teminat altına alır. Bu tazminatın talep edilebilmesi için ipotek sözleşmesinde veya gemi sicilinde gösterilmesi şartı yoktur. Hatta ipotek sözleşmesinde anaparaya faiz işlemeyeceği belirtilmiş olsa dahi gecikme faizi talep edilebilir³⁴⁸. Tarafların sözleşmede faiz oranını belirlememesi durumunda söz konusu gecikme faizi “04.12.1984 tarihli 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun³⁴⁹”u m. 1 ve 2 çerçevesinde belirlenir.

Gecikme faizi oranın, sözleşmeyle yasal temerrüt faiz oranından daha yüksek bir şekilde belirlenip belirlenemeyeceği konusu tartışmalıdır. Bizim de katıldığımız ve doktrinde hâkim olan görüşe göre, taraflar arasında yasal temerrüt faizi oranının üzerinde bir gecikme faizi kararlaştırılabilir. Ancak bunun için durumun ipotek sözleşmesinde belirtilmesi ve gemi siciline tescil edilmesi gerekmektedir³⁵⁰. Nitekim

---

³⁴⁴ Kalpsüz, *Rehin*, s. 130; Sözer, *Deniz*, C I, s. 130; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 142; Helvacı, *İpotek*, s. 149; Gülekli, *İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı*, s. 82.

³⁴⁵ Atamer, *İpotek*, s. 303.

³⁴⁶ Akçura Karaman, *İpotek*, s. 387; Helvacı, *İpotek*, s. 149; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 140 dn. 351.

³⁴⁷ Oğuzman ve Öz, *Borçlar*, C. I, s. 502; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 168.

³⁴⁸ Kalpsüz, *Rehin*, s. 127; Topsoy, *Deniz*, s. 172.

³⁴⁹ RG. 19.12.1984/18610.

³⁵⁰ Kuntalp, *Anapara ve Üst Sınır İpoteği*, s. 33-34; Helvacı, *İpotek*, s. 150; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 392; Atamer, *İpotek*, s. 305; Kalpsüz, *Rehin*, s. 127; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 170 yazar burada bir hususa dikkat çekmektedir. TMK m. 875/II uyarınca anlaşma ile belirlenen söz konusu faiz oranı sonradan gelen alacaklıların zararına olarak artırılmayacaktır. Bunun için alt derecedeki ipotek alacaklılarının rızası gerekmektedir. Şayet rıza alınmazsa gecikme faizi, ipotek

TTK m. 8/I uyarınca “*Ticari işlerde faiz oranı serbestçe belirlenir.*”. Diğer azınlık görüş ise bu durumun mümkün olmadığını ileri sürmektedir. Buna göre gecikme faizinin sicile tesciline kanunumuz izin vermemiştir. Ayrıca kanundan doğan bu faizin kanuni sınır aşması da yine bu görüşe göre mümkün değildir³⁵¹.

TTK m. 1018/II uyarınca malikin şahsi borçlu olmadığı gemi ipoteğinde gecikme faizinin malike karşı ileri sürülebilmesi için alacağın muaccel olduğuna yönelik ihbarın borçlu ile birlikte malike karşı da yapılması gerekmektedir. Aksi halde ipotek, malike karşı gecikme faizini kapsamaz. Burada dikkat edilmesi gereken husus malikin söz konusu durumda dahi şahsi olarak gecikme faizi ödemekle yükümlü olmamasıdır. Yalnızca ipotek alacaklısı gecikme faizini geminin bedelinden alma hakkına kavuşmaktadır³⁵².

4.1.2.4. Sözleşmesel Faiz

Gemi ipoteği, sözleşme ile belirlenen faizi de teminat altına alır. Ancak alacağın mutlaka faizli olması şart değildir. Alacak faizsiz de olabilir. Bununla birlikte alacak faizli ise faiz oranının sicile tescil edilmesi gerekir. Ancak bu durumda ipotek, sözleşmesel faizi de teminat altına alabilir³⁵³. Sicile tescil edilmiş olan faiz oranının sözleşmede belirtilmesi ise zorunlu değildir³⁵⁴.

Sözleşmesel faizin teminatın kapsamına dâhil edilmesi açısından TMK m. 875/I b. 3 bir sınırlama getirmektedir. Bu hükme göre teminatın kapsamına “*iflasın açıldığı veya rehnin paraya çevrilmesinin istendiği tarihe kadar muaccel olmuş üç yıllık faiz ile son vadeden başlayarak işleyen faiz*” dâhil olur. Doktrinde bu hükmün sözleşme ile aksinin kararlaştırılabilmesine ilişkin farklı görüşler vardır. Bizim de katıldığımız görüşe göre, taraflar bu durumun aksini kararlaştırıp sicile tescil ettirebilir. Böylece zamanaşımına uğramamış bütün faizler ipotekle teminat altına

---

güvencesinden yasal orana kadar olan kısım için yararlanacak, geri kalan kısım yeni bir derece oluşturularak tescil edilecektir (bkz. Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 170).

³⁵¹ Akıncı, *İpotek*, s. 117; Sözer, *Deniz*, C I, s. 130.

³⁵² Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 198; Atamer, *İpotek*, s. 306; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 394-395.

³⁵³ Akıncı, *İpotek*, s. 114; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 139; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 170; Helvacı, *İpotek*, 151; Kalpsüz, *Rehin*, s. 122; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni Haklar*, s. 285. Aksi yönde görüş için bkz. Atamer, *İpotek*, s. 306.

³⁵⁴ Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 170; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni Haklar*, s. 285; Güleklü, *İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı*, s. 87; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 139.

alınmış olacaktır³⁵⁵. Diğer görüş TMK m. 875/I b. 3'teki hükmün emredici nitelikte olduğunu, tarafların sözleşmeyle aksini kararlaştıramayacaklarını savunmaktadır³⁵⁶. Hükmün dışında kalan faiz alacaklarının ise adi alacak olarak kalacağını ifade etmektedir³⁵⁷.

TMK m. 875/II uyarınca taraflar sonradan faiz oranında tasarrufta bulunarak dereceleri eşit veya sonra gelen hak sahiplerinin zararına olarak artırımda bulunamaz. Ancak hak sahiplerinin söz konusu duruma onay vermesi ile bu mümkündür³⁵⁸. Bununla birlikte TTK m. 1019/I uyarınca “*Alacak faizsiz veya faiz oranı o tarihte geçerli asgari kanuni faiz oranını düzenleyen hükümde belirlenen orandan aşağı ise, ipotek, dereceleri eşit olan veya sonradan gelen hak sahiplerinin onayına gerek olmaksızın bu kanuni faizi de kapsayacak şekilde genişletilebilir*”.

4.1.2.5. Alacaklının İpotekli Geminin Korunması İçin Yaptığı Masraflar

TTK m. 1018/I'in TMK m. 876'ya yaptığı atıf dolayısıyla, ipotek alacaklısının geminin korunmasına yönelik yaptığı masraflar teminatın kapsamına dâhildir. Bu masraflar ipotekli geminin değerinin azalması tehlikesi olmaksızın onun korunması için yapılan masraflardır. Diğer bir ifadeyle TMK m. 876'ya konu olan masraflar, ipotek alacaklısını tehlikeye sokmamakla birlikte, ipotekli geminin değerinin olduğu gibi kalmasına yönelik masraflardır³⁵⁹. Örneğin geminin korunması için güvenlik görevlilerinin istihdam edilmesinde durum böyledir³⁶⁰. Söz konusu zorunlu masraflar sicile tescile gerek olmaksızın teminatın kapsamına dâhil olur³⁶¹.

Üst sınır ipoteği açısından da bu hususta herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Çünkü geminin korunması bütün alacaklılarının yararınadır. Bu nedenle yapılan zorunlu masraflar üst sınırı aşsa bile teminatın kapsamına dâhil olur³⁶².

---

³⁵⁵ Can, *Deniz*, C. I, s. 164; Kalpsüz, *Rehin*, s. 126-127.

³⁵⁶ Helvacı, *İpotek*, s. 153; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 397; Gülekli, *İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı*, s. 88.

³⁵⁷ Akçura Karaman, *İpotek*, s. 397.

³⁵⁸ Can, *Deniz*, C. I, s. 164; Kara, *Deniz*, s. 102; Topsoy, *Deniz*, s. 172; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 198.

³⁵⁹ Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 953; Gürsoy, vd., *Eşya*, s. 1028.

³⁶⁰ Can, *Deniz*, C. I, s. 165.

³⁶¹ Gülekli, *İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı*, s. 93; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 199; Atamer, *İpotek*, s. 307 yazar bu durumu ipoteğin kapsamına giren alacakların kanun nedeniyle genişlemesi şeklinde açıklamaktadır.

³⁶² Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 172-173.

TTK m. 1030/I ve II'de ipotek alacaklısına, gemi maliki aleyhine bazı haklar tanınmıştır³⁶³. Ancak burada ipotek alacaklısı, TMK m. 876'da belirtildiği şekilde kendiliğinden, ipotekli geminin değerinin düşmesine karşı gerekli tedbirleri alabilecek durumda değildir. Alacaklının talebi (TTK m. 1030/I) veya hakimin müdahalesi (TTK m. 1030/II) üzerine gemi maliki söz konusu tedbirleri alır. Bu durumda, geminin değerinin düşmesine veya düşme endişesine karşı alınan tedbirlerin masrafları, ipoteğin sağladığı teminatın kapsamına dahil değildir³⁶⁴. TTK m. 1030'un uygulanabilmesi için teminatın tehlikeye düşmesi veya tehlikeye düşmesinden endişe edilmesi gerekir.

4.1.2.6. Sigorta Primleri ve Sigortacıya Yapılan Diğer Ödemeler

TTK m. 1022/II uyarınca gemi ipoteğinde teminatın kapsamına, ipotek alacaklısı tarafından ödenen; sigorta primleri veya sigorta sözleşmesi nedeniyle sigortacıya yapılması gereken diğer ödemeler ve bunların faizleri dâhildir. Aynı sonuca TTK m. 1018/I'in TMK m. 876'ya yaptığı atıfla da ulaşmak mümkündür. Bunların ayrıca sicile tescil edilmesi ya da ipotek sözleşmesinde belirtilmesi gerekmemektedir³⁶⁵.

4.1.2.7. İkincil Edimler

Gemi ipoteğinde teminatın kapsamına ikincil edimler de dâhildir. Ancak bunun için miktarlarının sicile tescil edilmesi gerekmektedir³⁶⁶. Söz konusu ikincil edimlere ceza koşulu, ekspertiz ücretleri veya bankaların faiz için ödedikleri gelir vergisi vb. girmektedir³⁶⁷.

Eğer gemi ipoteği üst sınır ipoteği şeklinde kurulmuş ise ikincil edimler, üst sınırı aşmadığı sürece ipoteğin teminatına dâhildir³⁶⁸.

---

³⁶³ Bkz. 5. Bölüm, 5.1.1.1.

³⁶⁴ Kalpsüz, *Rehin*, s. 130; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 199; Topsoy, *Deniz*, s. 174; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 142.

³⁶⁵ Kalpsüz, *Rehin*, s. 129; Topsoy, *Deniz*, s. 174; Can, *Deniz*, C. I, s. 165; Sözer, *Deniz*, C I, s. 130.

³⁶⁶ Kalpsüz, *Rehin*, s. 128; Topsoy, *Deniz*, s. 173; Can, *Deniz*, C. I, s. 165; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 143.

³⁶⁷ Kalpsüz, *Rehin*, s. 128; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 143.

³⁶⁸ Akıncı, *İpotek*, s. 118.

4.2. Gemi İpoteğinin Derecesi

4.2.1. Genel Olarak

TTK m. 1017 uyarınca gemi üzerindeki ipoteklerin derecesi TMK hükümlerine göre belirlenir. Atıf yapılan hükümler TMK'nın 870-872. maddeleridir.

İpoteğin derecesi bakımından Türk Hukuk Sistemi'nde "*Sabit Dereceler Sistemi*" kabul edilmiştir. Buna göre TMK m. 871/I uyarınca aynı gemi üzerinde farklı sıralarda bulunan ipoteklerden birinin silinmesi durumunda sonraki sırada bulunan ipotek alacaklısı boşalan dereceye kendiliğinden ilerleyemez³⁶⁹. İpotekli geminin değerinin ayrıldığı bölümler (dereceler) birbirinden tamamen ayrıdır. Dolayısıyla gemi maliki boşalan dereceye yeni bir ipotek kurabilir (TMK m. 871/II)³⁷⁰. Elbette ki bu yeni kurulan ipoteğin sağladığı teminat o bölümün değerini aşamayacaktır³⁷¹.

Sabit dereceler sistemi gereğince gemi maliki başlangıçta ipoteğin derecelerini ve bu derecelerden her birinin teminat sağlayacağı miktarı serbestçe belirler³⁷². Gemi ipotekleri arasındaki sıra bu derecelere göre belirlenir. Daha sonrasında bir ipotek derecesinin teminat sağladığı miktarın artırılması ise aşağı derecelerde bulunan ipotek alacaklılarının onayına bağlıdır³⁷³.

Geminin maliki ile sonraki derecede yer alan ipotek alacaklısı üst derecede yer alan ipoteğin silinmesi durumunda boşalan dereceye ilerleme konusunda bir anlaşma yapabilirler³⁷⁴. Söz konusu anlaşmanın geçerliliği, gemi ipoteği sözleşmesinin tabi olduğu şekle uygun yapılmasına bağlıdır. Boşalan dereceye ilerlemeye ilişkin

---

³⁶⁹ Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 927; Gürsoy, vd., *Eşya*, s. 1063; Erman, *Eşya*, s. 163; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 61; Çağa, *Deniz*, s. 105; İzveren, Franko ve Çalık, *Deniz*, s. 80; Kaner, *Deniz*, s. 57; Tekil, *Deniz*, s. 50; İzveren, *Deniz*, s. 68.

³⁷⁰ Atamer, *İpotek*, s. 285; Can, *Deniz*, C. I, s. 165; Çağa, *Deniz*, s. 105; İzveren, *Deniz*, s. 69.

³⁷¹ Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 927; Gürsoy, vd., *Eşya*, s. 1063; Kalpsüz, *Rehin*, s. 132; Can, *Deniz*, C. I, s. 165.

³⁷² Gemi maliki böyle bir düzenleme yapmamışsa ipotekler arasındaki derece ilişkisi, ipoteğin tescilinin talep edildiği ana göre belirlenir. GSN m. 35 söz konusu durumu düzenlemektedir. Bkz. Can, *Deniz*, C. I, s. 166.

³⁷³ İzveren, Franko ve Çalık, *Deniz*, s. 80; Kalpsüz, *Rehin*, s. 132-133; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 214.

³⁷⁴ Tekil, *Deniz*, s. 51. Söz konusu anlaşmaya "Mütehavvil Derece Anlaşması" denilmektedir. Bkz. Kender, Çetingil ve Yazıcıoğlu, *Deniz Ticaret Hukuku*, C. I, s. 75; Çağa ve Kender, *Deniz*, s. 121; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 61; Çağa, *Deniz*, s. 105; ; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 80 dn. 63.

anlaşmanın aynı etki kazanarak üçüncü kişilere karşı da sonuç doğurabilmesi için sicile şerh verilmesi gerekmektedir³⁷⁵.

Boş derece üzerinde gemi maliki serbestçe tasarrufta bulunabilir. Bu durum gemi malikinin kredi ihtiyacını karşılamaya elverişlidir. Ancak TMK m. 872/I uyarınca, geminin satışı halinde elde edilen bedel boş dereceler hesaba katılmaksızın alacaklılara dağıtılır. Böylece boş dereceler üst sırada yer alsa bile malikin satış bedelinden pay alma hakkı engellenmektedir³⁷⁶.

Sicile tescil edildiği halde henüz doğmamış veya sona ermiş bir alacağı teminat altına almak için kurulan ipoteğin bulunduğu derece boş sayılır. Bununla birlikte TTK m. 1014/I c. 4 uyarınca “İleride doğabilecek veya şarta ya da kıymetli evraka bağlı bir alacak için de ipotek kurulabilir.”. Söz konusu alacağı teminat altına almak için kurulan ipoteklerin derecesi, alacağın doğması veya şartın gerçekleşmesi koşuluyla, ipoteğin sicile tescil edildiği tarihe göre belirlenecektir³⁷⁷.

Aynı derecede birden çok ipoteğin kurulması mümkündür. Geminin satışı halinde elde edilen bedel aynı derecede yer alan ipotek alacaklıları arasında, alacakları oranında paylaşılır (TMK m. 874/II)³⁷⁸.

4.2.2. Sıra Cetveli

Gemiler üzerindeki rehin hakları arasındaki sıra TTK m. 1389-1397 hükümlerine göre belirlenir³⁷⁹.

TTK m. 1389/I uyarınca “Türk veya yabancı bayraklı bir gemi, cebri icra yoluyla satıldığında, satış tutarı bütün alacaklıların alacağını ödemeye yetmezse,

---

³⁷⁵ Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 61; Atamer, *İpotek*, s. 286; Can, *Deniz*, C. I, s. 166; Çağa, *Deniz*, s. 105; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 214; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 146; ; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 80 dn. 63; Erman, *Eşya*, s. 165; Hatemi, *Eşya Hukuku Meseleleri*, s. 64.

³⁷⁶ Topsoy, *Deniz*, s. 175; Kalpsüz, *Rehin*, s. 133; Can, *Deniz*, C. I, s. 166.

³⁷⁷ Kalpsüz, *Rehin*, s. 133.

³⁷⁸ Topsoy, *Deniz*, s. 175. ATAMER bu konuda yabancı bankaların özellikle İngiliz Hukuku'nun etkisinde kalarak ipotek sözleşmelerine “birinci derece birinci sıra” şeklinde bir kayıt yerleştirdiklerini ancak söz konusu kaydın istenilen sonuca götürmekten çok ipotek alacaklısı bankayı zarara uğrattığını belirtmektedir. Çünkü “birinci derece birinci sıra” kaydı aynı derecede birden çok ipoteğin kurulmasına engel değildir. Dolayısıyla birinci derecede ikinci, üçüncü vs. sıralara ipotek tescil edilmesi durumunda ipotek alacaklısı banka o dereceye düşen satış bedelini aynı derecede bulunan diğer ipotek alacaklılarıyla alacakları oranında paylaşmaya katılmak zorunda kalacaktır. Bu nedendir ki yazar hazırlanan ipotek sözleşmelerinde derece içinde sıra kurulmasına yönelik kayıtların çıkarılması gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Atamer, *İpotek*, s. 288-289.

³⁷⁹ Atamer, *İpotek*, s. 290.

icra dairesi, alacaklıların bir sıra cetvelini yapar. Alacaklar bu cetvele 1390 ilâ 1397 nci maddelerde belirtilen sıra ile kaydedilir.”. Sözleşmeye dayalı gemi ipoteği TTK m. 1395/I uyarınca sıra cetvelinin altıncı sırasına kaydedilecektir.

5. GEMİ İPOTEĞİNİN HÜKÜMLERİ

Gemi ipoteğinin hükümleri TTK m. 1030-1037 arasında düzenlenmiştir. Kanunumuz alacağın muaccel olmasından önce (TTK m.1030-1033) ve muaccel olmasından sonra (TTK m. 1034-1037) olmak üzere ikili bir ayrıma giderek ipoteğin hükümlerini düzenlemiştir.

5.1. Gemi İpoteğinde Alacağın Muaccel Olmasından Önceki Hükümler

5.1.1. İpotek Alacaklısının Hakları

İpotek hakkı; ipotek alacaklısına, alacak muaccel olduktan sonra borç ifa edilmezse ipotekli geminin paraya çevrilmesini talep yetkisi vermektedir³⁸⁰. Böylece elde edilen bedelden ipotek alacaklısının alacağı karşılanacaktır. Ancak alacak henüz muaccel olmadan önce ipotekli geminin değerinin azalması veya tamamen ortadan kalkması mümkündür. Çünkü gemiler sürekli hareket halinde olan araçlardır. Bu durum ipotek alacaklısı açısından bazı tehlikeleri de beraberinde getirmektedir. İşte tam da bu noktada kanunumuz alacağın muaccel olmasından önce ipotek alacaklısına bazı haklar tanımıştır³⁸¹.

Gemi ipoteğinde; gemi, malikin elinde bulunduğu için ipotek alacaklısı gemide veya tesisatında oluşan kötüleşmeyi bizzat önleyecek durumda değildir. Bu nedenle TTK m. 1030 ve m. 1031 söz konusu kötüleşme durumlarında ipotek alacaklısının sahip olduğu hakları düzenlemektedir³⁸². Belirtilmesi gerekir ki kanunun öngördüğü korumadan daha kapsamlı bir koruma ipotek sözleşmesinde kararlaştırılabilecektir³⁸³.

5.1.1.1. İpotek Alacaklısının Gemi Maliki Aleyhine Sahip Olduğu Haklar

Alacağın muaccel olmasından önce ipotek alacaklısının gemi maliki aleyhine sahip olduğu haklar TTK m. 1030'da iki fıkra halinde düzenlenmiştir. Birinci fıkrada

---

³⁸⁰ Nejat Karakadılar, *Taşınmaz İpoteği İle Karşılaştırmalı Olarak Gemi İpoteğinde İpotekli Alacaklının Hakları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1993, s. 6; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 407.

³⁸¹ İzveren, *Deniz*, s. 70; Akıncı, *İpotek*, s. 120; Kalpsüz, *Rehin*, s. 136; Topsoy, *Deniz*, s. 178.

³⁸² Kalpsüz, *Rehin*, s. 137.

³⁸³ Çağa ve Kender, *Deniz*, s. 124.

ipotekli geminin veya tesisatının kötüleşmesi durumu düzenlenirken ikinci fıkrada ise kötüleşmesinden kaygı duyulması durumu düzenlenmiştir³⁸⁴.

5.1.1.1.1. Gemi veya Tesisatının Kötüleşmesi Durumu

TTK m. 1030/I uyarınca “*Gemi veya tesisatının kötüleşmesi sonucu olarak ipoteğin sağladığı teminat tehlikeye düşerse, alacaklı, tehlikeyi gidermesi için malike uygun bir süre verebilir. Bu süre içinde tehlike giderilmezse, alacaklı derhâl ipoteği paraya çevirmek hakkını elde eder.*”.

Söz konusu hükümde belirtilen “*kötüleşme*” ifadesinden ne anlaşılması gerektiği tam olarak açık değildir. Eski TTK’da bu hükme karşılık gelen 909. maddenin kenar başlığı “*Gemi değerinin düşmesine karşı tedbirler*” şeklindeydi. Bu nedenle TTK m. 1030’daki “*kötüleşme*” ifadesinin de “*geminin değerinin düşmesi*” şeklinde anlaşılması mümkündür³⁸⁵.

Doktrinde ifade edildiği üzere kötüleşme geminin rayiç değerini etkileyen bir durum şeklinde oluşmalıdır. Doktrinde bir görüş, TTK m. 1030’un lafzi yorumundan; kötüleşmenin, sadece geminin veya tesisatının maddi durumundaki değişikliğin anlaşılması gerektiğini savunmaktadır³⁸⁶. Bizim de katıldığımız aksi yöndeki görüş göre ise; geminin maddi durumundaki bir değişiklik (örneğin geminin bozulan makinelerinin tamir ettirilmemesi vb.) kötüleşmeye yol açabileceği gibi geminin işletilme tarzı sonucu ipoteğin teminat işlevinin zayıflaması da (örneğin gemide kaçak eşya taşınması sonucu geminin müsadere tehlikesiyle karşı karşıya kalması vb.) kötüleşmeye yol açabilecektir. Aynı şekilde ipotek alacaklısının hukuki durumunun değişmesi (ipotek alacaklısının önüne geçecek gemi alacaklısı hakkının çoğalması vb.) de kötüleşme sonucunu doğurabilecektir³⁸⁷.

Geminin kötüleşmesi; gemi ipoteğinin kurulmasından sonra meydana gelmiş olmalıdır. Burada geminin, ipoteğin kurulması anındaki değeri ile ipotek

---

³⁸⁴ Kalpsüz, *Rehin*, s. 138.

³⁸⁵ KARAKADILAR “*kötüleşme*” ifadesini şöyle tanımlamaktadır: “*Gemi ve tesisatının kötüleşmesi, ipotekli geminin veya ipoteğin kapsamına giren eşyanın alacak henüz muaccel olmadan önce malik veya üçüncü bir kişinin fiili sonucu teminat özelliğini kaybetmesi veya teminat özelliğinin zayıflamasıdır.*” Bkz. Karakadılar, *İpotekli Alacaklı*, s. 9. Çalışmamızda, “*değerinin düşmesi*” ve “*kötüleşme*” ifadeleri eş anlamlı olarak birbirinin yerine kullanılacaktır.

³⁸⁶ Akıncı, *İpotek*, s. 125; Topsoy, *Deniz*, s. 179.

³⁸⁷ Okay, *Deniz*, s. 193-194; Kalpsüz, *Rehin*, s. 138; İzveren, *Deniz*, s. 71; Karakadılar, *Taşınmaz İpoteki İle Karşılaştırmalı Olarak Gemi İpoteginde İpotekli Alacaklının Hakları*, s. 12-13; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 172.

alacaklısının talebini ileri sürdüğü zamanki değeri kıyaslanacaktır. Ancak salt değer azalması bu hükmün uygulanması için yeterli olmayıp aynı zamanda, bu değer azalması nedeniyle ipoteğin sağladığı teminatın tehlikeye düşmesi de gerekir³⁸⁸. Başka bir ifadeyle kötüleşme sonucunda ipotekli gemi, alacağı karşılamayacak duruma gelmişse ipotek alacaklısı tehlikenin giderilmesini talep edebilir. Kötüleşmenin meydana gelmesinden sonra; ipotekli gemi, alacağı karşılayabiliyorsa ipotek alacaklısının tehlikenin giderilmesini talep edemez³⁸⁹.

Geminin, hayatın normal akışından kaynaklı değer azalmaları TTK m. 1030 kapsamında değerlendirilemez. Örneğin geminin normal kullanımı sonucu yıpranması, eskimesi ya da yaşı ve teknik donanımları nedeniyle değerinin azalmasında durum böyledir³⁹⁰. Çünkü iyi niyet kuralının gereği olarak ipotek alacaklısının bu gibi riskleri baştan göze alması ve hesabını buna göre yapması beklenmektedir³⁹¹.

Geminin tesisatı ifadesinden ne anlaşılması gerektiği de kanunda açık olarak ifade edilmemiştir. Doktrinde bir görüş “*tesisat*” ifadesinin, “*ekleni*” olarak anlaşılması gerektiğini savunmaktadır³⁹². Bizim de katıldığımız diğer görüş ise “*tesisat*” ifadesinin, “*bütünleyici parça*” olarak anlaşılması gerektiğini ileri sürmektedir³⁹³. Gerçekten de TTK m. 1030/III’te, eklentinin ayrıca düzenlenmiş olması ikinci görüşü destekler niteliktedir³⁹⁴.

Geminin veya tesisatının kötüleşmesi (değerinin düşmesi) durumunun, malikin kusuru sonucu oluşması şart değildir³⁹⁵. Bu yönüyle TTK m. 1030 açısından kusur

---

³⁸⁸ M. Murat İnceoğlu, “Gemi İpoteğinde Alacaklının Alacak Muaccel Olmadan Önceki Hakları (TTK. m. 909-910)”, *Prof. Dr. Tahir Çağa'nın Anısına Armağan*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 263; Akıncı, *İpotek*, s. 124; Kalpsüz, *Rehin*, s. 138; Karakadılar, *İpotekli Alacaklı*, s. 10.

³⁸⁹ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 216; Kalpsüz, *Rehin*, s. 140; Topsoy, *Deniz*, s. 180; Akıncı, *İpotek*, s. 124; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 172.

³⁹⁰ İnceoğlu, “Gemi İpoteğinde Alacaklının Alacak Muaccel Olmadan Önceki Hakları (TTK. m. 909-910)”, s. 263-264; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 216; Akıncı, *İpotek*, s. 124; Kalpsüz, *Rehin*, s. 139; Topsoy, *Deniz*, s. 179; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 172.

³⁹¹ Karakadılar, *İpotekli Alacaklı*, s. 11 yazar ayrıca geminin sigorta ettirilmiş olmamasının da değer azalması olarak değerlendirilemeyeceğini ifade etmektedir. Çünkü TTK sigorta konusunda bir zorunluluk getirmemiştir.

³⁹² Topsoy, *Deniz*, s. 179.

³⁹³ Akçura Karaman, *İpotek*, s. 412; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 172. Aynı yönde görüş ve konunun mehz Alman Kanunu açısından değerlendirilmesi için bkz. Atamer, *İpotek*, s. 420.

³⁹⁴ Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 172.

³⁹⁵ Çağa ve Kender, *Deniz*, s. 124; Okay, *Deniz*, s. 193; Sözer, *Deniz*, C I, s. 131; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 171; Çağa, *Deniz*, s. 108; Helvacı, *İpotek*, s. 235. Kötüleşme bir deniz kazasından dahi kaynaklanmış olabilecektir. Bu yönüyle kötüleşmeyi meydana getiren nedenin malikin

aranmaz³⁹⁶. Bununla birlikte malik kötüleşmenin oluşmasından şahsen kusurlu ve sorumlu ise TBK m. 49 uyarınca haksız fiil sorumluluğu kapsamında tazminat ödemekle yükümlü olur. Kötüleşme bir gemi adamının görevini yerine getirirken işlediği bir kusur sonucu meydana gelmişse, malik TTK m. 1062 (Gemi adamlarının kusurlarından doğan sorumluluk) uyarınca sorumlu olur³⁹⁷.

Kötüleşme meydana geldikten sonra ipotek alacaklısı tehlikeyi gidermesi için “malike uygun bir süre verebilir” (TTK m. 1030/I c. 1). Verilecek olan süre, işin gereğine uygun olarak her olay için ayrıca değerlendirilecektir³⁹⁸. Sonuç olarak bu sürenin tehlikenin türüne göre belirlenmesi ve TMK m. 2’ye uygun şekilde kullanılması gerekmektedir³⁹⁹. İpotek alacaklısı tarafından belirlenip malike bildirilen bu süreye karşı malik itiraz edebilir. Bu durumda mahkeme verilen sürenin uygun olup olmadığını inceleyecek ve eğer süreyi uygun bulmazsa yeni bir süre belirleyecektir⁴⁰⁰.

Tehlikenin giderilmesinden anlaşılması gereken, geminin veya tesisatının eski haline getirilmesidir⁴⁰¹. İpotek alacaklısı malikten gemiyi kendi alacağını aşacak seviyede iyileştirmesini bekleyemez⁴⁰². Ancak malik herhangi bir yeni teminat göstererek ipotek alacaklısının haklarını garanti altına alabilir. Gösterilen bu teminat aynı bir teminat olabileceği gibi şahsi bir teminat da olabilir. Verilen yeni teminat en az gemi ipoteği kadar ipotek alacaklısını tatmin ediyorsa malikin tehlikeyi giderme yükümlülüğünü yerine getirdiği kabul edilecektir⁴⁰³.

İpotek alacaklısının verilen ek teminatı kabul etmemesi buna karşılık geminin ve tesisatının iyileştirilmesini talep etmesi ayrıca değerlendirilmelidir. Öncelikle ifade etmek gerekir ki ipotek alacaklısının, elindeki teminat unsuru olan geminin

---

kusurundan kaynaklı olması ile malikten bağımsız şekilde oluşması açısından fark yoktur. Her iki halde de ipotek alacaklısı tedbir talep edebilecektir. Kalpsüz, *Rehin*, s. 139; Karakadılar, *İpotekli Alacaklı*, s. 12.

³⁹⁶ Atamer, *İpotek*, s. 422; Akıncı, *İpotek*, s. 124; Çağa, *Deniz*, s.108; Topsoy, *Deniz*, s. 179; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 216; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 207.

³⁹⁷ Akıncı, *İpotek*, s. 128; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 208-209; Karakadılar, *İpotekli Alacaklı*, s. 17.

³⁹⁸ Akıncı, *İpotek*, s. 127; Kalpsüz, *Rehin*, s. 140; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 62.

³⁹⁹ Bilgeç, “Ticari İşletme Envanterinde Bulunan Gemiler Üzerinde Kurulabilecek Sözleşmeye Dayalı Rehin Türleri”, s. 20.

⁴⁰⁰ Karakadılar, *İpotekli Alacaklı*, s. 15.

⁴⁰¹ Akıncı, *İpotek*, s. 127; Kalpsüz, *Rehin*, s. 140; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 62.

⁴⁰² Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 208.

⁴⁰³ Akıncı, *İpotek*, s. 127; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 208.

iyileştirilmesini talep etme hakkının olduğu tartışmasızdır. Bununla birlikte ipotek sözleşmesinde aksine bir hüküm yoksa ve malikin tüm iyiniyetli çabalarına karşın değer azalması engellenemiyorsa gösterilen ek teminatların ipotek alacaklısı tarafından kabulü gerekmektedir. Aksi halde ipotek alacaklısının ek teminatları kabul etmemesi hakkın kötüye kullanılması anlamına gelecektir⁴⁰⁴.

Verilen uygun süre içerisinde malik tehlikeyi gidermezse alacaklı derhal ipoteği paraya çevirebilecektir⁴⁰⁵. Paraya çevirme sadece alacağın tehlikeye düşen kısmı için değil alacağın tamamı için geçerli olacaktır⁴⁰⁶.

TMK m. 865/I uyarınca “*Malik, rehinli taşınmazın değerini düşüren davranışlarda bulunursa; alacaklı, hâkimden bu gibi davranışları yasaklamasını isteyebilir.*”. Buna göre ipotek alacaklısı yukarıda açıklanan imkanların yanı sıra TMK m. 865/I hükmüne dayanarak önleme (men) davası da açabilir⁴⁰⁷.

TTK m. 1030/I c. 3 uyarınca “*Alacak faizsiz olup henüz muacceliyet kazanmamışsa, paranın alınması ile muacceliyet tarihleri arasındaki zamana ait kanuni faiz indirilir.*”. ATAMER haklı olarak söz konusu hükmü eleştirmekte ve hatalı olduğunu ifade etmektedir. Çünkü gerek Hirsh’in hazırladığı TTK tasarısında gerekse de mehaz Alman Kanunu’nda (SchRG § 39/I) ifade edildiği üzere: “*alacak faizsiz olup da henüz muaccel olmamışsa alacaklı asıl alacak ile birlikte ödeme anından muacceliyet anına kadar geçen zaman içindeki kanuni faiz miktarına karşılık gelen bir parayı*” isteyebilecektir. Adliye encümeni söz konusu düzenlemenin daha anlaşılır olması amacıyla eski TTK’da (Yeni TTK’da da aynı şekilde) daha farklı bir düzenleme yapmıştır. Ancak yapılan düzenleme, hükmün anlaşılabilirliğini artırmaktan çok, ipotek alacaklısını talebinden dolayı cezalandırır niteliktedir⁴⁰⁸. Bununla birlikte gemi ipoteği sözleşmesi ve asıl borç ilişkisi çoğunlukla ticari iş niteliğinde olup, kararlaştırılmasa dahi faiz talep

---

⁴⁰⁴ Karakadılar, *İpotekli Alacaklı*, s. 16.

⁴⁰⁵ Okay, *Deniz*, s. 193; Topsoy, *Deniz*, s. 180; Karakadılar, *İpotekli Alacaklı*, s. 17.

⁴⁰⁶ Inceoğlu, “Gemi İpoteğinde Alacaklının Alacak Muaccel Olmadan Önceki Hakları (TTK. m. 909-910)”, s. 269; Akıncı, *İpotek*, s. 127; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 208; Karakadılar, *İpotekli Alacaklı*, s. 127

⁴⁰⁷ Inceoğlu, “Gemi İpoteğinde Alacaklının Alacak Muaccel Olmadan Önceki Hakları (TTK. m. 909-910)”, s. 274; Kaner, *Deniz*, s. 62; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni Haklar*, s. 275.

⁴⁰⁸ Atamer, *İpotek*, s. 423-424. Aynı yönde bkz. Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 174.

edilebileceğinden; TTK m. 1030/I hükmünün uygulamada önemi olmadığı söylenebilir⁴⁰⁹.

TTK m. 1030/III uyarınca “İpoteğin kapsamına giren eklentinin kötüleşmesi veya normal bir işletmenin gereklerine aykırı olarak gemiden uzaklaştırılması hâli de geminin kötüleşmesi hükmündedir.”.

5.1.1.1.2. Gemi veya Tesisatının Kötüleştmesinden Kaygı Duyulması Durumu

TTK m. 1030/II gemi veya tesisatının kötüleşmesinden kaygı duyulması durumunu yani kötüleşme ihtimalini düzenlemektedir. Buna göre “Malikin gemiyi işletme tarzı sonucu olarak, ipoteğin sağladığı teminatı tehlikeye düşürecek şekilde gemi veya tesisatının kötüleşmesinden veya ipotekli alacaklıının haklarının başkaca tehlikeye girmesinden kaygı duyulur ya da üçüncü kişiler tarafından yapılacak bu gibi müdahaleye ve tahribata karşı malik gerekli önlemleri almazsa...” ipotek alacaklısı mahkmeden bazı önlemlerin alınmasını isteyebilecektir⁴¹⁰.

Bu fıkrada dört ayrı durum hüküm altına alınmıştır. Bunlar şu şekildedir:

1)Malikin gemiyi işletme tarzı sonucu ipoteğin sağladığı teminatın tehlikeye düşürecek şekilde geminin veya bütünleyici parçalarının kötüleşmesinden kaygı duyulması,

2)Yine aynı şekilde malikin gemiyi işletme tarzından dolayı ipotek alacaklısının haklarının başkaca tehlikeye girmesinden kaygı duyulması,

3)Üçüncü kişiler tarafından yapılacak, ipoteğin sağladığı teminatı tehlikeye düşürecek müdahaleler,

4)İpoteğin sağladığı teminatı tehlikeye düşürecek diğer tahribatlar⁴¹¹.

---

⁴⁰⁹ Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 174.

⁴¹⁰ TOPSOY, söz konusu ikinci fıkranın birinci fıkraya göre daha geniş düzenlendiğini ifade etmektedir. Buna göre sadece ikinci fıkraya mahsus olarak örneğin gemide kaçak eşya taşınması nedeniyle müsadere tehlikesiyle karşılaşılması veya gemi alacaklılarının çoğalması gibi durumlar kötüleşme ihtimali olarak değerlendirilir. Bkz. Topsoy, *Deniz*, s. 180. Biz bu görüşe kısmen katılmakla birlikte söz konusu durumun birinci fıkrada belirtilen durum için de geçerli olacağı kanatındayız.

⁴¹¹ ATAMER; “...üçüncü kişiler tarafından yapılacak bu gibi müdahaleye ve tahribata karşı malik gerekli önlemleri almazsa...” ifadesinde yer alan “ve” bağlacının hatalı olduğunu ileri sürmektedir. Çünkü bu durumda kanunda ifade edilmek istenen dört ayrı durum üçe inmektedir. Oysa eski TTK’nın gerekçesinden ve metninden anlaşıldığı üzere bu hüküm 4 ayrı durumu düzenlemektedir.

İpotekli geminin kötüleşmesinden kaygı duyulması durumunda ipotek alacaklısı doğrudan malike başvuramayacaktır. Bu durumda ipotek alacaklısının mahkemeye başvurarak gerekli önlemlerin alınmasını talep etmesi gerekmektedir⁴¹².

Mahkeme ipotek alacaklısının talebiyle bağlı değildir. Mahkeme tehlikenin varlığına, tehlikenin gemi ve tesisatının kötüleşmesine neden olup olmayacağına, kötüleşmenin teminata etki edip etmeyeceğine ve ne tür tedbirlerin alınması gerektiğine karar verecektir. Elbette söz konusu durumların belirlenmesinde mahkemenin bilirkişi değerlendirmesi yaptırması yerinde olacaktır. Ve kararını genel kurallar çerçevesinde objektif olarak vermesi gerekmektedir⁴¹³.

Mahkemenin karar verebileceği önlemler üç bent halinde düzenlenmiştir. Bunlar geminin ihtiyati haczi (TTK m. 1030/II b. a), gerekli görülmesi halinde başka bir yedi emine bırakılması (TTK m. 1030/II b. b) ve malikin ihtiyati haczin uygulanmasından başlayarak bir aylık süre içinde gerekli önlemleri almasına karar verilmesi (TTK m. 1030/II b. c) şeklindedir. Verilen süre içerisinde önlemler henüz alınmazsa veya alınan önlemlerin yetersiz kaldığı anlaşılırsa mahkeme ipotek alacaklısına ilamlı takibe başlaması için bir aylık süre verecektir⁴¹⁴. Mahkemenin verdiği bu karar ilam niteliğinde sayılmaktadır⁴¹⁵.

Malik mahkeme tarafından istenen tedbirlerin yerine başkaca tedbirler önererek ipotek alacaklısının haklarını teminat altına alacağına garanti verebilir. Bu durumda önerilen tedbirlerin değerlendirilmesi ve kabul ya da reddedilmesi mahkemenin takdirindedir⁴¹⁶.

Yeni TTK'da da bu hüküm dili güncelleştirilerek aynen kabul edilmek istenmiştir. Sonuç olarak diğer tahribatın sadece üçüncü kişiler tarafından yapılmış olması şeklinde bir yaklaşım kanunun güttüğü amaca aykırı olacaktır. Atamer, *İpotek*, s. 429.

⁴¹² Can, *Deniz*, C. I, s. 175; Topsoy, *Deniz*, s. 181; Kalpsüz, *Rehin*, s. 141; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteki*, s. 210; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 175.

⁴¹³ Karakadılar, *İpotekli Alacaklı*, s. 22.

⁴¹⁴ Malike verilen bir aylık sürenin sonunda mahkemede yeniden duruşma yapılır. Mahkeme verilen süre içerisinde gerekli önlemlerin alınıp alınmadığını araştırır ve gerekli görmesi durumunda ise bilirkişi tayin eder. Bilirkişi tayin edilmesi durumunda mahkeme tarafları dinlemek üzere tekrar duruşma yapar. Söz konusu duruşma sonunda mahkeme ya ihtiyati haczi kaldırır ya da ipotek alacaklısına ilamlı takibe başlamak üzere bir aylık süre verir. İlamlı takibe yönelik verilen bir aylık süre içerisinde de ihtiyati haczin devamına karar verilir. Bkz. Atamer, *İpotek*, s. 432-433. KARAKADILAR mahkemenin tehlikenin ortadan kaldırılmasına yönelik tedbir kararı vermeden önce de alınacak tedbirleri yetersiz görerek ipoteğin derhal paraya çevrilmesine karar verebileceğini ifade etmektedir. Bkz. Karakadılar, *İpotekli Alacaklı*, s. 23.

⁴¹⁵ Atamer, *İpotek*, s. 432.

⁴¹⁶ Karakadılar, *İpotekli Alacaklı*, s. 23.

İpotek alacaklısının mahkemeye başvurabilmesi için malikin kusuru aranmaz. Ancak malik kusurlu ise kötüleşmenin meydana gelmesi halinde yine TBK m. 49 uygulama alanı bulur⁴¹⁷.

İpotek alacaklısının mahkemeye başvurması durumunda dava gemi malikine yöneltilir. Borçlu ile malikin ayrı kişiler olması durumunda dahi davalı taraf yine malik olacaktır⁴¹⁸. Ancak, her ne kadar davalı sıfatını kazanamasa dahi, ipoteğin paraya çevrilmesi işlemleri nedeniyle borçlu davaya ihbar (HMK m. 61) veya müdahale (HMK m. 65 ve m. 66) yoluyla katılabilir⁴¹⁹.

5.1.1.2. İpotek Alacaklısının Üçüncü Kişiler Aleyhine Sahip Olduğu Haklar

TTK m. 1031 uyarınca “Üçüncü kişinin fiili sebebiyle geminin, ipoteğin sağladığı teminatı tehlikeye düşürecek derecede kötüleşmesinden kaygı duyulursa, alacaklı, üçüncü kişi aleyhine ancak bu fiilin önlenmesi davasını açabilir.”. Diğer taraftan malik de üçüncü kişinin bu tür fiillerini önlemek için gerekli önlemleri almak yükümlülüğü altındadır. Aksi takdirde gemi maliki aleyhine olan yaptırımların uygulanması söz konusu olacaktır⁴²⁰.

Burada ipotek alacaklısı üçüncü kişinin fiilinin önlenmesine yönelik davayı malike karşı açamaz. Aynı zamanda bu davanın açılabilmesi için ipotekli geminin kötüleşme tehlikesinden kaygı duyulması yeterli olup, ayrıca geminin kötüleşmiş olması aranmaz⁴²¹.

TTK m. 1031 hükmünün geminin eklentilerinin üçüncü kişinin fiilleri sonucunda kötüleşmesi durumunda da uygulanması mümkündür⁴²².

5.1.2. İpotekli Geminin Malikinin Hakları

5.1.2.1. Malikin Def’ide Bulunma Hakkı

İpotek alacağa bağlı fer’i bir hak niteliğinde olduğu için TTK m. 1032/I c. 1 uyarınca “İpotekli geminin maliki, borçlunun alacaklıya karşı sahip olduğu def’ileri

---

⁴¹⁷ Akıncı, *İpotek*, s. 128; aksi yönde görüş için bkz. Tek, *Ulaşım Araçlarının İpotegi*, s. 211.

⁴¹⁸ Kalpsüz, *Rehin*, s. 141; Akıncı, *İpotek*, s. 128.

⁴¹⁹ Atamer, *İpotek*, s. 428.

⁴²⁰ Can, *Deniz*, C. I, s. 176; Atamer, *İpotek*, s. 435; Topsoy, *Deniz*, s. 181.

⁴²¹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 141.

⁴²² Atamer, *İpotek*, s. 435.

ipotekli alacaklıya karşı” ileri sürebilir. Ayrıca ipotek borçlusu, borcuna temel olan hukuki işlemi feshedebileceği sürece malik, ipotek alacaklısının alacağını gemiden almasına engel olabilir. TTK m. 1032/I c. 1’de “*borçlu, borcuna temel olan hukuki işlemi feshedebildiği sürece*” ifadesi ATAMER tarafından eleştirilmektedir. Kanun’daki bu ifadenin “*borçlunun, borcun dayandığı hukuki işlemin geçersizliğini ileri sürebileceği hallerde*” olarak değiştirilmesi gerektiğini savunmaktadır⁴²³.

Kanaatimizce de TTK m. 1032/I c. 1’deki ifade maksadı tam olarak karşılamamaktadır. Çünkü hukuki işlemin feshi, sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerin geçersizlik durumuna yönelik bir kavramdır. Sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde borçların ifa edilmeye başlanması halinde, hükümsüzlük kurallarının uygulanması bazı sorunlara yol açmaktadır. Bu nedenle doktrinde; iptal edilebilirliğin söz konusu olduğu durumlarda, sözleşmenin iptalinin geriye etkili olmayıp, ileriye yönelik fesih imkanının olduğu ifade edilmektedir⁴²⁴. Oysaki TTK m. 1032/I c. 1 sadece sürekli borç ilişkisi doğuran hukuki işlemlere yönelik olmayıp, borcun temelini oluşturan her türlü hukuki işlemi kapsamaktadır.

TTK m. 1032/I c. 2 uyarınca “*...borçlu, borcunu alacaklıdan olan muaccel bir alacağı ile takas etmek imkânına sahip buldukça, gemi maliki ipotekli alacaklının hakkını gemiden almasını önleyebilir.*”.

TTK m. 1032/I c. 3 uyarınca “*Borçlu ölürse malik, mirasçılarının borçtan ancak sınırlı bir şekilde sorumlu olduklarını ileri süremez.*”. Söz konusu hüküm ile neyin ifade edilmek istendiği açık değildir. Kanaatimizce TTK’nın bu hükmü, “*ödemeden aciz bir miras bırakanın mirasını reddeden*” mirasçılarının sorumluluğuna ilişkin TMK m. 618 hükmü ile birlikte değerlendirilmelidir⁴²⁵. Bu durumda; mirası reddeden mirasçılar, miras bırakanın “*ölümünden önceki beş yıl içinde ondan almış oldukları ve mirasın paylaşılmasında geri vermekle yükümlü olacakları değer ölçüsünde*” miras bırakanın borçlarından sorumludur. Ancak gemi maliki; ipoteğin,

---

⁴²³ Yazar bu değişikliğin hem mehzaz Alman Kanunu’na (SchRG § 41/I) hem de Hirsh’in hazırladığı tasarıya daha uygun olacağını savunmaktadır. Aynı zamanda “*fesih hakkı*” ibaresi temeldeki borç ilişkisinin geçerli bir şekilde kurulmasına karşın borçlunun fesih hakkının doğmasını ifade eder. Zaten böyle bir fesih hakkının tekraren ifade edilmesine gerek olmaksızın hükmün ilk ifadelerinden rahatlıkla aynı sonuca ulaşılabilmektedir. Bu duruma bağlı olarak “*fesih hakkı*” ifadesi hukuki işlemin geçersiz olduğu durumları uygulama alanının dışında bırakmaktadır. Bkz. Atamer, *İpotek*, s. 440-441.

⁴²⁴ Oğuzman ve Öz, *Borçlar*, C. I, s. 188-189.

⁴²⁵ Atamer, *İpotek*, s. 442.

bu sınırlı sorumluluk üzerinden devam eden alacağı teminat altına aldığını ileri süremez. Başka bir ifadeyle gemi üzerindeki ipotek, asıl borçlu miras bırakanın borcunun tamamına yönelik bir teminat teşkil etmeye devam eder.

TTK m. 1032/II uyarınca ipotek borçlusu bu haklarından feragat etmiş olsa bile malik söz konusu def'ileri ileri sürebilme imkanına sahiptir.

İpotekle teminat altına alınan alacak hakkında zamanaşımı işlemeyeceği için malik zamanaşımı def'inde bulunamayacaktır (TTK m. 984/III)⁴²⁶.

5.1.2.2. Malikin Alacağın Muacceliyeti İçin Bildirimde Bulunma Hakkı

İpotek ile teminat altına alınan alacağın muacceliyet kazanması bildirimle ilgili kılınmış olabilir. Bu durumda TTK m. 1033/I uyarınca malik aynı zamanda ipotek borçlusu değilse; “...bildirim, ancak alacaklı tarafından malike veya malik tarafından alacaklıya yapılması halinde, gemi ipoteği hakkında hüküm ifade eder”⁴²⁷. TTK m. 1033/I maliki korumaya yönelik bir hükümdür. İpotekli alacağın ödenmesi bakımından açık ya da örtülü olarak belirli bir vadenin öngörüldüğü durumlarda muacceliyet için bildirimle gerek olmayacağından TTK m. 1033/I hükmü uygulama alanı bulmaz⁴²⁸.

Borcun muaccel olmasının bildirimle ilgili kılındığı hallerde malik olmayan ipotek borçlusunun ipotek alacaklısına veya ipotek alacaklısının borçluya yapacağı bildirimler sadece ipotekle teminat altına alınan alacağın muacceliyeti sonucunu doğuracaktır. Buna karşın ipotekli alacağı, gemi ipoteği bakımından muaccel hale getiremeyecektir⁴²⁹. Başka bir ifadeyle; şahsi borçlu olmayan gemi malikine bildirimde bulunulmaksızın sadece asıl borçluya muacceliyet bildiriminde

---

⁴²⁶ Çağa, *Deniz*, s.107; Atamer, *İpotek*, s. 443.

⁴²⁷ ATAMER TTK m. 1033'ün üst başlığını (Alacağın muacceliyeti için bildirimde bulunma hakkı) hatalı bulmaktadır. Çünkü esasen bu hüküm ile malike alacağı muaccel kılmak için bir bildirim hakkı tanınmış değildir. Burada söz konusu olan durum ipoteğin paraya çevrilmesi bakımından bir şartın aranmasıdır. Bkz. Atamer, *İpotek*, s. 447. Kanaatimizce TTK m. 1033'ün başlığı isabetlidir. Çünkü söz konusu hükümle malike alacağı muaccel hale getirmeye yönelik bir bildirim hakkı tanınmış olmakla birlikte malike tanınan bu hakka madde metninde değinilmemiştir. Bu durumda maddenin metin kısmında bir eksiklik bulunmaktadır.

⁴²⁸ Kalpsüz, *Rehin*, s. 141.

⁴²⁹ Kender, vd., “TTK Tasarısı” s. 76; Kalpsüz, *Rehin*, s. 141.

adresi değişmiş olsa dahi İİK m. 148/a f. 2 uyarınca bu durum sicile bildirilmedikçe, sicile kayıtlı olan adrese yapılan tebligatlar sonuç doğuracaktır⁴³⁴.

5.2. Gemi İpotekinde Alacağın Muaccel Olmasından Sonraki Hükümler

5.2.1. Alacaklının Geminin Paraya Çevrilmesini İsteme Hakkı

İpotekle teminat altına alınan alacak muaccel hale gelmesine rağmen ödenmezse, ipotek alacaklısı TTK m. 1014/I c. 2 uyarınca cebri icra yoluna başvurabilir. İpotek alacaklısı alacağını geminin bedelinden tahsil eder⁴³⁵. TTK m. 1350/I c. 1 uyarınca gemilerin cebri icra işlemleri bu işlemlerin yürütüldüğü ülkenin hukukuna tabidir (lex fori ilkesi). Aşağıda Türk Hukuku'na ilişkin cebri icra işlemleri üzerinde durulacaktır. Ancak bunun öncesinde lex commissoria yasağı ve bu yasağın gemi ipoteği açısından uygulanıp uygulanmayacağı incelenecektir.

5.2.1.1. Lex Commissoria Yasağı

İpotek alacaklısının alacağını elde edememesi durumunda üzerinde ipotek kurulmuş eşyanın ipotek alacaklısına geçirilmesi yönünde, alacağın muaccel olmasından önce, yapılan sözleşmeler geçersizdir. Buna “*lex commissoria yasağı*” denilmektedir⁴³⁶. Lex commissoria yasağı, TMK'da hem taşınmaz ipoteği hem de taşınır rehni için kabul edilmiştir (TMK m. 873/II ve m. 949).

Lex commissoria yasağının uygulanabilmesi için iki unsur aranmaktadır. Bu unsurlardan ilki ipotek alacaklısının alacağına kavuşamaması durumunda ipotekli eşyanın mülkiyetinin alacaklıya geçirilmesi yönünde sözleşme yapılmış olmasıdır. Diğeri ise bu sözleşmenin alacağın muaccel olmasından önce yapılmış olmasıdır. Bu iki unsurun bir araya gelmesi durumunda lex commissoria yasağı devreye girmektedir. Buna karşın alacağın muaccel olmasından sonra yapılan, ipotekli eşyanın alacaklıya geçeceği yönündeki sözleşme ise lex commissoria yasağı kapsamına girmez⁴³⁷.

---

⁴³⁴ Atamer, *İpotek*, s. 448-449.

⁴³⁵ Kaner, *Deniz*, s. 61; Atamer, *İpotek*, s. 452-453; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 61; Çağa, *Deniz*, s. 106; Tekil, *Deniz*, s. 52; Acar, *Rehin*, s. 111; Okay, *Deniz*, s. 194; İzveren, *Deniz*, s. 67.

⁴³⁶ Akçura Karaman, *İpotek*, s. 439; Erman, *Eşya*, s. 167; Helvacı, *İpotek*, s. 263 vd.; Gürsoy, vd., *Eşya*, s. 1020; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 954 vd.; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 176; Sirmen, *Eşya*, s. 633; Çetiner, *Teminat*, s. 109; Acar, *Rehin*, s. 111; Hatemi, Serozan, Arpacı, *Eşya Hukuku*, s. 737.

⁴³⁷ Akipek ve Akıntürk, *Eşya*, s. 754; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku Dersleri*, s. 690; Erman, *Eşya*, s. 167; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 797; Aybay ve Hatemi, *Eşya Hukuku*, s. 188; Köprülü ve

Lex commissoria yasağı eski TTK m. 919'da düzenlenmekteydi. Söz konusu yasak yeni TTK'ya alınmamıştır⁴³⁸. Ancak Hukukumuzda, gemi ipoteğı açısından halen lex commissoria yasağının geçerli olduğu kabul edilmektedir⁴³⁹.

Lex commissoria yasağına aykırı olarak yapılan sözleşmeler kesin hükümsüzdür. Bununla birlikte, mülkiyetin alacaklıya geçeceğine ilişkin anlaşma ipotek sözleşmesinin içinde de yer alabilir. Böyle bir durumda ipotek sözleşmesinin geçerliliğı TBK m. 27/II uyarınca ayrıca değerlendirilmelidir. Bu hüküm uyarınca ipotek sözleşmesinin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Sözleşme diğer hükümler yönünden geçerliliğini korur. Ancak ipotekli eşyanın mülkiyetinin alacaklıya geçeceğine dair hükümler olmaksızın ipotek sözleşmesinin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, ipotek sözleşmesinin tamamı geçersiz kabul edilir⁴⁴⁰. Özellikle ipotek alacaklısının banka olduğu durumlarda, lex commissoria yasağına konu olan hükümler ipotek sözleşmesinin alacaklı bakımından vazgeçilmez unsur olabilir. Bu unsurların alacaklı bakımından vazgeçilmez olduğu ispat edilirse gemi ipoteğı sözleşmesi tümüyle hükümsüz olur. Örneğin kredi sağlayan banka tüm sözleşmelerinde lex commissoria yasağı kapsamındaki bu hususların yer almasına özen gösteriyor olabilir. Ya da ipotek öncesi görüşmelerde banka avukatları ya da diğer temsilcileri tarafından yazılı veya sözlü olarak bu hususlar ayrıca açıklanmış olabilir. Bu gibi durumların varlığında lex commissoria yasağı kapsamına dahil olan hükümlerin

---

Kaneti, *Sınırlı Ayni Haklar*, s. 462.; Helvacı, *İpotek*, s. 100; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 177; Sirmen, *Eşya*, s. 634; Bilgeç, "Ticari İşletme Envanterinde Bulunan Gemiler Üzerinde Kurulabilecek Sözleşmeye Dayalı Rehin Türleri", s. 21; Okay, *Deniz*, s. 194. Aksi yöndeki görüş için bkz. Çetiner, *Teminat*, s. 110.

⁴³⁸ Yeni TTK'da gemi ipoteğıne ilişkin olarak lex commissoria yasağına yer verilmemiş olması kanun koyucunun İngiliz ve Amerikan Hukuklarındaki sistemi benimsemiş olabileceğı fikrini uyandırmaktadır. Çünkü İngiliz ve Amerikan Hukuklarında, gemi ipoteğı ile teminat altına alınan borç ödenmezse ipotek alacaklısı geminin mülkiyetine sahip olur. Ancak doktrinde ileri sürülen ve bizim de katıldığımız bir görüş uyarınca, lex commissoria yasağı emredici nitelikte bir hükümdür. Bu nedenle emredici hüküm olan lex commissoria yasağı, aksi kanun koyucu tarafından açıkça düzenlenmedikçe, gemi ipoteğı için uygulanmaya devam eder. Bkz. Akçura Karaman, *İpotek*, s. 446.

⁴³⁹ Atamer, *İpotek*, s. 454; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 445; Bilgeç, "Ticari İşletme Envanterinde Bulunan Gemiler Üzerinde Kurulabilecek Sözleşmeye Dayalı Rehin Türleri", s. 21.

⁴⁴⁰ Samim Ünan, "Gemi İpoteginde Lex Commissoria Yasağı", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 10/1-3, 1996, s. 446; Akipek ve Akıntürk, *Eşya*, s. 755; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 439-440; Helvacı, *İpotek*, s. 26; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 177; Helvacı, *İpotek*, s. 265; Sirmen, *Eşya*, s. 634; Acar, *Rehin*, s. 114; Gürsoy, vd., *Eşya*, s. 1184.

vazgeçilmez unsur niteliği taşıdığı kabul edilmelidir. İpotek sözleşmesinin ise TBK m. 27/II c. 2 uyarınca tümüyle geçersiz olduğu sonucuna varılmalıdır⁴⁴¹.

Doktrinde ileri sürülen bir görüş uyarınca; gemi ipoteğinin kapsamına dahil olan sigorta tazminatı ve kira bedellerinin de alacağın muaccel olmasından önce, ipotek alacaklısına devredilmesi lex commissoria yasağı kapsamında değerlendirilir. Çünkü sigorta tazminatı ve kira bedelleri üzerindeki hak, alacak rehni niteliğindedir. Alacak rehni TMK m. 954/II uyarınca, aksine bir hüküm bulunmadıkça, teslimle bağlı taşınır rehni hükümlerine tabidir. Bu nedenle söz konusu görüş, taşınır rehninin lex commissoria yasağına tabi olduğu gerekçesiyle, sigorta tazminatı ve kira bedellerinin de alacağın muaccel olmasından önce ipotek alacaklısına devrinin bu yasağın kapsamına dahil olduğunu savunmaktadır⁴⁴².

Uygulamada gemi alımına ilişkin kredilerin genellikle yabancı bankalarca sağlandığı görülmektedir. Bu bankalarla yapılan ipotek sözleşmelerindeki birçok hüküm kredi sözleşmelerinde de yer almaktadır. Yabancı bankalarla yapılan gemi ipoteği sözleşmeleri Türk Hukuku'na tabi olduğu için lex commissoria yasağı uygulama alanı bulmaktadır. Ancak yabancı bankalarla yapılan kredi sözleşmeleri Türk Hukuku'na tabi değildir. Bu nedendir ki ipotek alacaklısı yabancı banka Türk Hukuku'na tabi olan ipotek sözleşmesiyle, lex commissoria yasağı nedeniyle, elde edemeyeceği unsurları, kredi sözleşmesine dayanarak elde etmeye çalışabilir⁴⁴³.

5.2.1.2. Cebri İcra Seçenekleri

5.2.1.2.1. İhtiyati Haciz Talebi

İİK m. 257/I uyarınca, rehinle teminat altına alınmış alacaklar için ihtiyati haciz kararı talep edilemez. Ancak TTK m. 1352/I'de sayılan deniz alacaklarının içerisine gemi ipoteği de eklenmiştir. TTK m. 1353/I uyarınca deniz alacakları için ise ihtiyati haciz istenebilecektir. Aynı maddenin ikinci fıkrası gemi ipoteğine ayrıca vurgu yapmaktadır. Sonuç olarak gemi ipoteği ile teminat altına alınan alacaklar için de ihtiyati haciz talep edilebilecektir⁴⁴⁴.

---

⁴⁴¹ Ünan, "Gemi İpoteğinde Lex Commissoria Yasağı", s. 446-447.

⁴⁴² Akçura Karaman, *İpotek*, s. 445 dn. 84; Ünan, "Gemi İpoteğinde Lex Commissoria Yasağı", s. 447 vd.

⁴⁴³ Ünan, "Gemi İpoteğinde Lex Commissoria Yasağı", s. 450.

⁴⁴⁴ Atamer, *İpotek*, s. 455.

5.2.1.2.2. Vaktinden Evvel Satış Talebi

TTK m. 1386/II uyarınca ipotek alacaklısı bazı şartların gerçekleşmesi halinde cebri satışı talep etme yetkisi doğmadan geminin satışını talep edebilir. Buna göre; ihtiyaten ya da kesin olarak haczedilen geminin değeri hızla düşerse veya korunması fazla masraflı olur, özellikle de yeni gemi alacaklarının doğmasına veya sayılarının artmasına yol açarsa, ipotek alacaklısı icra mahkemesine vaktinden evvel satış talebinde bulunabilir.

Satışın yapılması halinde TTK m. 1386/IV uyarınca *“İcra müdürlüğü satış bedelini, hak sahipleri adına, üçer aylık vadeli hesaba dönüştürerek, paylaşırma aşamasına kadar nemalandırmak amacıyla icra mahkemesince belirlenecek bankaya yatırır.”*.

5.2.1.2.3. Pazarlık Suretiyle Satış

TTK m. 1387 uyarınca bütün ilgililerin istemesi veya TTK m. 1386’da ifade edilen vaktinden evvel satış hallerinin gerçekleşmesi halinde gemi pazarlık suretiyle satılabilir. Söz konusu hüküm satış işlemlerinin uygulamada çok uzun zaman alması göz önünde bulundurularak getirilmiştir.

5.2.1.2.4. İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip

TTK m. 1381 uyarınca gemi ipoteği alacaklıları ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip (İİK m. 148 vd.) yapabilirler. İİK m. 153/a f. 2 uyarınca *“İpoteğin paraya çevrilmesine ilişkin hükümler, gemi ipoteğinin paraya çevrilmesine de uygulanır. Bu hükümlerde geçen “taşınmaz” terimi Türkiye’de veya yurt dışında sicile kayıtlı olan gemileri; “tapu sicili” terimi gemi sicilini ve “ipotek” terimi gemi ipoteklerini anlatır. Gemi ipoteklerinin paraya çevrilmesinde, geminin ihtiyaten haczedildiği veya geminin sicile kayıtlı olduğu yer icra dairesi yetkilidir.”*.

5.2.1.2.5. İflas Yoluyla Takip

İİK m. 45/I uyarınca rehinle teminat altına alınan bir alacak iflas yoluyla takip edilemez. Ancak TTK m. 1378 bu duruma imkân tanımıştır. Söz konusu hüküm uyarınca gemi üzerinde kurulmuş bir ipotek bulunsa bile alacaklı, borçluya karşı iflas yoluyla takip yapabilme imkanına sahiptir.

5.2.2. Gemi Malikinın Borcu Ödeme Hakkı

TTK m. 1035/I uyarınca alacağın malike karşı muacceliyet kazanması veya ipotek borçlusunun borcunu ödeme hakkına sahip olması durumunda malik, borçlu olmasa dahi, borcu ödeyebilir. İpotek alacaklısı malikin borcu ödeme talebini reddedemez⁴⁴⁵. Bununla birlikte malik parayı tevdi veya takas⁴⁴⁶ etmek suretiyle de alacaklının hakkını yerine getirebilir (TTK m. 1035/II).

Malik aynı zamanda ipotek borçlusunu değilse ipotek alacaklısının hakkını yerine getirdiği ölçüde alacak kendisine geçer⁴⁴⁷. Ancak bu geçiş ipotek alacaklısının zararına ileri sürülemez (TTK 1036/I). Bu hükmün önemi özellikle malikin ipotekli alacağı kısmen ödemesi durumunda ortaya çıkar. Böyle bir durumda malike geçen ipotek sıra itibarıyla ipotek alacaklısından sonra gelir⁴⁴⁸.

5.2.3. Gemi Malikinın Belgelerin Verilmesini İstem Hakkı

TTK m. 1037 uyarınca ipotek alacaklısının hakkı; gemi maliki tarafından yerine getirildiği takdirde; malik, gemi ipoteğinin değiştirilmesi veya gemi ipoteğinin silinmesi için gerekli olan bazı belgelerin kendisine verilmesini talep edebilir. Bunlar; muvafakatnameler, ibranameler, makbuzlar, ticaret sicilinden veya tereke hakimliğinden alınmış belgeler, veraset ilamları vs. şeklindedir.⁴⁴⁹ Malikin bu talebine karşı ipotek alacaklısı teslimden kaçınma hakkını ileri süremez⁴⁵⁰.

---

⁴⁴⁵ Okay, *Deniz*, s. 196; Topsoy, *Deniz*, s. 182; Akıncı, *İpotek*, s. 132 yazar söz konusu hükmün emredici nitelikte olduğunu ve tarafların aksini kararlaştıramayacaklarını ifade etmektedir.

⁴⁴⁶ Bu hükmün TBK m. 139/I'e bir istisna teşkil ettiği yönündeki görüş için bkz. Kalpsüz, *Rehin*, s. 161.

⁴⁴⁷ ATAMER "geçiş" ifadesini eleştirmekte ve bunun yerine "halefiyet" ifadesinin kullanılmasının daha yerinde olacağını savunmaktadır. Çünkü TBK kefalet sözleşmeleri konusunda 596. maddede aynı konuyu ele almış ve halefiyet ifadesini kullanmıştır. Nitekim mehaz Alman Hukuku (SchRG § 41/I) da aynı konuyu kefalet hükümlerine atıf yaparak çözümlenmiştir. Bkz. Atamer, *İpotek*, s. 450-451. Aynı yönde görüş için bkz. Akçura Karaman, *İpotek*, s. 457; Kender, vd., "TTK Tasarısı" s. 77.

⁴⁴⁸ Kalpsüz, *Rehin*, s. 161.

⁴⁴⁹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 162.

⁴⁵⁰ Atamer, *İpotek*, s. 452.

6. GEMİ İPOTEĞİNİN DEVRİ, DEĞİŞTİRİLMESİ VE ÖZEL TURLERİ

6.1. Gemi ipoteğinin Devri

Gemi ipoteğinin devri TTK m. 1038-1040 arasında düzenlenmiştir. Buna göre gemi ipoteği tarafların iradeleriyle ipotekli alacağın devredilmesi suretiyle devredilir⁴⁵¹.

6.1.1. İpoteğin Alacakla Birlikte Devredilmesi İlkesi ve İstisnaları

Türk gemi ipoteğinde kural olarak alacak ipoteksiz ve ipotek de alacaksız devredilemez (TTK m. 1038/II). Bu kural ipotek hakkının alacağa bağlı fer'i bir hak olma özelliğinden ileri gelmektedir⁴⁵². Dolayısıyla devir işlemi esnasında tarafların sadece alacağın devrinden bahsetmeleri durumunda dahi ipotek de alacakla birlikte geçer⁴⁵³.

Tarafların anlaşması ile ipotek hakkının saklı tutularak devir işleminin yapılması durumunda, devir işleminin geçerli olup olmayacağı konusunda farklı görüşler vardır. Doktrindeki bir görüş; Alman Kanunu'nda (BGB § 1153/II) alacak ve ipoteğin birbirinden bağımsız olarak devredilmesinin kesin olarak reddedildiğini belirtmektedir. Buna karşın Türk ve İsviçre Hukuku'nda bu şekilde açık bir düzenleme bulunmadığını ileri sürerek, alacağın ipotekten ayrı olarak devredilebileceğini savunmaktadır. Alacağın ipotekten bağımsız olarak devredilmesi durumunda, ipoteğin sona ereceğini ifade etmektedir⁴⁵⁴. Aksi yöndeki diğer görüş ise Alman Kanunu'ndaki (BGB § 1153/II) bu hükmün Türk Hukuku açısından geçerli olduğunu ileri sürerek, alacağın ipotekten bağımsız olarak devrinin mümkün olmadığını savunmaktadır⁴⁵⁵. Kanaatimizce en azından gemi ipoteğinin devri hususunda ikinci görüşün kabulü daha uygundur. Nitekim TTK m. 1038/II uyarınca "*Alacak ipotekten ve ipotek de alacaktan ayrı olarak devredilemez.*" hükmü Alman Kanunu (BGB § 1153/II) ile aynı doğrultudadır. Türk Hukuku'nda açık bir

---

⁴⁵¹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 164; Topsoy, *Deniz*, s. 183; Kaner, *Deniz*, s. 57; Çağa, *Deniz*, s. 106.

⁴⁵² Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 964; Cansel, *Türk Menkul Rehni Hukuku*, s. 205; Can, *Deniz*, C. I, s. 167; Akıncı, *İpotek*, s. 160; Kaner, *Deniz*, s. 57; Çağa, *Deniz*, s. 106; Okay, *Deniz*, s. 185.

⁴⁵³ Akçura Karaman, *İpotek*, s. 471; Akıncı, *İpotek*, s. 163.

⁴⁵⁴ Ferid Saymen ve Halid Elbir, *Türk Eşya Hukuku Dersleri*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1963, s. 628; Cansel, *Türk Menkul Rehni Hukuku*, s. 78; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 190.

⁴⁵⁵ Oğuzman ve Öz, *Borçlar*, C. II, s. 577.

yasaklamanın olmadığını savunan ilk görüşe, gemi ipoteği açısından TTK m. 1038/II hükmü karşısında, katılmak mümkün değildir.

İpotek alacaklısı, alacağı ipoteksiz devretmek istiyorsa bunun için iki yoldan birine başvurmalıdır. Ya öncelikle ipotek hakkından feragat etmelidir ya da malikle anlaşıp ipoteği değiştirerek ipotek hakkının diğer bir alacağı teminat altına almasını sağlamalıdır⁴⁵⁶.

Alacağın bir kısmı ipotekle teminat altına alınmışsa diğer kısım ipoteksiz olarak devredilebilir⁴⁵⁷.

TTK alacağın ipoteksiz devredilemeyeceği kuralına bazı istisnalar getirmiştir. Bunlardan ilki TTK m. 1038/IV uyarınca üst sınır ipoteğine ilişkindir. Söz konusu hükme göre üst sınır ipoteğinde alacak, alacağın devrine ilişkin genel hükümlere (TBK m. 183 vd.) göre de devredilebilir⁴⁵⁸. Alacağın genel hükümlere göre devredilmesi halinde gemi ipoteği alacakla birlikte geçmeyecektir. Sonuç olarak üst sınır ipoteğinde alacağın ipoteksiz devredilmesi isteniyorsa genel hükümler uyarınca bir devir işlemi yapılmalıdır⁴⁵⁹. Kanun koyucunun üst sınır ipoteğinde böyle bir istisna ön görmesinin en önemli nedeni üst sınır ipoteğinin genelde vadeli satış, cari hesap veya acentelik gibi uzun süreli ilişkiler için kurulmasıdır. Bu tür durumlarda alacaklının alacakları üzerinde ipoteğe bağlı olmaksızın serbestçe tasarrufta bulunabilmesi önemlidir. Çünkü bu hallerde alacak genellikle birden çok kalemden oluşmaktadır. Ve alacak miktarı ancak mevcut ilişkinin tasfiyesinde tam olarak tespit edilebilir. Böylelikle alacağın genel hükümlere göre ipotekten ayrı olarak devreden alacaklı ipotek hakkını kaybetmeyez ve yeni doğacak başka alacakları için de söz konusu ipoteğin üst sınırına kadar teminattan yararlanabilir⁴⁶⁰.

İkinci istisna durumu TTK m. 1040'ta belirtilmiştir. Buna göre birikmiş faizlere, diğer ikincil edimlere, bildirim ve takip giderlerine, TTK m. 1022/II uyarınca sigorta primlerinin veya sigorta sözleşmesi gereğince sigortacıya yapılması gereken başka ödemelere ilişkin alacakların devri; yine genel hükümlere tabidir. Sonuç olarak söz konusu alacakların devrinde gemi ipoteği, sözleşmeyle hariç

---

⁴⁵⁶ Akıncı, *İpotek*, s. 163.

⁴⁵⁷ Akıncı, *İpotek*, s. 163.

⁴⁵⁸ Alacağın TBK hükümlerine göre devri için bkz. Oğuzman ve Öz, *Borçlar*, C. II, s. 543 vd.

⁴⁵⁹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 165; Akıncı, *İpotek*, s. 164.

⁴⁶⁰ Kara, *Deniz*, s. 109; Topsoy, *Deniz*, s. 183; Kalpsüz, *Rehin*, s. 165-166; Atamer, *İpotek*, s. 462.

tutulabilir⁴⁶¹. Ancak sözleşmeyle ipoteğin hariç bırakıldığı belirtilmediği sürece alacağın ipotekle birlikte devredildiği kabul edilir⁴⁶².

6.1.2. İpoteğin Devrinin Şekli

TTK m. 1038/III uyarınca gemi ipoteği ile teminat altına alınmış olan alacağın devri için eski ve yeni alacaklıların bu hususta yazılı bir anlaşma yapmaları gerekmektedir. Bu devir işlemi gemi siciline tescil edilmelidir⁴⁶³. Söz konusu tescil alacağın devri açısından kurucu niteliktedir⁴⁶⁴. Tescil şartı alacağın ipotekten ayrılmazlığı kuralını güçlendirmeye yönelik bir işleve sahiptir⁴⁶⁵.

Üst sınır ipoteğinde alacağın, genel hükümlere göre devredilmesi durumunda devir sözleşmesinin yazılı şekilde yapılmış olması yeterlidir. Ayrıca sicile tescil gerekmeyecektir. Aynı şekilde TTK m. 1040'ta belirtilen ve genel hükümlere tabi olarak devredilebilen alacakların devri için de yazılı bir devir anlaşmasının yapılması yeterlidir⁴⁶⁶.

Emre veya hamile yazılı senetlere bağlanmış alacakların devredilmesi durumunda devir, söz konusu alacakların bağlı bulunduğu senetlerin devri hakkındaki hükümlere tabidir (TTK m. 1038/V). Dolayısıyla emre yazılı senedin ciro ve teslimi, hamile yazılı sendenin ise teslimi ile birlikte alacak devredilmiş olur (TTK m. 647/I-II)⁴⁶⁷.

6.1.3. İpoteğin Devrinde Def'iler ve İtirazlar

TTK m. 1039 uyarınca; borçlu veya malik, alacağı devredene karşı ileri sürebilecekleri def'ilerin ve itirazların tamamını alacağı devralana karşı da ileri sürebilirler. İpoteğin devrinde def'iler ve itirazları “Şahsi alacağa ilişkin def'iler ve itirazlar ile İpotek hakkına ilişkin def'iler ve itirazlar” şeklinde ikiye ayırarak incelemek mümkündür.

---

⁴⁶¹ Akıncı, *İpotek*, s. 161; Kalpsüz, *Rehin*, s. 166; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 479.

⁴⁶² Kalpsüz, *Rehin*, s. 167; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 479.

⁴⁶³ Gemi ipoteğinde alacağın devrinin gemi siciline tescil şartına bağlanması TMK'dan bir uzaklaşma anlamına gelmektedir. Çünkü TMK m. 891 uyarınca ipotekle teminat alınmış bir alacağın devrinin geçerli olması tapu siciline tescil edilmesine bağlı değildir. Aynı şekilde TBK m. 184 uyarınca alacağın devrinde sadece yazılı şekilde yapılmış olma durumu aranmaktadır. Bkz. Akıncı, *İpotek*, s. 167; Can, *Deniz*, C. I, s. 167.

⁴⁶⁴ Topsoy, *Deniz*, s. 184; Çağa, *Deniz*, s. 106.

⁴⁶⁵ Kalpsüz, *Rehin*, s. 167.

⁴⁶⁶ Akıncı, *İpotek*, s. 166.

⁴⁶⁷ Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, Abuzer Kendigelen ve Arslan Kaya, *Kıymetli Evrak Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 58.

İlk olarak şahsi alacağa ilişkin def'ilerde ve itirazlarda dikkat edilmesi gereken en önemli husus, devir işlemi nedeniyle borçlunun veya gemi malikinin eskisinden daha kötü bir duruma düşmemesidir⁴⁶⁸.

İkinci olarak ipotek hakkına ilişkin def'iler ve itirazlar, alacağı teminat altına almak için kurulan aynı hakkı ilgilendirdiğinden malik olmayan borçlu tarafından ileri sürülemezler⁴⁶⁹.

Gemi malikinin ipoteği devralan yeni alacaklıya karşı sahip olduğu def'iler ve itirazlar TTK m. 1039'da iki fıkra halinde düzenlenmiştir. Söz konusu hükmün birinci fıkrasına göre (TTK m. 1039/I) malikin, eski alacaklı ile arasında bulunan hukuki ilişkiye dayanarak gemi ipoteğine karşı ileri sürebileceği bir def'i veya itiraz, yeni alacaklıya karşı da ileri sürebilir. Böylelikle gemi ipoteğinin uygulama alanı genişletilmiştir⁴⁷⁰. Gemi siciline güvenle ilgili olan TTK m. 983/I ve II, TTK m. 975, TTK m. 976 ile TTK m. 985/II hükümleri bu def'iler ve itirazlar hakkında da geçerli olacaktır. Bu hükümle ulaşılmak istenen sonuç gemi malikinin ipotek alacaklısına karşı sahip olduğu def'ilerin ve itirazların alacağın devredilmesiyle ortadan kaldırılmamasıdır. Bununla birlikte ipoteği sicil kaydına iyi niyetle güvenerek devralan kişinin hakkı da korunmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak gemi maliki, sicilde bu yönde bir kayıt bulunmadığı sürece, alacağı devredene karşı ileri sürebileceği bir def'iyi veya itirazı, alacağı iyi niyetle devralan kişiye karşı ileri süremez. Ancak ipotek hakkının hukuki bir işlem olmaksızın kazanıldığı durumlarda kamu güveni prensibi uygulanmayacağından gemi maliki, alacağı devredene karşı ileri sürebileceği def'ileri ve itirazları ipoteği devralan yeni alacaklıya (iyi niyetli olup olmadığı bakılmaksızın) karşı da ileri sürebilir⁴⁷¹.

TTK m. 1039/II uyarınca “...malikin devri öğrendiği üç aylık takvim döneminden veya bunu izleyen üç aylık takvim döneminden daha geç bir tarihte muaccel olmayan faiz veya diğer ikincil edimlere...” ilişkin alacaklarda alacaklı (alacağı devralan) söz konusu def'ilere⁴⁷² karşı sicile güven ilkesinin sağladığı

---

⁴⁶⁸ Kalpsüz, *Rehin*, s. 168.

⁴⁶⁹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 169.

⁴⁷⁰ Atamer, *İpotek*, s. 464.

⁴⁷¹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 170; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 479.

⁴⁷² TTK m. 1039/II hazırlanırken “def'i” ifadesinin yanına “itiraz” ifadesinin koyulmasının unutulduğuna dair tespit için bkz. Atamer, *İpotek*, s. 465.

korumadan yararlanamaz. Hükümde belirtilen üç aylık dönemler, takvim yılının başından itibaren hesap olunur.

6.2. Gemi İpoteğinin Değiştirilmesi

Gemi ipoteğinin değiştirilmesi; ipoteğin içeriğinin değiştirilmesi, ipoteğin derecesinin değiştirilmesi veya ipotekli alacağın değiştirilmesi yoluyla olur⁴⁷³. Kural olarak ipoteğin değiştirilmesi kurulmasıyla aynı şekle tabidir⁴⁷⁴.

6.2.1. İpoteğin İçeriğinin Değiştirilmesi

TTK m. 1041/I uyarınca gemi ipoteğinin içeriğinin değiştirilmesi için malik ile alacaklı arasında bir anlaşma yapılmış ve bu anlaşmada imzaların noterce onaylanmış olması gerekir. Anlaşmanın gemi sicil müdürlüğünde yapılması da mümkündür. Ve son olarak değişikliğin gemi siciline tescil edilmesi gerekmektedir. Söz konusu tescil kurucu niteliktedir (TBK m. 13). Tescilin içeriği konusunda TTK m. 1016/I hükmü uygulanır.

Kanunumuz hangi değişikliklerin ipoteğin içeriğine yönelik bir değişiklik olduğunu net bir şekilde belirlememiştir. Bu nedenle her bir olay ayrı olarak incelenmelidir. Örneğin aynı alacaklının derece itibarıyla birbirini takip eden ve birden fazla ipoteğe bağlanan alacaklarının birleştirilerek tek bir ipotekle teminat altına alınmasında ipoteğin içerik olarak değişmesi söz konusudur. Yine aynı şekilde faiz oranının değiştirilmesi, ipoteğin üst sınır ipoteğine çevrilmesi veya ipotekli alacağın ödeme yeri ve zamanının değiştirilmesi ipoteğin içerik yönünden değiştirilmesi olarak kabul edilir⁴⁷⁵. Ancak ipotek meblağının değiştirilmesi doğrudan ipotekli alacağın değiştirilmesi olarak değerlendirileceğinden ipoteğin içeriğinin değiştirilmesi olarak kabul edilemez⁴⁷⁶.

TTK m. 1041/II uyarınca “*Gemi ipoteği üçüncü bir kişinin hakkı ile sınırlandırılmış bulunuyorsa*⁴⁷⁷ *değişikliğe o kişinin de onayı gerekir. Onay sicil*

---

⁴⁷³ Can, *Deniz*, C. I, s. 168; Kaner, *Deniz*, s. 57; Okay, *Deniz*, s. 198.

⁴⁷⁴ Kalpsüz, *Rehin*, s. 174; Okay, *Deniz*, s. 198.

⁴⁷⁵ Çağa, *Deniz*, s. 105; Kalpsüz, *Rehin*, s. 175.

⁴⁷⁶ Kalpsüz, *Rehin*, s. 175.

⁴⁷⁷ TTK m. 1041/II’de geçen “*gemi ipoteği üçüncü bir kişinin hakkı ile sınırlandırılmış bulunuyorsa*” ifadesiyle neyin anlatılmak istendiği açık değildir. AKÇURA KARAMAN örnek olarak üçüncü kişinin, ipotek alacağı üzerine haciz koydurması durumunu vermektedir. Buna göre, ipotek borçlusu tarafından borcun bir kısmı ipotek alacaklısına ödendiği takdirde; ipoteğin, borcun kalan kısmını teminat altına alacağına ilişkin ipotek sözleşmesindeki değişiklik ancak ipotek hakkı

müdürlüğüne veya lehine değişiklik yapılacak kişiye beyan edilmelidir. Onaydan riucu edilemez.”. Uygulamada; onayın, lehine değişiklik yapılacak kişiye bildirilmesi durumunda TTK m. 1015/II hükmü uyarınca yazılı şekilde yapılması ve imzaların noterde onaylanması şartı aranmaktadır.

6.2.2. İpoteğin Derecesinin Değiştirilmesi

İpoteğin derecesinin değiştirilmesi, belli bir derecede bulunan ipoteğin daha üst dereceye yükseltilmesi veya daha alt dereceye indirilmesidir⁴⁷⁸. TTK m. 1042’de dört fıkra halinde düzenlenmiştir.

TTK m. 1042/I uyarınca yeni bir gemi ipoteği kurulurken tescil edilmiş olan bir gemi ipoteğinin derecesi bu yeni ipotek lehine değiştirilebilir⁴⁷⁹. Söz konusu değişiklik için “...*gemi maliki ile derecesi değiştirilen ipotek alacaklısının, imzaları noterden onaylı bir sözleşme yapmaları veya gemi sicil müdürlüğünde anlaşmaları ve bu durumun gemi siciline tescili gereklidir.*”. Gemi siciline yapılan tescil, ipoteğin derecesinin değiştirilmesi açısından kurucu niteliktedir⁴⁸⁰.

TTK m. 1042/II uyarınca tescil edilmiş gemi ipoteklerinin derecelerinin sonradan değiştirilebilmesi için ilk olarak derecesi ilerleyen ipotek hakkı sahibi ile derecesi düşen ipotek hakkı sahibinin imzaları noterce onaylı bir sözleşme yapmaları gerekmektedir. Bu kişiler gemi sicili müdürlüğünde de anlaşabilirler. İkinci olarak; gemi malikinin, yapılan bu anlaşmaya onay vermesi gerekmektedir. Son olarak bu durum gemi siciline tescil edilmelidir. Gemi siciline tescil kurucu niteliktedir⁴⁸¹. Ayrıca ipoteğin derecesinin değişmesi sonucunda derecesi düşen ipotek üzerinde hak sahibi kişiler varsa bunların da onayları gerekmektedir. Onayı alınması gereken kişiler ipotek üzerinde rehin veya intifa hakkı olan üçüncü kişilerdir⁴⁸². Bu kişilerin

---

üzerinde haczi bulunan üçüncü kişinin onayı ile sicile tescil edilebilir. Bkz. Akçura Karaman, *İpotek*, s. 157-158.

⁴⁷⁸ Kalpsüz, *Rehin*, s. 176.

⁴⁷⁹ Yasama gerekçesinde söz konusu hükmün “...*tescil edilmiş bir gemi ipoteğinin derecesinin yeni bir gemi ipoteği kurulurken bu ipotek lehine değiştirilmesine imkan sağlamak üzere tasarıya...*” eklendiği ifade edilmiştir. (www.lexpera.com E.T. 13.06.2021)

⁴⁸⁰ Kalpsüz, *Rehin*, s. 176; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 160; Çağa, *Deniz*, s. 106; Okay, *Deniz*, s. 198.

⁴⁸¹ Akçura Karaman, *İpotek*, s. 160; Çağa, *Deniz*, s. 106; Okay, *Deniz*, s. 198.

⁴⁸² Kalpsüz, *Rehin*, s. 135; Akıncı, *İpotek*, s. 151; Okay, *Deniz*, s. 198.

onayı alınmadan her nasılsa değişiklik tescil edilirse söz konusu durum onayı bulunması gereken kişiler açısından hükümsüz olacaktır⁴⁸³.

TTK m. 1042/III uyarınca ipotekli alacağın bölünmesi halinde kısmi ipoteklerin kendi aralarındaki derecelerini değiştirmek için gemi malikinin onayı aranmaz⁴⁸⁴. Örneğin gemi ipoteğinin dayanağı olan bir alacağın, birden fazla kişiye parçalar halinde devredilmesi durumunda; aynı derecede bulunan ipotek alacaklıları, derece içerisindeki yerlerini gemi malikinin onayı gerekmeksizin değiştirebilecektir. Bu durum gemi malikinin durumunu ise etkilemeyecektir.

TTK m. 1042/IV uyarınca ipotek derecelerinde yapılan değişiklikler dereceleri değiştirilen ipotekler arasında bulunan ipoteklere zarar vermez.

6.2.3. İpotekli Alacağın Değiştirilmesi

TTK m. 1043/I uyarınca ipotekle teminat altına alınmış alacak yerine başka bir alacak konulabilir. Söz konusu durum için alacaklı ile gemi malikinin imzaları noterce onaylı bir sözleşme yapmaları gerekmektedir. Bu kişiler gemi sicili müdürlüğünde de anlaşılabilirler. Son olarak ise bu durumun gemi siciline tescil edilmesi gerekir. Gemi siciline yapılan tescil, ipotekli alacağın değiştirilmesi yönünden kurucu niteliktedir⁴⁸⁵. İpotek üzerinde hak sahibi üçüncü kişiler varsa (örneğin gemi ipoteği üzerinde alacak rehni veya intifa hakkı sahibi olan kişiler⁴⁸⁶) onların da onayları gerekmektedir. Burada da TTK m. 1016 hükmü uygulanacaktır.

TTK m. 1043/II uyarınca yeni alacağın sahibi eski ipotek alacaklısı değilse ipotekli alacağın değiştirilmesine yönelik sözleşmeye onun da katılması gerekir.

6.3. Gemi ipoteğinin Özel Türleri

Öncelikle belirtilmesi gerekir ki bizim de katıldığımız ve ATAMER'in savunduğu görüşe göre hukukumuzda tek bir tip gemi ipoteği kabul edilmiştir. Bununla birlikte kanun maddelerinde gemi ipoteğinin teminat altına aldığı alacak, ipotek konusu eşya, ipoteğin hukuki nedeni ve ipoteğin tescil edileceği yer bakımından ayrı seçenekler öngörölmüştür. Söz konusu hükümlerin amacı farklı

⁴⁸³ Akıncı, *İpotek*, s. 151; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 265.

⁴⁸⁴ Yasama gerekçesinde de belirtildiği üzere esasen böyle bir durumda birden çok yeni ipotek doğmamaktadır. Tek bir ipotek birden çok kişi lehine hüküm ifade etmeye başlamaktadır. Bkz. Atamer, *İpotek*, s. 470.

⁴⁸⁵ Akçura Karaman, *İpotek*, s. 160; Okay, *Deniz*, s. 198.

⁴⁸⁶ Atamer, *İpotek*, s. 472.

farklı ipotek türleri meydana getirmek değil uygulamada ortaya çıkacak ihtiyaçlara cevap vermektir⁴⁸⁷.

6.3.1. Birlikte Gemi İpoteği

6.3.1.1. Genel Olarak

TTK m. 1021/I uyarınca bir alacak için birden çok geminin veya gemi payının ipotek edilmesi durumunda bunlardan her birinin borcun tamamından sorumlu olması birlikte gemi ipotegi olarak nitelendirilmektedir⁴⁸⁸.

Birlikte gemi ipotegi büyük miktarda krediye ihtiyaç duyan donatanların bu ihtiyaçlarını karşılaması yönünden önemlidir. Çünkü bir geminin veya payının büyük miktarda krediler için teminat teşkil etmesi çoğu zaman mümkün değildir. Bu durum bir taraftan kredi verenler için tehlike oluşturmakta diğer taraftan da donatanlar açısından yeterli finansman desteğinin karşılanamaması sonucunu doğurmaktadır. İşte tam da bu noktada birlikte gemi ipotegi hem kredi kuruluşlarına yeterli ve sağlam bir teminatı vermekte hem de donatanların ihtiyaç duydukları finansman desteğini bulmalarını kolaylaştırmaktadır⁴⁸⁹.

6.3.1.2. Birlikte Gemi İpoteğinin Hukuki Niteliği

Kanunumuz birlikte gemi ipotegini düzenlerken mehz Alman Kanunu'ndan ayrılmıştır (SchRG § 28/I). Çünkü mehz Kanun'da "*birden çok gemi veya bir geminin birden çok payları üzerinde*" ipotek kurulmasından bahsedildiği halde TTK "*birden çok gemi veya gemi payı*" ifadesini tercih etmiştir. Doktrinde bir görüş bu durumun bir tercüme yanlışlığı olduğunu ileri sürmektedir. Aynı alacak için ayrı ayrı gemilerdeki payların paraya çevrilmesindeki zorluk göz önüne alınarak TTK m. 1021 hükmünün mehz kanuna göre yorumlanması gerektiğini belirtmektedir⁴⁹⁰. Bizim de katıldığımız çoğunluk görüşe göre ise TTK bu konuda gerçekten bilinçli olarak

---

⁴⁸⁷ Atamer, *İpotek*, s. 532-533. Ancak yine de çalışmamızda doktrinde yaygın olan sistematik takip edilecek ve TTK'da işaret edilen özel durumlar birer ayrı gemi ipotegi türü olarak ele alınacaktır. Gemi ipotegi türleri incelenirken özellik arz eden kısımları ayrı alt başlıklara ayrılarak konu detaylandırılacaktır. Herhangi bir ayırt edici özellik taşımayan durumlar üzerinde gereksiz tekrarlara düşmemek için durulmayacaktır. Bu nedenle ipotek türlerinin alt başlıkları altında bazı farklılıklar oluşacak ve yeknesak bir sistematik takip edilmeyecektir.

⁴⁸⁸ Kara, *Deniz*, s. 99; Çağa, *Deniz*, s. 111; Kaner, *Deniz*, s. 65; Can, *Deniz*, C. I, s. 170; Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 61; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 63; Tekil, *Deniz*, s. 54; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 79 dn. 63; Okay, *Deniz*, s. 185.

⁴⁸⁹ İzveren, *Deniz*, s.74; Çağa, *Deniz*, s. 111; Akıncı, *İpotek*, s. 200; Kalpsüz, *Rehin*, s. 179; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 63; Kender, Çetingil ve Yazıcıoğlu, *Deniz Ticaret Hukuku*, C. I, s. 78.

⁴⁹⁰ Tekil, *Deniz*, s. 54; Akıncı, *İpotek*, s. 200.

mehaz kanundan ayrılmıştır. Her ne kadar paraya çevrilmede çeşitli zorluklar olsa da Türk Hukuku'nda birlikte gemi ipoteğinin kurulması için gemi paylarının aynı gemiye ait olması şart değildir⁴⁹¹.

TTK birlikte gemi ipoteğinde birlikte taşınmaz ipoteğinden de ayrılmıştır. Çünkü TMK m. 855/I uyarınca birden çok taşınmaz üzerinde aynı borç için ipotek kurulması iki durumda mümkündür. Buna göre ya taşınmazlar aynı kişiye ait olmalıdır ya da taşınmazlar borçtan müteselsilen sorumlu olan maliklere ait olmalıdır⁴⁹². Birlikte gemi ipoteğinde ise böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır⁴⁹³.

Bir geminin bütün paylarının aynı alacak için ipotek edilmesi durumunda birlikte gemi ipoteği doğmaz. Söz konusu durumunda geminin tamamı, bir alacağı teminat altına almak için ipotek edilmiş olur⁴⁹⁴.

6.3.1.3. Birlikte Gemi İpoteğinin Kurulması

GSN m. 38 hükmü uyarınca birlikte gemi ipoteği “...gemilerden her birinin sicil defterine diğer gemilerin de takyit olunduğu re'sen işaret...” olunmak suretiyle kurulur.

Birlikte gemi ipoteğinin üst sınır ipoteği şeklinde kurulup kurulamayacağına dair TTK'da bir açıklık yoktur. Kanaatimizce birlikte gemi ipoteği üst sınır ipoteği şeklinde kurulabilir. Her ne kadar TTK'da bu yönde bir düzenleme bulunmasa da birlikte taşınmaz ipoteği açısından bu durumun mümkün olduğu doktrinde kabul edilmektedir⁴⁹⁵. KALPSÜZ ise birlikte gemi ipoteğinin üst sınır ipoteği şeklinde kurulamayacağını savunmaktadır⁴⁹⁶.

Birlikte gemi ipoteğinin kurulmasında ipoteğe konu olan bütün gemilerin veya payların, alacağı aynı koşullar altında temin etmiş olması gerekmektedir. Örneğin bir gemi üzerindeki ipoteğin Türk parası diğer gemi üzerindeki ipoteğin yabancı para

⁴⁹¹ Can, *Deniz*, C. I, s. 170; Atamer, *İpotek*, s. 318; Kalpsüz, *Rehin*, s. 179-180.

⁴⁹² Fahri Erdem Kaşak ve İpek Güvenç, “Taşınmazların Birlikte Rehni (TMK m. 855)”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1/XXIII, 2019, s. 68-69.

⁴⁹³ Kaner, *Deniz*, s. 65; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 63; Topsoy, *Deniz*, s. 186; Kalpsüz, *Rehin*, s. 180; Akıncı, *İpotek*, s. 201; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 223; Çağa, *Deniz*, s. 111; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 79 dn. 63; Okay, *Deniz*, s. 181.

⁴⁹⁴ Topsoy, *Deniz*, s. 186; Kalpsüz, *Rehin*, s. 181; Akıncı, *İpotek*, s. 200.

⁴⁹⁵ Kemal T. Gürsoy, *Birden Ziyade Gayrimenkulün Aynı Borç İçin İpotek Edilmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara 1978, s. 9; Kaşak ve Güvenç, “Taşınmazların Birlikte Rehni (TMK m. 855)”, s. 71.

⁴⁹⁶ Kalpsüz, *Rehin*, s. 182.

birimiyle kurulması mümkün değildir⁴⁹⁷. Ayrıca TTK'nın gemi ipoteğine ilişkin hükümleri sadece Türk Gemi Siciline kayıtlı olan gemiler hakkında uygulanacağından yabancı bir sicile kayıtlı olan gemi veya payının TTK m. 1021 kapsamında birlikte gemi ipoteğine konu olması da mümkün olmayacaktır⁴⁹⁸.

6.3.1.4. Birlikte Gemi İpoteğinin Hükümleri

Birlikte gemi ipoteğinde TTK m. 1021/I uyarınca ipotek edilen gemi veya gemi paylarının her biri borcun tamamından sorumlu olur. Bunun sonucu olarak alacaklı alacağının tamamını veya bir kısmını gemilerin veya payların her biri üzerinden tahsil edebilir.

TMK m. 873/III uyarınca “*Aynı alacak için birden çok taşınmazın rehnedilmiş olması hâlinde, rehnin paraya çevrilmesi istemi, taşınmazların tamamı hakkında yapılır.*”. TMK'daki bu hüküm alacaklının hakkını kötüye kullanmasını önlemek amacıyla getirilmiştir⁴⁹⁹. TTK'da bu konuda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Doktrinde alacaklının, ipotekli gemilerin veya payların hepsinin aynı zamanda paraya çevrilmesini talep etmek zorunluluğunun bulunmadığı ifade edilmektedir⁵⁰⁰.

TTK m. 1021/II uyarınca “*Alacaklı, her gemi veya pay ancak belirli bir kısımdan sorumlu olmak üzere alacağını gemi veya paylar arasında paylaşırabilir. Paylaştırma, sicil müdürlüğüne yapılacak beyan ve tescil ile gerçekleşir*⁵⁰¹. Birlikte ipotek üzerinde hak sahibi kişiler varsa onların da onayı gereklidir.”. Ayrıca birlikte gemi ipoteği üzerinde hak sahibi olan kişiler varsa bunların da onayı gerekmektedir. Burada YAZICIOĞLU bir hususa dikkat çekmektedir. Alacaklının alacağını gemi ve payları arasında paylaşması durumunda bunlar alacağın tamamı için teminat teşkil etmeyecektir. Ancak alacaklı gemi ve payların tamamının paraya çevrilmesinin talep etmek zorundadır. Çünkü aksi takdirde alacaklının gemi ve gemi payı maliklerinden bir veya birkaçının zararına hareket etme ihtimali ortaya çıkacaktır⁵⁰².

⁴⁹⁷ Akıncı, *İpotek*, s. 200.

⁴⁹⁸ Akıncı, *İpotek*, s. 200; Kalpsüz, *Rehin*, s. 181.

⁴⁹⁹ Gürsoy, *Birden Ziyade Gayrimenkulün Aynı Borç İçin İpotek Edilmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar*, s. 22.

⁵⁰⁰ Kalpsüz, *Rehin*, s. 182; Akıncı, *İpotek*, s. 201.

⁵⁰¹ Eski TTK yasama gerekçesinde, paylaştırmada sadece alacaklının menfaatini ilgilendirmesi nedeniyle, alacaklının beyanının yeterli olacağı ifade edilmiştir (<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d10/c012/tbmm10012083.pdf> E.T.21.06.2012).

⁵⁰² Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 224.

6.3.1.5. Birlikte Gemi İpotekinin Sona Ermesi

TTK m. 1046/I uyarınca “Alacaklıya ödemedede bulunan gemi maliki diğer ipotekli gemilerden birinin malikine veya onun hukuki seleflerine rücu hakkına sahip bulunduğu oranda o malikin gemisi üzerindeki ipotek hakkını” kazanır. Bu durumda borcu ödeyen gemi malikinin gemisi üzerindeki ipotek hakkı düşecektir. Diğer gemi maliklerinin gemileri üzerinde elde ettiği ipotek hakkı ise borcu ödeyen malikin rücu hakkının teminatını teşkil eder⁵⁰³.

Borcu ödeyen gemi maliki aynı zamanda şahsi borçlu değilse TTK m. 1036/I uyarınca alacak kendisine geçer ve TTK m. 1045/II uyarınca kendi gemisi üzerinde ipotek hakkı devam edecektir. Gemi malikinin kendi gemisi üzerindeki ipotek hakkıyla diğer maliklerin gemileri üzerindeki ipotek hakkı birlikte gemi ipoteği teşkil etmeye devam eder. Bununla birlikte TTK m. 1036/I c. 2 uyarınca ipoteğin geçişi alacaklının zararına ileri sürülemeyeceğinden gemi malikinin borcu kısmen ödemesi durumunda kendi gemisi ve diğer maliklerin gemileri üzerindeki birlikte gemi ipoteği sıra itibarıyla alacaklının üzerinde kalan ipotekten sonra gelir (TTK m. 1046/II)⁵⁰⁴.

TTK m. 1046/III uyarınca “Alacağın malike devri veya alacaklı ve borçlu sıfatlarının malikin şahsında birleşmesi, alacağın malik tarafından ödenmesi hükmündedir.”. Daha açık bir ifadeyle; alacağın, üzerinde ipotek kurulmuş gemilerden birinin malikine devredilmesi durumu (yukarıda açıklanan) alacağın maliklerden biri tarafından ödenmesi hükmünde olur. Dolayısıyla aynı sonuçları meydana getirir⁵⁰⁵.

TTK m. 1046/IV uyarınca alacaklının hakkını cebri icra yoluyla ipotekli gemilerin birinin malikinden alması durumunda aynı şekilde o geminin maliki tarafından ödemedede bulunulmuş olmanın sonuçları doğar.

Gemi maliki olmayan borçlu borcunu öderse alacak ve alacağı teminat altına alan ipotek hakkı sona erer. Ancak TTK m. 1038/VI uyarınca “İpotek ile teminat altına alınmış bir borcu ödemesi sebebiyle, malike veya onun hukuki seleflerine rücu

---

⁵⁰³ Kalpsüz, *Rehin*, s. 183; Akıncı, *İpotek*, s. 202.

⁵⁰⁴ Topsoy, *Deniz*, s. 186; Kalpsüz, *Rehin*, s. 183; Akıncı, *İpotek*, s. 202; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 224.

⁵⁰⁵ Kalpsüz, *Rehin*, s. 183.

*hakkına sahip olduğu oranda gemi ipoteği, gemi maliki olmayan borçluya geçer.*⁵⁰⁶. Bununla birlikte TTK m. 1047 uyarınca borcu ödeyen malik olmayan şahsi borçlu “...ipotekli gemilerden yalnız birinin malikine veya onun hukuki seleflerine rücu hakkına sahip olursa, ancak bu gemi üzerindeki ipotek kendisine geçer, diğer gemiler üzerindikiler düşer.”.

6.3.2. Üst Sınır İpoteği

6.3.2.1. Genel Olarak

Gemi ipoteği, TTK m. 1016/III uyarınca, alacağın miktarının belirli olmadığı veya değişken olduğu durumlarda alacak miktarının üst sınırı belirlenip gemi siciline tescil edilerek üst sınır ipoteği şeklinde kurulabilir⁵⁰⁷.

Üst sınır ipoteği TMK m. 851/I’de düzenlenmiştir. Buna göre; “*Taşınmaz rehni, miktarı Türk parası ile gösterilen belli bir alacak için kurulabilir. Alacağın miktarının belli olmaması hâlinde, alacaklının bütün istemlerini karşılayacak şekilde taşınmazın güvence altına alacağı üst sınır taraflarca belirtilir.*” . Söz konusu hüküm uyarınca alacağın miktarının belli olması durumunda anapara ipoteği, belli olmaması durumunda ise üst sınır ipoteği kurulur⁵⁰⁸.

Alacağın miktarının belli olması halinde tarafların aralarında anlaşarak üst sınır ipoteği kurmaları konusunda doktrinde farklı görüşler vardır. Doktrindeki ilk görüşe göre; üst sınır ipoteğinde belirli olan alacak miktarı değil, geminin sorumlu olacağı üst sınırdır. Dolayısıyla alacağın belirli olduğu veya değişken olmadığı durumlarda üst sınır ipoteğinden bahsedilemez. Söz konusu görüş uyarınca; alacağın miktarının belli olmasına rağmen sicile üst sınır ipoteği olarak tescil edilmesi halinde, ipoteğin sicil memuru tarafından şerh verilerek açıklanması, aksi halde sicilden terkin edilmesi gerekir⁵⁰⁹. Bizim de katıldığımız ikinci görüşe göre; üst sınır ipoteği genel bir rehin türü iken anapara ipoteği sadece alacağın miktarının belli olduğu hallerde kurulabilen bir rehin türüdür. Bu nedenle alacak miktarının belli olmadığı durumlarda sadece üst sınır ipoteği kurulabilir. Alacak miktarının belli olmadığı durumlarda anapara ipoteğinin kurulması ise mümkün değildir. Buna karşın alacağın

⁵⁰⁶ Kalpsüz, *Rehin*, s. 183; Akıncı, *İpotek*, s. 202.

⁵⁰⁷ Kaner, *Deniz*, s. 65; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 63; Topsoy, *Deniz*, s. 187; Çağa, *Deniz*, s. 112; Tekil, *Deniz*, s. 54; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 79 dn. 63; İzveren, *Deniz*, s. 67.

⁵⁰⁸ Helvacı, *İpotek*, s. 141.

⁵⁰⁹ Akıncı, *İpotek*, s. 215.

miktarının belli olduğu hallerde tarafların anlaşması üzerine üst sınır ipoteği kurulması mümkündür⁵¹⁰.

Üst sınır ipoteğinin önemi özellikle bazı durumlarda ortaya çıkmaktadır. Örneğin banka ile devamlı bir kredi ilişkisi içerisinde bulunan gemi malikinin bankaya karşı doğmuş ve doğacak olan borçları bu yolla teminat altına alınabilir. Ya da bir geminin tamirinden doğan ve başlangıçta miktarı tam olarak belirlenemeyen bir alacak yine üst sınır ipoteği ile teminat altına alınabilir⁵¹¹.

6.3.2.2. Üst Sınır İpoteğinin Hükümleri

Üst sınır ipoteğinde geminin alacak için sorumlu olduğu üst sınır belirlidir. Buna karşın alacağın miktarı belirli değildir. Eğer tescil talebinde alacağın miktarı kesin olarak belirtilmişse bu durumda söz konusu ipotek anapara ipoteği olarak değerlendirilir⁵¹².

Gemi sicilinde ipoteğin üst sınır ipoteği olarak tescil edilmiş olduğuna dair bir kaydın bulunması zorunlu değildir. Eğer sicilde alacağın miktarı belirlenmemiş olmasına rağmen geminin sorumlu olacağı üst sınır belirlenmiş ise yine ortada bir üst sınır ipoteği var olduğu kabul edilir⁵¹³.

Tescil edilen ipoteğin türü konusunda bir tartışma meydana gelmesi halinde Yargıtay bir çözüme gitmiştir. Buna göre ipotekle teminat altına alınan alacağın miktarı asıl alacağın miktarından fazla ise üst sınır ipoteğinin kurulduğu kabul edilmektedir⁵¹⁴. Doktrinde de baskın olan görüş bu yöndedir⁵¹⁵. Buna karşın; ipotek ileride doğacak veya doğması muhtemel olan bir alacak için değil de doğmuş ve borçlu tarafından kabul edilmiş bir alacak için kurulmuşsa anapara ipoteğinin kurulduğu kabul edilir⁵¹⁶.

---

⁵¹⁰ Erden Kuntalp, *Anapara İpoteği ve Üst Sınır (Maksimal) İpotek Ayrımı*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara 1989, s. 22-23; Mustafa Ünlütepe, "İpoteğin Alacak Bakımından Kapsamı", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 102, 2012, s. 202; Gülekli, *İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı*, s. 77-78.

⁵¹¹ Çağa, *Deniz*, s. 112; İzveren, *Deniz*, s.75; Akıncı, *İpotek*, s. 216; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 64.

⁵¹² Kalpsüz, *Rehin*, s. 185; Akıncı, *İpotek*, s. 215.

⁵¹³ Akıncı, *İpotek*, s. 215.

⁵¹⁴ Yargıtay 11. H.D. E. 1973/1849, K. 1974/1795, T. 23.05.1974, E.T. 04.05.2021 (www.kazanci.com). Karar için ayrıca bkz. Akçura Karaman, *İpotek*, s. 381.

⁵¹⁵ Kuntalp, *Anapara ve Üst Sınır İpoteği*, s. 24; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 381.

⁵¹⁶ Kalpsüz, *Rehin*, s. 185. Yargıtay 11. HD. E. 1991/6839, K. 1992/7445, T. 05.06.1992, E.T. 05.01.2022 (www.kazanci.com).

Üst sınır ipoteğinin tescil edilmesiyle birlikte ipotek hakkı şeklen doğmaktadır. Ancak alacaklı lehine aynı bir hakkın oluşması alacağın doğmasıyla olur⁵¹⁷. Yargıtay da bu konuda aynı görüştedir⁵¹⁸.

TTK m. 1016/III uyarınca alacak faizli ise üst sınır ipoteği faizleri de kapsar. Doktrindeki bir görüş uyarınca; hükümde belirtilen faizin gecikme faizi olmadığı, sözleşmesel faiz olduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle gecikme faizi üst sınırı aşsa dahi ipoteğin güvencesinden yararlanır⁵¹⁹. Kanaatimizce de Kanun'da belirtilen faiz türü sözleşmesel faizdir. Nitekim gecikme faizi taraflarca kararlaştırılmamasına rağmen talep edilebilir⁵²⁰. Ancak TTK m. 1016/III'te ifade edilen faizin, gecikme faizini veya sözleşmesel faizi ya da her ikisini birden ifade etmesi arasında herhangi bir fark yoktur. Çünkü doktrinde hakim olarak savunulan ve bizim de katıldığımız görüşe göre, gecikme faizi ve/veya sözleşmesel faiz sicilde belirtilen üst sınıra kadar ipoteğin güvencesinden yararlanabilir⁵²¹. Diğer taraftan gerek Yargıtay uygulamaları⁵²² gerekse de TMK'daki ilgili düzenleme⁵²³ dikkate alındığında aynı şekilde, ilk görüşe katılmak mümkün değildir.

Doktrinde bir başka azınlık görüş; ihbar masraflarından ve icra takip giderlerinden, ipoteğin üst sınırı aşılsa bile, sorumlu olunacağını ifade etmektedir⁵²⁴.

---

⁵¹⁷ Kalpsüz, *Rehin*, s. 185; Akıncı, *İpotek*, s. 215 yazar, bu ana kadar ipoteğin şeklen varlığının alacaklıya sıra hakkı vereceğini belirtmektedir. Aynı yönde görüş için bkz. İzveren, *Deniz*, s.75; Tekil, *Deniz*, s. 54.

⁵¹⁸ Yargıtay'ın bu konuda yerleşmiş içtihadı şöyledir: "...(*maksimal*) *azami meblağ olarak rehin tesis edilmekle rehin şeklen doğarsa da, rehin hakkının maddi, aynı hak olarak doğması alacaklı lehine alacak doğduğu oranda oluşur. Bu itibarla, gerek borçlu ve gerekse rehin verenin istihkak iddiasında bulunan rehin alacaklısının maddi, aynı hak niteliği kazanmadığını, yani rehin borçlusundan bir alacağının bulunmadığını, itiraza haklarının bulunduğu kabulü gerekir. Aksi takdirde rehin sözleşmesinin sona erdirilmesi rehin alacaklısının insiyatifine bırakılmış olur ki, bu da iyiniyet kurallarıyla bağdaşmaz.*" Yargıtay 15. H.D. E. 1995/3110, K. 1995/3688, T. 19.06.1995, E.T. 18.04.2021 (www.lexpera.com).

⁵¹⁹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 186; Topsoy, *Deniz*, s. 187.

⁵²⁰ Gecikme faizi ile ilgili açıklamalar için bkz. 4. Bölüm, 4.1.2.3.

⁵²¹ Kuntalp, *Anapara ve Üst Sınır İpoteği*, s. 24; Filiz Doğan, "İpotek Açısından Belirlilik İlkesi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 3, 1992, s. 391; Acar, *Rehin*, s. 189.

⁵²² "İleride gerçekleşecek veya gerçekleşmesi muhtemel olan bir alacağın teminatı olarak tesis edilen MK.nun 766 ve 796/1,maddesinde ifadesini bulan azami meblağ ipoteği (Üst sınır ipoteği) borcun ulaşacağı miktar belirsiz olduğundan taşınmazın ne miktar için teminat teşkil edeceği ipotek akit tablosundaki limitle sınırlanabilir. MK.nun 790.maddesinde belirtilen ve ipotekle teminat altına alınan ana borç, faiz, icra takip giderleri ve taraflarca kararlaştırılan ferilerden oluşan toplam borç miktarı bu limiti aşması mümkün değildir." Yargıtay 12. H.D. E. 2001/4552, K. 2001/5505, T. 30.03.2001, E.T. 13.06.2021 (www.lexpera.com). Örnek Yargıtay kararları için bkz. Altay ve Eskiocak, *Türk Medeni Hukukunda Taşınmaz Rehni*, s.105 vd.

⁵²³ TMK 851/I c. 2 "Alacağın miktarının belli olmaması hâlinde, alacaklının bütün istemlerini karşılayacak şekilde taşınmazın güvence altına alacağı üst sınır taraflarca belirtilir."

⁵²⁴ Akıncı, *İpotek*, s. 215.

Aynı gerekçelerle bu görüşe de katılmak mümkün değildir⁵²⁵. Bununla birlikte kanunun sadece faizden bahsetmiş olması diğer ikincil edimlerin dışlandığı anlamına gelmez. Sonuç olarak gecikme faizi, takip masrafları, ekspertiz ücretleri gibi yan edimler de gemi siciline tescil edilmiş olan üst sınıra kadar ipoteğin güvencesinden yararlanır⁵²⁶.

6.3.2.3. Üst Sınır İpoteğinin Devri

Üst sınır ipoteği TTK m. 1038/I, II ve III hükümleri uyarınca devredilebilir. Bunun yanı sıra TTK m. 1038/IV uyarınca üst sınır ipoteğinde alacak, TBK kapsamında genel hükümlere göre de devredilebilir. Ancak bu durumda gemi ipoteği alacakla birlikte yeni alacaklıya geçmez⁵²⁷.

6.3.3. Kıymetli Evraka Bağlı Alacak İpoteği

6.3.3.1. Genel Olarak

Türk Hukuku'nda kıymetli evrakın içerdiği hakkın genellikle kısa süreli olması nedeniyle uygulamada, kıymetli evraka bağlı alacaklar için kurulan gemi ipoteği çok yaygın değildir⁵²⁸. Ayrıca ipoteğin kurulması sırasında aranan şekil şartları ve masraflar, söz konusu ipoteğin önemini daha da azaltmaktadır. Ancak özellikle TUGS'ye kayıtlı gemilerde ipoteğin kurulması harçtan muaf tutulduğu için bazı durumlarda bu ipoteğe başvurulmaktadır⁵²⁹.

TTK m. 1014/I c. 4 “...kıymetli evraka bağlı bir alacak için de ipotek kurulabilir.” denmektedir. Bu nedenle doktrinde her türlü kıymetli evrak için gemi ipoteği kurulabileceği kabul edilmektedir⁵³⁰. Ancak belirtilmesi gerekir ki doktrindeki bu görüş birliği kıymetli evrakın temsil ettiği hakkın türü bakımından sınıflandırılması içindir. Kıymetli evrakın devir biçimine göre yapılan sınıflandırma⁵³¹ açısından ise görüş birliği bulunmamaktadır.

---

⁵²⁵ Kalpsüz, *Rehin*, s. 187; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 382.

⁵²⁶ Kalpsüz, *Rehin*, s. 187.

⁵²⁷ Tekil, *Deniz*, s. 54; Topsoy, *Deniz*, s. 187; Akıncı, *İpotek*, s. 216; Kalpsüz, *Rehin*, s. 187; Can, *Deniz*, C. I, s. 169.

⁵²⁸ Kender, Çetingil ve Yazıcıoğlu, *Deniz Ticaret Hukuku*, C. I, s. 72.

⁵²⁹ Atamer, *İpotek*, s. 173.

⁵³⁰ Akıncı, *İpotek*, s. 222; Kalpsüz, *Rehin*, s. 192; Atamer, *İpotek*, s. 173; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 226 ayrıca yazar kıymetli evraka bağlı alacak ipoteğinin son derece belirsiz bir şekilde düzenlendiğini ifade ederek kanunu eleştirmektedir.

⁵³¹ Kıymetli evraklar devir türleri bakımından üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar nama yazılı senetler, emre yazılı senetler ve hamile yazılı senetlerdir. Bkz. Ülgen, vd., *Kıymetli Evrak*, s. 57.

Türk Hukuku'nda kıymetli evraklar temsil ettikleri hakkın türü bakımından üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar alacak senetleri, emtia senetleri ve ortaklık hakkı veren senetlerdir⁵³². TTK m. 1014/I c. 4'te geçen kıymetli evrak ifadesinin bu ayrımındaki her üç senedi de bünyesinde barındırdığını yukarıda belirtmiştik. Ancak kıymetli evraka bağlı alacaklar için kurulan gemi ipoteği daha çok alacak senetleri⁵³³ olan kambiyo senetlerine ve tahvillere bağlı bir alacağı teminat altına almak için kurulmaktadır⁵³⁴.

Gemi ipoteği ile teminat altına alınacak alacağın bağlı olduğu tahvillere ilişkin TTK'da belirsizlik hâkimdir. Eski TTK m. 893/III "*Nama veya hamile yazılı tahvillerin bir gemi ipoteği ile temini halinde...*" ifadesini kullanarak söz konusu tahvillerin nama veya hamiline yazılı olabileceğini ifade etmekteydi. Nitekim eski TTK m. 425/I b. 5 "*Çıkarılmış ve çıkarılacak tahvillerin ... nama yazılı veya hamiline ait olduğunu...*" demek suretiyle durumu desteklemekteydi. Ancak yeni TTK'da hem gemi ipoteği ile teminat altına alınacak alacağın bağlı olduğu tahvile ilişkin TTK m. 1016/VI hükmünde sadece yalın olarak tahvilden bahsedilmiştir hem de eski TTK m. 425 hükmü yeni kanuna alınmamıştır. Tüm bunlarla birlikte yeni TTK m. 504/I'de "*Her çeşidi ile tahviller, ... ancak genel kurul kararı ile çıkarılabilirler. ... Bu hükme tabi menkul kıymetler hamiline veya emre yazılı ve itibarî değerli olabilir.*" şeklinde, anlaşılması güç bir hüküm getirilmiştir. Madde gerekçesinde "*Hüküm menkul değerlerin hamiline veya emre yazılı olabileceğine ilişkin genel bir hükmü de içererek mevcut menkul değerler bakımından kanunların bıraktığı bir boşluğu doldurmaktadır.*⁵³⁵" şeklinde bir ifadeye yer verilmiştir. Oysaki yeni TTK m. 1016'ın madde gerekçesinde "*...Emre yazılı tahvil düzenlemek mümkün olmadığından "nama veya hâmile yazılı tahviller" deyimini sadece "tahvil" terimi ile değiştirilmiştir...*" denilerek tahvillerin nama veya hamiline yazılı olarak çıkarılabileceği ifade edilmiştir. Bu durumda tahvile bağlı bir alacak için kurulacak

---

⁵³² Ülgen, vd., *Kıymetli Evrak*, s. 20-22.

⁵³³ Alacak senetleri; alacak haklarını ve özellikle de para alacağını temsil eden senetlerdir. Bunların en önemlileri kambiyo senetleri (poliçe-bono-çek) ve tahvillerdir. Bkz. Ülgen, vd., *Kıymetli Evrak*, s. 21.

⁵³⁴ Topsoy, *Deniz*, s. 188. Aynı yönde görüş için bkz. Atamer, *İpotek*, s. 174 yazar bu üç sınıf kıymetli evraktan en çok alacak senetlerine ilişkin gemi ipoteğinin uygulama alanı bulunduğunu emtia senetlerine ilişkin gemi ipoteğinin daha az uygulama alanı bulduğu ifade etmektedir. Ayrıca ortaklık hakkı veren senetlere ilişkin gemi ipoteğinin ise uygulama açısından gündeme gelebileceğini vurgulamaktadır.

⁵³⁵ www.lexpera.com E.T. 22.06.2021.

olan gemi ipoteği açısından bir tespit yapmak gerekmektedir. ATAMER'in bu konudaki görüşü gemi ipoteği ile teminat altına alınacak alacağın bağlı olduğu tahvillerin nama veya hamiline yazılı olması yönündedir. Yasama süreci ve TTK m. 1016'nın belirtilen yasama gerekçesi bizi bu sonuca götürmektedir. TTK m. 504'ün yasama gerekçesinde belirtilen “kanun boşluğu” ise tahvil dışında kalan menkul kıymetler hakkındadır. Çünkü tahvillerin nama veya hamiline yazılı düzenlenebileceği hukukumuzda 1926'dan itibaren yerini almıştır⁵³⁶. YAZICIOĞLU ise söz konusu tahvillerin emre veya hamiline yazılı olması gerektiğini ifade etmektedir. Yazara göre her ne kadar TTK m. 1016'nın yasama gerekçesi tahvillerin nama veya hamiline çıkarılabileceğinden söz etmişse de bu gerekçe eski TTK m. 425 göz önünde bulundurularak kaleme alınmıştır. Dolayısıyla yazar, TTK m. 504/I hükmü karşısında TTK m. 1016'nın gerekçesinin dikkate alınamayacağını belirtmektedir⁵³⁷. Biz de bu konuda YAZICIOĞLU'nun görüşüne katılmaktayız. Çünkü yeni TTK ile tahvillerin emre veya hamiline yazılı olacağı kabul edilmiş durumdadır⁵³⁸.

6.3.3.2. Kıymetli Evraka Bağlı Alacak İpoteğinin Kurulması

TTK m. 1015/VI uyarınca “*Hamiline yazılı bir tahvile bağlı alacağı teminat altına almak amacıyla gemi ipoteği kurulması için malikin sicil müdürlüğüne beyanda bulunması ve sicile tescil yeterlidir.*”. Hamiline yazılı tahvil dışında diğer bir kıymetli evraka bağlı gemi ipoteği kurulması için ise TTK m. 1015/II uyarınca şekle tabi olan bir ipotek sözleşmesi yapılmalı ve ipotek sicile tescil edilmelidir⁵³⁹.

TTK m. 1016/VI uyarınca tahvile bağlı bir alacağı teminat altına almak için kurulacak olan ipotekte; tahvil sayısı, her tahvilin bedeli ve ayırt edici işaretleri gösterilmek suretiyle tüm alacağın miktarı da sicile tescil edilmelidir⁵⁴⁰.

TTK m. 1016/VII uyarınca “*Bir poliçeden veya hamiline yazılı bir senetten ya da ciro yolu ile devri kabil diğer bir senetten*⁵⁴¹ *doğan alacakları teminat altına*

⁵³⁶ Atamer, *İpotek*, s. 180 vd.

⁵³⁷ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 226 dn. 343.

⁵³⁸ Reha Poroy, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, s. 192.

⁵³⁹ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 227; Can, *Deniz*, C. I, s. 171; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 65; Çağa, *Deniz*, s. 112.

⁵⁴⁰ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 227; Can, *Deniz*, C. I, s. 171.

⁵⁴¹ “...*hamiline yazılı bir senetten ya da ciro yoluyla devri kabil bir senet...*” ifadesinin emre ve hamiline yazılı senetleri kapsadığı yönündeki görüş için bkz. Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 227.

almak amacıyla gemi ipoteğinin kurulmasında, alacağı sonradan iktisap edenlerin leh ve aleyhine gemi ipoteği üzerinde belirli tasarruflarda bulunmak ve ipoteğin paraya çevrilmesi için yapılacak takipte alacaklıyı temsil etmek üzere belirlenebilecek temsilcinin de sicile kaydı gerekir.”.

6.3.4. Yabancı Para İpoteği

6.3.4.1. Genel Olarak

TTK m. 1016/IV c. 1 uyarınca, “*Yabancı para üzerinden gemi ipoteği kurulabilir.*”. Yabancı para ipoteği; Türk lirası dışında kalan yabancı bir ülke para birimi üzerinden gemi ipoteğinin kurulması durumunda söz konusu olur⁵⁴².

Yabancı para üzerinden gemi ipoteği yurtdışından kredi sağlanması bakımından önem taşımaktadır⁵⁴³. Özellikle 1980’li yıllardan itibaren yabancı bankalardan kredi sağlayarak yurt dışından gemi alınması iyice yaygınlaşmıştır. Kredi veren bankalar ise teminat olarak mutlaka yabancı para üzerinden gemi ipoteği kurulmasını istemektedir⁵⁴⁴. Söz konusu hüküm ile yurtdışından gemi alımı kolaylaştırılmıştır⁵⁴⁵. Ayrıca uygulama açısından gemi ipoteği çoğunlukla uzun süreli kredi borçlarını teminat altına almak için kurulduğundan yabancı para ipoteği ile borç veren alacaklılar para değerlerindeki değişiklikler karşısında korunmuş olmaktadır⁵⁴⁶.

TTK yabancı para üzerinden gemi ipoteğini düzenlerken taşınmaz ipoteği hükümlerine paralel hükümler getirmiştir. Ancak taşınmaz ipoteğinden farklı olarak gemi ipoteği her tür ve nitelikteki alacaklı için kurulabilir. Bu nedenle TMK m. 851/II uyarınca, alacaklının kredi kuruluşu olması gemi ipoteği için aranmaz⁵⁴⁷.

6.3.4.2. Yabancı Para İpoteğinin Hükümleri

TTK m. 1016/IV uyarınca yabancı para üzerinden gemi ipoteği kurulması halinde “*...yabancı para veya Türk parası karşılıklarının hesabında hesap günündeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının döviz alış kuru esas alınır. Rehin*

---

⁵⁴² Murat Akdeniz, “Döviz Üzerinden Gemi İpoteği”, *Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 1998, s. 1; Topsoy, *Deniz*, s. 187.

⁵⁴³ Okay, *Deniz*, s. 182; Kaner, *Deniz*, s. 66; Topsoy, *Deniz*, s. 187; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 64; Çağa, *Deniz*, s. 112-113; İzveren, *Deniz*, s.75.

⁵⁴⁴ Atamer, *İpotek*, s. 261.

⁵⁴⁵ Kaner, *Deniz*, s. 66; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 64.

⁵⁴⁶ Akçura Karaman, *İpotek*, s. 374.

⁵⁴⁷ Atamer, *İpotek*, s. 265.

haklarının hangi yabancı para üzerinden kurulabileceği Hazine Müsteşarlığınca⁵⁴⁸ belirlenir. Aynı derecede birden fazla para türü kullanılarak gemi ipoteği kurulamaz.”.

TTK m. 1016/V uyarınca yabancı para üzerinden kurulan ipoteğe ait derecenin boşalması durumunda, tescil edileceği tarihteki karşılığı Türk parası veya yabancı para üzerinden gemi ipoteği kurulabilir. Aynı şekilde Türk parası ile kurulmuş bir ipoteğe ait derecenin boşalması durumunda da yerine yabancı para üzerinden gemi ipoteği kurulması mümkündür.

6.3.5. Sabit Değerli Gemi İpoteği

Vadesi geldiğinde Türk lirasıyla ödenecek borçlarda TTK m. 1016/II uyarınca ipotekli geminin karşılayacağı alacak ve ikincil borçların miktarının altın veya yabancı para ölçüsüyle belirlenmesine sabit değeli gemi ipoteği denir. Sabit değere bağlanan borç, vadesi geldiğinde Türk lirası üzerinden ödenecektir⁵⁴⁹. Doktrindeki bir görüşe göre, sabit değeli gemi ipoteğinde ölçü alınacak yabancı paranın “Hazine Müsteşarlığı (Hazine ve Maliye Bakanlığı)” tarafından belirlenen para türleri arasında olmasının şart olmadığı ileri sürülmektedir⁵⁵⁰. Aksi yöndeki diğer görüşe göre ise, ölçü alınacak yabancı paranın aynı yabancı para ipoteğinde olduğu gibi, “Hazine ve Maliye Bakanlığı”na belirlenen para türleri arasında olmasının şart olduğu savunulmaktadır⁵⁵¹. Biz bu konuda ilk görüşe katılmaktayız. Nitekim TTK m. 1016/II’de para türüne ilişkin bir sınırlama yer almamaktadır.

Sabit değerli gemi ipoteğiyle, özellikle uzun vadeli ipotek sözleşmelerinde, alacağın değerindeki düşmenin önlenmesi amaçlanmaktadır⁵⁵². Bunun dışında bu tür ipoteğin, normal gemi ipoteğinden farkı bulunmamaktadır.

---

⁵⁴⁸ Yeni yapılan düzenlemeler ile Hazine Müsteşarlığı kaldırıldığı için kanundaki bu ibarenin “Hazine ve Maliye Bakanlığı” olarak anlaşılması gerektiği yönündeki açıklama için bkz. Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 197 dn. 308.

⁵⁴⁹ Topsoy, *Deniz*, s. 188; Çağa, *Deniz*, s. 113; Tekil, *Deniz*, s. 55; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 64; Kaner, *Deniz*, s. 66; Çağa ve Kender, *Deniz*, s. 129; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 79 dn. 63.

⁵⁵⁰ Kaner, *Deniz*, s. 67; Çağa, *Deniz*, s. 113; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 79 dn. 63.

⁵⁵¹ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 225.

⁵⁵² Topsoy, *Deniz*, s. 188; Çağa, *Deniz*, s. 113; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 225; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 64; Kaner, *Deniz*, s. 66.

7. GEMİ İPOTEĞİNİN SONA ERMESİ

TTK m. 1044-1053 arasında gemi ipoteğinin sona ermesi durumu ayrıntılı olarak düzenlemiştir. Buna göre TTK gemi ipoteğinin sona erme sebeplerini; “Alacakla birlikte ipoteğin de düşmesi sonucunu doğuran sebepler”, “Sadece ipoteğin düşmesi sonucunu doğuran sebepler” ve “Mahkemece ipoteğin düşmesine karar verilmesi” şeklinde üç başlık altında düzenlemiştir. Çalışmamızda, gemi ipoteğinin sona ermesine ilişkin TTK’nın bu sistematüğinden biraz ayrılıp esasen “KALPSÜZ”e ait olan ve daha işlevsel olduğuna inandığımız bir sistematik takip edilecektir⁵⁵³. Bu kapsamda gemi ipoteğini sona erdiren sebepler aşağıda, “Genel Sebepler” ve “Deniz Ticareti Hukukuna Özgü Sebepler” olmak üzere iki ana başlık altında incelenecektir.

7.1. Gemi İpoteğini Sona Erdiren Genel Sebepler

7.1.1. Alacakla Birlikte İpoteğin Sona Ermesi Sonucunu Doğuran Sebepler

7.1.1.1. Alacağın Sona Ermesi

TTK m. 1044/I c. 1 uyarınca alacağın sona ermesi ile gemi ipoteği de düşecektir. Bu durum fer’ilik ilkesinin gereğidir⁵⁵⁴. İpoteğin düşmesi bakımından alacağın tediye, takas, ibra vb. sebeplerden herhangi biriyle sona ermesinin önemi yoktur⁵⁵⁵.

Alacağın sona ermesiyle birlikte malik sadece ipoteğin terkin edilmesini talep hakkı elde eder. Sonuç olarak ipotek maddi hukuk açısından sona ermekte ancak şekli olarak sicilde varlığını devam ettirmektedir. İpoteğin terkinini hususunda doktrinde iki görüş ileriye sürülmüştür. İlk görüşe göre; sicil müdürlüğü, kendiliğinden ipoteği terkin edemeyeceği gibi malikin başvurusu üzerine de ipoteği

---

⁵⁵³ Nitekim ATAMER’in TTK’daki gemi rehnine ilişkin sistematüğün ilk olarak “KALPSÜZ” tarafından geliştirildiği yönündeki açıklaması (bkz. Atamer, *İpotek*, s. 473.) dikkate alındığında gemi ipoteğinin sona ermesine yönelik takip ettiğimiz sistematüğün kanunun ruhuna aykırı olmadığı söylenebilir.

⁵⁵⁴ Gülşah Yakşı, *Tersane Sahibinin Kanuni İpotek Hakkı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019, s. 157; Kalpsüz, *Rehin*, s. 194; Yaman, *İpotek*, s. 30; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 235; Çağa, *Deniz*, s.109; Can, *Deniz*, C. I, s. 178; Kaner, *Deniz*, s. 63; Okay, *Deniz*, s. 200; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 62; Akıncı, *İpotek*, s. 171 yazar bu durumu gemi ipoteğinin bir teminat ipoteği niteliğinde olmasına bağlamaktadır bkz. Akıncı, *İpotek*, s. 171.

⁵⁵⁵ Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 99; Kalpsüz, *Rehin*, s. 194-195; Atamer, *İpotek*, s. 475; Yaman, *İpotek*, s. 30; Akıncı, *İpotek*, s. 171; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 235; Çağa, *Deniz*, s.109; Okay, *Deniz*, s. 200.

terkin edemez. İpotek ancak alacaklının başvurusu üzerine terkin edilebilir⁵⁵⁶. Diğer görüş ise terkin için alacağın sona erdiğini gösteren bir belgenin sicile ibraz edilmesini yeterli saymaktadır. Ayrıca alacaklının muvafakati ise aranmamalıdır⁵⁵⁷. Gerçekten de pratik olarak daha işlevsel olacağı için ikinci görüşün benimsenmesi Deniz Ticareti Hukuku açısından da daha yerinde olacaktır⁵⁵⁸. Uygulamada; sicil müdürlükleri, ipoteğin terkin için alacaklının terkin talebinde bulunması şartını aramaktadır.

TTK m. 1044/I c. 2 uyarınca alacağın sona ermesi halinde ipoteğin düşeceğine yönelik kural mutlak olmayıp, kanundaki istisnalar saklıdır. Söz konusu istisna TTK m. 1038/VI'da öngörülen, malik olmayan borçlunun borcu ödemesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Buna göre geminin maliki olmayan borçlu, ipotek ile teminat altına alınmış bir borcu ödemesi nedeniyle malike veya onun hukuki seleflerine rücu hakkına sahip olduğu oranda gemi ipoteği kendisine geçer⁵⁵⁹. Bu hükmün uygulanabilmesi için şahsi borçlunun gemi maliki olmaması, şahsi borçlu tarafından borcun kısmen ya da tamamen ödenmesi ve şahsi borçlunun gemi malikine veya onun hukuki seleflerine rücu hakkına⁵⁶⁰ sahip olması gerekmektedir. Her ne kadar kanunda "ödeme" ifadesi kullanılmışsa da ifanın türü (ödeme, tevdi, takas, ibra vb.) önem taşımaz⁵⁶¹. TTK m. 1038/VI hükmünün amacı malik olmayan şahsi borçlunun malike veya onun hukuki seleflerine yönelik sahip olduğu rücu hakkından doğan taleplerini teminat altına almaktır. Böylece asıl borç ilişkisi sona ermiş olmasına karşın ipotek hakkı düşmeyecek, kısmen veya tamamen borçluya geçecektir⁵⁶². TTK m. 1044/III uyarınca gemi maliki olmayan borçlunun, alacağın bir kısmını ödemesi de mümkündür. Bu durumda gemi ipoteğinin alacaklı üzerinde kalan kısmı sıra itibarıyla borçluya geçen kısımdan önce gelecektir.

---

⁵⁵⁶ Atamer, *İpotek*, s. 476.

⁵⁵⁷ Kalpsüz, *Rehin*, s. 195; Akıncı, *İpotek*, s. 172.

⁵⁵⁸ Bu konuda taşınmaz ipoteğine dair genel kural için bkz. Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 966.

⁵⁵⁹ Çağa, *Deniz*, s. 109; Topsoy, *Deniz*, s. 189; Kaner, *Deniz*, s. 63; Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 99-100; Yakşi, *İpotek*, s. 158; Akıncı, *İpotek*, s. 172; Can, *Deniz*, C. I, s. 178.

⁵⁶⁰ Rücu hakkının kaynağı açısından bir örnek vermek gerekirse; bir kimse gemisi üzerinde ipotek kurduktan sonra gemisini diğer bir şahsa ipotek ile birlikte satar. İpotek bedeli satış bedelinden düşülerek iç ilişkide borç devredilir. Bu durumda ipotek alacaklısı onay vermediği sürece eski borçlu, borçlu olarak kalmaya devam edecektir. İpotek alacaklısı alacağını borçludan tahsil etmesi durumunda borçlunun gemi malikine veya onun hukuki seleflerine rücu hakkı doğacaktır. Örnek için bkz. Akıncı, *İpotek*, s. 172.

⁵⁶¹ Atamer, *İpotek*, s. 479; Akıncı, *İpotek*, s. 173.

⁵⁶² Akıncı, *İpotek*, s. 172.

Borçlunun borcu ödemesi nedeniyle gemi malikine rücu hakkı gemi siciline tescil edilebilecek nitelikte bir hak olmadığından sicilde görülmeyecektir. Bu sebeple alacaklının, ipotek üzerinde yapacağı tasarruflarla borçluyu güvenceden mahrum edebilme ihtimali vardır⁵⁶³. Kanunumuz bu durumu öngörerek TTK m. 1050/IV’te bir düzenleme daha getirmiştir. Buna göre “*Alacaklı ipotekten vazgeçmek veya diğer bir ipoteye öncelik hakkı tanımak suretiyle borçluyu ipotekten hakkını almak imkânından yoksun bıraktığı oranda borçlu borcundan kurtulur.*”⁵⁶⁴.

TTK m. 1044/IV uyarınca gemi maliki olmayan borçlu ödeme sonucunda ipotegi iktisap ederse veya aynı sebepten dolayı sicil düzeltilmesinde menfaati bulunursa alacaklıdan, sicil düzeltilmesi için gerekli olan belgelerin kendisine verilmesini isteyebilir.

TTK m. 1044/V uyarınca geminin maliki bir başkasına karşı, alacağın düşmesi durumunda ipotegi sildirmeyi üstlenirse bu taahhüde teminat sağlamak üzere gemi siciline şerh verilebilecektir. Böyle bir taahhüt özellikle boşalan dereceye yükseltmeye yönelik olarak alt derecedeki alacaklı ile bu yönde bir sözleşme yapılması durumunda önem kazanacaktır⁵⁶⁵.

7.1.1.2. Alacaklı ve Malik Sıfatlarının Birleşmesi

TTK m. 1045/I uyarınca gemi ipotegi ile mülkiyetin aynı kişide birleşmesi sonucu ipotek düşer. Bu durumun ifa, miras, işletmenin devri vb. yollarla meydana gelmesinin önemi yoktur⁵⁶⁶.

Alacaklı ve malik sıfatlarının birleşmesi sonucu ipotegin düşmesinde ipotek sicil dışında son bulur. Bundan sonra yapılacak ipotegin terkinde ise sicil düzeltilmesi niteliğini taşır⁵⁶⁷.

TTK m. 1045/II alacaklı ve malik sıfatlarının birleşmesiyle ipotegin düşmesi durumuna iki tane istisna getirmiştir. Bunlardan ilki gemi malikinin şahsi borçlu

---

⁵⁶³ Kalpsüz, *Rehin*, s. 196; Akıncı, *İpotek*, s. 173.

⁵⁶⁴ AKINCI, bu hükmün her ne kadar gemi maliki olmayan borçluyu korumaya yönelik olsa da fer’ilik ilkesinin sınırlarını aşacak nitelikte olduğu belirtmektedir. Çünkü kural olarak asıl borcun sona ermesiyle birlikte ipotek hakkı da düşecektir. Ancak burada ise ipotegin düşmesiyle asıl borç da sona erecektir. Bkz. Akıncı, *İpotek*, s. 173.

⁵⁶⁵ Atamer, *İpotek*, s. 486.

⁵⁶⁶ Kalpsüz, *Rehin*, s. 196-197; Topsoy, *Deniz*, s. 189; Akıncı, *İpotek*, s. 174; Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteginin Yeri*, s. 100; Çağa, *Deniz*, s. 110.

⁵⁶⁷ Kalpsüz, *Rehin*, s. 197; Atamer, *İpotek*, s. 487; Akıncı, *İpotek*, s. 174; Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteginin Yeri*, s. 100; Çağa, *Deniz*, s.110.

olmama durumudur. Burada “malik lehine ipotek” kurulmuş olur⁵⁶⁸. Diğeri ise alacak üzerinde bir rehin veya intifa hakkı bulunmasıdır. Bu iki durumda gemi ipoteği düşmeyecektir⁵⁶⁹.

TTK m. 1045/II c. 2 uyarınca söz konusu istisnai durumlarda gemi maliki alacaklı sıfatı ile geminin paraya çevrilmesini isteyemeyeceği gibi faiz alacakları için gemi teminat teşkil etmeyecektir.

7.1.1.3. Alacaklının Gemi Malikine Karşı Sahip Olduğu İstem Hakkının Zamanaşımına Uğraması

TTK m. 984/III uyarınca gemi ipoteğinin tescili, alacak hakkında zamanaşımının işlemesine engel olur. Ancak TTK m. 1048 hükmü bu duruma iki tane istisna getirmiştir. Söz konusu hükümde bahsedilen ilk durum; bir gemi ipoteğinin, haksız da olsa sicilden terkin edilmesi durumudur. Burada alacağın tabi olduğu zamanaşımı süresi işlemeye devam eder ve sürenin dolmasıyla ipotek de düşer. Burada dikkat edilmesi gereken husus; zamanaşımının, ipoteğin sicilden terkini halinde terkin tarihinden itibaren işlemeye başladığıdır⁵⁷⁰. İkinci durum ise tescil edilmemiş kanuni ipotekler hakkındadır. Aynı şekilde tescil edilmemiş kanuni ipoteklerde de alacağın tabi olduğu zamanaşımı işlemeye devam eder ve sürenin dolmasıyla ipotek de düşer.

Sicile kayıtlı gemi ipoteğinin haksız yere silinmesi ipoteği kendiliğinden sona erdirmeyeceğinden ipotek hukuken geçerli olarak varlığını korur. Dolayısıyla böyle bir durumda, alacak zamanaşımına uğramadığı sürece, ipoteğin sicile eklenmesi mümkündür. Ancak sicile güven ilkesi gereğince ipoteğin silindiği dönemde gemi üzerinde hak iktisap edenlerin bu hakları korunur. Buna göre; haksız olarak silinen ipotek, gemi üzerinde hak iktisap eden iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceği (TTK m. 983)⁵⁷¹ gibi gemi ipoteğinin de sona erdiği kabul edilmektedir⁵⁷².

---

⁵⁶⁸ Akçura Karaman, *İpotek*, s. 465.

⁵⁶⁹ Akıncı, *İpotek*, s. 174; Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 100; Okay, *Deniz*, s. 199; Çağa, *Deniz*, s. 110.

⁵⁷⁰ Bkz. 3. Bölüm, 3.2.4.2.

⁵⁷¹ Topsoy, *Deniz*, s. 190; Kalpsüz, *Rehin*, s. 199; Kaner, *Deniz*, s. 65; Okay, *Deniz*, s. 202; ; Çağa, *Deniz*, s.110.

⁵⁷² Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 102; Çağa, *Deniz*, s.110.

Kanunumuz “*tescil edilmemiş kanuni ipotek*”ten ne anlaşılması gerektiğini açık olarak belirtmemiştir. Doktrinde bu ipoteğin TTK m. 1013’te düzenlenen tersane sahibinin ipotek hakkı (tersaneci ipoteği) olduğu ifade edilmektedir⁵⁷³.

7.1.2. Sadece İpoteğin Sona Ermesi Sonucunu Doğuran Sepeler

7.1.2.1. Tarafların Anlaşması

TTK m. 1049 uyarınca ipotek alacaklısı ile gemi malikinin ipoteğin terkinin hakkında anlaşmaları ve ipotek kaydının sicilden silinmesiyle gemi ipoteği sona erecektir. Anlaşmanın şekli ise TTK m. 1015/II’ye atıf yapılmak suretiyle belirlenmiştir. Buna göre anlaşma yazılı ve imzaları noterce onaylı şekilde yapılmalıdır. Söz konusu anlaşmanın gemi sicil müdürlüğünde yapılması da mümkündür. İpotek üzerinde hak sahibi kişiler varsa ipoteğin terkin edilebilmesi için onların da onayı gerekecektir.

7.1.2.2. Alacaklının İpotekten Feragati

İpotek, alacaklının feragati ve sicilden ipotek kaydının silinmesiyle düşer (TTK m. 1050/I c. 1). İpotek üzerinde, hak sahibi kişiler varsa bunların da onayı gerekir (TTK m. 1050/I c. 2). Ancak gemi malikinin onayı aranmaz⁵⁷⁴. Özellikle belirtilmesi gerekir ki alacaklının ipotekten feragat etmesi şahsi borcun varlığını (TTK m. 1050/IV hükmü saklı kalmak kaydıyla) etkilemez⁵⁷⁵.

TTK m. 1050/III uyarınca feragat beyanı imzası noterce onaylı bir senetle veya gemi sicil müdürlüğünde yapılabilir.

TTK m. 1050/II uyarınca gemi maliki, ipoteğin öne sürülmesini sürekli olarak imkânsız kılan bir def’iye sahip bulunduğu takdirde alacaklıdan ipotekten feragat etmesini isteyebilir. Örneğin; ipoteğin teminat altına aldığı alacağın doğma ihtimali ortadan kalkmış olabilir⁵⁷⁶. Ya da ipotek alacaklısı, ipotekten feragat edeceğine dair bir taahhütte bulunmuş olabilir⁵⁷⁷. Bu gibi durumlarda malik, alacaklıdan ipotekten feragat etmesini isteyebilir. İpoteğin öne sürülmesine sürekli olarak engel olan bu def’i sözleşmeden, ölüme bağlı tasarruftan, kanundan doğmuş olabilir⁵⁷⁸. Alacaklı

⁵⁷³ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 220.

⁵⁷⁴ Atamer, *İpotek*, s. 498; Kalpsüz, *Rehin*, s. 198; Akıncı, *İpotek*, s. 181.

⁵⁷⁵ Çağa ve Kender, *Deniz*, s. 126; Akıncı, *İpotek*, s. 181; Çağa, *Deniz*, s. 109.

⁵⁷⁶ Okay, *Deniz*, s. 200-201.

⁵⁷⁷ Yakşi, *İpotek*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019, s. 166.

⁵⁷⁸ Kalpsüz, *Rehin*, s. 198; Akıncı, *İpotek*, s. 182.

ipotekten feragat etmezse malik bu konuda dava açabilir⁵⁷⁹. Söz konusu talep hakkı sadece malike tanındığından malik olmayan borçlu, alacaklıya karşı böyle bir def'ie sahip olsa bile ipotekten feragat etmesini isteyemez⁵⁸⁰.

Gemi malikinin sahip olduğu bu def'i, şahsi alacağa ilişkin değilse, gemi sicilinde görülmediği durumlarda alacağın devri sonucu ipotek hakkı kazanan iyiniyetli kişilere karşı ileri sürülemez. Bunun önüne geçmek için malik, elbette ki TTK m. 977/I uyarınca ipoteğin öne sürülmesinin sürekli olarak imkânsız kılan bir def'ie sahip olduğuna yönelik sicile şerh verilmesini talep edebilir⁵⁸¹.

7.1.2.3. İpoteğin Süresinin Dolması

TTK m. 1051 uyarınca “*Belli bir süre için kurulan ipotek, bu sürenin dolması ile düşer.*”. Yasama gerekçesinde de işaret edildiği üzere⁵⁸² ipoteğin sona ermesi için başkaca bir işleme gerek bulunmamaktadır⁵⁸³.

7.2. Gemi İpoteğini Sona Erdiren Deniz Ticareti Hukuku'na Özgü Sebepler

Gemi ipoteğini sona erdiren, Deniz Ticareti Hukuku'na özgü sebepler; gemi ve gemi işletmeciliğinin yapısından kaynaklanan ve büyük oranda TTK'nın Deniz Ticareti Kitabı'nda düzenlenen durumlardır⁵⁸⁴. Bu nedenle söz konusu sebepler çalışmamızda ayrı bir başlık altında ele alınmıştır. Böylece konunun anlaşılabilirliğinin artırılması amaçlanmıştır.

7.2.1. Kamusal Tasarruflar (Zabt ve Müsadere)

Geminin zabt ve müsaderesi⁵⁸⁵ halinde gemi üzerindeki bütün kanuni ve sözleşmeye dayalı ipotek hakları sona erer. Çünkü zabt ve müsadere ile birlikte geminin mülkiyeti devlete geçer (asli iktisap)⁵⁸⁶.

---

⁵⁷⁹ Akıncı, *İpotek*, s. 182.

⁵⁸⁰ Kalpsüz, *Rehin*, s. 198; Akıncı, *İpotek*, s. 182.

⁵⁸¹ Akıncı, *İpotek*, s. 182.

⁵⁸² TTK m. 1051 yasama gerekçesi: “*Madde belli bir süre için kurulan ipoteğin, mücerret bu sürenin geçmesi ile kendiliğinden sona ereceğini açıklamak üzere Tasarıya eklenen yeni bir hükümdür.*”(www.lexpera.com E.T.13.06.2021)

⁵⁸³ Topsoy, *Deniz*, s. 191.

⁵⁸⁴ Kalpsüz, *Rehin*, s. 201-202.

⁵⁸⁵ Geminin zabt ve müsaderesi, gemiye kamu hukuku hükümlerine göre el konulmasını ifade etmektedir. Bkz. Kalpsüz, *Rehin*, s. 202.

⁵⁸⁶ Kalpsüz, *Rehin*, s. 203; Atamer, *İpotek*, s. 501; Akıncı, *İpotek*, s. 192; Topsoy, *Deniz*, s. 192; Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 104; Akıncı, *İpotek*, s. 186; Yaman, *İpotek*, s. 34; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 251. Aksi yönde görüş için bkz. Akçura Karaman, *İpotek*, s. 505-506'da yazar geminin müsaderesi halinde üzerinde bulunan ipotek ve sınırlı aynı hakların kendiliğinden sona ermesi durumunun kanunda açıkça düzenlenmediğini

Asıl borcun varlığı söz konusu zabt ve müsadere işleminden etkilenmez. Bu durumda, yalnızca gemi üzerindeki ipotek hakkı sona erer. Bununla birlikte zabt ve müsadere işleminin hukuka aykırı olması durumunda tazminat istenebilir. Bu tazminat ipoteğin kaim değeri sayılır⁵⁸⁷.

Gemiler ceza hukuku, vergi hukuku veya devletler genel hukuku hükümlerine göre zabt ve müsadere olunmaktadır⁵⁸⁸. Buna göre Ceza veya Vergi Mahkemesi tarafından zabt ve müsadere kararı verildiği an itibariyle gemi, devletin hüküm ve tasarrufu altına girer. Devletler Genel Hukuku'na ilişkin olarak zabt ve müsadere ise Denizde Zabt ve Müsadere Kanunu (DZMK) m. 79 uyarınca Deniz Müsadere Mahkemesinin verdiği kararın kesinleşmesi ile gemi Türk Devleti'nin mülkiyetine geçer⁵⁸⁹. Eski TTK m. 832'de belirtilen "Kanuna aykırı şekilde bayrak çekme" durumuna yönelik uygulanan müsadere yaptırımını ise yeni TTK'ya alınmamıştır⁵⁹⁰.

7.2.2. Geminin Cebri Satışı

Geminin cebri satışı halinde gemi üzerindeki ipotek hakları sona erer⁵⁹¹. TTK m. 1388/II uyarınca gemi ipoteği, satış bedeli icra dairesine ödendiği anda (ipotek alacaklısının rızasıyla alıcı tarafından yüklenenler dışında) sona erer. Alıcı tarafından satış bedelinin icra dairesine ödenmesi üzerine İİK m. 144/a f. II uyarınca icra dairesi ipotek alacaklısına ödeme yapılmasını beklemeksizin sicile kayıtlı ipoteklerin terkin edilmesi için gerekli işlemleri yürütür⁵⁹².

Geminin cebri satış bedeli eski TTK açısından bir kaim değer olarak karşımıza çıkmaktadır (Eski TTK m. 1245/I). Bu nedenle doktrinde, ipotek alacaklısına ödeme yapıncaya kadar; ipoteğin, satış bedeli üzerinde devam edeceği savunulmaktadır⁵⁹³.

---

belirtmektedir. Ayrıca böyle bir durumun Anayasa m. 35'e açıkça aykırı olacağını ifade etmektedir.

⁵⁸⁷ Atamer, *İpotek*, s. 501.

⁵⁸⁸ Kalpsüz, *Rehin*, s. 202; Atamer, *İpotek*, s. 501.

⁵⁸⁹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 202; Yaman, *İpotek*, s. 34; Atamer, *İpotek*, s. 501 yazar, Türkiye'de sicile kayıtlı olup da zabt ve müsadere edilen gemilere ilişkin işlemlerinin hukuka uygun olup olmadığının denetiminin işlemi yapan yabancı devletin hukukuna tabi olacağını ifade etmektedir. Buna göre işlem usulüne uygun yapılmışsa geminin Türk sicillerindeki kaydı kapatılacak ve üzerindeki ipotek hakları da sona erecektir.

⁵⁹⁰ TTK m. 947'nin yasama gerekçesinde "Müsadere müeyyidesi ise metinden çıkartılmıştır." İfadesi yer almaktadır. (www.lexpera.com E.T.23.06.2021)

⁵⁹¹ Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 102; Okay, *Deniz*, s. 200; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 62; Yaman, *İpotek*, s. 35; Çağa, *Deniz*, s. 109.

⁵⁹² Atamer, *İpotek*, s. 503.

⁵⁹³ Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 240; Atamer, *İpotek*, s. 503; Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 102; Yaman, *İpotek*, s. 35; Kalpsüz, *Rehin*, s. 203; Okay, *Deniz*, s. 200; İzveren, *Deniz*, s.72. Aksi yönde görüş için bkz. Akçura Karaman, *İpotek*, s. 520-521

Her ne kadar yeni TTK'da bu yönde bir düzenlemeye yer verilmemiş olsa da eski kanun döneminde kabul edilen söz konusu durumun devam ettirilmesi yerinde olacaktır. Nitekim mehz Alman Hukuku'nda da satış bedelinin geçici bir süreliğine kaim değer olacağı kabul edilmektedir⁵⁹⁴.

7.2.3. Geminin Sicilden Terkini

TTK m. 964/III uyarınca “*Gemi kurtarılamayacak şekilde batar veya tamir kabul etmez bir hâle gelir yahut her ne suretle olursa olsun Türk Bayrağını çekme hakkını kaybederse, bu hususların da gecikmeksizin sicil müdürlüğüne bildirilmesi gerekir.*”. Bu durumlardan birinin varlığı halinde TTK m. 965/I uyarınca gemi istem üzerine sicilden terkin edilir. Yine aynı şekilde TTK m. 967'de de sicilden terkinin başka bir şekli düzenlenmiştir. Aşağıda bu hususlar ve diğer özel durumlar gemi ipoteline etkisi bakımından ayrı ayrı ele alınacaktır.

7.2.3.1. Geminin Kurtarılamayacak Şekilde Batması

TMK m. 858 uyarınca taşınmaz ipotegi taşınmazın tamamen yok olmasıyla sona erecektir. Söz konusu hükme benzer bir düzenleme TTK'da yapılmamışsa da doktrinde geminin kurtarılamayacak şekilde batması halinde ipotegin sona ereceği kabul edilmektedir⁵⁹⁵. Artık bu aşamadan sonra üzerinde hak iddia edilecek bir gemi bulunmayacağından ipotek hakkından da söz edilemeyecektir⁵⁹⁶. Dolayısıyla kurtarılamayacak şekilde batan geminin sicilden terkinini için ipotek alacaklılarının veya diğer hak sahiplerinin muvafakatine gerek yoktur⁵⁹⁷.

Geminin gaipliğine kesin gözüyle bakılması durumu da geminin kurtarılamayacak şekilde batması olarak değerlendirilmektedir⁵⁹⁸.

---

yazar ipotek alacaklısının cebri satış bedeli üzerindeki hakkının aynı hak niteliğinde bir ipotek hakkı olmayıp nisbi nitelikte bir alacak hakkı olduğunu savunmaktadır.

⁵⁹⁴ Akıncı, *İpotek*, s. 184.

⁵⁹⁵ Kalpsüz, *Rehin*, s. 202; Atamer, *İpotek*, s. 512; Akıncı, *İpotek*, s. 192; Sözer, *Deniz*, C. I, s. 320; Çağa ve Kender, *Deniz*, s. 127; Topsoy, *Deniz*, s. 193; Okay, *Deniz*, s. 198; Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteginin Yeri*, s. 103; Çağa, *Deniz*, s.102; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 63; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 221. Eşya Hukuku açısından “tamamen yok olma” şeklindeki bu durum Deniz Ticareti Hukuku'nda “tam zıya” şeklinde ifade edildiğine yönelik bkz. TTK m. 1003/I ve Atamer, *İpotek*, s. 512.

⁵⁹⁶ Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteginin Yeri*, s. 104; Kalpsüz, *Rehin*, s. 202; Atamer, *İpotek*, s. 513; Akıncı, *İpotek*, s. 192; Çağa ve Kender, *Deniz*, s. 127; Topsoy, *Deniz*, s. 193; Yaman, *İpotek*, s. 33. İpotegin geminin kurtarılamayacak şekilde batmasıyla değil, geminin sicilden terkinini ile sona ereceğine ilişkin görüş için bkz. Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 221.

⁵⁹⁷ Kalpsüz, *Rehin*, s. 202.

⁵⁹⁸ Bu değerlendirme mehz Alman Hukuku'na da uygundur (SchRegO § 17/IV). Bkz. Atamer, *İpotek*, s. 512; Kerim Atamer, “Deniz Sigortaları'na İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Kaynakları”, *Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegan Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı*, Çizgi Basım Yayın, İstanbul 2007, s. 325.

Geminin kurtarılamayacak şekilde batması bağımsız bölümleri arasındaki bağın tekrar kurulamayacak şekilde kaybolmasını ifade etmektedir⁵⁹⁹. Bu durumda gemi TTK m. 965 ve TTK m. 966 uyarınca istem üzerine veya re'sen sicilden terkin edilecektir. Geminin sicilden terkini sicilin düzeltilmesi niteliğinde olacaktır⁶⁰⁰.

Daha önce de belirtildiği üzere gemi, malik veya onun hesabına bir başkası tarafından sigorta ettirilmişse geminin kurtarılamayacak şekilde batması durumunda ipotek yerine kaim değeri olan sigorta tazminatı geçecektir⁶⁰¹.

7.2.3.2. Geminin Tamir Kabul Etmez Hale Gelmesi

TTK m. 933/I. b. a uyarınca bir geminin “...*Tamiri hiç veya bulunduğu yerde mümkün değilse ve tamir edilebileceği bir limana götürülemezse, ‘tamir kabul etmez gemi’...*” olarak adlandırılır.

Gemiler tamir kabul etmez hale gelse de ekonomik değerini tamamen kaybetmiş olmazlar. Bu nedenle geminin sicilden terkin talebini alan sicil memuru TTK m. 965/II uyarınca ipotek hakkı sahibine terkine izin verip vermeyeceğini soracaktır. Sicil memuru ipotek hakkı sahibine itirazını bildirmesi için uygun bir süre verecektir⁶⁰². Mehz Alman Hukuku’nda üç aylık alt sınır konulmuş olmasına rağmen hukukumuzda böyle bir süre belirlenmemiştir (SchRegO § 21/I)⁶⁰³.

İpotek hakkı sahibi terkine izin verirse⁶⁰⁴ ya da mahkemece geminin terkinine yönelik yapılan itiraz yerinde görülmezse geminin terkini gerçekleştirilir. Böylece gemi üzerindeki ipotek hakkı da sona erer⁶⁰⁵.

7.2.3.3. Geminin Türk Bayrağını Çekme Hakkını Kaybetmesi

Türk gemi sicillerine ancak Türk gemileri kaydolabileceğinden bu özelliğini yitiren gemilerin sicilden terkin edilmesi gerekir⁶⁰⁶.

---

⁵⁹⁹ Kalpsüz, *Deniz Ticareti Hukuku I*, s. 86.

⁶⁰⁰ Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 104; Kalpsüz, *Rehin*, s. 202.

⁶⁰¹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 202; Atamer, *İpotek*, s. 513; Akıncı, *İpotek*, s. 192; Topsoy, *Deniz*, s. 193; Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 104; Yaman, *İpotek*, s. 33; Kaner, *Deniz*, s. 64; Çağa, *Deniz*, s.102.

⁶⁰² Yaman, *İpotek*, s. 33; Kalpsüz, *Rehin*, s. 205; İzveren, *Deniz*, s.72; Okay, *Deniz*, s. 199; Akıncı, *İpotek*, s. 188.

⁶⁰³ Atamer, *İpotek*, s. 511.

⁶⁰⁴ Söz konusu iznin ipotekten feragat anlamına geleceği yönündeki görüş için bkz. İzveren, *Deniz*, s.72.

⁶⁰⁵ Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 245; Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 103; Kalpsüz, *Rehin*, s. 205; Atamer, *İpotek*, s. 510; İzveren, *Deniz*, s.72; Akıncı, *İpotek*, s. 188.

⁶⁰⁶ Atamer, *İpotek*, s. 505; Kalpsüz, *Rehin*, s. 206; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 246; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 63; İzveren, *Deniz*, s.72; Çağa, *Deniz*, s.111.

Gemi sicil müdürü, Türk Bayrağı'nı çekme hakkının kaybedilmesi durumunda TTK m. 965/III uyarınca ipotek alacaklılarının ve gemi sicilindeki kayıt ve belgelere göre ipotek üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişilerin onayı ile gemiyi sicilden silebilir⁶⁰⁷. İpotek hakkı sahibi onay verirse gemi sicilden terkin edilir ve üzerindeki ipotek hakları da sona erer. Eğer kaydın kapatılması için yapılan başvuruda alacaklılar onay vermemişse veya onayları belgelendirilmemişse geminin Türk Bayrağı'nı çekme hakkını kaybettiği gecikmeksizin tescil edilir. Söz konusu kayıt; gemi üzerinde tescil edilmiş gemi ipotekleri bulunmadıkça, geminin kaydının silinmesi demektir. Başka bir ifadeyle, geminin sicil kaydı ipoteklerin dışında kalan tüm aynı haklar açısından kapanır⁶⁰⁸. TTK m. 965'in gerekçesinde de belirtildiği üzere, bu hükümle Türk Bayrağı çekme hakkına sahip olmayan geminin teminat teşkil ettiği alacak hakkı sahiplerinin korunması amaçlanmıştır⁶⁰⁹.

7.2.3.4. Geminin Var Olmadığına veya Denizcilikte Kullanılmayacak Duruma Geldiğine Kanaat Getirilmiş Olması

TTK m. 967 uyarınca tescil edilmiş bir gemi hakkında yirmi yıldan beri hiçbir kayıt işlemi yapılmamış ve Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'ndan alınan bilgiye göre de geminin artık var olmadığına veya denizcilikte kullanılmayacak duruma geldiğine kanaat getirilecek olursa gemi kaydı silinebilir. Eğer geminin üzerinde ipotek veya intifa hakkı tescil edilmiş ise bu durumda TTK m. 966/II kıyasen uygulanır ve sicil memuru tarafından ilgili kişilere bildirilir. İtiraz sebeplerinin süresi içerisinde bildirilmemesi veya mahkemece yerinde görülmediğine dair kararın kesinleşmesi halinde gemi sicilden silinebilir. Bu durumda gemi üzerindeki ipotek hakları da sona erer.

7.2.3.5. Malikin Talebiyle Geminin Sicilden Terkini

TTK m. 965/IV uyarınca tescili zorunlu olmayıp isteğe bağlı olan gemilerin maliki gemiyi serbestçe sicilden terkin ettirebilir. Kural olarak bu konuda salt malikin talebi yeterlidir⁶¹⁰. Eğer geminin üzerinde ipotek veya intifa hakkı tescil edilmiş ise bu durumda TTK m. 966/II kıyasen uygulanacak ve sicil memuru

---

⁶⁰⁷ Böyle bir onayın ipotekten feragat anlamına geleceği yönündeki görüş için bkz. İzveren, *Deniz*, s.72; Çağa, *Deniz*, s.111.

⁶⁰⁸ Atamer, *İpotek*, s. 506; Kalpsüz, *Rehin*, s. 206; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 246; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 63. Çağa, *Deniz*, s.111.

⁶⁰⁹ www.lexpera.com E.T. 13.06.2021.

⁶¹⁰ Kalpsüz, *Deniz Ticareti Hukuku I*, s. 228-229; Can, *Deniz*, C. I, s. 56.

tarafından ilgili kişilere bildirilir. İtiraz sebeplerinin süresi içerisinde bildirilmemesi veya mahkemece itirazın yerinde görülmediğine dair kararın kesinleşmesi halinde gemi sicilden silinebilir. Bu durumda gemi üzerindeki ipotek hakları da sona erecektir⁶¹¹.

7.2.4. Mahkemece İpoteğin Düşmesine Karar Verilmesi

Mahkemece ipoteğin düşmesine karar verilmesi TTK 1052. ve 1053. maddelerinde ayrı ayrı düzenlenmiştir. Buna göre ilk olarak TTK m. 1052/I uyarınca *“Alacaklının kim olduğu bilinmiyorsa, gemi siciline ipotekle ilgili olmak üzere yapılan son kayıttan itibaren on yıl geçtiği ve alacaklının hakkı bu süre içinde malik tarafından Türk Borçlar Kanununun 154 üncü maddesi⁶¹² gereğince zamanaşımını kesecek tarzda tanınmış olmadığı takdirde⁶¹³, alacaklı ilan yoluyla çağrılarak ipoteğin düşmesine karar verilebilir. Vadeli alacaklarda bu süre, vadenin dolmasından önce işlemeye başlamaz.”*

“İpotek alacaklısının kim olduğunun bilinmemesi” durumu farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Örneğin ölmüş bir alacaklının belli olmayan mirasçıları veya alacaklı olduğunu iddia etmekle birlikte bunu ispat edemeyen kişi kim olduğu bilinmeyen alacaklı olarak kabul edilebilir. Ancak kişiliği belirli olmakla birlikte adresi belirli olmayan alacaklı bu sınıfa dâhil edilemez⁶¹⁴.

Son kaydın ipotek alacaklısının dâhil olduğu bir kayıtla mı yoksa ipoteğe ilişkin herhangi bir kayıtla mı olduğu tartışmalıdır⁶¹⁵. Kanaatimizce kanunda bu konuda bir ayırım yapılmadığından burada ipotek alacaklısının lehine bir yoruma gidilip son kaydın ipoteğe ilişkin herhangi bir kayıt olduğunun kabulü yerinde olacaktır⁶¹⁶.

---

⁶¹¹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 208.

⁶¹² TBK m. 154'te belirtilen borcu tanıma durumu: *“Borçlu borcu ikrar etmişse, özellikle faiz ödemiş veya kısmen ifada bulunmuşsa ya da rehin vermiş veya kefil göstermişse”* şeklinde ifade edilmiştir.

⁶¹³ TBK m. 154'te ifade edilen zamanaşımını kesen durumların, borcun şahsen borçlusu tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Örneğin malik borçtan şahsen sorumlu değilse, malikin teminat altına alınan borcun bir taksitini veya faizini ödemesi TBK m. 154 kapsamında değerlendirilemeyecek ve zamanaşımını kesmeyecektir. Bu durum TBK m. 83'te ifade edildiği şekliyle üçüncü kişinin ifası anlamına gelecektir. Dolayısıyla TTK m. 1052 hükmüne başvurulmasına engel teşkil etmeyecektir. Bkz. Akçura Karaman, *İpotek*, s. 513.

⁶¹⁴ Akıncı, *İpotek*, s. 176; Kalpsüz, *Rehin*, s. 208; Sözer, *Deniz*, C I, s. 139.

⁶¹⁵ Tartışmalar için bkz. Kalpsüz, *Rehin*, s. 209 dn. 339.

⁶¹⁶ Aksi yöndeki görüş için bkz. Akıncı, *İpotek*, s. 177; Sözer, *Deniz*, C I, s. 139.

İpoteğin bu şekilde düşmesi için mahkemeye kimin talepte bulunabileceği kanunumuzda açıklığa kavuşturulmamıştır. Doktrinde bu talep hakkının malike veya alacaklıyla aynı derecede ya da daha sonra gelen serbest dereceden yararlanma hakkına sahip ipotek alacaklılarına verilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁶¹⁷. Gerçekten de TTK m. 1053'te “*malik*” vurgusu yapılmasına karşın burada herhangi bir ifadeye yer verilmemesi bu hakkın hem malike hem de alacaklıyla aynı derecede ya da daha sonra gelen serbest dereceden yararlanma hakkına sahip ipotek alacaklılarına tanınması görüşünü destekler niteliktedir.

Mahkemenin ilanı üzerine ipotek alacaklısı ortaya çıkarsa bu kişi tatmin edilmeden veya onayı alınmadan ipoteğin düşmesine karar verilemez⁶¹⁸. Yapılan ilan sonuçsuz kalırsa mahkeme ipoteğin düşmesine karar verecektir. TTK m. 1052/II uyarınca ipotek hakkının düşme kararı verilmesiyle ipotek sona erecektir.

İkinci olarak TTK m. 1053/I uyarınca “*Malik, alacaklının alacağını ödeme veya feshi bildirme hakkına sahip olur ve alacak tutarını, geri almak hakkından feragat ederek, alacaklının adına tevdi ederse, belli olmayan alacaklı ilan yoluyla çağrılarak ipoteğin düşmesine karar verilebilir.*”.

TTK m. 1053 açısından on yıllık süre şartı aranmaz. Malikin, alacağı ödeme veya feshi bildirme hakkını kazanması TTK m. 1033 ve m. 1035 uyarınca gerçekleşir⁶¹⁹. Burada malikin borçtan şahsen sorumlu olması zorunlu değildir. Çünkü borçtan şahsen sorumlu olmayan malikin de borcu ödeme hakkı bulunmaktadır⁶²⁰.

TTK m. 1053/I c. 2 uyarınca ipoteğin düşmesi kararının verilmesinden önceki üç yıllık faizler de miktarı sicile geçirilmiş olmak şartıyla tevdi olunur. Daha önceki yıllara ait faizlerin ise tevdi olunması gerekmez.

Gemi ipoteği, şartların oluşması durumunda, mahkemece verilen kararlarla birlikte düşer. Malikin alacak tutarını ve üç yıllık döneme ait sicile geçirilmiş faizleri

---

⁶¹⁷ Akıncı, *İpotek*, s. 177; Kalpsüz, *Rehin*, s. 210.

⁶¹⁸ Kalpsüz, *Rehin*, s. 210.

⁶¹⁹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 210; Akıncı, *İpotek*, s. 178; Sözer, *Deniz*, C I, s. 140; Akçura Karaman, *İpotek*, s. 513 yazar; “ödeme hakkı” ifadesi ile alacağın muaccel olmasının, “feshi bildirim hakkı” ile de malikin muacceliyet bildirimini yapma hakkı bulunmasının kastedildiğini belirtmektedir.

⁶²⁰ Akçura Karaman, *İpotek*, s. 513.

tevdi etmesiyle borç ödenmiş sayılır. Ancak her halükarda TTK m. 1053/II uyarınca ipoteğin düşme kararının verilmesi ile borç sona erer⁶²¹.

TTK m. 1053/III uyarınca ipotek alacaklısı daha önce tevdi yerine başvurmadığı takdirde, tevdi edilen bedel üzerindeki hakkı ipoteğin düşme kararının verilmesinden itibaren on yıl geçmekle sona erer. Bu durumda malik, tevdi sırasında geri alma hakkından feragat etmiş olsa dahi, tevdi ettiği bedeli geri alabilir.

TTK m. 1053 hükmü uyarınca paranın tevdi edilerek alacaklıının ilan yoluyla davet edilmesi ve sonuç olarak ipoteğin düşmesine karar verilmesini talep hakkı yalnızca geminin malikine tanınmış bir imkândır⁶²².

---

⁶²¹ Sözer, *Deniz*, C I, s. 40; Kalpsüz, *Rehin*, s. 211. İpoteğin düşmesi için mahkeme kararının kesinleşmesi gerektiği yönündeki görüş için bkz. Çağa, *Deniz*, s. 110.

⁶²² Kalpsüz, *Rehin*, s. 212.

8. YAPI HALİNDEKİ GEMİLER ÜZERİNDE İPOTEK (YAPI İPOTEĞİ)

8.1. Genel Olarak

Küresel ticaretin gelişmesinde en önemli unsur deniz yolu taşımacılığıdır. Tarihi eski çağlara kadar uzanan deniz yolu taşımacılığı özellikle günümüzde, hammaddeye ulaşım maliyetlerini son derece düşürmektedir⁶²³. Bu durum deniz yolu taşımacılığının küresel ticaretteki önemini daha da artırmakta ve gemi inşa sanayisini olumlu olarak etkilemektedir⁶²⁴. Ancak gemilerin inşası, diğer ulaşım araçlarına kıyasla çok daha yüksek maliyete sahiptir. Gemi inşa sanayisindeki bu yüksek maliyet engeli ancak finansman desteğiyle aşılabılır. Bununla birlikte gemiler inşa edilirken yüksek meblağların risk altında olduğu⁶²⁵ göz önünde bulundurulduğunda müşterisine bu konuda kredi temin eden bankanın güvenli bir teminat arayacağı şüphesizdir⁶²⁶. Gemi inşa sanayisinin en temel sorununu aşmak amacıyla TTK yapı halindeki gemiler üzerinde ipotek kurulmasına imkan tanımıştır. Yapı halindeki gemiler üzerinde ipotek⁶²⁷ TTK m. 1054-1058 arasında düzenlenmiştir.

Yapı ipoteğinin düzenlenmesinin temel amacı gemi inşa sanayisinin gelişmesini desteklemektir⁶²⁸. Geminin inşasında ihtiyaç duyulan kredinin doğrudan yapı karşılık gösterilerek temin edilebilmesi hem kredi alanın hem de kredi sağlayanın yararınaadır. Böylece gemi inşa sanayinin önündeki en büyük engel de aşılmış olacaktır⁶²⁹.

Sicile kaydedilen gemiler açısından kabul edilen rehin türü ipotek olması nedeniyle sicile kaydedilebilen yapılar açısından da aynı imkân sağlanmış ve yapı

---

⁶²³ Recep Tarı ve Muhammet Rıdvan İnce, “Deniz Yolu Taşımacılığı Piyasası Kapsamında Küresel Ticaret Hacminin Analizi: Markov Rejim Değişim Modeli”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 2019, s. 2 vd.

⁶²⁴ Muhammet Haluk Nitelik, “Yapı Halindeki Gemiler Üzerinde İpotek”, 5. *Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Balkan Zirvesi*, Edirne, 13-14 Kasım 2021, s. 39.

⁶²⁵ Yaman, *İpotek*, s. 42.

⁶²⁶ Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 67; İzveren, *Deniz*, s. 65.

⁶²⁷ Çalışmamızda, “Yapı Halindeki Gemiler Üzerinde İpotek” ifadesi yerine daha kısa olması nedeniyle, doktrinde de kullanıldığı üzere, “Yapı İpoteği” ifadesi tercih edilmiştir. Aynı ifade için bkz. Kaner, *Deniz*, s. 67; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 237.

⁶²⁸ Yargıtay yapı ipoteğine ilişkin kararlarında bu amacı vurgulamaktadır. “...Öncelikle belirtelim ki: gemi inşa sanayinin gelişmesini temin maksadı ile yapı halindeki gemilerin sicilli rehnine imkan sağlanmıştır...” Yargıtay 12. H.D. E. 2003/17242, K. 2003/21637, T. 04.11.2003, E.T. 19.04.2021 (www.kazanci.com).

⁶²⁹ Emrah Sami Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007, s. 58; Kalpsüz, *Rehin*, s. 217; İzveren, *Deniz*, s.76; Çağa, *Deniz*, s. 113; İzveren, *Deniz*, s. 76; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 64.

ipoteği kabul edilmiştir (TTK m. 1054/I)⁶³⁰. Sonuç olarak yapı ipoteği bir gemi ipoteği türüdür⁶³¹. Ve sadece ülkemizde değil gemi ipoteğini tanıyan birçok ülkenin hukukunda var olan bir ipotek türüdür⁶³².

Yapı ipoteği her türlü alacağı teminat altına almak için kurulabilir. Yani ipotekle teminat altına alınmak istenilen alacağın illaki gemi yapım sözleşmesinden kaynaklanıyor olması gerekmez. Dolayısıyla sözleşmeye dayalı gemi ipoteğinde olduğu gibi yapı ipoteğinden de finansman aracı olarak faydalanmak mümkündür⁶³³. Ancak uygulamaya baktığımızda yapı ipoteği, çoğunlukla gemi yapımıyla ilgili ilişkilerden doğan şahsi talepleri teminat altına almak amacıyla kurulmaktadır⁶³⁴.

8.2. Yapı İpoteğine Uygulanacak Hükümler

Yapı ipoteğine uygulanacak hükümler TTK m. 1058’de ifade edilmiştir. Buna göre öncelikle yapı ipoteği ile ilgili özel hükümler olan TTK m. 1054-1058 hükümleri uygulama alanı bulur. Bununla birlikte sözleşmeye dayalı gemi ipoteğine ilişkin TTK m. 1014-1053 hükümleri de uygulanır.

8.3. Yapı İpoteğinin Konusu

Yapı ipoteğinin konusu, yapımı bittiğinde gemi vasfını kazanacak olan yapıdır⁶³⁵. Ancak bu tanım yapı ipoteği bakımından işlevsel değildir⁶³⁶. Bu nedendir ki TTK m. 1054/II yapı ipoteğinin konusunu teşkil eden yapıyı tanımlama yoluna gitmiştir. Söz konusu hüküm uyarınca “*Omurgasının konulduğu andan kızıktan indirilinceye kadar, görünebilecek bir yerine ad ve numara konulmak suretiyle yapının açık ve sürekli bir şekilde ayırt edilmesi gerçekleştirildiği andan itibaren yapı hâlindeki gemi üzerinde ipotek kurulabilir.*”. ATAMER hükümde geçen “*ad ve numara*” ifadesinin “*ad veya numara*” şeklinde anlaşılması gerektiğini

⁶³⁰ Atamer, *İpotek*, s. 519; Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 49.

⁶³¹ Atamer, *İpotek*, s. 520; Aksi yönde görüş için bkz. Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 55 yazar, yapı ipoteğinin tipik bir sicilli taşınır rehni olduğunu savunmaktadır. Ancak daha öncede belirtildiği üzere gemi ipoteğini taşınır rehni bir türü olmadığı görüşündeyiz.

⁶³² Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 50-51; Akıncı, *İpotek*, s. 194 yazarın örnek verdiği ülkelerden bazıları şöyledir: Almanya, Danimarka, Fransa, Brezilya, Hollanda, İsveç, Japonya, İspanya, Belçika, Norveç, Finlandiya ve Portekiz.

⁶³³ Tekil, *Deniz*, s. 56; Akıncı, *İpotek*, s. 196; Akıncı, *İpotek*, s. 196.

⁶³⁴ Akıncı, *İpotek*, s. 196.

⁶³⁵ Sinan Misili, *Gemi İnşa Sözleşmesinin Kurulması ve Tarafların Borçları*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2014, s. 459 (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> E.T. 21.06.2021); Kalpsüz, *Rehni*, s. 217; Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 63.

⁶³⁶ Akıncı, *İpotek*, s. 194.

ifade etmektedir. Çünkü uygulamada yapılara ad verilmesi çok fazla yaygın değildir. Genelde yalnızca numara verilmektedir⁶³⁷. Esasen eski TTK'ya baktığımızda “*ad veya numara*” ifadesinin kullanıldığı görülür (Eski TTK m. 941/II). Yasama gerekçesinde 1054. maddenin eski kanunun ifadesi düzeltilerek ve dili güncelleştirilerek alındığı belirtilmiştir⁶³⁸.

Kanaatimizce ATAMER'in görüşünün kabul edilmesi yerinde olacaktır. Çünkü gerek taşınmaz ipoteğinde gerekse de taşınır rehninde belirlilik ilkesi hakimdir. Buna göre taşınır veya taşınmaz rehni kurulurken neyin rehin verildiğinin açık ve seçik olarak ortaya koyulması gerekmektedir⁶³⁹. Söz konusu bu belirlilik ilkesi uyarınca üzerinde ipotek kurulacak yapının da belirlenmiş, YHGS'ye tescil edilip ipoteğin kurulacağı anda ise ferdileştirilmiş olması gerekmektedir. TTK m. 1054/II'deki “...*görülebilecek bir yerine ad ve numara konulmak suretiyle yapının açık ve sürekli bir şekilde ayırt edilmesi gerçekleştirildiği andan itibaren...*” ifadesi rehin hukukundaki belirlilik ilkesine ilişkin getirilmiş bir hükümdür. İpotek konusu yapının belirliliğinin sağlanması amacıyla kanun koyucu “*yapının görülebilecek bir yerine ad ve numara*” konulmasını aramaktadır. Ancak yapı ad veya numaradan herhangi biriyle açık ve sürekli olarak ayırt edilebilir hale geldikten sonra diğerinin eksikliği ipoteğin kurulmasına engel teşkil etmemelidir. Hatta yapının YHGS'ye tesciline ilişkin TTK m. 988/I b. a uyarınca; tescil isteminin içeriği ile ilgili olarak “*yapı halinde bulunan geminin türü ile adı veya numarası veya ayırt edilebilmesine yarayan herhangi bir işaret*” denilmek suretiyle, ad veya numaradan biri dahi konulmaksızın yapının ayırt edilebilmesini sağlayan herhangi bir işaretin varlığı yeterli görülmüştür⁶⁴⁰.

TTK m. 1054/III yapı ipoteği konusunda bir sınırlama getirmiştir. Buna göre “*Tamamlandığında on sekiz gros tonilatodan ufak olacak yapılar üzerinde ipotek kurulamaz.*”. Doktrinde söz konusu hükmün olumlu ve olumsuz eleştirileri yapılmıştır. Bir görüşe göre, kanunda belirtilen sınırlama yerindedir. Çünkü on sekiz

---

⁶³⁷ Atamer, *İpotek*, s. 521 ayrıca yazar TTK komisyonunun uygulamadaki duruma müdahale etme amacı taşımadığını belirtmektedir. Yani komisyon uygulamada yapılan yanlışlığı (yapıya ad vermeme durumunu) yapı ipoteği ile ilgili TTK maddesine “*ad ve numara*” ifadesini yerleştirmek suretiyle örtülü olarak zorunlu hale getirme amacını gütmemiştir.

⁶³⁸ www.lexpera.com E.T. 13.06.2021.

⁶³⁹ Acar, *Rehin*, s. 47; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 902 vd.; Sirmen, *Eşya*, s. 592 vd.; Ayan, *Eşya*, C. III, s. 171; Aybay ve Hatemi, *Eşya Hukuku*, s. 283; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni Haklar*, s. 290.

⁶⁴⁰ Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 35; Nitelik, “Yapı Halindeki Gemiler Üzerinde İpotek”, s. 41.

gros tonilatodan küçük yapıların yapımı bittiğinde, bunların sicile kayıt zorunluluğu bulunmamaktadır. Dolayısıyla yapı tamamlandığında malik bitmiş olan yapıyı yapı sicilinden terkin ettirecek ve gemi siciline isterse kaydettirmeyebilecektir. Bu durumda alacaklının aleyhine olarak ipotek sona erecek ve alacak güvencesiz kalmış olacaktır⁶⁴¹.

Aksi yöndeki görüş ise kanun maddesini olumsuz yönde eleştirmektedir. Çünkü söz konusu hüküm mehz Alman Hukuku'ndan esinlenilerek getirilmiştir. Oysa Alman Hukuku'ndaki bu hüküm (SchRG § 76/II) 1873 yılına aittir. Günümüzün teknolojik ve hukuksal gelişmeleri karşısında ise yetersiz kalmaktadır. Günümüz şartlarında kanunumuzda belirtilen on sekiz gros tonilato sınırından küçük ancak çok daha yüksek fiyatlı ve kullanışlı gemiler farklı amaçlarda epeyce rağbet görmektedir. Dolayısıyla bu tür gemilerinin yapımında da krediye fazlasıyla ihtiyaç duyulduğu yadsınamaz bir gerçekliktir. Sonuç olarak yazar 1873 yılından kalan bu sınırlamanın kalkması gerektiğini savunmaktadır⁶⁴².

Gerçekten de her iki görüşün de haklı gerekçelerinin bulunduğu açıktır. Kanaatimizce; bu konuda kanunda yapılacak bir düzenlemeyle hem on sekiz gros tonilato sınırlamasının kaldırılması hem de üzerinde ipotek kurulan yapıların inşası tamamlandığında büyüklüğüne bakılmaksızın, en azından ipotek hakkı sona erene kadar sicile kaydının zorunlu hale getirilmesi yerinde olacaktır⁶⁴³.

Tamamlandığında on sekiz gros tonilatodan büyük olsa bile sicile tescili caiz olmayan gemiler üzerinde de yapı ipoteği kurulamayacaktır⁶⁴⁴. Örneğin kamu hizmeti için özgülünen devlet gemileri tamamlandığında her ne kadar on sekiz gros tonilatodan büyük olsalar bile yapı ipoteğinin konusu olamayacaktır⁶⁴⁵.

Ayrıca belirtmek gerekir ki gemi kızaktan indikten sonra yani gemi vasfını kazandıktan sonra yapı ipoteğinin kurulması mümkün değildir⁶⁴⁶. Bu aşamadan

---

⁶⁴¹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 219; Misili, *İnşa*, s. 459; Sevinç Kuyucu, *Finansman*, s. 127-128. Yargıtay'ın görüşü de aynı yödedir. "...18 grostanilatodan ufak yapıların inşası tamamlandıktan sonra gemi siciline kaydolunma mecburiyetleri olmadığından yapı ipoteği on sekiz grostanilatodan ufak yapılar üzerinde ipotek tesis olunmaz..." Yargıtay 12. H.D. E. 2003/17242, K. 2003/21637, T. 04.11.2003, E.T. 19.04.2021 (www.kazanci.com).

⁶⁴² Atamer, *İpotek*, s. 524.

⁶⁴³ Nitelik, "Yapı Halindeki Gemiler Üzerinde İpotek", s. 39.

⁶⁴⁴ Topsoy, *Deniz*, s. 193; Akıncı, *İpotek*, s. 195.

⁶⁴⁵ Akıncı, *İpotek*, s. 192; Sözer, *Deniz*, C I, s. 114.

⁶⁴⁶ Topsoy, *Deniz*, s. 193; Kalpsüz, *Deniz*, s. 84; Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 22.

sonra, şartlarının varlığı halinde, TTK m. 1014 vd. düzenlenen sözleşmeye dayalı gemi ipoteği kurulabilir.

Eski TTK m. 941 uyarınca yapı ipoteğinin “... *tersanede inşa edilmekte olan gemi (Yapı) üzerinde...*” kurulabileceği ifade edilmişti. Ancak yeni TTK’da böyle bir hükme yer verilmemiştir. Doktrinde bir görüşe göre yapı ipoteğinin kurulması açısından gemi inşaatının devam ettiği yerin niteliği önemli değildir. Buna göre dokta, havuzda veya tersane olarak nitelendirilemeyecek herhangi bir yerde inşa edilmekte olan yapılar üzerinde de ipotek kurulması mümkündür⁶⁴⁷. Ancak bizce yapı ipoteğinin kurulabilmesi için gemi yapımının, tersaneci ipoteğinde de açıklanacağı üzere, “*Tersane, Tekne İmal ve Çekrek Yeri Hakkında Yönetmelik*⁶⁴⁸”e uygun olarak izne tabi bir tesiste yürütülmesi gerekmektedir⁶⁴⁹. Nitekim TTK m. 1054 gerekçesinde, eski TTK m. 941’in ifadesinin düzeltilerek alındığı vurgulanmıştır.

8.4. Yapı İpoteğinin Kurulması

Yapı ipoteğinin kurulması TTK m. 1055’te düzenlenmiştir. Bununla birlikte sözleşmeye dayalı gemi ipoteğinin kurulmasına ilişkin esaslar yapı ipoteği için de geçerlidir⁶⁵⁰.

8.4.1. Yapı İpoteğinin Kurulmasının Şartları

TTK m. 1055 uyarınca yapı ipoteğinin kurulabilmesi için ilk olarak yapı maliki ile alacaklının ipoteğin kurulması konusunda bir sözleşme yapması gerekir. Bu sözleşme için özel bir şekil şartı öngörülmüştür. Sözleşmenin yazılı şekilde ve imzaları noterce onaylanma şeklinde yapılması gerekmektedir. Anlaşmanın gemi sicil müdürlüğünde yapılması da mümkündür.

İkinci olarak yapı ipoteğinin kurulabilmesi için inşaatın belirli bir aşamaya gelmiş olması gerekmektedir⁶⁵¹. Söz konusu aşama TTK m. 1054/II’de belirtilmiştir.

---

⁶⁴⁷ Kalpsüz, *Deniz*, s. 255; Atamer, *İpotek*, s. 520 yazar TTK’nın bu konuda mehz Alman Kanunu’ndan (SchRG § 76/I) bilinçli bir şekilde ayrıldığını belirtmektedir.

⁶⁴⁸ RG. 28.06.2015/29400.

⁶⁴⁹ Bkz. 9. Bölüm, 9.3. Aynı yönde görüş için bkz. Kaner, *Deniz*, s. 67.

⁶⁵⁰ Atamer, *İpotek*, s. 525; Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 50.

⁶⁵¹ Atamer, *İpotek*, s. 521.

Yapının bu yönüyle gerekli şartı sağladığının, TTK m. 988/II uyarınca “...yetkili gemi ölçme kurumunun vereceği bir belge ile...” ispatlanması gerekmektedir⁶⁵².

8.4.2. Yapı İpoteğinin Tescili

TTK m. 1055 uyarınca yapı ipoteği, YHGS’ye tescil ile kurulur. Söz konusu tescil yapı ipoteği bakımından kurucu niteliktedir⁶⁵³.

Tescil talebinde bulunmaya yetkili kişi geminin malikidir. Dolayısıyla gemi yapımının devam ettiği (yapının maliki olmayan) tersane malikinin, yapı ipoteğinin tescilini talep etme yetkisi bulunmamaktadır⁶⁵⁴.

8.5. Yapı İpoteğinin Kapsamı

Yapı ipoteğinin kapsamı TTK m. 1056’da düzenlenmiştir. İlk olarak TTK m. 1056/I c. 1 yapı ipoteğinin zaman bakımından kapsamını ifade etmektedir. Buna göre yapı halindeki geminin, yapımın her aşamasında ipoteğin kapsamında olduğu belirtilmiştir⁶⁵⁵. Bu hükmün amacı inşaat ilerledikçe ipoteğin kapsamının ayrı bir tescil işlemine gerek kalmaksızın kendiliğinden genişlemesini sağlamaktır⁶⁵⁶. Dolayısıyla ipoteğin kapsamı yapının geldiği aşamaya göre değişecektir⁶⁵⁷.

İkinci olarak ise TTK m. 1056/I c. 2 yapı ipoteğinin konu bakımından kapsamını ifade etmektedir⁶⁵⁸. Söz konusu hükümde ipoteğin kapsamı TTK m. 1020’ye atıf yapılarak belirlenme yoluna gidilmiştir. Buna göre yapı ipoteği de sözleşmeye dayalı gemi ipoteği gibi yapının bütünleyici parçası, eklentileri, yapı yerine geçen satış veya kamulaştırma bedeli ve tazminat istemlerini kapsamaktadır⁶⁵⁹. Bununla birlikte TTK m. 1056/I c. 2’nin devamı uyarınca; yapı

⁶⁵² Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 36; Atamer, *İpotek*, s. 522.

⁶⁵³ Kalpsüz, *Rehin*, s. 219; Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 66; Çağa, *Deniz*, s. 113.

⁶⁵⁴ Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 67.

⁶⁵⁵ Kalpsüz, *Rehin*, s. 219; Topsoy, *Deniz*, s. 194; Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 94.

⁶⁵⁶ Atamer, *İpotek*, s. 527; Can, *Deniz*, C. I, s. 181. AKINCI, TTK m. 1056/I c. 1 hükmünün kanunda belirtilmese dahi kendiliğinden anlaşılabilirliğini ifade etmektedir. Yazar söz konusu hükmün ayrıca belirtilmesinin nedeni ise mehz Alman Kanunu’na (SchRG § 79/I) uyum sağlamak olduğunu belirtmektedir. Bkz. Akıncı, *İpotek*, s. 197.

⁶⁵⁷ Topsoy, *Deniz*, s. 194; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 238.

⁶⁵⁸ Kalpsüz, *Rehin*, s. 220.

⁶⁵⁹ Can, *Deniz*, C. I, s. 181; Kalpsüz, *Rehin*, s. 220; Kara, *Deniz*, s. 117; Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 94 vd. Yargıtay da bu konuda aynı görüştedir. “Yapı halinde bulunan gemi ipoteğinin kapsamına (yapı malikinin mülkiyetine girmemiş olan kısımlar müstesna); gemi, geminin mütemmmim cüzü, teferruatı, navlun, kiralar, yapının ayrıca sigorta ettirilmesi halinde sigorta tazminatı, zaruret halinde satılan geminin bedeli ve tersanede bulunup inşaatta kullanılacak olan ve bu bakımdan işaretlenmiş bulunan kısımlar girer.” Yargıtay 12. H.D. E. 2012/21491, K. 2012/30112, T. 18.10.2012, E.T. 18.04.2021 (www.lexpera.com).

ipoteği, “...yapı malikinin mülkiyetine girmemiş olan kısımlar dışında, tersanede bulunup yapımda kullanılacak olan ve bunun için işaretlenmiş bulunan kısımları da kapsar.”. Örneğin makineler, sac levhalar ve yükleme teçhizatı bu kapsamdadır⁶⁶⁰.

Üçüncü olarak TTK m. 1056/II’de yapı ipoteğinin kapsamına sigorta tazminatının girip girmeyeceği konusu açıklığa kavuşturulmuştur⁶⁶¹. Söz konusu hüküm uyarınca yapı ipoteği “sigorta tazminatını ancak ipoteğin kapsamına giren hususlar üzerindeki malikin menfaatinin malik veya onun lehine bir başkası tarafından ayrıca sigorta ettirilmiş olması hâlinde kapsar”⁶⁶². Uygulama açısından en çok karşılaşılan durum yapının, inşa edildiği tersanedeki bütün malların hasara uğraması ihtimaline karşı yapılmış sigortaya dâhil olmasıdır. Bu durumda tehlikenin meydana gelmesi ihtimalinde verilecek olan tazminat yapı ipoteğinin kapsamına girmeyecektir. Ancak yapı “malik veya onun lehine bir başkası tarafından ayrıca sigorta ettirilmiş” bulunuyorsa, tazminat yapı ipoteğinin kapsamına dâhil olacaktır⁶⁶³.

8.6. Yapı Tamamlandığında İpoteğin Derecesi

TTK m. 1057 uyarınca “Yapı üzerinde kurulan gemi ipoteği, yapımı tamamlandıktan sonra eski derecesiyle gemi üzerinde kalır.”.

Kural olarak tamamlandığında on sekiz gros tonilatodan büyük yapılar üzerinde ipotek kurulabilecektir. Dolayısıyla bu gemiler tamamlandığında bir Türk gemi siciline tescil edilecektir. Böyle bir durumda yapı sicilini tutan gemi sicil müdürlüğü kayıtlı bulunan gemi ipoteklerini dereceleri saklı kalmak kaydıyla MGS’ye veya TUGS’ye re’sen geçirecektir. Ve daha sonra yapı sicilindeki kayıt kapatılacaktır⁶⁶⁴. TTK m. 992/II uyarınca geminin yapımı tamamlandıktan sonra yabancı bir ülkeye teslim edilmesi durumunda yapı sicilindeki kayıt, ipotek

⁶⁶⁰ Kalpsüz, *Rehin*, s. 220; Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 98; Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 69; aynı yönde görüş için bkz. Yargıtay 12. H.D. E. 2003/17242, K. 2003/21637, T. 04.11.2003, E.T. 19.04.2021 (www.kazanci.com).

⁶⁶¹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 220; Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 98 vd.

⁶⁶² TTK. 1056/II hükmü mehz Alman Kanunu’na (SchRG § 80) uygun olarak konulmuştur. Alman Hukuku’nda bu hükmün gerekçesi, tersane sahiplerinin tersane de bulunan demirbaşları, yapı halindeki gemileri, imalat/inşaat malzemelerini vs. toptan sigorta ettirme yoluna gitmeleri ve bu durumun geminin maliki veya onun hesabına bir başkası tarafından sigorta ettirilmiş olmanın sağlayacağı güvenceyi sağlayamaması şeklinde ifade edilmektedir. Bkz. Kalpsüz, *Rehin*, s. 220.

⁶⁶³ Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 98-99; Akıncı, *İpotek*, s. 198; Kalpsüz, *Rehin*, s. 220; Atamer, *İpotek*, s. 528; Topsoy, *Deniz*, s. 194; Can, *Deniz*, C. I, s. 181; Çağa, *Deniz*, s. 113.

⁶⁶⁴ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 239; Atamer, *İpotek*, s. 528; Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 126; Tekil, *Deniz*, s. 56; Çağa, *Deniz*, s. 114.

alacaklısının ve sicile kayıtlı bulunan diğerk hak sahiplerinin onayı ile silinebilecektir. Aksi halde yapı, üzerindeki ipoteğın düşmesi sonucunu doğuracak şekilde sicilden terkin edilmeyecektir⁶⁶⁵.

---

⁶⁶⁵ Kalpsüz, *Rehin*, s. 222.

9. TERSANE SAHİBİNİN İPOTEK HAKKI (TERSANECİ İPOTEĞİ)

9.1. Genel Olarak

TTK m. 1013/I uyarınca “*Tersane sahibi, geminin yapımı ve onarımından doğan alacakları için, o yapı veya gemi üzerinde, bir ipoteğinin tescilini isteme hakkına sahiptir.*”⁶⁶⁶. Bu hükmün amacı, eski TTK’nın yasama gerekçesinde⁶⁶⁷ de belirtildiği üzere, tersane sahibinin haklarını güvence altına alarak gemi inşasını teşvik etmek ve kolaylaştırmaktır⁶⁶⁸. Maddenin ikinci fıkrasında TMK’nın 895, 896 ve 897. maddelerine atıf yapılarak inşaatçı ipoteğinin kuruluş esasları tersaneci ipoteği⁶⁶⁹ için de benimsenmiştir⁶⁷⁰.

Kanunumuz tersane sahibine yapım veya onarım alacaklarına karşılık ipotek hakkı değil ipoteğin tescilini talep etme hakkı tanımaktadır⁶⁷¹. TTK m. 1013’ün gerekçesinde bu durum “...*Her ne kadar burada “kanun”dan doğan “ipotek” değil, malikin rıza göstermemesi halinde o ipoteğin tescilini mahkemeden talep etme hakkı...*” şeklinde belirtilmiştir⁶⁷². Bu nedenle ki tersaneci ipoteği, aynı sözleşmeye dayalı ipotekte olduğu gibi, sicile tescille doğmaktadır⁶⁷³.

---

⁶⁶⁶ YAZICIOĞLU; TTK m. 1013’te geçen “*bir ipoteğinin tescilini*” ifadesinin cümle yapısını düşük hale getirdiğini ve bu ifadenin “*bir gemi ipoteğinin tescilini*” şeklinde okunması gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 228. Ayrıca TTK m. 1013’ün yeri ve başlığı hakkındaki eleştiri için bkz. Kender, vd., “TTK Tasarısı” s. 60.

⁶⁶⁷ <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d10/c012/tbmm10012083.pdf>

E.T. 19.06.2021 (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: X, İçtima: 2, Cilt: 12, s. 48).

⁶⁶⁸ Kalpsüz, *Rehin*, s. 18; Misili, *İnşa*, s. 461; Yakşi, *İpotek*, s. 2; Aslıhan Erbaş Açıknel, *Gemi İnşa Sözleşmesi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2013, s. 289 (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> E.T. 10.06.2021).

⁶⁶⁹ “*Tersaneci İpotegi*” ifadesi “*İnşaatçı İpotegi*” ifadesine paralellik göstermektedir. Nitekim tersaneci ipoteği çoğu yönden TMK’da düzenlenen inşaatçı ipoteğine benzemektedir. Aynı zamanda söz konusu ifade TTK m. 1013 ile tersane sahibine tanınan hakkın niteliğinin anlaşılmasını kolaylaştıracak niteliktedir. Bu nedenle çalışmamızda “*Tersaneci İpotegi*” ifadesi tercih edilmiştir. Aynı yönde bkz. Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 227. Doktrindeki diğer isimlendirmeler için bkz. Tekil, *Deniz*, s. 49; Kalpsüz, *Rehin*, s. 17; Topsoy, *Deniz*, s. 195; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpotegi*, s. 104.

⁶⁷⁰ Yakşi, *İpotek*, s. 5; Kender ve Çetingil, *Deniz*, s. 65; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 80 dn. 63; İzveren, *Deniz*, s. 74.

⁶⁷¹ Tekil, *Deniz*, s. 49; Can, *Deniz*, C. I, s. 147; Kaner, *Deniz*, s. 56; Çağa, *Deniz*, s. 100; ; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 80 dn. 63; Hatemi, *Eşya Hukuku Meseleleri*, s. 66.

⁶⁷² www.lexpera.com E.T. 14.06.2021.

⁶⁷³ Yakşi, *İpotek*, s. 177; Çağa, *Deniz*, s. 100; Kalpsüz, *Rehin*, s. 19; Atamer, *İpotek*, s. 148; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 228; Kalpsüz, *Rehin*, s. 19; Tekil, *Deniz*, s. 49; ; Ergüne, *Taşınır Rehni*, s. 80 dn. 63. Tersane sahibinin ipotek hakkının doğması için tescil şart olduğundan bu ipotek “vasıtalı ipotek” olduğu konusundaki açıklama için bkz. Yakşi, *İpotek*, s. 6; Misili, *İnşa*, s. 461; Can, *Deniz*, C. I, s. 147; Reisoğlu, *Kanuni İpotek*, s. 60. Nitekim Yargıtay da bu konuda aynı görüşü

Tersane sahibinin ipoteğin tescilini talep etme hakkının hukuki niteliği konusunda, TTK'da açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak şahsi borçlu olmayan gemi veya yapı malikine karşı bu hakkın ileri sürülüp sürülemeyeceği, söz konusu talep hakkının hukuki niteliğinin belirlenmesi ile mümkündür⁶⁷⁴. Doktrinde⁶⁷⁵ ağırlıklı olarak, bizim de katıldığımız görüş uyarınca, tersane sahibinin ipoteğin tescilini talep etme hakkının eşyaya bağlı borç niteliğinde olduğu kabul edilmektedir⁶⁷⁶. Buna göre tersane sahibi şahsi borçlu olmayan gemi veya yapı malikine karşı ipoteğin tescilini talep etme hakkına sahiptir. Geminin mülkiyetinin değişmesi durumunda dahi, eşyaya bağlı borç söz konusu olduğundan, bu talep hakkı yeni malike karşı ileri sürülebilir⁶⁷⁷.

TTK m. 1013/I c. 2 uyarınca “*Bu haktan önceden feragat geçerli değildir.*”. TTK m. 1013/I c. 2 hükmü emredici nitelikte olup bu hükmün aksi yönündeki tasarruflar kesin hükümsüzlük yaptırımıyla karşılaşır. Dolayısıyla gemi yapım veya onarım sözleşmesine (eser sözleşmesi) tersane sahibinin ipotek hakkından feragat ettiğine dair bir hüküm koyulması halinde bu hüküm kesin olarak hükümsüz olacaktır. Eser sözleşmesi ise TBK m. 27 uyarınca geçerliliğini koruyacaktır⁶⁷⁸. Yani tersane sahibi bu hakkından eser sözleşmesi yapılmadan önce veya sözleşme yapılırken feragat edemez. Ancak eser sözleşmesi yapıldıktan sonra ya da tersaneci ipoteği kurulduktan sonra kanuni ipotek hakkından feragat edilmesi ise mümkündür⁶⁷⁹. Buna karşın; TTK'da belirtilen bu hükme rağmen sözleşmeden önce veya sözleşmeyle birlikte kanuni ipotek hakkından feragat edilirse bu feragatin geçersiz olduğu, sadece malike karşı değil herkese karşı ileri sürülebilir⁶⁸⁰.

---

benimsemektedir. Bkz. Yargıtay 11. H.D. E. 1999/8012, K. 1999/10117, T. 09.12.1999, E.T. 20.03.2021 (www.lexpera.com).

⁶⁷⁴ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 234; Reisoğlu, *Kanuni İpotek*, s. 61; Yakşi, *İpotek*, s. 12; Davran, *Rehin Hukuku Dersleri*, s. 203.

⁶⁷⁵ Doktrindeki diğer görüşler için bkz. Yakşi, *İpotek*, s. 13 vd.

⁶⁷⁶ Alper Uyumaz, “Yapı (İnşaatçı) İpoteği”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XII, 1-2, 2008, s. 232; Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 78-79; Yakşi, *İpotek*, s. 19 vd; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 235.

⁶⁷⁷ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 235; Reisoğlu, *Kanuni İpotek*, s. 71; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 58-60; Yakşi, *İpotek*, s. 18.

⁶⁷⁸ Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 981; Reisoğlu, *Kanuni İpotek*, s. 138; Altay ve Eskiocak, *Türk Medeni Hukukunda Taşınmaz Rehni*, s. 278; Yakşi, *İpotek*, s. 62; Kalpsüz, *Rehin*, s. 20; Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 228 yazar böyle bir taahhüdün illa ki eser sözleşmesiyle değil düzenlenecek ayrı bir sözleşme ile yapılmasının aynı sonucu doğuracağını vurgulamaktadır bkz Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 228.

⁶⁷⁹ Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 981; Çetiner, *Teminat*, s. 250; Kalpsüz, *Rehin*, s. 20; Kalpsüz, *Rehin*, s. 20; Sirmen, *Eşya*, s. 654.

⁶⁸⁰ Kara, *Deniz*, s. 94; Kalpsüz, *Rehin*, s. 20; Yakşi, *İpotek*, s. 62 dn. 317.

9.2. Tersaneci İpoteğine Uygulanacak Hükümler

Tersaneci ipoteğinin kurulmasına ilişkin olarak esasen, TTK m. 1013/II'de TMK m. 895-897'ye atıf yapılmıştır. Her ne kadar TTK m. 1013/II'nin TMK'ya yaptığı atıfta “*Bu ipoteğin kurulması hakkında*” ifadesi kullanılmışsa da atıf yapılan TMK hükümlerinin sadece ipoteğin kurulmasıyla ilgili olmadığı görülmektedir. Kanaatimizce; TTK'daki söz konusu ifade dikkatsizlik sonucu meydana gelmiştir. Bu nedenle; TMK'nın ilgili hükümlerinin sadece ipoteğin kurulmasına ilişkin değil, tersaneci ipoteğinin diğer kısımlarına da uygun düştüğü ölçüde uygulanması gerekmektedir⁶⁸¹.

Tersaneci ipoteği sözleşmeye dayalı gemi ipoteğinden ve yapı ipoteğinden ayrı özel bir ipotek türü değildir⁶⁸². Bu nedenle sözleşmeye dayalı gemi ipoteğinin ve yapı ipoteğinin düzenlendiği TTK hükümleri tersaneci ipoteği için de uygulama alanı bulacaktır. Ancak uygulanacak hükümler, tersaneci ipoteği kurulduktan sonra bir ayrıma gidilerek belirlenmelidir. Buna göre tersaneci ipoteği gemi onarım faaliyetlerinden doğan alacakları teminat altına almak için kurulmuşsa sözleşmeye dayalı gemi ipoteğine ilişkin hükümler (TTK m. 1014-1053), gemi yapım faaliyetlerinden doğan alacakları teminat altına almak için kurulmuşsa yapı ipoteğine ilişkin hükümler (TTK m. 1054-1058) uygulanır⁶⁸³.

9.3. Tersaneci İpoteğinin Konusu

Tersaneci ipoteğinin konusunu bir ayırım yaparak belirlemek gerekmektedir. İlk olarak tersaneci ipoteği bir geminin yapımından kaynaklanan alacakları teminat altına almak için kurulabilir. Bu durumda tersaneci ipoteğinin konusu TTK m. 1054 vd'da düzenlenen yapı ipoteğinin konusu ile aynıdır⁶⁸⁴. Buna göre tersaneci ipoteği, tamamlandığında on sekiz gros tonilato veya üzerinde tescilli caiz yapı halindeki gemiler üzerinde kurulabilir⁶⁸⁵.

İkinci olarak tersaneci ipoteği bir geminin onarımından kaynaklan alacakları teminat altına almak için kurulabilir. Bu durumda ise tersaneci ipoteğinin konusu

---

⁶⁸¹ Aksi yöndeki görüş için bkz. Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 228. Yazar TMK m. 896-897 hükümlerinin tersaneci ipoteği için uygulanmasının mümkün olmadığını, TTK m. 1013/II'nin özensiz bir şekilde kaleme alındığını savunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 228-229.

⁶⁸² Yakşı, *İpotek*, s. 89.

⁶⁸³ Yakşı, *İpotek*, s. 89.

⁶⁸⁴ Yakşı, *İpotek*, s. 25 vd; Okay, *Deniz*, s. 188.

⁶⁸⁵ Topsoy, *Deniz*, s. 196.

TTK m. 1014 vd. düzenlenen sözleşmeye dayalı gemi ipoteğinin konusu ile aynı olur. Buna göre tersaneci ipoteği, sicile kayıtlı ve TTK m. 931 anlamındaki gemiler üzerinde kurulabilir⁶⁸⁶. Söz konusu sicil MGS ve TUGS'dir⁶⁸⁷. Sonuç olarak, TTK m. 931 anlamındaki gemi tanımına uymayan su araçlarının yapım veya onarımından kaynaklanan alacaklardan dolayı tersaneci ipoteği kurulamaz⁶⁸⁸.

Onarımı yapılan geminin yabancı bir sicile kayıtlı olması durumunda tersaneci ipoteğinin kurulup kurulamayacağı; “*Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki Kanun*” (MÖHUK) m. 22 uyarınca, geminin kayıtlı olduğu sicil yeri hukukuna göre belirlenir. Buna göre; yapımı Türkiye’de bir tersanede gerçekleşen yapı üzerinde, MÖHUK m. 22 uyarınca, tersaneci ipoteğinin kurulması Türk Hukuku’na göre belirlenir⁶⁸⁹.

Tersaneci ipoteği yalnızca yapımı veya onarımı yapılan gemi üzerinde kurulabilir. Dolayısıyla yapım veya onarımdan doğan alacaklar için başka bir gemi üzerinde tersaneci ipoteği kurulması mümkün değildir⁶⁹⁰. Ancak bu alacakları teminat altına almak amacıyla tarafların anlaşmasıyla sözleşmeye dayalı gemi ipoteği kurulabilir. Yapının mülkiyetinin tersane sahibine ait olması durumunda; yine, yapının üzerinde tersaneci ipoteğinin kurulması mümkün değildir⁶⁹¹.

TTK m. 935/II b. b uyarınca “... *münhasıran bir kamu hizmetine tahsis edilen Devlet gemileriyle donanmaya bağlı harp gemilerine ve yardımcı gemiler...*” üzerinde yapım veya onarımdan doğan alacakları teminat altına almak için tersaneci ipoteğinin kurulması mümkün değildir⁶⁹².

Tersaneci ipoteğinin kurulabilmesi için gemi yapım ve onarım faaliyetinin gerçekleştirildiği alanın niteliğinin ne olacağı konusu kanunda açıkça belirtilmemiştir. YAZICIOĞLU TTK m. 1013’de gemi ipoteğinin tescilini talep edebilecek kişinin “*tersane sahibi*” terimiyle ifade edildiğine dikkat çekmektedir. Buradan hareketle tersane sahibinin faaliyetlerini “*Tersane, Tekne İmal ve Çekek*

---

⁶⁸⁶ Topsoy, *Deniz*, s. 196.

⁶⁸⁷ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 231.

⁶⁸⁸ Yakşi, *İpotek*, s. 27.

⁶⁸⁹ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 232.

⁶⁹⁰ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 231; Topsoy, *Deniz*, s. 196; Misili, *İnşa*, s. 463; İzveren, *Deniz*, s. 74.

⁶⁹¹ Topsoy, *Deniz*, s. 196; Yakşi, *İpotek*, s. 33; Erbaş Açıkkel, *Gemi İnşa Sözleşmesi*, s. 161 vd; Reisoğlu, *Kanuni İpotek*, s. 12.

⁶⁹² Yakşi, *İpotek*, s. 28.

Yeri Hakkında Yönetmelik’e uygun olarak izne tabi bir tesiste yürütmesi gerektiğini belirtmektedir. Dolayısıyla yazar tersane, tekne imal yeri veya çekek yeri işletme iznine sahip olmayan kişilerin gemi yapım ve onarımından kaynaklanan alacaklarını teminat altına almak için tersaneci ipoteğinin tescilini talep edemeyeceğini savunmaktadır⁶⁹³. Kanaatimizce de bu görüşe katılmak yerinde olur. Ayrıca ifade edilmesi gerekir ki; “*İş Yeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik*⁶⁹⁴”te, gemi iskeleti ve gemi bölümleri imal ve tamir yerlerinin gayrisihhi müessese niteliğinde olduğu belirtilmiştir⁶⁹⁵. Söz konusu yönetmelik uyarınca, bu tür gayrisihhi müesseselerin kurulması ve işletilmesi özel izne ve denetime tabi tutulmuştur.

9.4. Tersaneci İpoteğinin Kurulması

9.4.1. Tersaneci İpoteğinin Kurulmasının Şartları

Tersaneci ipoteği hukukumuzda sadece tersane sahibinin gemi yapım ve onarım sözleşmesinden doğan alacakları için tanınmıştır. Dolayısıyla tersaneci ipoteğinin kurulabilmesi için ilk şart tersane sahibinin gemi veya yapı malikine karşı bir alacak hakkının bulunması ve bu alacağın geminin veya yapının yapım ya da onarımı sonucu meydana gelmiş olmasıdır. Tersaneci ipoteği başka bir sebepten doğan alacağı teminat altına almak için kurulamaz⁶⁹⁶. Örneğin bir tersane sahibi; işletmesinin bir kısmını başka bir işletmeye kiralarsa, söz konusu kira alacaklarını teminat altına almak için tersaneci ipoteğinin tescili isteyemez⁶⁹⁷.

TTK m. 1013/III c. 2 uyarınca “*Geminin yapımı veya onarımı henüz tamamlanmamışsa, bedelin, tamamlanan işi karşılayan bir kısmı ve bedelin kapsamında olmayan giderler için bir teminat ipoteğinin kurulması istenebilir.*”. Burada özellikle dikkat edilmesi gereken husus gemi yapım veya onarım bedeli kapsamında olmayan giderler için ipotek talebinde bulunulabileceğidir. Ancak bu

---

⁶⁹³ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 230. Aynı yönde görüş için bkz. Kerim Atamer, “İnşaatçı İpoteği İle Karşılaştırmalı Olarak Tersane Sahibinin Kanuni İpoteği”, *Prof. Dr. Seza Reisoğlu Armağanı*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Ankara 2016, s. 590.

⁶⁹⁴ RG. 10.08.2005/25902.

⁶⁹⁵ 20 metre ve daha uzun boylarda gemi iskeleti ve gemi bölümleri imal ve tamir yerleri, “*Birinci Sınıf Gayrisihhi Müessese*” olarak kabul edilirken; 20 metreden daha kısa boylarda gemi iskeleti ve gemi bölümleri imal ve tamir yerleri, “*İkinci Sınıf Gayrisihhi Müessese*” olarak kabul edilmektedir. Bkz. “*İş Yeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik, Ek-2 Gayrisihhi Müesseseler Listesi*”

⁶⁹⁶ Yakşi, *İpotek*, s. 29; Algantürk, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, s. 71; Kalpsüz, *Rehin*, s. 21; Topsoy, *Deniz*, s. 197; İzveren, *Deniz*, s. 74; Okay, *Deniz*, s. 188.

⁶⁹⁷ Yakşi, *İpotek*, s. 29; Erbaş Açıknel, *Gemi İnşa Sözleşmesi*, s. 289 vd.

giderlerin yapı ya da geminin malikinin menfaatini korumaya yönelik, makul veya zorunlu giderler olması gerekmektedir⁶⁹⁸.

Tersaneci ipoteğinin kurulabilmesi için ikinci şart gemi yapım ve onarım sözleşmesinin bir eser sözleşmesi niteliğinde olmasıdır⁶⁹⁹. Doktrinde özellikle gemi yapım sözleşmesinin hukuki niteliği hakkında çeşitli tartışmalar bulunmaktadır⁷⁰⁰. Yargıtay ise hiç bu tartışmalara girmeden gemi yapım sözleşmelerinin eser sözleşmesi niteliğinde olduğunu kabul etmektedir⁷⁰¹.

Tersaneci ipoteğinin kurulabilmesi için üçüncü şart malikin tersane sahibine yeterli ölçüde teminat göstermemiş olmasıdır. TMK m. 895/IV uyarınca malik yeterli teminat gösterirse tersaneci ipoteğinin tescili istenemez⁷⁰². Bu teminat aynı veya şahsi olabilir⁷⁰³.

Tersaneci ipoteğinin kurulabilmesi için dördüncü şart tersanecinin yapım ve onarım faaliyetiyle yapıda bir değer artışının olmasıdır⁷⁰⁴. Bu nedenledir ki olağan bakım çalışmalarından doğan alacaklar için tersaneci ipoteğinin tescili talep edilemeyecektir. Çünkü bu faaliyetler gemi veya yapı üzerinde bir değer artışı meydana getirmemektedir⁷⁰⁵.

---

⁶⁹⁸ Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 231.

⁶⁹⁹ Kalpsüz, *Rehin*, s. 21; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 983; Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku Dersleri*, s. 632; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Aynı Haklar*, s. 310; Gürsoy, vd., *Eşya*, s. 1052. Aksi yönde görüş için bkz. Safa Reisoğlu, *Türk ve İsviçre Hukukunda Müteahhit ve İşçilerin Kanuni İpotek Hakkı*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları, Ankara 1962, s. 30; Çetiner, *Teminat*, s. 252; Can, *Deniz*, C. I, s. 148.

⁷⁰⁰ Gemi yapım sözleşmesinin hukuki niteliği hakkındaki görüşler ve tartışmalar için bkz. Erbaş Açıklık, *Gemi İnşa Sözleşmesi*, s. 22 vd.; Yakşi, *İpotek*, s. 30 vd.

⁷⁰¹ Yargıtay HGK. E. 128-42, K. 138, T. 19.12.1951 (karar için bkz. Erbaş Açıklık, *Gemi İnşa Sözleşmesi*, s. 22.).

⁷⁰² Topsoy, *Deniz*, s. 197; Tekil, *Deniz*, s. 49; İzveren, *Deniz*, s. 76; Okay, *Deniz*, s. 188.

⁷⁰³ Uyumaz, "Yapı (İnşaatçı) İpoteği", 244; Yakşi, *İpotek*, s. 45; Reisoğlu, *Kanuni İpotek*, s. 99; Kalpsüz, *Rehin*, s. 28. YAZICIOĞLU üçüncü kişinin kefaletinin yeterli bir teminat teşkil edemeyeceğini ileri sürmektedir (Bkz. Yazıcıoğlu, *Deniz*, s. 237). Ancak doktrinde yapım ve onarıma ilişkin ipotekle teminat altına alınmak istenen alacağı karşılayacak miktarda ilk talepte ödeme kaydı içeren banka teminat mektubu yeterli bir teminat olarak kabul edilmektedir (Bkz. Misili, *İnşa*, s. 459).

⁷⁰⁴ Ayan, *Eşya*, C. III, s. 236; Aybay ve Hatemi, *Eşya Hukuku*, s. 289. Kanundan doğan söz konusu ipoteğin tescilini talep hakkının ileri sürülebilmesi için yapıda değer artışının aranmayacağı yönündeki görüşler için bkz. Yakşi, *İpotek*, s. 48; Reisoğlu, *Kanuni İpotek*, s. 49; Çetiner, *Teminat*, s. 253; Davran, *Rehin Hukuku Dersleri*, s. 59; Altay ve Eskiocak, *Türk Medeni Hukukunda Taşınmaz Rehni*, s. 280.

⁷⁰⁵ Kalpsüz, *Rehin*, s. 22.

9.4.2. Tersaneci İpoteğinin Tescili

Daha önce de belirtildiği üzere TTK m. 1013/I uyarınca tersane sahibine verilen hak ipoteğin tescilini talep etme hakkıdır. Bu nedenle tersaneci ipoteği ancak sicile tescille doğar. Söz konusu tescil kurucu niteliktedir.⁷⁰⁶

Tersaneci ipoteğinin sicile tescil edilebilmesi için (TMK m. 895/III uyarınca) “...alacağın malik tarafından kabul edilmiş veya mahkemece karara bağlanmış olması şarttır.”⁷⁰⁷. Başka bir ifadeyle, alacak çekişmesiz olmalıdır⁷⁰⁸.

Tersaneci ipoteği yapı halindeki gemiler üzerinde kurulacak ise YHGS’ye, gemi üzerinde kurulacak ise MGS’ye veya TUGS’ye tescil edilir. Bağlama kütüğüne tescil edilmek suretiyle tersaneci ipoteğinin kurulması mümkün değildir⁷⁰⁹.

Tersaneci ipoteğinin tescilini talep etme hakkı TTK m. 1013 c.1 uyarınca tersane sahibine tanınmıştır. İşçilerin, mühendislerin ve alt yüklenicilerin (tersane sahibinin taşeronlarının) tersaneci ipoteğini talep etme hakları bulunmamaktadır⁷¹⁰. Nitekim yasama gerekçesinde bu durum “...4721 sayılı Kanunda böyle bir ipotek hakkının işçilere de tanınmış olmasına rağmen, Alman hukukuna uygun olarak bu hakkın sadece tersane sahibine bahşedilmesi prensibi korunmuştur. Türk Medenî Kanununa yapılan yollamalar bu sonucu değiştirecek nitelikte değildir...”⁷¹¹ şeklinde ifade edilmiştir.

Tersaneci ipoteğinin tescil talebi GSN m. 85/I uyarınca dilekçe ile yazılı olarak yapılacaktır⁷¹². Tersaneci ipoteğinin tescil talebi; ipotek yapı üzerinde kuruluyorsa yapının inşasının devam ettiği yerin bağlı olduğu YHGS müdürlüğüne, gemi

---

⁷⁰⁶ Kalpsüz, *Rehin*, s. 28; Topsoy, *Deniz*, s. 197; Kaner, *Deniz*, s. 56; Yakşi, *İpotek*, s. 70; Reisoğlu, *Kanuni İpotek*, s. 83; Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 89; Sirmen, *Eşya*, s. 657; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 987.

⁷⁰⁷ Topsoy, *Deniz*, s. 197; Yakşi, *İpotek*, s. 72; Kalpsüz, *Rehin*, s. 30.

⁷⁰⁸ Uyumaz, “Yapı (İnşaatçı) İpoteği”, 241; Yakşi, *İpotek*, s. 66; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 123.

⁷⁰⁹ Yakşi, *İpotek*, s. 70.

⁷¹⁰ Kalpsüz, *Rehin*, s. 21; Okay, *Deniz*, s. 188; Yakşi, *İpotek*, s. 70; Kara, *Deniz*, s. 95. Aksi yönde görüş için bkz. Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 105; Misili, *İnşa*, s. 465.

⁷¹¹ www.lexpera.com E.T. 17.06.2021.

⁷¹² Kalpsüz, *Rehin*, s. 29; Yakşi, *İpotek*, s. 71; Altay ve Eskiocak, *Türk Medeni Hukukunda Taşınmaz Rehni*, s. 268; Tek, *Ulaşım Araçlarının İpoteği*, s. 130; Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 91.

üzerinde kurulacaksa da geminin kayıtlı bulunduğu MGS veya TUGS müdürlüğüne yapılmalıdır⁷¹³.

Tersane sahibi, ipoteğin tescili için başvurduğunda talebin hukuki nedenini belgelendirmelidir. Yani alacağın bir gemi yapım ve onarım alacağı olduğuna dair eser sözleşmesini, malik tarafından alacağın kabul edildiğine dair belgeyi veya malikin alacağı kabul etmemesi halinde alacağı karara bağlayan mahkeme ilamını sicil müdürlüğüne sunmalıdır⁷¹⁴.

TMK m. 895/II uyarınca tersaneci ipoteğini talep etme hakkı, (işin üstlenilmesinden başlayarak) yüklenilen işin tamamlanmasından sonraki üç ay sonuna kadar ileri sürülmelidir. Doktrinde işin üstlenilmesi ve bitirilmesinden ne anlaşılacağına dair farklı görüşler ileriye sürülmüştür⁷¹⁵. Bizim de katıldığımız görüşe göre işin üstlenilmesinden anlaşılması gereken, malik ile tersane sahibi arasında eser sözleşmesinin yapıldığı andır⁷¹⁶. İpoteğin tescil talebinin ileri sürülebilmesi için fiilen yapım işlerine başlanması aranmamaktadır⁷¹⁷. İşin bitmesinden anlaşılması gereken ise yapının teslim tarihidir⁷¹⁸. Kanunda belirtilen üç aylık süre hak düşürücü süre niteliğindedir⁷¹⁹.

Tersane sahibi, ipoteğin tescilini talep etme hakkını temin amacıyla YHGS'ye geçici tescil şerhi verilmesini sağlayabilir. Bu şerh ile üç aylık hak düşürücü sürenin geçmesi engellenmiş olacaktır. Aynı zamanda söz konusu şerh ile ipoteğin tescilini talep etme hakkı üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilecek ve ipoteğin sırası da şerh tarihine göre belirlenecektir⁷²⁰. TTK m. 978 uyarınca “*Şerh, bir ihtiyati tedbir kararına yahut şerh sonucunda gemisi veya hakkı sınırlanan kişinin onayına dayalı*

---

⁷¹³ Yakşı, *İpotek*, s. 71-72.

⁷¹⁴ Yakşı, *İpotek*, s. 72; Kalpsüz, *Rehin*, s. 30.

⁷¹⁵ Doktrindeki farklı görüşler için bkz. Yakşı, *İpotek*, s. 73-74.

⁷¹⁶ Saymen ve Elbir, *Türk Eşya Hukuku Dersleri*, s. 592; Can, *Deniz*, C. I, s. 148; Reisoğlu, *Kanuni İpotek*, s. 83; Kalpsüz, *Rehin*, s. 22 yazar bu durumda yani eser sözleşmesinin yeni kurulduğu sıralarda ipotek kurulmasının mümkün olduğunu, bunun gelecekteki bir alacağın teminat altına alınmasına yönelik bir ipotek niteliğinde olduğunu belirtmektedir.

⁷¹⁷ Uyumaz, “Yapı (İnşaatçı) İpoteği”, 245.

⁷¹⁸ Yargıtay vermiş olduğu bir kararda söz konusu üç aylık hak düşürücü sürenin başlangıcını yapının teslim tarihi olarak kabul etmiştir. “...*Alacağın dayanağı imalât 22.01.2004 tarihinde teslim edildiğine göre bu tarihten itibaren üç aylık süre içinde...*” Yargıtay 15. H.D. E. 2006/6606, K. 2008/960, T. 18.02.2008, E.T. 15.06.2021 (www.lexpera.com).

⁷¹⁹ Reisoğlu, *Kanuni İpotek*, s. 87; Kara, *Deniz*, s. 96; Altay ve Eskiocak, *Türk Medeni Hukukunda Taşınmaz Rehni*, s. 280; Aksoy, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, s. 92; Sirmen, *Eşya*, s. 658; Yakşı, *İpotek*, s. 24; Akıncı, *İpotek*, s. 209.

⁷²⁰ Misili, *İnşa*, s. 464.

olarak verilir. İhtiyati tedbir kararının verilmesinde hakkın tehlikede olduğuna dair yaklaşık ispat şartı aranmaz.”.

9.5. Tersaneci İpoteğinin Kapsamı

Tersaneci ipoteği kapsam yönünden önceki bölümlerde incelenen sözleşmeye dayalı gemi ipoteği ve yapı ipoteğinden farklı değildir. Ancak burada özellikle dikkat edilmesi gereken husus; gemi yapımı durumunda TTK m. 1056 (yapı ipoteğinin kapsamı) hükümlerinin, gemi onarım durumunda ise TTK m. 1020-1029 arasındaki (sözleşmeye dayalı gemi ipoteğinin kapsamı) hükümlerinin uygulanacağıdır⁷²¹.

9.6. Tersaneci İpoteğinin Sırası

Daha önce de belirtildiği üzere gemiler üzerindeki rehin hakları arasındaki sıra TTK m. 1389-1397 hükümlerine göre belirlenir. TTK m. 1389/I uyarınca, geminin icra yoluyla satışından elde edilen miktar “...bütün alacaklıların alacağını ödemeye yetmezse, icra dairesi, alacaklıların bir sıra cetvelini yapar.”. Buna göre ilk olarak TTK m. 1393 uyarınca “Sıra cetvelinin dördüncü sırasına, gemi, cebri icra yoluyla satış sırasında bir tersanenin zilyetliğinde bulunuyorsa, tersane sahibinin, 1013 üncü madde uyarınca kanuni ipotekle ... teminat altına alınmış alacakları kaydedilir.”. Böylece tersane sahibinin ipotek hakkı diğer ipotek alacaklılarından önce gelmiş olacaktır. Gerçekten de söz konusu hüküm hakkaniyet açısından da yerindedir. Çünkü diğer ipotek alacaklıları tersane sahibinin faaliyetleri sonucu meydana gelen değer artışından yararlanmaktadır. Ayrıca bu hükümle gemi inşa sanayisi de teşvik edilmiş olmaktadır⁷²².

İkinci olarak TTK m. 1395/I uyarınca “Sıra cetvelinin altıncı sırasına, akdi veya kanuni bir rehin hakkı ile teminat altına alınmış olup da 1390 ilâ 1394 üncü maddelere girmeyen alacaklar kaydedilir.”. Burada düzenlenen durum cebri icra yoluyla satış gerçekleşirken geminin tersane sahibinin zilyetliğinde olmamasıdır⁷²³. Yani tersaneci ipoteği daha önceki tarihlerde gemi yapım ve onarım faaliyetleri nedeniyle tescil edilmişse diğer ipoteklerle birlikte altıncı sıraya kaydedilecektir⁷²⁴.

---

⁷²¹ Yakşı, *İpotek*, s. 89.

⁷²² Yakşı, *İpotek*, s. 83.

⁷²³ Yakşı, *İpotek*, s. 84; Atamer, *İpotek*, s. 294.

⁷²⁴ Atamer, *İpotek*, s. 294.

TMK m. 896 uyarınca “*Hakları değişik tarihlerde tescil edilmiş olsa bile zanaatkârlar ve yükleniciler, kanunî ipotekten yararlanma bakımından kendi aralarında aynı sırada sayılırlar.*”. Bu hüküm TTK m. 1013/II’de yapılan atıf nedeniyle tersaneci ipoteği için de uygulama alanı bulur. Ancak söz konusu hükmün TTK m. 1393’te belirtilen, geminin cebri icra yoluyla satışı sırasında tersane sahibinin zilyetliğinde bulunması durumunda uygulanamayacağı kabul edilmelidir. Çünkü TTK m. 1393/I uyarınca geminin cebri icra ile satışı sırasında bir tersane sahibinin zilyetliğinde bulunması durumunda, söz konusu tersane sahibinin ipotek hakkı sıra cetvelinde dördüncü sırada yer alır. Geminin, aynı anda iki farklı tersane sahibinin zilyetliğinde bulunması mümkün olmayacağından, TMK m. 896 hükmünün uygulanması da mümkün değildir⁷²⁵. Buna göre; TTK m. 1395/I uyarınca, birden fazla tersane sahibinin farklı zamanlara ait yapım ve onarım alacaklarından doğan tersaneci ipotekleri, sıra cetvelinde altıncı sırada olması durumunda TMK m. 896 hükmü uygulanır⁷²⁶. YAKŞI, söz konusu durumda TTK m. 1395/I uyarınca tersane sahiplerinin alacaklarının altıncı sırada olacağını yani aynı sırada olacaklarını, bu nedenle TMK m. 896’ya ihtiyaç duyulmayacağını ileri sürmektedir⁷²⁷. Kanaatimizce; TTK m. 1395/I’de bahsedilen sıra, rehnin paraya çevrilmesi esnasında icra dairesi tarafından yapılan sıra cetvelidir. Bu sıranın içerisinde sözleşmeye dayalı gemi ipotekleri ve kanuni gemi ipotekleri farklı sıralı derecelerde⁷²⁸ bulunmaktadır. Dolayısıyla TMK m. 896 hükmü tersaneci ipoteği bakımından işlevselliğini korumaktadır.

---

⁷²⁵ Yakşı, *İpotek*, s. 85.

⁷²⁶ KALPSÜZ durumu bir örnek üzerinden açıklamaktadır. Konunun anlaşılabilirliğinin artması için söz konusu örneğin aktarılması yerinde olacaktır. “*Mesela yapı halinde bulunan bir gemi üzerinde 1. Derecede 45.000 TL değerinde bir sözleşmeye dayalı ipotek, 2. Derecede 20.000 TL değerinde tersaneci ipoteği, 3. Derecede 25.000 TL değerinde yine sözleşmeye dayalı ipotek ve daha sonra biri 30.000 TL diğeri 70.000 TL değerinde iki tane daha tersaneci ipoteği olsun. Rehnin paraya çevrilmesi durumunda 130.000 TL elde edilmişse sırasıyla ipotek alacaklılarına: 45.000 TL + 20.000 TL + 25.000 TL + 30.000 TL + 10.000 TL düşecektir. TMK m. 896 hükmü dolayısıyla bütün inşaat alacaklılarının, kanuni ipotek hakları ayrı ayrı ve değişik tarihlerde tescil edilmiş olsalar dahi alacaklarını elde etme hususunda eşit hakka sahip olacaklarından, satış bedelinden kanuni ipotek alacaklılarına düşen toplam 60.000 TL onlara hep birlikte 120.000 TL tutan alacakları arasındaki orana eşit olarak 10.000 TL + 15.000 TL + 35.000 TL = 60.000 TL şekilde dağıtılacaktır.*” Bkz. Kalpsüz, *Rehin*, s. 33-34. Aynı yöndeki görüş için bkz. Tekil, *Deniz*, s. 51; Okay, *Deniz*, s. 195; İzveren, *Deniz*, s. 74.

⁷²⁷ Yakşı, *İpotek*, s. 83.

⁷²⁸ Sıra ve derece kavramları konusunda detaylı bilgi için bkz. Serdar Gören, *Rehin Türü Olan İpotek*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2018, s. 114 vd.

Geminin icra yoluyla satışından elde edilen miktardan tersane sahibinin hiç veya yeteri kadar yararlanamaması durumunda nasıl bir yol izleneceği konusunda TTK'da bir düzenleme bulunmamaktadır. Doktrinde bizim de katıldığımız bir görüşe göre; bu konu (TTK m. 1013/II'nin TMK m. 895-897'ye yaptığı atıf dolayısıyla) TMK m. 897/I uyarınca çözümlenmelidir. Buna göre tersane sahibi rehlin paraya çevrilmesi sonucunda alacağını tamamen alamayacak olursa; tersane sahibinin söz konusu zararını bilen veya bilmesi gereken önceki sıradaki ipotek alacaklıları tazmin yükümlülüğü altına girer. Söz konusu yükümlülük; yapıya veya gemiye giren malzeme ve emek göz önünde bulundurularak, geminin değerinden onun önceki değeri düşüldükten sonra kalan kısma (katma değer) göre belirlenir⁷²⁹.

Tersane sahibi TTK m. 897/I uyarınca sahip olduğu talep hakkını dava ile ileri sürebilir. Ancak bunun için davanın, geminin icra yoluyla satılmasından sonra açılması ve tazmin yükümlülüğü altında birden fazla ipotek alacaklısı varsa hepsine birden yöneltilmesi gerekmektedir⁷³⁰.

Doktrinde TMK m. 897/I uyarınca açılacak olan davanın hukuki niteliği konusunda farklı görüşler vardır. Bizim de katıldığımız ilk görüşe göre; bu durum haksız fiil sorumluluğuna oldukça benzemektedir. Bu nedenle söz konusu dava, haksız fiil sorumluluğu için ön görülen ve TBK m. 72'de belirtilen zamanaşımı süresine tabidir⁷³¹. Diğer bir görüş ise bu davanın İİK m. 277 vd. anlamında bir iptal davası niteliğinde olduğuna ileri sürmektedir. Buna göre tersane sahibi; yapı işlerinin gemiye kazandırdığı değer ölçüsünde, önceki sırada bulunan ipotek alacaklılarına karşı iptal davası açabilir⁷³².

---

⁷²⁹ Can, *Deniz*, C. I, s. 150; Yakşi, *İpotek*, s. 83 dn. 420; Oğuzman, vd., *Eşya*, s. 990; Sirmen, *Eşya*, s. 660; Erbaş Açıknel, *Gemi İnşa Sözleşmesi*, s. 328; Kalpsüz, *Rehin*, s. 35.

⁷³⁰ Uyumaz, "Yapı (İnşaatçı) İpoteği", 253; Ayan, *Eşya*, C. III, s. 239; Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni Haklar*, s. 325.

⁷³¹ Hatemi, Serozan, Arpacı, *Eşya Hukuku*, s. 744; Reisoğlu, *Kanuni İpotek*, s. 208; Gürsoy, vd., *Eşya*, s. 1063; Can, *Deniz*, C. I, s. 150.

⁷³² Köprülü ve Kaneti, *Sınırlı Ayni Haklar*, s. 325.

10. SONUÇ

Gemi ipoteği; bir alacağı teminat altına almak için, sicile kayıtlı bir gemi veya gemi payı üzerinde kurulan ve alacak yerine getirilmediği takdirde geminin paraya çevrilmesi yoluyla alacağın karşılanmasını sağlayan aynı bir haktır. Gemi ipoteği TTK m. 1014-1053 arasında düzenlenmiştir. Bununla birlikte TTK m. 1013'te tersane sahibinin ipotek hakkı (tersaneci ipoteği) ve TTK m. 1054-1058 arasında yapı halindeki gemiler üzerinde ipotek (yapı ipoteği) düzenlenmiştir.

Gemi ipoteğinin hukuki niteliği açısından üç özelliği dikkat çekmektedir. İlk olarak gemi ipoteği bir teminat ipoteği niteliğini taşımaktadır. Buna karşın gemi ipoteğinin tedavül ipoteği şeklinde kurulması mümkün değildir. Çünkü Hukukumuzda gemiler tedavüle çıkarılacak bir değer olarak görülmemektedir.

İkinci olarak gemi ipoteği sicilli bir rehin türüdür. Her ne kadar TTK m. 936 uyarınca gemiler taşınır eşya olarak kabul edilmişse de sicile kayıtlı olan gemiler üzerinde teslim bağı rehin kurulamamaktadır. Bununla birlikte gemi ipoteği sicilli bir taşınır rehni türü de olmayıp birçok yönden taşınmaz ipoteğine yaklaşan, kendine özgü sicilli bir rehin türüdür.

Üçüncü olarak gemi ipoteği alacağa bağlı fer'i bir hak niteliğindedir. Bu nedenle alacağın sona ermesiyle birlikte gemi ipoteği de sona erer.

Üzerinde ipotek kurulacak gemi TTK m. 931/I'de tanımlanan ve sicile kayıtlı olan gemilerdir. Üzerinde ipotek kurulacak olan geminin kayıtlı olduğu siciller Milli Gemi Sicili (MGS) ve Türk Uluslararası Gemi Sicilidir (TUGS). Söz konusu sicillerden herhangi birine kayıtlı olmayan gemiler üzerinde gemi ipoteği kurulamayacaktır. Bu kapsamda Bağlama Kütüğü'ne kayıtlı gemiler üzerinde ipotek kurulması mümkün değildir.

Gemi ipoteğinin kurulması TTK m. 1015'te düzenlenmiştir. Ancak bu hüküm sözleşmeye dayalı gemi ipoteğinin kurulmasına ilişkindir. Söz konusu hüküm uyarınca gemi ipoteği taraflar arasında yapılacak bir sözleşme ve ipoteğin sicile tescili ile kurulur. İpotek sözleşmesi olarak isimlendirilen bu sözleşme, kanunda unsurlarıyla düzenlenmediği için isimsiz sözleşme niteliğindedir. Aynı zamanda taraflar bir borcun doğması amacıyla sözleşme yaptıkları için bir borç sözleşmesi niteliğini taşımaktadır. Fakat sözleşmenin taraflarından biri her zaman borç altına girerken diğer taraf bazı şartların gerçekleşmesi halinde borç altına gireceği için

eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğindedir. Sözleşmenin tarafları ise gemi maliki ile ipotek alacaklısıdır. Söz konusu sözleşmenin şekli bakımından TTK yazılı şekilde yapılma ve imzaların noterce onaylanması şartını ön görmüştür. İpotek sözleşmesinin gemi sicil müdürlüğünde yapılması da mümkündür.

Gemi ipoteğinin kurulabilmesi ipotek sözleşmesi tek başına yeterli olmayıp ipoteğin gemi siciline tescil edilmesi gerekir. Bu tescil gemi ipoteği açısından kurucu niteliktedir.

Gemi ipoteğinde, teminatın kapsamını iki açıdan ele almak mümkündür. Bunlar teminatın konusu yönünden kapsamı ve teminatın alacak yönünden kapsamı şeklindedir. Teminatın konusu yönünden kapsamı TTK m. 1020-1029 maddelerince belirlenmiştir. TTK m. 1020/I uyarınca TMK'nın 862. ve 863. maddeleri de uygulama alanı bulur. Söz konusu maddeler TMK'nın taşınmaz rehniyle ilgili hükümleridir. Bu yönüyle ipoteğin kapsamına geminin bütünleyici parçaları ve eklentileri, gemi kira bedelleri, kamulaştırma bedeli ve tazminat alacakları ile sigorta tazminatı girmektedir.

Teminatın konusu yönünden kapsamında özellikle sigorta tazminatının ayrıcalıklı bir yeri vardır. Bu nedenle sigorta tazminatı TTK'da ayrıntılı hükümlerle düzenlenmiştir. Sigorta tazminatı açısından ipotek alacaklısının durumu ipoteğin sigortacıya bildirilip bildirilmemesine göre farklılık göstermektedir. Her ne kadar sigortacı gemi üzerindeki ipotekleri bilmediğini ileri süremese de ipoteğin sigortacıya bildirilmesi ile ipotek alacaklısına çok daha geniş bir güvence sağlanmaktadır.

Teminatın alacak yönünden kapsamı TTK m. 1018/I uyarınca, TMK m. 875/I ve m. 876 maddelerince belirlenmiştir. Bu yönüyle gemi ipoteği anapara, takip giderleri, gecikme faizi, sözleşmesel faiz, alacaklının geminin korunması için yaptığı masraflar, sigorta primleri ve sigortacıya yapılan diğer ödemeler ile ikincil edimleri teminat altına alır.

Gemi ipoteğinin derecesi konusunda taşınmaz ipoteğinde kabul edilen sabit dereceler sistemi geçerlidir. Söz konusu duruma TTK m. 1017'de, TMK'nın taşınmaz rehni hükümlerine atıf yapılmak suretiyle işaret edilmiştir. Buna göre gemi ipoteğinin derecesi TMK m. 870-872 hükümleri çerçevesinde belirlenmektedir.

Gemi ipoteğinin hükümleri TTK m. 1030-1037 arasında alacağın muaccel olmasından önce ve alacağın muaccel olmasında sonra olmak üzere iki ana başlık altında düzenlenmiştir.

Alacağın muaccel olmasından önce ipotek alacaklısına, gemi maliki aleyhine bazı haklar tanınmıştır (TTK m. 1030). Bu haklar gemi veya tesisatının kötüleşmesi ya da kötüleşmesinden endişe duyulması durumlarına yöneliktir. Ayrıca ipotek alacaklısına, üçüncü kişiler aleyhine belirli şartlar halinde, fiilin önlenme davası açma hakkı tanınmıştır (TTK m. 1031).

Alacağın muaccel olmasından önce geminin malikine ise def'ide bulunma hakkı (TTK m. 1031) ve alacağın muacceliyeti için bildirimde bulunma hakkı tanınmıştır (TTK m. 1032).

Alacağın muaccel olmasından sonra gemi malikine bazı şartlar altında borcu ödeme hakkı ve belgelerin verilmesini istem hakkı tanınmıştır. Ayrıca ipotek alacaklısı, ipotekle teminat altına alınan alacağın muaccel hale gelmesine rağmen alacak ödenmezse TTK m. 1014/I c. 2 uyarınca cebri icra yoluna başvurabilecektir.

Gemi ipoteğinin devri TTK m. 1038-1040 arasında düzenlenmiştir. Buna göre gemi ipoteği tarafların iradeleri sonucu ipotekli alacağın devredilmesi suretiyle devredilebilir. Kural olarak alacak ipoteksiz ve ipotek de alacaksız devredilemez. Ancak üst sınır ipoteğinde alacak, alacağın devrine ilişkin genel hükümlere (TBK m. 183 vd.) göre de devredilebilir. Bu durumda gemi ipoteği alacakla birlikte geçmemektedir.

Gemi ipoteğinin değiştirilmesi TTK m. 1041-1043 arasında düzenlenmiştir. Söz konusu hükümler uyarınca gemi ipoteği; ipoteğin içeriğinin değiştirilmesi, derecesinin değiştirilmesi ve ipotekli alacağın değiştirilmesi suretiyle değiştirilebilir.

TTK'da tek tip bir gemi ipoteği öngörülmesine rağmen uygulamadaki ihtiyaçlara cevap verebilmek için, özel düzenlemeler getirilmiştir. Öyle ki bu özel düzenlemeler, doktrinde çoğunlukla gemi ipoteğinin özel türleri olarak isimlendirilmektedir. Bunlar; birlikte gemi ipoteği, üst sınır ipoteği, kıymetli evraka bağlı alacak ipoteği, yabancı para ipoteği ve sabit değerli gemi ipoteği şeklindedir.

TTK m. 1021/I'de ifade edildiği üzere, bir alacak için birden çok gemi veya gemi payının ipotek edilmesi durumunda bunlardan her birinin borcun tamamından sorumlu olması birlikte gemi ipoteği olarak nitelendirilmektedir. Birlikte gemi

ipoteği bazı yönleriyle birlikte taşınmaz ipoteğinden ayrılır. Birlikte taşınmaz ipoteğinin kurulabilmesi için taşınmazların aynı kişiye ait olması veya taşınmazların borçtan müteselsil sorumlu olan kişilere ait olması gerekir. Birlikte gemi ipoteği açısından ise böyle bir zorunluluk öngörülmemiştir.

TTK m. 1016/III uyarınca gemi ipoteğinin, üst sınır ipoteği şeklinde kurulması mümkündür. Buna göre alacağın miktarının belirli olmadığı veya değişken olduğu durumlarda alacak miktarının üst sınırı belirlenerek gemi siciline tescil edilmek suretiyle üst sınır ipoteği kurulabilir.

TTK m. 1014/I uyarınca kıymetli evraka bağlı bir alacağı teminat altına almak için gemi ipoteği kurulabilir. Kural olarak her türlü kıymetli evrak için gemi ipoteğinin kurulması mümkündür. Bununla birlikte yeni TTK m. 504'te tahviller yönünden bir kısıtlama ön görülmüştür. Söz konusu hüküm uyarınca gemi ipoteği, sadece emre veya hamiline yazılı tahviller için kurulabilir.

TTK m. 1016/IV uyarınca yabancı para üzerinden gemi ipoteği kurulabilir. İpotek hakkının hangi yabancı para birimi üzerinden kurulacağı, Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenir.

TTK m. 1016/II uyarınca, vadesi geldiğinde Türk lirası ile ödenecek borçlarda; ipotekli geminin karşılayacağı alacak ve ikincil borçların miktarının altın veya yabancı para ölçüsüyle belirlenmesi yoluyla, sabit değerli gemi ipoteği kurulabilir.

Gemi ipoteğinin sona ermesi TTK m. 1044-1053 arasında düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra TTK'nın farklı maddelerinde gemi ipoteğinin sona ermesine neden olacak hükümler ön görülmüştür. Bu kapsamda gemi ipoteğini sona erdiren sebeplerin; genel sebepler ve deniz ticareti hukukuna özgü sebepler olarak ele alınması mümkündür.

TTK m. 1054-1058'de düzenlenen yapı ipoteği; yapı halindeki gemiler üzerinde kurulan ipotektir. Söz konusu ipoteğin düzenlenmesinin temel amacı gemi inşa sanayisinin gelişmesini desteklemektir. Üzerinde ipotek kurulabilecek olan yapı konusunda TTK m. 1054 uyarınca birtakım kısıtlamalar öngörülmüştür. Yapı ipoteği YHGS'ye tescil ile kurulmaktadır. Bu tescil ipotek bakımından kurucu niteliktedir.

TTK m. 1013'te düzenlene tersaneci ipoteği, tersane sahibinin geminin yapım ve onarımından kaynaklanan alacaklarını teminat altına almak için kurulmaktadır. Tersane sahibinin bu ipoteğin tescilini talep etme hakkı kanundan

kaynaklanmaktadır. Tersane sahibinin ipoteğin tescilini talep edebilmesi için bazı şartların bir araya gelmesi gerekmektedir. Tersaneci ipoteğinin kurulabilmesi için ilk şart, tersane sahibinin gemi veya yapı malikine karşı bir alacak hakkının bulunması ve bu alacağın geminin veya yapının yapım ya da onarımı sonucu meydana gelmiş olmasıdır. İkinci şart gemi yapım ve onarım sözleşmesinin bir eser sözleşmesi niteliğinde olmasıdır. Üçüncü şart malikin tersane sahibine yeterli ölçüde teminat göstermemiş olmasıdır. Ve son olarak dördüncü şart ise tersanecinin yapım ve onarım faaliyeti sonucu, yapıda bir değer artışının olmasıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, Faruk, *Rehin Hukuku Dersleri*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017.
- Akçura Karaman, Tuba, *Gemi ve Hava Araçları İpoteği ve Motorlu Taşıt Rehni (Taşınır İpoteği)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.
- Akdeniz, Murat, “Döviz Üzerinden Gemi İpoteği”, *Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 1998, ss. 1-10.
- Akdoğan, N. Elif, *Türk Hukukunda Gemi İpoteğinin Kapsamı*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003.
- Akıncı, Sami, *Türk Hukukunda Gemi İpoteği*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Ankara 1958.
- Akipek, Jale G. ve Turgut Akıntürk, *Eşya Hukuku*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2009.
- Aksoy, Emrah Sami, *Yapı Halindeki Gemilerin Rehni*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.
- Algantürk Light, S. Didem, “Bağlama Kütüğü Uygula Yönetmeliği Hakkında Değerlendirmeler”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi sosyal Bilimler Dergisi*, 2/16, 2009, ss. 49-64.
- Algantürk Light, S. Didem, “TTK. Tasarısı’nın Deniz Ticareti Başlıklı Beşinci Kitabı İle Getirilen Düzenlemeler ve Değerlendirmeler”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2006/2, ss. 123-145.
- Algantürk, S. Didem, *Türk ve İngiliz Hukukunda Gemi İpoteğinin Yeri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996.
- Altay, Sümer ve Ali Eskiocak, *Türk Medeni Hukukunda Taşınmaz Rehni*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2007.
- Arkan, Sabih, “İpotekli Gayrimenkulün Sigortalıması Halinde Alacaklının Hukuki Durumu”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 1988, ss. 63-82.
- Arkan, Sabih, *Ticari İşletme Hukuku*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2017.
- Arseven, Haydar, *Deniz Ticareti Hukuku Dersleri*, Menteş Kitabevi, İstanbul 1961.
- Atamer, Kerim, “Deniz Sigortaları’na İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Kaynakları”, *Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegan Kender’e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı*, Çizgi Basım Yayın, İstanbul 2007, ss. 314-329.
- Atamer, Kerim, “İnşaatçı İpoteği İle Karşılaştırmalı Olarak Tersane Sahibinin Kanuni İpoteği”, *Prof. Dr. Seza Reisoğlu Armağanı*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Ankara 2016, ss. 561-616.
- Atamer, Kerim, *Deniz Hukukunda Cebri İcra*, Arıkan Yayınları, İstanbul 2006.
- Atamer, Kerim, *Gemi ve Uçak İpoteğinin Hukuksal Temelleri*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012.
- Ayan, Mehmet, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Mimoza Yayınları, Konya 2015.
- Ayan, Mehmet, *Eşya Hukuku*, C. III Sınırlı Ayni Haklar, Mimoza Yayınları, Konya 2014.
- Aybay, Aydın ve Hüseyin Hatemi, *Eşya Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.
- Ayiter, Nuşin, *Eşya Hukuku*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1977.

- Ayyıldız, Fatma Reyyan, *Gemi İpoteği İle Hava Aracı İpoteğinin Karşılaştırılması*, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Yayınlanmamış Havacılık Uzmanlığı Tezi, 2016.
- Bilgeç, Hakan, "Ticari İşletme Envanterinde Bulunan Gemiler Üzerinde Kurulabilecek Sözleşmeye Dayalı Rehin Türleri", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22/1, 2020, ss. 1-55.
- Can, Mertol, *Deniz Ticareti Hukuku*, C. I, İmaj Yayıncılık, Ankara 2003.
- Cansel, Erol, *Türk Menkul Rehni Hukuku*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1967.
- Çağa, Tahir ve Rayegan Kender, *Deniz Ticareti Hukuku I*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2009.
- Çağa, Tahir, *Deniz Ticaret Hukuku I*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi yayınları, İstanbul 1978.
- Çetiner, Bilgehan, *Taşınmaz Teminatı*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2015.
- Davran, Bülent, *Rehin Hukuku Dersleri*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1972.
- Demir, İsmail, "Yeni Bağlama Kütüğü Rejimi Üzerine Değerlendirmeler", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 64/1, 2015, ss. 103-169.
- Deniz Ticaret Vasıtalarının Rehin ve İmtiyazlarıyla Alakalı Bazı Kaidelerin Tevhidi Hakkındaki 10.04.1926 tarihli Brüksel Sözleşmesi, resmi çeviri, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc037/kanuntbmmc037/kanuntbmmc03706468.pdf (E.T. 28.12.2021)
- Doğan, Filiz, "İpotek Açısından Belirlilik İlkesi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 3, 1992, ss. 372-406.
- Erbaş Açikel, Aslıhan, *Gemi İnşa Sözleşmesi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2013.
- Erdem, Mehmet, *Özel Hukukta Zamanaşımı*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012.
- Erdoğan, Belgin, *Roma Eşya Hukuku*, Der Yayınları, İstanbul 2006.
- Eren, Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.
- Eren, Fikret, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- Ergüne, Mehmet Serkan, *Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2002.
- Erman, Hasan, *Eşya Hukuku Dersleri*, Der Yayınları, İstanbul 2011.
- Ertaş, Şeref, *Eşya Hukuku*, Barış Yayınları, İzmir 2011.
- Erzincan, Emre, *Erken Roma Cumhuriyeti'nin Magistratları*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2011.
- Esener, Turhan ve Kudret Güven, *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.
- Gemi Alacaklısı Haklarına ve Gemi İpoteklerine İlişkin 1993 tarihli Cenevre Sözleşmesi, resmi çeviri, <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss226.pdf> (E.T. 28.12.2021)
- Göknül, Mazhar Nedim, *Deniz Ticareti Hukuku*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1935.
- Gören, Serdar, *Rehin Türü Olan İpotek*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2018.

- Gülekli, Yeşim, *İpoteğin Taşınmaz ve Alacak Açısından Kapsamı*, Kazancı Yayınları, Ankara 1992.
- Günel, Mustafa Cahit, *Taşınmaz Rehninin Kapsamı Çerçevesinde Eklentinin Hukuki Durumu*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.
- Gürsoy, Kemal Tahir, Fikret Eren ve Erol Cansel, *Türk Eşya Hukuku*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1978.
- Gürsoy, Kemal Tahir, *Birden Ziyade Gayrimenkulün Aynı Borç İçin İpotek Edilmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara 1978.
- Hatemi, Hüseyin, Rona Serozan ve Abdulkadir Arpacı, *Eşya Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1991.
- Hatemi, Hüseyin, *Eşya Hukuku Meseleleri*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1995.
- Helvacı, İlhan, *Türk Medeni Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2008.
- International Convention on Maritime Liens and Mortgage, Geneva, 6 May 1993, Sözleşme metni, https://unctad.org/system/files/official-document/aconf162d7_en.pdf (E.T. 29.12.2021)
- International Convention for the Unification of Certain rules relating to Maritime Liens and Mortgages, Brussels, 27 May 1967, Sözleşme metni, <http://www.admiraltylawguide.com/conven/liens1967.html> (E.T. 29.12.2021)
- İnceoğlu, M. Murat, “Gemi İpoteğinde Alacaklının Alacak Muaccel Olmadan Önceki Hakları (TTK. m. 909-910)”, *Prof. Dr. Tahir Çağa'nın Anısına Armağan*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2000, ss. 261-277.
- İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, http://katalog.istanbul.edu.tr/client/tr_TR/default_tr/ (Son E.T. 04.10.2021)
- İzveren, Adil, Nisim Franko ve Ahmet Çalık, *Deniz Ticaret Hukuku*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Ankara 1994.
- İzveren, Adil, *Deniz Ticaret Hukuku*, Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisi, Ankara 1966.
- Kalpsüz, Turgut, *Deniz Ticareti Hukuku*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1971.
- Kalpsüz, Turgut, *Gemi Rehni*, Turhan Kitabevi, Ankara 2004.
- Kaner, İnci Deniz, *Deniz Ticareti Hukuku I-II*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2019.
- Kara, Hacı, *Deniz Ticareti Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020.
- Karakadılar, Nejat, *Taşınmaz İpoteği İle Karşılaştırmalı Olarak Gemi İpoteğinde İpotekli Alacaklının Hakları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1993.
- Kaşak, Fahri Erdem ve İpek Güvenç, “Taşınmazların Birlikte Rehni (TMK m. 855)”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1/XXIII, 2019, ss. 61-92.
- Kender, Rayegan ve Ergon Çetingil, *Deniz Ticaret Hukuku Temel Bilgiler*, Arıkan Yayıncılık, İstanbul 2007.
- Kender, Rayegan, Ergon Çetingil ve Emine Yazıcıoğlu, *Deniz Ticaret Hukuku*, C. I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012.

- Kender, Rayegan, Ergon Çetingil, Samim Ünan ve Emine Yazıcıoğlu, “TTK Tasarısının “Deniz Ticareti” Başlıklı 5. Kitabında Yer Alan Hükümler Hakkında” *Deniz Hukuku Dergisi Özel Sayı*, 2006, ss. 1-295.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip, *Türk Medeni Hukukunda Gayrimenkul Satış Vaadi*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1959.
- Köprülü, Bülent ve Selim Kaneti, *Sınırlı Ayni Haklar*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1982-1983.
- Kuntalp, Erden, *Anapara İpoteği ve Üst Sınır (Maksimal) İpotek Ayrımı*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara 1989.
- Kurt, Hayrettin, “Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu’nun Değerlendirilmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2014/2, ss. 271-290.
- Mergen Bayer, Yasemen, *Sigorta Hukukunda Riziko Ağırlaşması*, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2019.
- Misili, Sinan, *Gemi İnşa Sözleşmesinin Kurulması ve Tarafların Borçları*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2014.
- Nitelik, Muhammet Haluk, “Yapı Halindeki Gemiler Üzerinde İpotek”, *5. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Balkan Zirvesi*, Edirne, 13-14 Kasım 2021, ss. 38-47.
- Nomer, Haluk Nami ve Mehmet Serkan Ergüne, *Eşya Hukuku: Zilyetlik-Tapu Sicili-Rehin Hakları-Paylı Mülkiyet*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2015.
- Oğuzman, M. Kemal ve Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.
- Oğuzman, M. Kemal ve Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. II, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.
- Oğuzman, M. Kemal, Özer Seliçi ve Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku*, İstanbul 2016.
- Okay, M. Sami, *Deniz Ticareti Hukuku*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1962.
- Oktay, Saibe, “İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşluklarının Tamamlanması”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, LV, 1996, ss. 263-296.
- Poroy, Reha, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku*, C. II, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017.
- Reisoğlu, Safa, *Türk ve İsviçre Hukukunda Müteahhit ve İşçilerin Kanuni İpotek Hakkı*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları, Ankara 1962.
- Saymen, Ferid ve Halid Elbir, *Türk Eşya Hukuku Dersleri*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1963.
- Sevinç Kuyucu, Aslıhan, “Bağlama Kütüğüne Kayıtlı Gemilerin Mülkiyetinin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Kazanılmasına İlişkin Esaslar”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 37/2, 2017, ss. 689-710.
- Sevinç Kuyucu, Aslıhan, *Gemi Finansmanı Sözleşmeleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2016.
- Sezer, Selman, *İpotekte Teminat Yükünün Kapsamı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2020,
- Sipahi, Barış ve İsmail Küçük, “Türk Ticaret Kanunları ve Muhasebenin Gelişimine Etkilerininin 160 Yıllık Öyküsü”, *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 1, 2011, ss. 181-193.
- Sirmen, Lale, *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.

- Sözer, Bülent, *Deniz Ticareti Hukuku*, C I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2019.
- Süzel, Cüneyt, *Gemi Alacaklısı Haklarına ve Gemi İpoteklerine İlişkin Milletlerarası Sözleşme*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012.
- Tarı, Recep ve Muhammet Rıdvan İnce, “Deniz Yolu Taşımacılığı Piyasası Kapsamında Küresel Ticaret Hacminin Analizi: Markov Rejim Değişim Modeli”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 2019, ss. 1-20.
- Tek, Gülen Sinem, *Ulaşım Araçlarının İpotegi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012.
- Tekil, Fahiman, *Deniz Hukuku*, Tekil Neşriyat, İstanbul 1988.
- Tekinay, Selahattin Sulhi, *Eşya Hukuku*, C. I, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 1984.
- Topsoy, Fevzi, “Sigorta Primlerinin Zamanında Ödenmemesi ve Bu Nedenle Sigortacının, Gemi İpotegi Alacaklısına Karşı Tazminat Ödeme Borcundan Kurtulması”, *İnönü Üniversitesi Hukuku Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı/1, 2015, ss. 29-66.
- Topsoy, Fevzi, *Deniz Ticaret Hukuku I*, Legal Yayıncılık, İstanbul 2020.
- TTK (6102 sayılı) genel gerekçe, www.lexpera.com (Son E.T. 02.01.2022)
- TTK (6102 sayılı) madde gerekçeleri, www.lexpera.com (Son E.T. 23.06.2021)
- TTK (6762 sayılı) yasama gerekçesi <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d10/c012/tbmm10012083.pdf> (Son E.T. 21.06.2021)
- TUGS Kanunu Genel Gerekçe, <https://www2.tbmm.gov.tr/d21/1/1-0507.pdf> (E.T. 23.01.2022)
- Umur, Ziya, *Roma Hukuku Ders Notları*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2010.
- Uyumaz, Alper, “Yapı (İnşaatçı) İpotegi”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XII, 1-2, 2008, ss. 225-258.
- Ülgen, Hüseyin, Mehmet Helvacı, Abuzer Kendigelen ve Arslan Kaya, *Kıymetli Evrak Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2015.
- Ünal, Mehmet ve Veysel Başpınar, *Şekli Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.
- Ünan, Samim “Gemi İpoteginde Lex Commissoria Yasağı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 10/1-3, 1996, ss. 433-450.
- Ünlütepe, Mustafa, “İpotegin Alacak Bakımından Kapsamı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 102, 2012, ss. 173-218.
- Yakşi, Gülşah, *Tersane Sahibinin Kanuni İpotek Hakkı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019.
- Yaman, Latife, *Türk Hukukunda Gemi İpotegi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1986.
- Yargıtay kararı, www.lexpera.com (Son E.T. 15.06.2021)
- Yargıtay kararları, www.kazanci.com (Son E.T. 04.05.2021)
- Yazıcıoğlu, Emine, *Kender-Çetingil Deniz Ticareti Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2020.
- Yazıcıoğlu, Emine, *Türk Gemi Sicili*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1990.

ÖZ GEÇMİŞ

Muhammet Haluk Nitelik, Osmancık Anadolu Lisesi'ni bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 2017 yılında mezun oldu. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Kocaeli Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü'nde avukat olarak görev yapan Muhammet Haluk Nitelik, orta derecede İngilizce bilmektedir. Temel ilgi alanları; Ticaret Hukuku, Deniz Hukuku ve Medeni Hukuktur. 12.04.2022.

İletişim Bilgileri

ORCID ID: 0000-0002-3918-2804

Yayımlar:

1. Nitelik, Muhammet Haluk, "Yapı Halindeki Gemiler Üzerinde İpotek", 5. *Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Balkan Zirvesi*, Edirne, 13-14 Kasım 2021, ss. 38-47.